

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh national pedagogical university

ХАБАРШЫ

ВЕСТНИК

BULLETIN

Серия «Международная жизнь и политика»
Хабаршысы, «Халықаралық өмір және саясат» сериясы
Series of «International Affairs and Politics»
№ 3(62), 2020

Алматы, 2020

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Abai Kazakh national pedagogical university

ХАБАРШЫ

ВЕСТНИК

BULLETIN

Серия «Международная жизнь и политика»
Хабаршысы, «Халықаралық өмір және саясат» сериясы
Series of «International Affairs and Politics»
№3(62), 2020

Алматы, 2020

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

ХАБАРШЫ

«Халықаралық өмір және саясат»
сериясы №3(62), 2020 ж.

Шығару жиілігі – жылына 4 нөмір.
2002 ж. бастап шығады.

Бас редактор:

к.и.н., доцент Н.Ш. Жамансарин

Бас ред. орынбасары:

к.и.н., аға оқытушы С.Ә. Жұман

Редакция алқасы:

д.ю.н., профессор А.А. Сабитова,

к.ю.н., ст.преподаватель

О.Б. Хусайнов,

д.ф.н., доцент Ш.А. Сабитова,

к.э.н., доцент М.А. Канабекова,

проф. Victor Pou (Испания),

з.г.д., проф. Р.Ф. Мамедов

(Әзірбайжан),

з.г.д., проф. Л.Д. Тимченко

(Украина),

з.г.д., проф.

Barbara Janusz-Pawletta

(Германия),

д.ю.н., профессор Е.Н. Бегалиев,

з.г.д., проф. Е.Н. Щербак (Ресей)

Жауапты хатшы:

оқытушы А.Т. Исламова

© Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, 2020

Қазақстан Республикасының мәдениет және ақпарат министрлігінде 2009 жылы мамырдың 8-де тіркелген №10105 – Ж

Басуға 07.12.2020 қол қойылды.
Пішімі 60x84 1/8. Көлемі 18,75 е.б.т.
Таралымы 300 дана. Тапсырыс 393.

050010, Алматы қаласы,

Достық даңылы, 13.

Абай атындағы ҚазҰПУ

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің «Ұлағат» баспасы

МАЗМҰНЫ
СОДЕРЖАНИЕ
CONTENT

ӘЛЕМДІК САЯСАТ ПЕН ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҢ
ЖАҢА ГЕОСАЯСИ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН
КАЗАХСТАН В НОВЫХ ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ РЕАЛИЯХ
МИРОВОЙ ПОЛИТИКИ И МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА
KAZAKHSTAN IN THE NEW GEOPOLITICAL REALITIES
OF WORLD POLITICS AND INTERNATIONAL LAW

- Багитжанова Ж.Б., Матакбаева Л.Х.** Жібек жолы экономикалық белдеуінің Қазақстан Республикасы үшін мүмкіндіктері..... 7
- Багитжанова Ж.Б., Матакбаева Л.Х.** Возможности экономического пояса Шелкового пути для Республики Казахстан
- Bagitzhanova Zh. B., Matakbaeva L.H.** Possibilities of the Silk Road Economic belt for the Republic of Kazakhstan
- Бекмолданова А.С., Жамансарин Н.Ш.** Взаимоотношения Казахстана с Республикой Кореей на современном этапе..... 14
- Бекмолданова А.С., Жамансарин Н.Ш.** Қазақстан мен Корея Республикасы арасындағы қазіргі қарым-қатынас жағдайы
- Bekmoldanova A.S., Zhamansarin N.Sh.** Relations between Kazakhstan and the Republic of Korea at the current stage
- Бектемир Х.А., Канафина Г.Е.** Динамика и перспективы экономического роста в РК..... 18
- Бектемир Х.А., Канафина Г.Е.** Қазақстан Республикасының экономикалық өсу динамикасы мен болашағы
- Bektemir H.A., Kanafina G.E.** Dynamics and prospects of economic growth in the Republic of Kazakhstan
- Дабылтаева Н.Е., Бюжеева Б.З., Сихымбаева С.Н.** Инвестиция и человеческий капитал основа социально-экономической модернизации Казахстана..... 25
- Дабылтаева Н.Е., Бюжеева Б.З., Сихымбаева С.Н.** Инвестиция және адам капиталы – Қазақстанды әлеуметтік-экономикалық жаңғырту негіздері
- Dabylytayeva N.E., Buzheeva B.Z., Sikhymbayeva S.N.** Investment and human capital are the basis of socio-economic modernization of Kazakhstan
- Куртсеитов Р.Д., Абдулхайров А.З.** Воины-казахи, представленные к званию Герой Советского Союза, призванные из областей РСФСР в годы Великой Отечественной войны по данным ЦАМО Российской Федерации..... 30
- Куртсеитов Р.Д., Абдулхайров А.З.** Ресей Федерациясы Қорғаныс министрлігінің орталық мұрағатының деректері бойынша Ұлы Отан соғысы жылдары РСФСР облыстарынан шақырылған Кеңес Одағының Батыры атағына ұсынылған қазақ-жауынгерлер
- Kurtseitov R.D., Abulkhairov A.Z.** Kazakh soldiers presented to the title Hero of the Soviet Union, called up from the regions of the RSFSR during the great Patriotic war according to the Central archive of the Ministry of defense of the Russian Federation
- Кобенова А.Р., Чумаченко Т.Н.** Евразийский Экономический Союз и Экономический пояс Шелкового пути..... 37
- Кобенова А.Р., Чумаченко Т.Н.** Еуразиялық экономикалық одақ және Жібек жолының экономикалық белдеуі
- Kobanova A.R., Chumachenko T.N.** The Eurasian Economic Union and the Silk Road Economic belt
- Нұрғалым К.С.** Қазақстанның Ата заңы – еліміздің тірегі, Тәуелсіздіктің негізгі құндылығы..... 42
- Нұрғалым К.С.** Конституция Казахстана – это опора нашей страны, главная ценность Независимости

Казахский национальный педагогический университет имени Абая

ВЕСТНИК

Серия

«Международная жизнь и политика» № 3 (62), 2020 г.

Периодичность – 4 номера в год.
Выходит с 2002 года.

Главный редактор:
к.и.н., доцент
Жамансарин Н.Ш.

Зам. гл. редактора:
к.и.н., старший преподаватель
Жуман С.Ә.

Члены редколлегии:

д.ю.н., профессор Сабитова А.А.,
к.ю.н., ст.преподаватель

Хусаинов О.Б.,

д.ф.н., доцент Сабитова Ш.А.,

к.э.н., доцент Канабекова М.А.,

проф. Victor Pou (Испания),

д.ю.н., проф. Мамедов Р.Ф.

(Азербайджан),

д.ю.н., проф. Тимченко Л.Д. (Украина),

д.ю.н., проф. Barbara Janusz-Pawletta

(Германия),

д.ю.н., профессор Бегалиев Е.Н.,

д.ю.н., проф. Щербак Е.Н. (Ресей)

Ответственный секретарь:
Преподаватель Исламова А.Т.

© Казахский национальный педагогический университет им. Абая, 2020

Зарегистрировано в Министерстве культуры и информации Республики Казахстан
8 мая 2009 г. №10105-Ж

Подписано в печать 07.12.2020. Формат 60x84 1/8. Объем 18,75 уч-изд.л.
Тираж 300 экз. Заказ 393.

050010, г. Алматы, пр. Достык, 13.
КазНПУ им. Абая
Издательство «Ұлағат»

Nurgalym K.S. The Constitution of Kazakhstan is the support of our country, the main value of Independence

Сембинов М.К., Чен Лин Анализ китайских инвестиций в транспортную инфраструктуру Казахстана с точки зрения "Один Пояс-Один Путь"..... 46

Сембинов М.К., Чен Лин "Бір белдеу-бір жол" тұрғысынан Қазақстанның көлік инфрақұрылымына қытайлық инвестицияларды талдау

Sembinov M.K., Chen Lin` Analysis of Chinese investments in Kazakhstan's transport infrastructure from the point of view of «One Belt, One Road»

Чапай Д.Н., Сембинов М.К. Казахстан в новой экономической реальности: от запада к востоку..... 51

Чапай Д.Н., Сембинов М.К. Қазақстан жаңа экономикалық шындықта: батыстан шығысқа қарай

Charay D.N., Sembinov M.K. Kazakhstan in the new economic reality: from West to East

Шокенов Б.С. Қазақстан мен Қытай ынтымақтастығының жарасымдылығы..... 55

Шокенов Б.С. Совместимость сотрудничества между Казахстаном и Китаем

Shokenov B.S. Compatibility of cooperation between Kazakhstan and China

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ЖҮЙЕСІН ТРАНСФОРМАЦИЯЛАУ ТРАНСФОРМАЦИЯ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ TRANSFORMATION OF THE MODERN SYSTEM OF INTERNATIONAL RELATIONS

Әлен Ж.Д., Сембинов М.К. Францияның Орталық Азиядағы инвестициялық саясаты..... 60

Әлен Ж.Д., Сембинов М.К. «Инвестиционная политика Франции в Центральной Азии

Alen Zh.D., Sembinov M.K. French investment policy in Central Asia

Алмасқызы Т.А., Әлдібайұлы Ж.С. Халықаралық қатынастардағы геосаяси үрдістерінің теориялық негіздері..... 64

Алмасқызы Т.А., Әлдібайұлы Ж.С. Теоретические основы геополитических процессов в международных отношениях

Almasovna T.A., Aldibaiuly Zh.C. Theoretical basis of geopolitical processes in International Relations

Бюжеева Б., Әліпбаев А., Төлегенов Т., Анерова З.А. Орталық Азиядағы ланкестестіктің ершеліктері..... 69

Бюжеева Б., Әліпбаев А., Төлегенов Т., Анерова З.А. Особенности терроризма в Центральной Азии.

Buzheeva B., Alipbayev A., Anerova Z.A. Features of terrorism in Central Asia

Дауқенов С.Р., Курмангали А.К. Возможности расширения БРИКС как центра нового геополитического влияния..... 73

Дауқенов С.Р., Курмангали А.К. БРИКС кеңейтудің жаңа геополитиялық құбылыс орталығы ретінде мүмкіндіктері

Daukenov S.R., Kurmangali A.K. BRICS extension opportunities as a center for a new geopolitical influence

Есімсейтова А.А., Жамансарин Н.Ш. Ланкестікпен күресу Францияның мемлекеттік саясатының маңызды бөлігі ретінде..... 77

Есімсейтова А.А., Жамансарин Н.Ш. Борьба с терроризмом как важная часть государственной политики Франции

Esimseitova A.A., Zhamansarin N.Sh. Fight against terrorism as an important part of the state policy of France

<p>Abai Kazakh national pedagogical university</p>	<p>Исабекова Д., Байтурбаева А.Т. Шарль де Голль - первый президент Пятой Французской Республики.....</p>	<p>82</p>
<p>BULLETIN</p>	<p>Исабекова Д., Байтурбаева А.Т. Шарль де Голль - бесінші Франция Республикасының бірінші президенті</p>	
<p>«Bulletin Abai Kazakh national pedagogical university» (series of «International Affairs and Politics») №3(62), 2020</p>	<p>Isabekova D., Baiturbayeva A.T. Charles de Gaulle - First President of the Fifth French Republic</p>	
<p>Periodical 4 No. per year Published since 2002</p>	<p>Керімова Ж.К., Ахапов Е.А., Шимидзу К. Йокохама эко-модель қаласының эко-саясаты: көлік секторы мысалында.....</p>	<p>85</p>
<p>Zhamansarin N.Sh. <i>doctor of Historical Sciences, Docent</i> Zhuman S.A., <i>doctor of Historical Sciences, senior lecturer</i></p>	<p>Керимова Ж.К., Ахапов Е.А., Шимидзу К. Эко-политика эко-модели города йокохама: на примере транспортного сектора</p>	
<p>Members of the editorial board: <i>doctor of legal Sciences, Professor</i></p>	<p>Kerimova Zh.K., Akhaporov E.A., Shimizu K. Eco-policy of Yokohama eco-model-city: transport sector</p>	
<p>Sabitova A.A., <i>candidate of legal Sciences, senior lecturer</i></p>	<p>Култасов Б.К., Жамансарин Н.Ш. Роль Турции в региональной и международной политической арене.....</p>	<p>93</p>
<p>O.B. Khusainov, <i>doctor of philological Sciences, associate Professor</i></p>	<p>Култасов Б.К., Жамансарин Н.Ш. Түркияның аймақтық және халықаралық саяси сахнадағы рөлі</p>	
<p>Professor Sabitova Sh.A., <i>Ph. D Economical Sciences., associate Professor</i></p>	<p>Kultasov B.K., Zhamansarin N.Sh. Turkey`s role in the regional and international political arena</p>	
<p>Professor Kanabekova M., <i>Viktor Pou professor (Spain),</i></p>	<p>Қадылбекова З., Төлегенов Т.З. Уинстон Черчилль – жеке тұлға ретінде және саяси көшбасшылық ерекшеліктері.....</p>	<p>98</p>
<p>Mamedov R.F. <i>Doctor of Law, Professor (Azerbaijan),</i></p>	<p>Қадылбекова З., Төлегенов Т.З. Уинстон Черчилль: особенности становления личности и политического лидерства</p>	
<p>Timchenko L.D. <i>Doctor of Law, Professor (Ukraine),</i></p>	<p>Kadylbekova Z., Tolegenov T.Z. Winston Churchill: features of personal development and political leadership</p>	
<p>Barbara Janusz-Pawletta <i>Doctor of Law professor (Germany),</i></p>	<p>Нурмашова Ф.А., Сембинов М.К. Афганская проблематика в региональной и мировой политике.....</p>	<p>102</p>
<p>Begaliyev E.N. <i>Doctor of Law, professor</i></p>	<p>Нурмашова Ф.А., Сембинов М.К. Аймақтық және әлемдік саясаттағы ауған мәселелері</p>	
<p>Sherbak E.N. <i>Doctor of Law, Professor (Russia)</i></p>	<p>Нурмашова Ф.А., Сембинов М.К. Problems in Afghanistan in regional and global politics</p>	
<p>Executive Secretary: Islamova A.T., <i>educator</i></p>	<p>Төлегенов Т.З., Сакенова Ж.М. Мұстафа Кемаль Ататүріктің реформалары.....</p>	<p>108</p>
	<p>Төлегенов Т.З., Сакенова Ж.М. Реформы Мустафы Кемала Ататюрка</p>	
	<p>Tolegenov T.Z., Sakenova Zh. Reforms of Mustafa Kemal Ataturk</p>	
<p>© Kazakh National Pedagogical University named after Abai, 2020</p>	<p>ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ LEGAL ASPECTS OF INTERNATIONAL RELATIONS</p>	
<p>Registered in the Ministry of Culture and Information of the Republic of Kazakhstan May 8, 2009 №10105-Zh</p>	<p>Ауесхан А., Меңілбаев Ғ.А. Келіссөздер үрдісіндегі вербалды емес коммуникацияның рөлі.....</p>	<p>113</p>
<p>Signed in print 07.12.2020 Format 60x84 1/8</p>	<p>Ауесхан А., Меңілбаев Ғ.А. Роль невербальной коммуникации в процессе переговоров</p>	
<p>Volume 18,75 teaching and publishing lists Number of copies 300, Order 393.</p>	<p>Aueskhan A., Menilbayev G.A. The role of non-verbal communication in th process of negotiation</p>	
<p>050010, Almaty, Dostyk avenue 13, Abai Kazakh national pedagogical Publishing House “Ulagat” of Abai Kazakh national pedagogical univerty</p>	<p>Даузе С.Б., Жамансарин Н.Ш. Международные конфликты между Абхазией и Осетией и деятельность международных организаций по их разрешению.....</p>	<p>116</p>
	<p>Даузе С.Б., Жамансарин Н.Ш. Абхазия мен Осетия арасындағы халықаралық қақтығыстар және оларды шешуге арналған халықаралық ұйымдарының қызметі</p>	
	<p>Dauze S.B., Zhamansarin N.Sh. International relations between Abkhazia and Ossetia and the activities of international organizations for its resolution</p>	
	<p>Дузенова Лейли Француз заңында электрондық пошта мекенжайы міндетті түрде заңды түсініктегі мекенжай болып табылмайды.....</p>	<p>119</p>

Duzenova Leili In French law an email address is not necessarily as an address in the legal sense	
Ибрагимова А.Б., Жамансарин Н.Ш. Роль региональных организаций в поддержании международного мира и безопасности.....	124
Ибрагимова А.Б., Жамансарин Н.Ш. Халықаралық бейбітшілік пен қауіпсіздікті қолдаудың өңірлік ұйымдардың рөлі	
Ibragimova A.B., Zhamansarin N.Sh. The role of regional organizations in the maintenance of international peace and security	
Мухамеджанова М.Н., Матакбаева Л.Х. Каталонияның мәртебесін анықтау мәселесі.....	127
Мухамеджанова М.Н., Матакбаева Л.Х. Проблема определения статуса Каталонии	
Mukhamedzhanova M.N., Matakbayeva L.H. The problem of determining the status of Catalonia	
Тлегенова А.М. Вопросы национальной безопасности в современное время.....	132
Тлегенова А.М. Қазіргі уақыттағы ұлттық қауіпсіздік мәселелері	
Tlegenova A.M. National security issues in modern times	
Хасый А.Е., Жамансарин Н.Ш. Ұлттық қауіпсіздік жүйесінің элементі ретіндегі ақпаратты қорғау заңнамасының дамуы.....	137
Хасый А.Е., Жамансарин Н.Ш. Развитие законодательства о защите информации как элемент системы национальной безопасности	
Khassyi A.E., Zhamansarin N.Sh. Development of legislation of information protection as an element of the national security system	
Халназарова А.К., Стружихина К.В., Курмангали А.К. Қоғамдық қауіпсіздік контексіндегі есірткінің заңсыз айналымы мен халықаралық терроризмнің өзара байланысы.....	140
Халназарова А.К., Стружихина К.В., Курмангали А.К. Взаимосвязь незаконного оборота наркотиков и международного терроризма в контексте общественной безопасности	
Halnazarova A.K., Struzhikhina K.V., Kurmangali A.K. Relationship between drug trafficking and international terrorism in the context of public security	
Авторлар туралы мәліметтер.....	145
Сведения об авторах	
Information about the authors	

Білім және ғылым саласындағы комитетінің шешімі негізінде (Қосымша 1 Білім және ғылым министрлігінің 2012 жылдың 10 шілдесінің №1082 бұйрығына сәйкес) Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің Хабаршысының “Халықаралық өмір және саясат” сериясы саяси ғылымдар бойынша диссертациялардың негізгі ғылыми нәтижелерін жариялау үшін басылымдар тізіміне ұсынылған.

На основании решения Комитета по контролю в сфере образования и науки (Приложение 1 к Приказу МОН РК от 10 июля 2012 года за №1082) Вестник КазНПУ им. Абая, серия «Международная жизнь и политика» внесен в перечень изданий для публикаций основных научных результатов диссертаций по политическим наукам.

In accordance of the decision of the Committee on the control in the field of Education and Science (Annex 1 to the Order of MES RK from 10 July 2012 Order No. 1082) Bulletin KazNPU named after Abai, a series of "International Affairs and Politics" is included into the list editions for publication main scientific results of dissertations on Political Sciences.

**ӘЛЕМДІК САЯСАТ ПЕН ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҢ ЖАҢА
ГЕОСАЯСИ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАН
КАЗАХСТАН В НОВЫХ ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ РЕАЛИЯХ МИРОВОЙ
ПОЛИТИКИ И МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА
KAZAKHSTAN IN THE NEW GEOPOLITICAL REALITIES OF WORLD
POLITICS AND INTERNATIONAL LAW**

УДК 327
ВАК 23.00.04; 12.00.10

Ж.Б. Бағитжанова¹, Л.Х. Матақбаева²

*¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Сорбонна-Қазақстан институтының I-курс магистранты*

*¹Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, саяси ғылымдарының докторы,
халықаралық қатынастар кафедрасының профессоры
Алматы қ., Қазақстан*

**ЖІБЕК ЖОЛЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ БЕЛДЕУІНІҢ
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҮШІН МҮМКІНДІКТЕРІ**

Аңдатпа

Қазіргі таңда Жаңа жібек жолы жобасы – Қытай бастамасымен ұсынылған ұзақ мерзімді әрі жаһандық стратегия болып табылады. Бұл жобаның жүзеге асуындағы Қазақстанның әлеуеті үлкен рөл ойнауда. Аталмыш мақала Қытайдың қазіргі халықаралық қатынастардағы «Бір белдеу – бір жол» бастамасының рөлі мен әсерін талдауға арналады. Автор Қытай мүдделерінің Қазақстандағы басым бағыттарын сипаттайды. Зерттеу барысында қытайлық бұл бастама мен қазақстандық ірі инфрақұрылымдық бағдарлама «Нұрлы жолдың» өзара үйлесімділігіне және оның қазақ-қытай стратегиялық әріптестік қатынастарының одан әрі дами түсуіне тигізер әсеріне баға берді. Сондай-ақ, Қытай президентінің бастамасымен ұсынылған «Бір белдеу – бір жол» бағдарламасының Қазақстан Республикасы үшін берер мүмкіндіктері және қауіптерін жүйелі түрде талдай отырып, нақты белгіледі.

Түйін сөздер: Қытай, Қазақстан, «Бір белдеу – бір жол», жаңа жібек жолы, «Жібек жолы Экономикалық белдеуі», Орталық Азия.

Бағитжанова Ж.Б.¹, Матақбаева Л.Х.²

*¹магистрант I-курса Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая
²д.полит.н., профессор кафедры международных отношений КазНПУ имени Абая
г. Алматы, Казахстан*

**ВОЗМОЖНОСТИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПОЯСА ШЕЛКОВОГО ПУТИ ДЛЯ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

Аннотация

В настоящее время проект «Новый шелковый путь» – это долгосрочная и глобальная стратегия, инициированная Китаем. Потенциал Казахстана играет важную роль в реализации этого проекта. Данная статья посвящена анализу роли и влиянию инициативы Китая «Один пояс - Один путь» в современных международных отношениях. Автор описывает приоритетные направления интересов Китая в Казахстане. В ходе исследования дана оценка взаимосвязанности китайской инициативы и крупнейшей казахстанской инфраструктурной программы «Нұрлы жол», и их влияние на дальнейшее развитие

казахстанско-китайских отношений стратегического партнерства. Кроме того, в работе рассмотрены возможности и угрозы для Республики Казахстан программы «Один пояс-один путь», предложенной по инициативе президента Китая.

Ключевые слова: Китай, Казахстан, инициатива «Один пояс – Один путь», новый шелковый путь, «Экономический пояс Шелкового пути», Центральная Азия.

Zh.B. Bagitzhanova¹, L.H. Matakbaeva²

¹master of the 1st year of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at KazNPU Abay

¹d.p.s., professor, Institute Sorbonne-Kazakhstan Abay KazNPU

Almaty, Kazakhstan

POSSIBILITIES OF THE SILK ROAD ECONOMIC BELT FOR THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Abstract

Nowadays the New silk road project is a long - term and global strategy initiated by China. The potential of Kazakhstan plays an important role in the implementation of this project. This article is devoted to the analysis of role and influence of China's "one belt, One road" initiative in modern international relations. The author describes the priority areas of China's interests in Kazakhstan. In the course of the study, she assessed the interconnectedness of the Chinese initiative and the largest Kazakh infrastructure program "Nurly Zhol" and the impact on the further development of Kazakh-Chinese relations of strategic partnership. Moreover, the author clearly revealed the opportunities and threats for the Republic of Kazakhstan of the "one belt, one road" program, proposed at the initiative of the President of China.

Keywords: China, Kazakhstan, «One belt – One road» initiative, New Silk Road, «The economic belt on the Silk Road», Central Asia.

Бұдан үш жыл бұрын Швейцарияның Давос қаласындағы Бүкіләлемдік экономикалық форумның әр жыл сайынғы сессиясының ашылу салтанатында Қытай президенті Си Цзиньпин сөз сөйлеп, «Эпохалық жауапкершілікті біріге көтеріп, жаһандық дамуды бірлесіп ынталандыру» тақырыбында баяндама жасаған болатын. Оның барысында жүзден астам мемлекеттер мен халықаралық ұйымдар «Бір белдеу - бір жол» бастамасы басталған кезден бастап үш жылдан астам уақыт бойы Қытайды белсенді түрде қолдады деп атап өткен еді. Оның ішінде, бұл елмен 40-тан астам мемлекет пен халықаралық ұйымдар ынтымақтастық туралы келісімге қол қойған. «Бір белдеудегі бір жол» қатысушыларының тобы кеңейе түсіп, соңғы үш жыл ішінде қытайлық кәсіпорындардың «бір белдеу, бір жол» шеңберіндегі елдерге инвестицияның көлемі 50 миллиард доллардан артты. Бұл бастама Қытайдан шықса да, оның нәтижелері бүкіл әлемге пайда әкеледі десек болады.

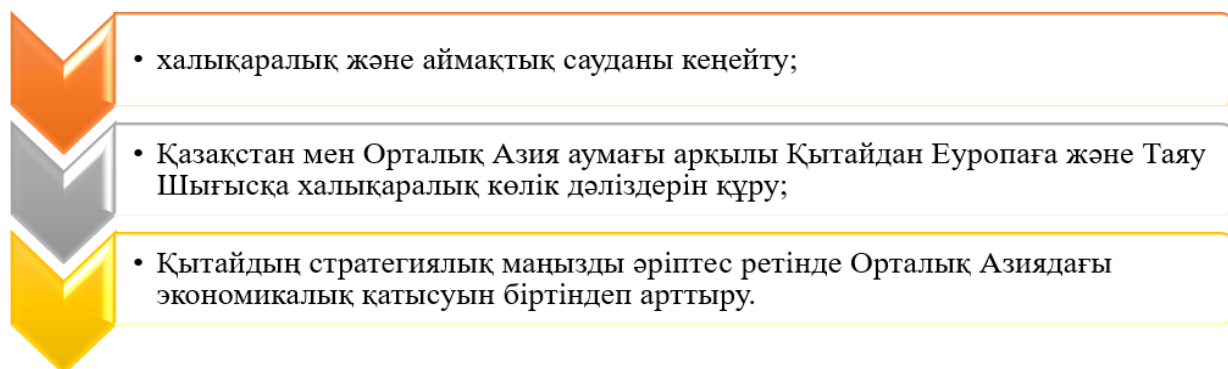
Бүкіләлемдік экономикалық форумда ҚХР Төрағасы Си Цзиньпин өзінің бағдарлы баяндамасында көпшілікті 2017 жылы мамырдың 14-15 Пекинде орын алған «Бір белдеу, бір жол» атты Халықаралық ынтымақтастық форумына қатысуға шақырған еді. Мұндағы мақсаты – халықаралық ынтымақтастықты тереңдету үшін өзара қарым-қатынастарды реттеу, жеткен жетістіктерді қорытындалап, бұдан кейінгі іс-шараларды жоспарлау, заманауи Жібек жолын жасауды жалғастыру тетігін өзара жан-жақты кеңесіп жүргізу арқылы құру, Жібек жолы бойы елдерінің әрекеттерінің жоспары мен стандарттарын бір жүйеге келтіру болды [1].

Пекинде өткен халықаралық ынтымақтастық форумының шеңберінде әлемнің қырыққа жуық мемлекеттерін қамтитын жобаның өзекті мәселелері қозғалған еді. Оған Қазақстан тарапынан салмақты делегация қатысқан болатын. Н.Ә. Назарбаев «Бір белдеу, бір жол» бастамасы жаңа геэкономикалық парадигманы қалыптастыруға мүмкіндік беретінін белгілеп өтті. Оның табысты іске асуы, жалпылай алғанда, 4,5 млрд адамды қамтитын елдерге пайда әкеледі. Бұдан бөлек, мемлекет басшысы жаңа Жібек жолы бойындағы мемлекеттердің сауда қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатымен ауыл шаруашылығы бірлестігін одан әрі дамытудың маңыздылығын және «Бір белдеу, бір жол» бастамасын ойдағыдай іске асыру үшін қызығушылықтары бар елдер арасында өзара сенімнің орнығуы, олардың тең құқықтылыққа және жан-жақты ынтымақтастыққа дайын болуы маңызды екенін атап өтті [2].

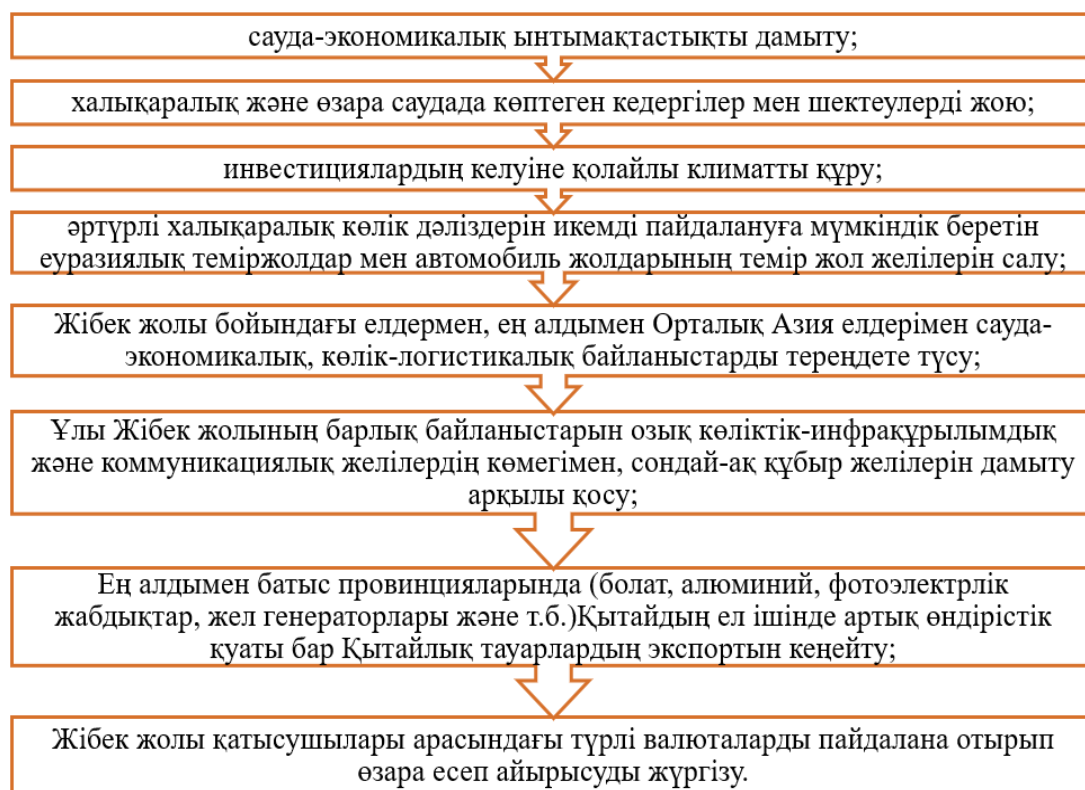
Сонымен қатар 2017 жылдың басында Қытайдан алғашқы пойыз Ұлыбританияның астанасына, Лондонға келіп жеткен белгілеп кетуге болады. Пойыздың жолда жүру уақыты 18 күнді және 12 мың шақырымды құраған. Ол қытай өнімдерімен, соның ішінде мата, киім және де тұрмыстық тауарлармен

бірге 58 контейнер әкелген болатын. Ол Қазақстан, Ресей, Белоруссия, Польша, Германия, Бельгия, Франция шекараларын кесіп өтіп, Ла-Манш бұғазы астындағы тоннель арқылы Лондонға жеткен.

Мұсатаев С.Ш., Байназар Ж.О. осы тақырыпқа сәйкес зерттеген жұмыстарына негізделе Қытайлық аталмыш бастама, негізінен, келесідей мақсаттарды көздейді [3]:

Аталған мақсаттарға жету үшін Қытайдың негізгі төмендегідей міндеттерін атауға болады:

Дуйсекина А.Б., Ашинова Ж.Е. белгілеп өткендей, Жібек жолының бойында орналасқан Еуразияның елдері әрқайсысы үшін делік осы бастаманың шеңберінде айрықша рөл атқаратын шартты түрде бес аймаққа топтасады. Атап айтқанда Еуропамен, Ресеймен, Иранмен, Түркиямен сауда-экономикалық байланыстарды кеңейту форпосты ретінде Орталық Азия аймағы, яғни Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Өзбекстан және Түрікменстан белгіленген. Бұл мемлекеттерде қымбат металдар, кендер мен металлургиялық шикізаттар, энергетикалық ресурстар бар. Аталмыш өңірде әлемдегі ірі орталықтардың (Ресей, Қытай, АҚШ, ЕО және т.б.) геосаяси және экономикалық мүдделерінің тоғысуын көруге болады. [4]

[4]

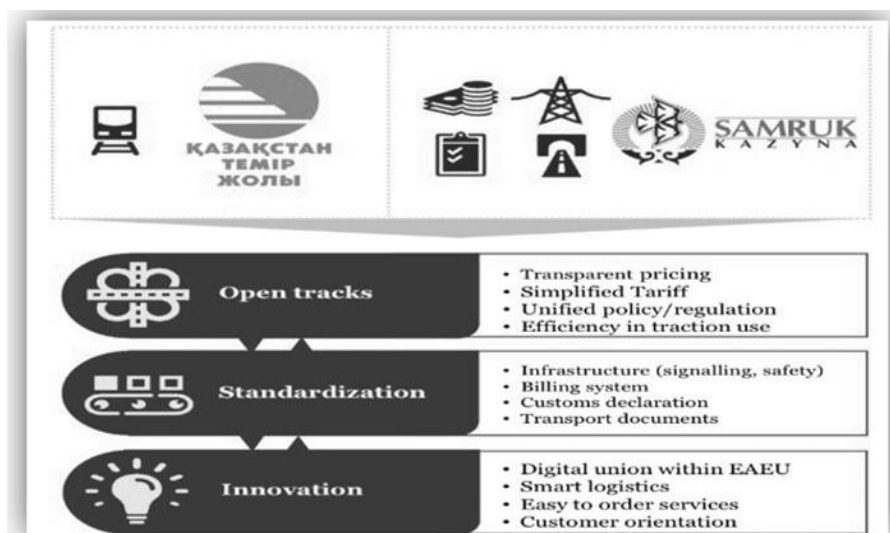
Инфрақұрылымға инвестициялар мен белгілі бір жеңілдіктер, трансконтиненттік сауда үшін де, Қазақстан экономикасы үшін де негізгі өсімге айналды.

Транзиттік дәліз ретінде Қазақстанда айтарлықтай дәрежеде инвестициялар жасалды. Соның ішінде Қытаймен шығыс шекарадағы құрғақ порт «Қорғас - Шығыс қақпасында» 3,4 млрд. астам доллар бар. Логистикалық қызметтердің әлемдегі ең ірі жабдықтаушыларының бірі COSCO Shipping және Lianyungang Port Holdings Group қазақстандық тарапқа өзінің серіктестерінің мол тәжірибесін пайдалану мүмкіндігін ашып, оған қоса трансұлттық жобаны іске асырған болатын.

Басқа маңызды инвестициялар Шалқар-Бейнеу темір жолы, Жезқазған-Сексеуіл теміржолы және Құрық портын қамтиды. Дәліздер мен әлеуетті арттыру нәтижесінде Қазақстанның транзиттік өңір ретінде рөлін күшейтеді. «Самұрық-Қазына» қорының мәлімдеуінше, инфрақұрылымға салынатын инвестициялар әр жыл сайын Қазақстанның экономикалық дамуына 0,1%-0,2% деңгейінде ықпалын тигізеді. [4]

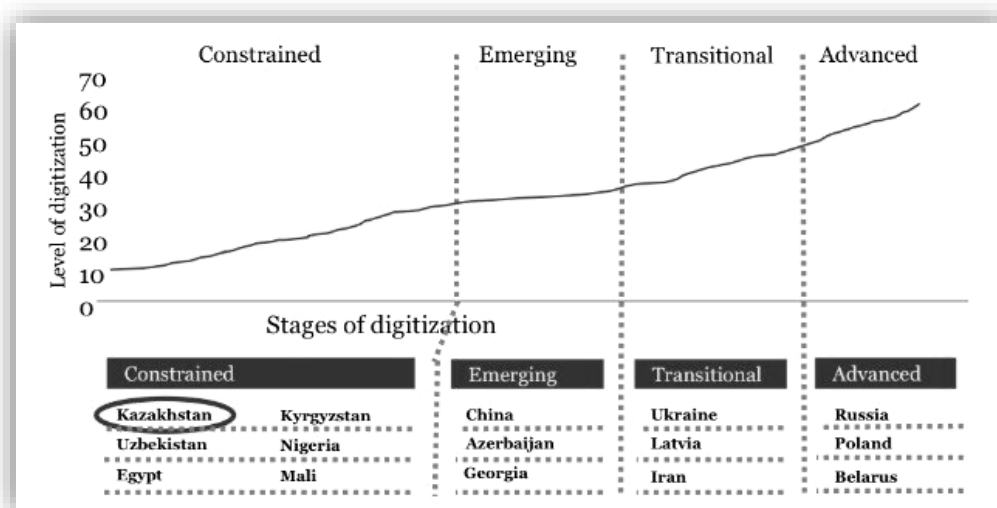

Сонымен қатар аталмыш жобада «Қазақстан темір жолы» АҚ мен оның «Самұрық-Қазына» акционері транзиттік нүкте ретінде Қазақстанның дамуында орталық рөл атқаратынын көруге болады. Бұл ретте «Қазақстан темір жолының» айтарлықтай рөлі Қазақстан арқылы тауарлардың транзиті үшін сенімді платформаны құру үдерістерін арттыруға бағытталуы қажет және «Самұрық-Қазына» ұзақ мерзімді мультимодальды көлік жүйесін нығайтуға қолдау жасауы керек, ал ол электр және көлік инфрақұрылымын бөлу бойынша елеулі инвестицияларды, сондай-ақ Қазақстан арқылы өтетін транзиттік жолды қажет ететін бюрократиялық үдерістерді жеңілдету үшін нормативтік талаптарды төмендету үшін өз ықпалын қолдануды қамтамасыз ететіндігін айтуға болады.

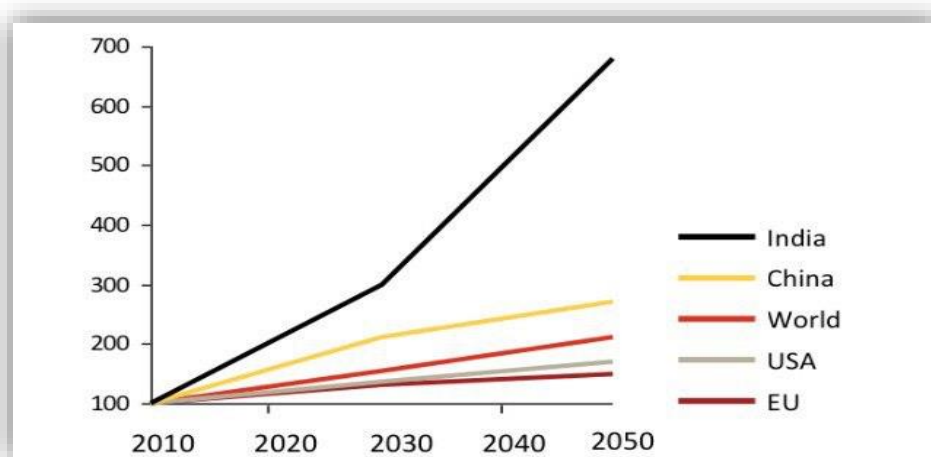
[5]

Қазақстан экономикасының жай-күйіне, басқаруға және «Бір белдеу – бір жол» бағдарламасын табысты іске асыруға әсер ететін негізгі көрсеткіштерден артта қалып отырғанын көруге болады.

[5]

Қазақстанның негізгі позициясы транзиттік хаб ретінде өз мүмкіндіктерін одан әрі нығайтуға оң әсерін тигізеді. Атап айтсақ, 2050 жылға дейін Үндістандағы жүк тасымалы 7 есеге артып, Қазақстан үшін мүмкіндіктерілі нығайтады деп болжануда.

[6]

Инфрақұрылымдық инвестициялар үшін арналған Азия банкі құру және Жібек жолының қоры – бұл Жібек жолындағы мемлекеттер арасында көпжақты ынтымақтастықты нығайту мақсатында елеулі маңызға ие қытайлық бастаманың табысты көрсеткіші болып табылады. Бұл өз кезегінде, энергетика, көлік, байланыс және экономиканың басқа салаларында да бірлескен жобаларды қаржыландыруды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Қазақстанда ЖЖЭБ-ны жүзеге асырудың SWOT-анализі

Күшті жақтары	Әлсіз жақтары
<ol style="list-style-type: none"> 1. Қысқа жолды континент арқылы бағыттауға мүмкіндік беретін елдің қолайлы географиялық орналасуы. 2. Көліктік-логистикалық инфрақұрылым (КСРО меншігі) дамыды. 3. «Нұрлы жол» және «Жаңа Жібек жолы» мемлекеттік бағдарламасының келісімі. 4. Елдегі және оның шекарасындағы тұрақты әлеуметтік-саяси жағдай. 5. Көлік инфрақұрылымын дамыту есебінен өндірістің өсуі және халықты жұмыспен қамту. 6. Транзиттік жүк ағындарының жоғары қауіпсіздігін қамтамасыз ету. 7. Мультимодальдық көлік жүйесі, маршруттар мен жеткізілім құралдарын таңдаудың кең спектрін қамтамасыз етеді. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Қазақстандағы көліктік-логистикалық жүйені дамытудың бірыңғай тұжырымдамасының болмауы. 2. Көлік инфрақұрылымының техникалық жай-күйінің төмендігі және нашарлауы. 3. Тауарлардың транзитінің жоғары құны. 4. Көлік және кедендік кедергілердің болуы. 5. Білікті мамандардың жетіспеуі және АТ-технологияларының әлсіздігі.
Мүмкіндіктер	Қауіп-қатерлер
<ol style="list-style-type: none"> 1. Халықаралық нарықтарға шығу үшін көлік қатынасын әртараптандыру. 2. Көлік, логистика және ақпараттық-қаржылық жүйелерді халықаралық хаб деңгейіне дейін дамыту. 3. Қазақстан Республикасының инвестициялық ахуалын және инвестициялық тартымдылығын арттыру. 4. Өзін-өзі дамыта отырып, қайта инвестициялаудың жоғары деңгейімен өзін-өзі қамтамасыз ететін тиімді логистика. 5. Айналымның ұлғаюы. 6. Экспортқа бағытталған өнімдерді өндіруге арналған әлемдік нарықтың қажеттілігін зерттеу. 7. Ішкіконтинентальды маршруттар бойынша контейнерлік тасымалдау үшін құрғақ порттарды дамыту қажеттілігі. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Көлік ағынының егемен мемлекеттер аумағынан өтеді. 2. Табиғи қауіптер мен техногендік апаттар. 3. Ұлттық экономиканың шикізаттық бағыттылығын сақтау. 4. Қазақстан нарығында Қытайдың сауда, экономикалық және көші-қон экспансиясының күшеюі. 5. Қазақстандық кәсіпорындар үшін бәсекелестіктің күшеюі. 6. Табиғи ортадағы экологиялық жағдай жүктемесінің артуы. 7. Елдегі қытай басымдықтарының нығаюы.

Қазіргі кезеңдегі экономикалық әріптестіктің жаңа өңірлік модельдерін қалыптасуында көлік инфрақұрылымы мен коммуникациялар негізінде қайта жандандырылған Ұлы Жібек жолы Еуропа мен Азия, сондай-ақ Жібек жолының бойындағы қатысушылардың арасындағы тауарлардың, қызмет көрсетулердің, капиталдар мен жұмыс күшінің жылдам дамуын қамтамасыз ете алады. Осы тұжырымда-

маның шеңберінде әртүрлі аймақтық интеграциялық топтардың (ШЫҰ, ЕЭҚ, ЭЫҰ, ОАӨЭЫ және т.б.) қатысушылары болып табылатын мемлекеттер арасындағы сауда-экономикалық және инвестициялық ынтымақтастықты кеңейту мүмкіндігі одан әрі арта түседі. Әлемдегі ірі қаржы орталығы ретінде Қытай орта мерзімді келешекте аймақтық инфрақұрылымды дамытуға үлкен қаражат бөлуге қабілетті деуге болады, ол үшін Азия Инфрақұрылымдық Инвестициялар банкі және Жібек Жолы Қорын құруға бастама жасады. [7]

Сонымен, зерттей келе Қазақстан аталмыш жоба үшін кездейсоқ таңдалмағанын атап өткім келеді. Өйткені Қытай Қазақстанды Орталық Азия аймағындағы негізгі және перспективтік сауда-экономикалық серіктес ел ретінде көреді. Оған қоса, Қазақстан Қытайдың Орталық Азия елдерімен саудасының 70%-дан астамын құрайды.

«Жібек жолы экономикалық белдеуі» жобасы Қазақстанның өңірлік еңбек және бірлестік, тауарлар және қызметтермен сауданы нығайту, халықаралық бизнес және инвестицияларды бөлу, сондай-ақ жаңа жұмыс орындарын құруға жаңа мүмкіндіктер туғызады. Оған қоса асуы көлік инфрақұрылымын жақсарту үшін, Қазақстанның Жібек жолы елдерінің теңіз порттарына қолжетімділігін қамтиды, қазақстандық тауарлардың әлемдік нарықтарға жеткізілуін одан әрі жеделдетуге, отандық экспорттаушылардың шығындарын елеулі түрде азайтуға, әсіресе, сауда кедергілері мен шектеулерін жоюға, сыртқы және өзара сауда-саттықты күшейтуге, жаңа инвестициялар мен бірлескен жобаларды тартуға мүмкіндік ашады.

Сондай-ақ, Жібек жолының экономикалық белдеуін қалыптастыру әлеуметтік-экономикалық даму деңгейі мен елдердің өмір сүру деңгейіндегі өзгешеліктерге, яғни Орталық Азиядағы көліктік және экспедициялық қызметтердің нашар деңгейі, көліктік-логистикалық инфрақұрылымның жеткіліксіз дамуы, жылжымалы құрамды пайдалану тиімділігінің төмен деңгейі, жергілікті кәсіпкерлердің сыртқы нарыққа шығуға дайын еместігі және халықаралық деңгейде бәсекеге түсуіне байланысты шектелетін болады. Қазақстан үшін бұл жобаның қауіпі ретінде ұлттық экономиканың шикізаттық бағыттылығын сақтау болуы мүмкін, өйткені қытайлық компаниялардың инвестициялық жобалары әсіресе мұнай мен табиғи газ өндіруге байланысты. Бұдан басқа да қатерлерге Қазақстан нарығындағы Қытайдың сауда, экономикалық және көші-қон экспансиясының күшеюі, Қытай кәсіпорындарымен демпингтің өсуі, жұмыссыздық деңгейінің өсуі, сауда балансының нашарлауы, контрабандылықтың көбейе бастауы, оған қоса елдегі Қытаймен құрылған кәсіпорындарындағы қытайлықтардың басымдығының орын алуы, Қазақстандық кәсіпорындардың бәсекелестігінің артуы, қоршаған орта жағдайының нашарлауы және тағы басқаларын жатқызуға болады.

Жоғарыда айтылғандарға сәйкес, Қазақстанға Орталық Азияның басқа да мемлекеттеріне секілді «Жібек жолы экономикалық белдеуі» жобасын іске асыруға белсенді қатысу, аймақтық ынтымақтастықтың жаңа мүмкіндіктері мен артықшылықтарын тиімді пайдалану, сонымен бірге кері әсерін тигізетін тәуекелдер мен қауіптерді барынша азайтып, алдын алу маңызды болып саналады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. http://russian.news.cn/2017-01/18/c_135991232.htm
2. http://www.akorda.kz/kz/events/international_community/foreign_visits/nursultan-nazarbaev-bir-beldeu-bir-zhol-atty-halykaralyk-yntymaktastyk-forumyna-katysty
3. Мұсатаев С.Ш., Байназар Ж.О. «Бір белдеу, бір жол» жобасы ауқымындағы Қазақстан мен Қытайдың ынтымақтастығының мәселелері мен келешегі // *Вестник КазНПУ имени Абая. Серия «Международная жизнь и политика». №3 (58), 2019. – С. 7.*
4. Дүйсекина А.Б., Ашинова Ж.Е. ҚХР-дың «Бір белдеу-бір жол» халықаралық бастамасы туралы // *Вестник КазНПУ имени Абая. Серия «Международная жизнь и политика». №1-2 (56-57), 2019. – С. 225.*
5. <https://www.pwc.kz/en/publications/new-2017/silk-way-publication-rus.pdf>
6. <http://ec.europa.eu/eurostat/>
7. Матакбаева Л.Х. К вопросу о формировании новых региональных моделей экономического партнерства // *Вестник КазНПУ имени Абая. Серия «Международная жизнь и политика». №3 (58), 2019. – С. 33.*

УДК 327; 930.22
МРНТИ 23.00.04; 12.00.10

А.С. Бекмолданова¹, Н.Ш. Жамансарин²

¹Абай атындағы ҚазҰПУ,
Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық қатынастар кафедрасының 2-курс магистранты
²Фылыми жетекшісі: т.ғ.к., доцент, Абай атындағы ҚазҰПУ,
Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасының меңгерушісі

ҚАЗАҚСТАН МЕН КОРЕЯ РЕСПУБЛИКАСЫ АРАСЫНДАҒЫ ҚАЗІРГІ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ЖАҒДАЙЫ

Аңдатпа

Корея біз үшін басымды елдердің бірі және Азиядағы екінші сауда серіктесі болып табылады. Сауда және инвестициялық ынтымақтастықтың белсенді өсуі өзара қарым-қатынастың жоғары деңгейін көрсетеді. Корея Қазақстанның тәуелсіздігін алғашқылардың бірі болып мойындап, дипломатиялық қатынастар орнатты. Содан бері екіжақты қатынастар тұрақты дамып келеді. Оңтүстік Корея президенті Мун Джэ Иннің 2019 жылы Қазақстанға жасаған сапары екі тараптың стратегиялық диалогты одан әрі дамытуға деген өзара ұмтылысын көрсетеді. Сондықтан, осы мақалада Қазақстан – Корея ынтымақтастығының екі ел үшін үлкен теориялық және практикалық маңызы туралы талдау келтірілген. Сонымен қатар мақалада, Қазақстан мен Оңтүстік Корея арасындағы қатынастардың маңыздылығы, олардың сенімді қарым-қатынасы мен ұлтаралық қарым-қатынасты дамыту туралы айтылады.

Түйін сөздер: Қазақстан, Корея, Президент, инвестиция, экономика, сапарлар, мәдениет, білім.

Бекмолданова А.С.¹, Жамансарин Н.Ш.²

¹магистрант 2 курса кафедры международных отношений Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая

²Научный руководитель: к.и.н., доцент, заведующий кафедрой международных отношений Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая

ВЗАИМООТНОШЕНИЯ КАЗАХСТАНА С РЕСПУБЛИКОЙ КОРЕЕЙ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Аннотация

Корея является для нас одной из наиболее приоритетных стран, а также вторым торговым партнером в Азии. Активный рост товарооборота и инвестиционного сотрудничества свидетельствует о высоком уровне взаимодействия. Корея – одной из первых стран признала независимость Казахстана и установила с ним дипломатические отношения. С тех пор двусторонние отношения неуклонно растут. Визит президента Южной Кореи Мун Джэ Ина в Казахстан в 2019 году подтверждает взаимное стремление сторон к дальнейшему развитию стратегического диалога. Поэтому анализ, содержащийся в данной статье казахстанско-корейского сотрудничества имеет большое теоретическое и практическое значение для двух этих стран. Также в статье рассматривается важность взаимоотношений между Казахстаном и Южной Кореей, развитию их доверительных отношений и межнационального общения.

Ключевые слова: Казахстан, Корея, Президент, инвестиция, экономика, визиты, культура, образование.

A.S. Bekmoldanova¹, N.S. Zhamansarin²

¹master student of 2nd course, Department of international relations at the Institute Sorbonne-Kazakhstan of the Kazakh National Pedagogical University named Abai

²Scientific adviser: candidate of historical sciences, assistant professor, head of department of International relations at the Institute Sorbonne-Kazakhstan of the Kazakh National Pedagogical University named Abai

CURRENT STATE OF RELATIONS BETWEEN KAZAKHSTAN AND THE REPUBLIC OF KOREA

Abstract

Korea is one of the highest priority countries for us, as well as the second trading partner in Asia. Active growth in trade and investment cooperation indicates a high level of interaction. Korea was one of the first countries to recognize the independence of Kazakhstan and established diplomatic relations with it. Since then,

bilateral relations have been growing steadily. The visit of South Korean President Moon Jae In to Kazakhstan in 2019 confirms the mutual desire of the parties to further develop the strategic dialogue. Therefore, the analysis contained in the article of Kazakh-Korean cooperation is of great theoretical and practical importance for these two countries. The article also discusses the importance of relations between Kazakhstan and South Korea, the development of their trusting relations and interethnic communication.

Keywords: Kazakhstan, Korea, President, investments, economics, visits, culture, education.

2020 жылдың 28 қаңтарында Қазақстан мен Корея Республикасының дипломатиялық қарым-қатынас орнатқанына 28 жыл толады. Нақтырақ айтсақ, 1992 жылы 28 қаңтарда Қазақстан Республикасы мен Корея Республикасының арасында дипломатиялық қарым-қатынас орнады. Содан бастап еліміздің саяси және экономикалық өмірінде қыруар шаруалар атқарылды.

Соңғы 28 жыл ішінде, Қазақстан мен Корея Республикасының арасында мәдениет пен өнер, білім мен ғылым, туризм және спорт салаларында сандық қана емес сапалық өзгерістер де орын алды. Екі ел арасындағы экономикалық емес, рухани байланыстар, жеке тұлғалар мен делегациялардың сапарларынан бастап, ұйымдастырылған көрмелер, фестивальдер және ғылыми конференциялар қарқынды дамып келе жатқан гуманитарлық ынтымақтастыққа ұласты. Қазақстан мен Оңтүстік Корея арасында алғашқы әдет-ғұрыптардың, діни сенімдердің, отбасы мен қоғам арасындағы қатынастар, қазақтар мен корейлердің антро-пологиялық типі арасындағы ұқсастықтар ерекше байланыс туғызады. Қазақстанда сан жағынан маңызды корей диаспораларының болуы да ел арасындағы достық қарым-қатынасқа әсер етеді. Оңтүстік Корея мәдениеті – фильмдер, телехикаялар және «Халлю» деп аталатын танымал музыка біздің елімізге де жетіп, мыңдаған жанкүйерлер жинады. Халықаралық мәдени-гуманитарлық ынтымақтастық Қазақстанның халықаралық аренадағы саясатының ажырамас бөлігі болып табылады. Ол Қазақстан мен Корея Республикасының стратегиялық серіктестігінде негізгі мақсаттарға қол жеткізуге қомақты үлес қосуда [1, 169 б.].

Қазіргі таңда Қазақстан мен Оңтүстік Корея стратегиялық әріптестер және оның қарқынды тереңдеу деңгейіне шықты. Нұрсұлтан мен Сеул қалалары арасында саяси қарама-қайшылықтар жоқ. Оңтүстік Корея басшылығы ҚР-дың саяси және әлеуметтік-экономикалық саладағы жетістіктерін жоғары бағалайды, Қазақстанның АӨСШК, Әлемдік және дәстүрлі діндер көшбасшыларының съезін қолдап, олардың жүзеге асуына белсенді қатысады [2].

Соның дәлелі ретінде, 2019 жылдың 21-23 сәуірінде, Оңтүстік Кореяның президенті Мун Дже Ин Қазақстан Республикасының Перзиденті Қасым-Жомарт Тоқаевтың шақыруымен мемлекеттік сапармен Қазақстанға келді. «Қазақстан, Корея Республикасының «Жаңа Солтүстік саясатын» алға жылжытудағы басты серіктес болып табылады, ол Еуразия құрылығында бейбітшілік орнатуды және экономикалық ынтымақтастықты кеңейтуді қамтамасыз етеді. Менің сапарым екіжақты қатынастардың ғана емес, сонымен қатар Корея Республикасы мен Орталық Азия елдері арасындағы көпжақты ынтымақтастықты нығайтуға серпін береді деп сенемін» - деді Оңтүстік Корея басшысы.

Келіссөздер барысында екі мемлекет басшылары саяси, сауда-экономикалық, инвестициялық, инновациялық, мәдениет, спорт және туризм саласындағы өзара тиімді және практикалық ынтымақтастықты нығайту туралы ортақ пікірге келді. Тараптар Қазақстан мен Корея арасындағы екіжақты сауданың өсуіне қанағаттанушылық білдірді және сауда-экономикалық және инвестициялық салаларда өзара тиімді экономикалық ынтымақтастықты дамыту үшін одан әрі бірлескен күш-жігер жұмсауға шешім қабылданды. Олар Қазақстан Республикасы мен Корея Республикасы арасындағы жаңа (жанар-тылған) экономикалық ынтымақтастық туралы «Fresh Wind» бағдарламасына қол қойылуын құптады, онда инфрақұрылым құрылысы, ауыл шаруашылығы, денсаулық сақтау және мәдениет сияқты түрлі салалардағы ынтымақтастықты дамытудың нақты бағыттары көрсетілген. Тараптар үкіметаралық комиссия құрамында осы бағдарламаның іске асырылуын қадағалап отыруға келісті [3].

Корея біз үшін ең басым елдердің бірі, сондай-ақ Азиядағы екінші сауда серіктесі болып табылады. Тауар айналымы мен инвестициялық ынтымақтастықтың белсенді өсуі өзара іс-қимылдың жоғары деңгейін көрсетеді. 2018 жылы тауар айналымының көлемі 4 млрд. АҚШ долл. құрады, ал 2019 жылдың бірінші жартысында 2,7 млрд. долларға жетіп, бұл өткен жылдың сәйкес кезеңінің көрсеткіштерінен екі есеге артық екенін көрсетеді. Корея тарапы еліміздегі инвестициялық ахуалды жетілдіру саясатымен егжей-тегжейлі танысып, Қазақстан экономикасына белсенді инвестиция салуға шақырды. 2005 жылдан бастап 2019 жылдар аралығында Корея ҚР экономикасына 5,3 млрд. доллар салды [4]. Екі ел арасындағы жүргізілген келісімдер барысында, тараптар сауда-экономикалық ғылыми-техникалық ынтымақтастық

жөніндегі үкіметаралық комиссияның сауда және инвестициялар саласындағы екіжақты қатынастарды дамытуда маңызды рөл атқаратындығын растады және 2019 жылы 20 наурызда өткен комиссияның 8-отырысының нәтижелерін құптады [3]. Айта кететін жайт, 2019 жылғы 20 наурызда Сеулде сауда-экономикалық, ғылыми-техникалық ынтымақтастық жөніндегі комиссияның 8-ші отырысы өтті. Өнеркәсіп, энергетика, жер қойнауын пайдалану, көлік, құрылыс, ауыл шаруашылығы, ғылым және АКТ, денсаулық сақтау, білім және т.б. салаларда екіжақты ынтымақтастықты дамыту мәселелері талқыланды. Сонымен қатар, қатысушылар экономикалық және инвестициялық байланыстарды кеңейтуге өзара қызығушылықтарын растап, перспективалық екіжақты жобаларға ерекше көңіл бөлді [5].

Қазіргі таңда Қазақстанда 330-дан астам біріккен Қазақстан-Корея компаниялары жұмыс атқаруда, мысалы: Samsung, LG Electronics және LG International, SK Corp., Hyundai Motor Company, NTC, Ritex және құрылыс фирмалары Dongil Highvill, Yurim, SungWon және Hanjin [6]. Оңтүстік Корея президентінің Қазақстанға жасаған іс сапарында Корея «Цифрлық Қазақстан 2018-2022» мемлекеттік бағдарламасына қатысуға қызығушылық білдірді және экономиканың барлық салаларын цифрландыру тәжірибесімен бөлісуге дайын екендігін көрсетті. Сондай-ақ, Қазақстан Корея тарапынан Нұрсұлтан қаласында қазақстандық-корейлік бірлескен халықаралық IT-орталық құру туралы бастаманы қолдады.

Екі ел ҚР Білім және ғылым министрлігі мен Кореяның Білім министрлігі арасындағы білім саласындағы ынтымақтастық туралы өзара түсіністік туралы меморандумға қол қоюды құптай отырып, Корея үкіметінің түрлі бағдарламалары бойынша қазақстандық азаматтардың қолдауын күшейту арқылы білім беру саласындағы кадрлық ресурстармен алмасуды жандандыруға шешім қабылдады [3].

Екі елдің ЖОО-ның арасындағы ынтымақтастық формалары төмендегідей болуы мүмкін:

- студенттермен, аспиранттармен, докторанттармен, оқытушылармен алмасу;
- бірлескен ғылыми конференциялар, симпозиумдар, семинарлар өткізу;
- Корея тіліндегі оқулықтар мен оқу құралдарын бірлесіп әзірлеу;
- профессорлық оқытушылық құрамының ғылыми мақалаларын екі елдегі академиялық журналдарда, ұжымдық монографияларда жариялау;
- ғылыми білім беру гранттары мен стипендиялар ұсыну;
- бірлескен зерттеулер жүргізу;

Қазақстанның барлық дерлік ірі жоғары оқу орындары мен Кореялық серіктес университеттер арасында стандартты ынтымақтастық келісімдер, академиялық алмасулар немесе өзара түсіністік туралы меморандумдар бар [1, 203 б.]. Сондай-ақ, Қазақстан мен Оңтүстік Кореяның дипломатиялық қатынастардың орнауының 30 жылдығына орай 2022 жылды Мәдени алмасу жылы деп белгілеуге және түрлі мерейтойлық шараларды өткізуге келісті [3]. Оның себебі ретінде, соңғы 20 жыл ішінде Қазақстан мен Оңтүстік Кореяда өткен мыңдаған көрермендер мен тыңдаушылардың назарын аударған көптеген концерттер, көрмелер, театр қойылымдары, сән көрсетілімдері, көркем фильмдер және т.б. атап өтуге болады. Қазақстанға бірнеше рет республика туралы деректі фильм, телебағдарлама түсіру үшін Оңтүстік Кореяның ірі теле және радиокөрсеткіштерінің командасы келді. Соңғы жылдары еліміздің жетекші телеарналарында қазақ және орыс тілдерінде оңтүстік корейлік телехикаялар үлкен жетістікпен көрсетілуде. Өз кезегінде танымал қазақстандық әншілер, вокалды және хореографиялық ансамбльдер, музыканттар бірнеше рет Оңтүстік Корея сахналарында өнер көрсетті. Мәдени алмасулар үшін тек қана әртістердің гастрольдерге қатысып өнер көрсетуі ғана емес, сонымен қатар, Оңтүстік Кореяда өтетін маңызды мемлекеттік іс-шаралар, мемлекет басшыларының, үкімет делегациясының кездесулері, форумдар да аса маңызды орын алады [1, 170 б.].

Корея Орталық Азияда ядролық қарудан азат аймақ құру тәжірибесіне назар аударады. Қазақстанның ядролық қарусыздану және жаппай қырып-жоятын қаруды таратпау саласындағы тәжірибесімен бөлісуге дайын екендігін ескере отырып, екі ел осы бағыттағы диалог пен ынтымақтастықты жалғастыруға шешім қабылдады. Тараптар КХДР ядролық мәселелерін бейбіт жолмен шешу және корейаралық қатынастардың дамуы тек Корея түбегінде ғана емес, бүкіл әлемде бейбітшілік пен тұрақтылықты нығайтуға ықпал етеді деген пікірде. Осы тұрғыдан алғанда, Қазақстан Кореяның толық ядролық қарудан арылуына қол жеткізу және Корея түбегінде тұрақты бейбітшілік жүйесін құру, сондай-ақ корейаралық қатынастарды дамытуда өзінің дәйекті қолдауын тағы да қуаттады [3]. Мәселен, Қазақстан қарусыздану жөніндегі өзінің тарихи тәжірибесімен, сондай-ақ ядролық қауіпсіздікке және жаппай қырып-жоятын қаруды таратпауға деген ерекше ықыластың арқасында табыстың ерекше үлгісін көрсетті. Бұл мысал, ең алдымен, ядролық мәртебе алғысы келетін елдерге ядролық қару жарқын болашақтың кепілі емес, керісінше болатындығын

айқын көрсетеді. Ядролық мәселе бойынша жаңа келісімдер жасау жөніндегі Қазақстанның ұсыныстары ядролық державалар мәртебесі бар елдердің бұл мәселені қайта қарауына қайта серпін беруі мүмкін [7].

Қорытындылай келе, Қазақстан мен Оңтүстік Кореяның аз уақыт ішінде дипломатиялық қатынастар орнатып, стратегиялық серіктестерге айналғанын көріп отырмыз. Қазақстан үшін Оңтүстік Корея – экономикалық, технологиялық және адами өлшемдердің барлық көрсеткіштері бойынша жетекші елдердің қатарына кіретін, қарқынды дамып келе жатқан және болашаққа ұмтылатын заманауи мемлекет. Корея мен Қазақ қатынасы әлі де болашақта жаңа белең алып, жаңаша дамып, келешекте екі елдің ынтымақтастығы нығая түседі деген сенімдеміз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Ким Г.Н. *Казахстан – Южная Корея: по пути стратегического партнерства: монография, - в двух книгах. Книга 1. Этапы партнерства и сотрудничества.* – Алматы: КИСИ при Президенте РК, 2012. – С.390.

2. *Қазақстан Республикасы мен Корея Республикасы арасындағы қатынастар. Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігінің ресми сайты.* [Электронды ресурс]- 2018 ж. – URL: <http://www.mfa.kz/kz/content-view/sotrudnichestvo-respubliki-kazakhstan-s-respublikoj-koreya> (2020.14.01. берілген өзгерістер мен толықтырулармен).

3. *Казахстан и Южная Корея договорились о сотрудничестве. Forbes Kazakhstan.* [Электронды ресурс]- 2019 ж. – URL: <https://forbes.kz/process/kazakhstan-i-yujnaya-koreya-dogovorilis-o-sotrudnichestve/> (2020.14.01. берілген өзгерістер мен толықтырулармен).

4. *Қазақстан мен Корея жан-жақты ынтымақтастықты нығайту ниетін растады. Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігінің ресми сайты.* [Электронды ресурс]- 2019 ж. – URL: <http://www.mfa.kz/kz/content-view/kazakhstan-i-korea-podtverdili-namerenie-ukreplat-vsestoronnee-sotrudnicestvo> (2020.14.01. берілген өзгерістер мен толықтырулармен).

5. *Сеулде сауда-экономикалық, ғылыми-техникалық ынтымақтастық жөніндегі Қазақстан-Корея үкіметаралық комиссиясының 8-ші отырысы өтті. Қазақстан Республикасы Сыртқы істер министрлігінің ресми сайты.* [Электронды ресурс]- 2019 ж. – URL: <http://mfa.gov.kz/kz/content-view/v-seule-sostoalos-8-e-zasedanie-kazahstansko-korejskoj-mezpravitelstvennoj-komissii-po-torgovo-ekonomiceskomu-i-naucno-tehniceskomu-sotrudnicestvu> (2020.14.01. берілген өзгерістер мен толықтырулармен)

6. Құрмашев Е.Д. *Оңтүстік Кореяның Қазақстан экономикасына салған инвестициялық саясатының аспектілері // Абай атындағы ҚазҰПУ-нің Хабаршысы, «Халықаралық өмір және саясат» сериясы – 2015. – №2(41). – С.110.*

7. Камбар Н.С., Сембинов М.К. *Пример Казахстана по разрушению и нераспространению ядерного оружия как решение проблемы века // Абай атындағы ҚазҰПУ-нің Хабаршысы, «Халықаралық өмір және саясат» сериясы – 2019. – №1-2(56-57). – С.50.*

УДК 330.34
МРНТИ 08.00.01

Бектемир Х.А.¹, Канафина Г.Е.²

¹магистрант 2 курса, Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая
²к.п.н., старший преподаватель, Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая,
г. Алматы, Казахстан

ДИНАМИКА И ПЕРСПЕКТИВЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Аннотация

Экономика Казахстана испытала в 2020 году двойной шок – внешний и внутренний. Первый был вызван ухудшением ситуации в ключевой для страны нефтегазовой отрасли (резкое снижение цен на нефть и сокращение добычи), второй – введением карантинных мер из-за пандемии коронавируса. В рамках базового сценария Аналитического кредитного рейтингового агентства используются следующие ключевые допущения: цены на нефть в прогнозный период (до 2024) будут находиться в диапазоне \$40-\$55/барр., ограничения по добыче нефти, действующие по условиям ОПЕК+, окажутся непродолжительными (затронут лишь 2020), а негативное воздействие карантинных мер на реальный сектор экономики будет особо ощутимым в текущем году и снизится в 2021-м.

Ключевые слова: экономика, динамика, перспективы, пандемия, нефть, влияние.

Х.А. Бектемир¹, Г.Е. Канафина²

¹Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, 2 курс магистранты.
²Ph.D., аға оқытушы, Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты,
Алматы қ., Қазақстан

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУ ДИНАМИКАСЫ МЕН БОЛАШАҒЫ

Аңдатпа

Қазақстан экономикасы 2020 жылы сыртқы және ішкі қос соққыны бастан өткерді. Біріншісі, ел үшін маңызды мұнай-газ саласындағы жағдайдың нашарлауынан (мұнай бағасының күрт төмендеуі және өндірістің қысқаруы), екіншісі – коронавирустық пандемияға байланысты карантиндік шаралардың енгізілуінен туындады. Бастапқы сценарийде Аналитикалық несиелік рейтинг агенттігі келесі негізгі болжамдарды қолданады: болжамды кезеңдегі мұнай бағасы (2024 жылға дейін) \$40-55 / барр. Ара-лығында болады, ОПЕК + шарттары бойынша мұнай өндіруге шектеулер ұзаққа созылмайды (Карантиндік шаралардың экономиканың нақты секторына кері әсері биыл ерекше байқалады және 2021 жылы азаяды).

Түйінді сөздер: экономика, динамика, перспективалар, пандемия, мұнай, әсер ету.

Bektemir Kh.A.¹, Kanafina G.E.²

¹master of the 2nd year of the Department of Economic Specialties, Sorbonne-Kazakhstan Institute,
KazNPU named after Abay
²1st Ph.D., Senior Lecturer, Sorbonne-Kazakhstan Institute at KazNPU named after Abay, Almaty, Kazakhstan

DYNAMICS AND PROSPECTS OF ECONOMIC GROWTH IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

The economy of Kazakhstan experienced a double shock in 2020 - external and internal. The first was caused by the deterioration of the situation in the key oil and gas industry for the country (a sharp decline in oil prices and a reduction in production), the second - by the introduction of quarantine measures due to the coronavirus pandemic

In the baseline scenario, the Analytical Credit Rating Agency uses the following key assumptions: oil prices in the forecast period (up to 2024) will be in the range of \$ 40- \$ 55 / bbl., Oil production restrictions operating

under the OPEC + terms will be short-lived (they will only affect 2020), and the negative impact of quarantine measures on the real sector of the economy will be especially noticeable this year and will decrease in 2021.

Key words: economy, dynamics, prospects, pandemic, oil, impact.

На протяжении последних лет экономика Казахстана показывала положительную динамику по большинству ключевых показателей. Основным драйвером роста был нефтегазовый сектор, который в последние годы не показывал такого роста как в прошлые периоды высоких цен на нефть, но, всё же, и этого уровня стоимости добываемых ресурсов было достаточно для умеренной поддержки экономики в целом.

Динамика некоторых основных показателей экономики Казахстана в период с 2017 по 2019 годы

Показатели	Ед. изм.	Факт		
		2017	2018	2019
Цена нефти марки Urals (среднегодовая)	долл./барр.	53,8	69,8	63,7
Мировой ВВП ¹	% г/г	3,1	3,0	2,8
ВВП Казахстана в рыночных ценах	млрд тенге	53 101	58 786	68 639
Темпы прироста реального ВВП	% г/г	4,1	4,1	4,5
Курс доллара к тенге (среднегодовой)	тенге/долл.	326,0	345,0	383,0
Численность населения ²	млн чел.	18	18	19
Уровень безработицы ²	%	4,9	4,9	4,8
Инфляция ³ среднегодовая	%	7,4	6,0	5,2
Базовая ставка (на конец года) ³	%	10,3	10,3	9,3
Государственный долг	% от ВВП	26,3	26,0	24,0
Сальдо государственного бюджета	% от ВВП	-2,7	-1,3	-1,9
Торговый баланс	млрд долл.	16,7	25,6	19,1
Экспорт товаров	млрд долл.	47,3	59,8	57,8
Импорт товаров	млрд долл.	30,6	34,2	38,7
Сальдо счета текущих операций	% от ВВП	-3,1	-0,1	-3,6

Источник: составлен автором по данным Комитета по статистике Министерства национальной экономики Республики Казахстан, Международного Валютного Фонда, Сайт Национального Банка Республики Казахстан

Экономика Казахстана испытала в 2020 году двойной шок – внешний и внутренний. Первый был вызван ухудшением ситуации в ключевой для страны нефтегазовой отрасли (резкое снижение цен на нефть и сокращение добычи), второй – введением карантинных мер из-за пандемии коронавируса. В рамках базового сценария Аналитического кредитного рейтингового агентства использует следующие ключевые допущения: цены на нефть в прогнозный период (до 2024) будут находиться в диапазоне \$40-\$55/барр., ограничения по добыче нефти, действующие по условиям ОПЕК+, окажутся непродолжительными (затронут лишь 2020), а негативное воздействие карантинных мер на реальный сектор экономики

будет особо ощутимым в текущем году и снизится в 2021-м. Кроме того, Агентство прогнозирует стабилизацию курса тенге к доллару США на уровне 400-420 тенге, активную контрциклическую фискальную политику в 2020-м (с последующим снижением дефицита бюджета до 2023), а также сокращение использования средств Национального фонда Республики Казахстан (НФРК) для покрытия дефицита бюджета с 2021 [4].

Резкое снижение цен на нефть (до \$14,85/барр. на конец марта) и сокращение объемов добычи (с 90 млн т в 2019 до прогнозируемых на 2020 85,2 млн т) обусловлены двумя важными факторами [1].

1. Решающую роль в уменьшении спроса на нефть на мировом рынке сыграло падение экономической активности на фоне пандемии коронавируса и введения карантинных мер. Ожидается, что в 2020 снижение активности в мировой экономике станет сильнейшим со времен Великой депрессии (оценивается в 4,9% по сравнению с ростом на 2,9% в 2019-м). Негативные тенденции наблюдаются во всех странах – импортерах нефти из Казахстана, а основные внешнеэкономические партнеры покажут либо резкое уменьшение прироста ВВП, как в Китае (+1% по сравнению с +6,1% в 2019), либо снижение объема ВВП, как в России и ЕС (-6,6 и -10,2% соответственно против роста на 1,3% в обоих случаях годом ранее) [4]. Несмотря на постепенное ослабление карантинных ограничений, крупнейшие страны-импортеры еще не вышли на полную загрузку своих производственных мощностей, что отрицательно сказывается на экономических прогнозах Казахстана в 2020.

2. Негативное влияние от прекращения сделки ОПЕК+. Новое соглашение о сокращении добычи, достигнутое в рамках ОПЕК+ в середине апреля, привело к некоторому росту цен на нефть, однако их уровни по-прежнему далеки от докризисных. В рамках данного соглашения Казахстан обязался сократить суточную добычу в период с мая по июль на 390 тыс. барр. относительно показателя на октябрь 2018. В ближайшее время Казахстан вряд ли возьмет на себя дополнительные обязательства по сокращению добычи, а со временем вернется к уровням нефтедобычи, соответствующим долгосрочной схеме. В четвертом квартале года потери по объемам могут быть отчасти компенсированы благодаря активизации добычи нефти, что выведет годовой показатель на отметку в 85,2 млн т.

Срок действия нового соглашения ОПЕК+ в 2020 году зависит от того, как его участники будут оценивать дисбалансы между спросом и предложением на нефтяном рынке и какими представлениями о «комфортной» цене на нефть будут оперировать (определяется уровнем безубыточности нефтяного сектора страны и ценой, при которой балансируется бюджет, а также зависит от возможностей страны по сохранению позиций на рынке нефтедобычи). В краткосрочном периоде ограничения спроса на нефть повысят эффективность координации усилий участников ОПЕК+. В дальнейшем различия в интересах стран, участвующих в ОПЕК+, будут усиливать неопределенность в отношении реальных сроков действия соглашения, хотя формально они определены.

Согласно расчетам многих экспертов, в текущем году страна может столкнуться с рецессией: темпы прироста реального ВВП составят около -2%. В 2021 ожидается восстановление динамики данного показателя с низкой базы, при этом остаются некоторые вопросы относительно ориентиров как монетарной, так и фискальной политики. В базовом сценарии АКРА делает допущение об отказе страны от масштабных карантинных мероприятий в 2021-2022, а также прогнозирует восстановление внутреннего спроса во второй половине 2020. По оценкам Агентства, цена на нефть марки Urals составит порядка \$40-\$50 за баррель в 2020-2021 и восстановится до \$55 за баррель в период с 2022 по 2024 [2].

На инфляционную динамику будут влиять два основных фактора в 2020-2024: сжатие потребительского спроса, что наиболее актуально в текущем году, и девальвационный потенциал тенге, связанный с нефтяной конъюнктурой и динамикой курса российской валюты. Второй фактор является особенно важным с точки зрения долгосрочной перспективы.

Размер фискального контрциклического пакета 2020 года превышает потенциальное снижение темпов экономического роста, что позволяет рассчитывать на смягчение кризисных тенденций в экономике в текущем году и на стимулирование более быстрого восстановления в 2021-м.

Прогноз динамики некоторых основных показателей экономики Казахстана в период до 2024 года [4]

Показатели	Ед. изм.	Прогноз				
		Оценка 2020	2021	2022	2023	2024
Цена нефти марки Urals (среднегодовая)	долл./барр	40,0	50,0	55,0	55,0	55,0
Мировой ВВП	% г/г	-4,9	5,4	2,8	2,2	2,2
ВВП Казахстана в рыночных ценах	млрд. тенге	72 113	79 534	87 660	98 128	107 108
Темпы прироста реального ВВП	% г/г	-1,9	3,8	4,5	6,1	3,7
Курс доллара к тенге (среднегодовой)	тенге/долл	408,8	404,2	404,8	412,3	420,3
Численность населения	млн чел.	18,9	19,1	19,4	19,6	19,8
Уровень безработицы	%	5,8	5,5	5,1	4,9	4,8
Инфляция, среднегодовая	%	7,0	5,9	5,4	5,4	5,5
Базовая ставка (на конец года)	%	9,5	8,2	7,9	7,9	8,0
Государственный долг	% от ВВП	26,6	27,3	27,3	26,2	28,1
Сальдо государственного бюджета	% от ВВП	-3,7	-3,2	-2,6	-1,8	-4,2
Торговый баланс	млрд долл.	7,2	6,4	6,6	7,8	7,1
Экспорт товаров	млрд долл.	38,5	44,0	48,1	51,8	52,9
Импорт товаров	млрд долл.	31,3	37,6	41,5	44,1	45,7
Сальдо счета текущих операций	% от ВВП	-1,9	-0,1	-3,0	-2,7	-2,8

Источник: Аналитическое кредитное рейтинговое агентство

В течение последних 20 лет экономика Казахстана росла во многом благодаря непрерывному наращиванию объемов добычи нефти, и текущее сокращение добычи на фоне низких нефтяных цен стало одним из основных факторов снижения экономической активности в стране. Восстановление мирового спроса на нефть в 2020 году будет медленным. Это обусловлено уменьшением предложения товаров и услуг по сравнению с докризисным уровнем из-за карантинных мер, а также сложностями с точки зрения восстановления спроса в связи со снижением платежеспособности населения и изменением потребительских предпочтений на фоне пандемии.

В прогнозном периоде до 2024 года основными факторами формирования цены на нефть будут темпы восстановления экономик крупнейших стран – импортеров сырья и эффективность координации усилий со стороны стран – экспортеров нефти по ограничению объемов экспорта.

По оценкам многих авторитетных экспертов, с 2021 начнется процесс восстановления мировой и крупнейших национальных экономик, что придаст импульс росту спроса на сырьевые товары Казахстана. Согласно прогнозам МВФ, в 2021 рост мировой экономики в реальном выражении составит 5,4%, развитых экономик – 4,8%, а ключевые экономики, формирующие спрос на сырьевые товары в 2021, будут расти темпами от +3% (Япония) до +9,2% (КНР). В 2021, как полагает МВФ, рост крупнейших импортеров сырья поддержит цены на сырьевые товары. При этом нефтяные цены будут также реагировать на формирование участниками ОПЕК+ представлений о балансе спроса и предложения на рынке и возможные шаги по пролонгации договоренностей об ограничении добычи (либо об их смягчении или снятии). В период после 2021 сбалансированный прирост предложения, скорее всего, приведет к повышению цен на нефть [1].

Предполагается, что пандемия будет оказывать существенное влияние на активность экономики в текущем году и в меньшей степени – в 2021-м. Дальнейшие карантинные меры могут быть введены либо в ограниченном виде по всей стране, либо в отдельных отраслях (ограничение международного авиасообщения, проведения массовых мероприятий и работы туристических компаний), либо в некоторых регионах или городах. Этот процесс частичных ограничений социально-экономического характера уже начался в октябре 2020 года в некоторых регионах Казахстана. Вакцинация населения с достаточно широким охватом, позволяющим говорить о возможности полного снятия ограничений, произойдет не ранее 2021. Следовательно, экономика сможет выйти на траекторию полноценного восстановления в лучшем случае лишь в 2021.

На сегодняшний день в числе наиболее пострадавших от карантинных мер отраслей — транспорт и складирование, а также оптовая и розничная торговля (краткосрочный экономический индикатор фиксирует снижение год к году с января по май 2020-го на 14 и 12,3% в реальном выражении); исключение составляет лишь социально значимая компонента. Базовый сценарий АКРА допускает возможность рецессии в Казахстане в текущем году, предполагающей снижение экономической активности в реальном выражении на 1,9%. В дальнейшем ожидается ежегодный рост на 3,7-6% в 2021-2024, а поддержку позитивной динамике окажет рост строительной отрасли (на 3-4% в год), сельского хозяйства (на 4-7%) и перерабатывающей промышленности (на 4-5,2%). Снижение экономической активности в 2020 году в основном вызвано спадом в горнодобывающей промышленности (на 4% в сопоставимых ценах), что отчасти компенсируется повышением показателей в сегменте выработки электроэнергии, газа, пара и распределения воды, а также в сельском хозяйстве и строительстве [4].

АКРА ожидает, что в связи с карантинными мерами отклонение от долгосрочного тренда роста экономики может составить в реальном выражении до 6 п. п. по итогам 2020. Однако в 2021-м воздействие этого негативного эффекта будет исчерпано, благодаря чему рост экономики продолжится. По прогнозам Агентства, до конца 2020 экономические мощности останутся недозагруженными в связи с частично действующими ограничениями административного характера, а также из-за роста издержек от возможной реализации рисков заражения персонала при осуществлении профессиональной деятельности. Кроме того, отрицательное воздействие оказывает спад активности в инвестиционной деятельности, вызванный сложностью прогнозирования экономической ситуации как в стране в целом, так и в отдельных регионах.

Отрасли экономики Казахстана за пределами добывающего сектора начнут восстанавливаться с 2021 и по своей динамике будут постепенно приближаться к долгосрочным трендам. Наиболее быстрый рост с 2021 по 2024 АКРА прогнозирует в сельском хозяйстве и перерабатывающей промышленности (на 6 и 4,8% ежегодно). Менее динамичное восстановление ожидается в сфере торговли и услуг, представленной в основном малым и средним бизнесом. Сегмент МСП подвергся воздействию более глубоких шоков, имеет менее значительный финансовый буфер, а эффективность программ поддержки данного сегмента вызывает вопросы (в то время как крупный бизнес является бенефициаром прямой поддержки от государства).

Но в случае усугубления эпидемиологической ситуации вероятна возможность возвращения к серьезным административным ограничениям до тех пор, пока большинство населения страны не перенесет заболевание или не вакцинируется, приобретя таким образом иммунитет. В этом случае ограничения будут действовать в течение длительного времени в 2020–2021 и затронут практически все отрасли экономики. В период с 2022 по 2023 отдельные сегменты по своей динамике будут быстрее других приближаться к своим долгосрочным трендам развития, однако в некоторых отраслях есть риск

возникновения структурных проблем, не позволяющих в полной мере восстановиться от шоков текущего года (в особенности это касается обрабатывающей промышленности).

Правительство Казахстана и Национальный банк Республики Казахстан (НБРК) приняли комплекс мер для поддержки экономики страны и населения. Суммарно антикризисный пакет оценивается примерно в 5,9 трлн тенге (8,2% ВВП, прогнозируемого на 2020) и включает в себя как меры по освобождению от налогов МСП и наиболее пострадавших отраслей, так и прямые выплаты населению. Дополнительная часть расходов бюджета составит 2,1 трлн тенге (или 2,9% ВВП), тогда как все бюджетные расходы на антикризисный пакет превысят этот показатель в полтора раза. Финансироваться этот пакет будет за счет трансферта НФРК, долгового финансирования и отчасти — перераспределения расходных статей бюджета [3].

Размер фискального пакета Казахстана на 2020 является беспрецедентно крупным и превышает потенциальное снижение темпов экономического роста (около 6%). Это позволяет рассчитывать на смягчение кризисных тенденций в экономике в текущем году и на стимулирование более быстрого восстановления в 2021-м.

Учитывая выпадающие бюджетные доходы, связанные с внешним шоком и карантинными ограничениями, а также увеличение трансферта из НФРК и рост дефицита бюджета, фискальные потери в 2020 могут составить суммарно порядка 10,9% ВВП. На поддержку экономики государство направляет в целом 8% ВВП, включая средства республиканского бюджета (3,4 трлн тенге) и внебюджетных фондов (2,5 трлн тенге) [3].

Давление на тенге на валютном рынке удалось снизить благодаря мерам правительства и НБРК по поддержанию курса валюты и снижению его волатильности. В первом случае речь идет об обязательной продаже валютной выручки предприятиями квазигосударственного сектора и введении ряда ограничений на операции по обмену валюты, во втором – о мерах по изменению базовой ставки и ограничению спекулятивного импульса на рынке.

Ослабление тенге в начале 2020 на 13-16% относительно уровня 2019-го обусловило решение монетарных властей повысить базовую ставку до 12%. Власти обосновали свое решение стремлением сдерживать ажиотажный спрос на иностранную валюту. Помимо повышения ставки, в марте-апреле 2020 НБРК провел валютные интервенции на сумму \$1,49 млрд в нетто-выражении. Необходимо отметить, что, несмотря на интервенции, золотовалютные резервы НБРК в начале мая выросли на \$0,62 млрд и составили \$30,5 млрд. Это увеличение было связано с ростом цены на золото и продажей аффинированного золота в портфель НФРК на сумму \$0,25 млрд [3].

В начале апреля НБРК понизил базовую ставку до 9,5% и расширил коридор до 2 п. п. на фоне ожидаемой слабой экономической активности. По всей видимости, стадия кардинальных монетарных шагов завершилась, так как совокупность решений властей соответствовала глубине рыночного шока. С учетом этого АКРА не ожидает существенных изменений в монетарной политике при отсутствии новых шоков, не заложенных в прогнозные сценарии.

Базовый сценарий АКРА предполагает формирование базовой ставки в диапазоне 7-10% в течение прогнозного периода с ее стабилизацией на уровне около 8% в 2024-м при инфляции 5-7% и с учетом ожидаемого дальнейшего замедления темпов роста цен [4].

В 2020-2024 на инфляционную динамику будут влиять два основных фактора: сжатие потребительского спроса (актуальная тема текущего года) и девальвационный потенциал тенге, сопряженный с нефтяной конъюнктурой и динамикой курса российского рубля (более важный фактор на долгосрочную перспективу).

Спад внутреннего спроса в Казахстане обуславливает возникновение дефляционных тенденций. Этот фактор релевантен на данный момент, однако в ближайшие месяцы, скорее всего, потеряет актуальность по мере «разморозки» внутреннего спроса на фоне сворачивания карантинных мер в стране.

Предпосылки в отношении курса российского рубля и цен на нефть подразумевают определенное девальвационное давление на тенге в 2020-2021; оно станет проинфляционным фактором по меньшей мере в текущем и следующем годах, после чего может ослабнуть.

Еще один проинфляционный фактор – рост издержек в ряде отраслей в связи с карантинными мерами. Согласно базовому сценарию, в 2020-2023 ожидается замедление инфляционных тенденций, так как влияние шока, оказанного потребительской инфляцией 2020 года, сойдет на нет. Пессимистический сценарий АКРА основан на допущениях о том, что монетарные власти могут не в полной мере нивелировать инфляционный потенциал экономики, а карантинные меры, носящие пролонгированный характер и влияющие на экономическую динамику в течение длительного периода времени, станут

причиной роста цен в долгосрочной перспективе. АКРА также допускает возможность эпизодической волатильности на валютном рынке, которая может привести к краткосрочному усилению давления на курс тенге. По мнению АКРА, такой сценарий в первую очередь может быть связан с переходом к плавающему курсу, обусловившему расширение диапазона курса тенге (см. рис. 2), а также с состоянием золотовалютных резервов, ликвидность которых вызывает обеспокоенность.

Резервы страны характеризуются низкой ликвидностью: доля золота в них составляет 65,6%, а на долю свободно конвертируемой валюты приходится всего 34,4% (в марте текущего года регулятор продал золото на сумму \$400 млн в целях увеличения ликвидных резервов). Ввиду низкой ликвидности и относительной ограниченности резервов продолжительное давление на курс тенге, обусловленное ожидаемой низкой выручкой в иностранной валюте, может привести к ситуации, при которой монетарные власти будут менее склонны использовать золотовалютные резервы или будут иметь для этого меньше возможностей. Данная ситуация потенциально несет в себе риск усиления инфляции.

В 2020 году в связи с низкой экономической активностью были пересмотрены прогнозы по поступлениям в бюджет страны, а в расходной части госбюджета Казахстана изменения были обусловлены мерами поддержки экономики и населения на фоне карантинных ограничений. В итоге прогнозы на 2020 и 2021 годы предусматривают сокращение поступлений при незначительном совокупном изменении расходов.

Базовый сценарий АКРА в отношении бюджета и госдолга Казахстана предусматривает рост дефицита до 3,7% ВВП и увеличение госдолга до 26,6% ВВП в 2020. Основным каналом снижения доходов бюджета является недоимка по налогу на добавленную стоимость и корпоративному подоходному налогу как базовым налоговым источникам доходной части бюджета. Недоимка, в свою очередь, сопряжена с падением цен и объемов производства. Сокращение поступлений по социальному налогу и индивидуальному подоходному налогу и прочих доходных статей бюджета в большей степени связано с карантинными мерами и налоговыми послаблениями. Совокупно недопоступление в бюджет налоговых доходов может составить до 2,2% ВВП, прогнозируемого на 2020.

Увеличение объема трансферта из Национального Фонда Республики Казахстан (далее – НФРК) с 2 070 до 4 770 млрд тенге на текущий год решает вопрос относительной балансировки бюджета [5]. Трансферт покрывает порядка трети совокупных расходов и позволяет избежать крупномасштабного прироста государственной задолженности. На конец 2020-го, по ожиданиям АКРА, активы НФРК составят около 38% ВВП, однако на конец прогнозного периода эта величина стабилизируется в районе 24% ВВП. Дефицит бюджета будет покрыт за счет прироста госдолга на 2,7 трлн тенге, и в результате госдолг, по оценкам Агентства, увеличится с 24% ВВП в 2019 году до 26,6% ВВП в 2020. АКРА ожидает, что до 2024 дефицит госбюджета будет находиться в диапазоне 1,8-4,2% ВВП, а госдолг страны достигнет 28% ВВП к концу 2024.

Дальнейшие процессы в экономике, сталкивающейся с различными факторами неопределенности, во многом будут зависеть от эффективности мер монетарной и фискальной поддержки, а также от их способности ослабить негативные последствия шоков.

Список использованной литературы:

1. Сайт Международного Валютного Фонда, www.imf.org/external/russian/index.htm; [дата обращения: 09.09.2020].
2. Сайт Комитета по статистике Министерства национальной экономики Республики Казахстан, <https://stat.gov.kz/>; [дата обращения: 20.09.2020].
3. Сайт Национального Банка Республики Казахстан, <https://nationalbank.kz/> [дата обращения: 25.09.2020].
4. Сайт Аналитического кредитного рейтингового агентства, www.acra-ratings.ru; [дата обращения: 09.09.2020].
5. Сайт Национального Фонда Республики Казахстан, <http://budget.kz/natsionalnyy-fond/>. [дата обращения: 01.09.2020].

УДК 339.727
ВАК 08.00.14

Дабылтаева Н.Е.¹, Бюжеева Б.З.², Сихымбаева С.Н.³

¹кандидат экономических наук, доцент Казахский национальный университет им. Аль-Фараби

²кандидат исторических наук, доцент Казахский национальный университет им. Аль-Фараби

³магистр, Казахский национальный Женский педагогический университет
г. Алматы, Казахстан

ИНВЕСТИЦИЯ И ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ ОСНОВА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ КАЗАХСТАНА

Аннотация

Переход к инновационной и диверсификационной экономике и реализация прорывных проектов индустриально-инновационного развития Казахстана диктует предприятиям, работодателям иные правила игры: меняются потребности в квалифицированных кадрах, требования к степени профессиональной подготовки выпускников в системе средне-профессионального и высшего образования, а также переквалификации работников. Это требует от высших учебных заведений пересмотр стратегических задач, приоритетными из которых являются, во-первых, обеспечение конкурентоспособности отечественных вузов требованиям международных стандартов, во-вторых, унификация содержания образовательных программ специальностей, в-третьих, удовлетворение потребности реального сектора экономики, бизнес-структур в востребованных кадрах. Реализация этих задач предусматривает внедрение модернизированной системы технического и профессионального образования, позволяющей вести подготовку специалистов, отвечающих мировым стандартам. В этой связи, с участием работодателей должны быть разработаны новые профессиональные стандарты, позволяющие независимую оценку квалификаций самими работодателями. Это в свою очередь требует обновления материально-технической базы учебных заведений и принятия мер по развитию системы государственно-частного партнерства, а также по обеспечению связи науки с производством, совершенствованию механизма трудоустройства выпускников. Экономическая и социальная модернизация – это не просто призыв сделать жизнь нашего народа комфортнее, а своего рода анализ, оценка ситуации и конкретный план действий. Нужно всегда помнить, что вне индустриально-инновационного развития, инновационной технологии и наращивания человеческого капитала никакая модернизация невозможно. Для этого надо культивировать, начиная с детства, школы, колледжа и университета возможности свободного развития личности и труда.

Ключевые слова: качество жизни, социальная и экономическая модернизация, занятость, личность, государственные программы.

Н.Е. Дабылтаева¹, Б.З. Бюжеева², С.Н. Сихымбаева³

¹экономика ғылымының кандидаты, доцент, әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті

²тарих ғылымының кандидаты, доцент, әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті
Алматы қ., Қазақстан

³магистр, Қазақ Ұлттық Қыздар Педагогикалық Университеті, Алматы қ., Қазақстан

ИНВЕСТИЦИЯ ЖӘНЕ АДАМ КАПИТАЛЫ-ҚАЗАҚСТАНДЫ ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖАҢҒЫРТУ НЕГІЗДЕРІ

Аңдатпа

Инновациялық және әртараптандырылған экономикаға көшу және Қазақстанның индустриялық-инновациялық дамуы бойынша серпінді жобаларды жүзеге асыру кәсіпорындар мен жұмыс берушілерге ойынның әртүрлі ережелерін талап етеді: білікті кадрларға деген қажеттілік өзгеруде, орта кәсіптік және жоғары білім беру жүйесінде түлектердің кәсіби даярлық дәрежесіне қойылатын талаптар, сонымен қатар жұмысшыларды қайта даярлау. Бұл жоғары оқу орындарынан бірінші кезекте отандық жоғары оқу орындарының халықаралық стандарттардың талаптарына сай бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету, екіншіден, мамандықтар бойынша білім беру бағдарламаларының мазмұнын біріздендіру, үшіншіден, экономиканың нақты секторы, бизнес құрылымдарының қажеттіліктерін қанағаттандыру болып табылатын

стратегиялық міндеттерін қайта қарауды талап етеді. талап етілген кадрлар. Осы міндеттерді іске асыру техникалық және кәсіптік білім берудің жаңартылған жүйесін енгізуді көздейді, бұл халықаралық стандарттарға сай мамандар даярлауға мүмкіндік береді. Осыған байланысты жұмыс берушілердің қатысуымен жұмыс берушілердің өздері біліктілікті тәуелсіз бағалауға мүмкіндік беретін жаңа кәсіби стандарттар жасалуы керек. Бұл өз кезегінде білім беру мекемелерінің материалдық-техникалық базасын жаңартуды және мемлекеттік-жекеменшік серіктестік жүйесін дамыту, сондай-ақ ғылым мен өндіріс арасындағы байланысты қамтамасыз ету, түлектерді жұмыспен қамту механизмін жетілдіру бойынша шаралар қабылдауды талап етеді. Экономикалық және әлеуметтік модернизация – бұл халқымыздың өмірін жайлы етуге шақыру ғана емес, жағдайды талдау, бағалау және нақты іс-қимыл жоспары. Индустриалды-инновациялық дамудан, инновациялық технологиядан және адами капиталды қалыптастырудан тыс ешқандай жаңғырту мүмкін емес екенін әрдайым есте ұстаған жөн. Ол үшін балалық шақтан бастап, мектептен, колледжден және жоғары оқу орнынан бастап тұлғаны және еңбекті еркін дамыту мүмкіндігін тәрбиелеу қажет.

Түйінді сөздер: өмір сапасы, әлеуметтік-экономикалық жаңғырту, жұмыспен қамту, жеке тұлға, мемлекеттік бағдарламалар;

N.E. Dabylytayeva¹, B.Buzeeva², S.Sihimbaeva³

*¹candidate of economic Sciences, Kazakh National University. al-Farabi
Almaty, Kazakhsta*

²candidate of historical Sciences, associate Professor

³ the 2nd course of master's degree, Kazakh national women's Pedagogical University

INVESTMENT AND HUMAN CAPITAL THE BASIS OF SOCIO-ECONOMIC MODERNIZATION OF KAZAKHSTAN

Abstract

Transition to innovation and diversification of the economy and realization of breakthrough projects of industrial-innovative development of Kazakhstan dictates to companies, employers and other rules of the game: changing the demand for skills, the requirements for the degree of professional training of graduates in the system of secondary vocational and higher education and retraining of employees. This requires higher education institutions to review strategic tasks, the priority of which is, first, ensuring the competitiveness of domestic universities to the requirements of international standards, second, unifying the content of educational programs of specialties, and third, meeting the needs of the real sector of the economy and business structures in demand personnel. The implementation of these tasks involves the introduction of a modernized system of technical and vocational education, which allows training specialists who meet international standards. In this regard, new professional standards should be developed with the participation of employers to allow independent assessment of qualifications by employers themselves. This, in turn, requires updating the material and technical base of educational institutions and taking measures to develop the system of public-private partnership, as well as to ensure the connection of science with production, and improve the mechanism for employment of graduates. Economic and social modernization is not just a call to make the life of our people more comfortable, but a kind of analysis, assessment of the situation and a concrete plan of action. We must always remember that no modernization is possible without industrial and innovative development, innovative technology and increasing human capital. To do this, it is necessary to cultivate, starting from childhood, school, College and University, the possibility of free development of the individual and work.

Keywords: quality of life, social and economic modernization, employment, personality, state programs;

Введение. Главными приоритетами государственной политики Казахстана были и остаются развитие человеческого капитала и повышение качества жизни населения. Качество жизни и всестороннее развитие человека составляют основу экономического роста и развития общества. Процесс социально-экономического развития включает в себе три важнейшие составляющие:

1. Повышение доходов, улучшение здоровья населения и повышение уровня его образования;
2. Создание условий, способствующих росту самоуважения людей в результате формирования социальной, экономической, политической и институциональной системы, ориентированный на уважение человеческого достоинства;
3. Увеличение степени свободы людей, в том числе их экономической свободы.

Все богатства общества создаются человеческим трудом. Реальный производительный труд – главный фактор социальной и экономической модернизации. Созидательным трудом мы можем создать наше будущее, труд – это ключ к всеобщему развитию [1, 2].

Согласно гуманистическим традициям труд является не только экономической категорией, но и нравственной ценностью человека. Когда отстаивается свобода рыночной экономики, свобода предпринимательской деятельности и права частной собственности – все это должно преследовать блага человека как высшую ценность общества. Гуманистическая идеология занимается поиском лучшей формы организаций социальной жизни. В ней определяющее значение занимают воспитание людей и продуктивное использование свободного времени.

Отчуждение от трудовой деятельности и неразумное использование свободного времени воспитывает пассивно потребительское отношение к жизни, склонность к развлекательно-рекреативному прожиганию жизни. Об опасности для человека паразитарного образа жизни предупреждал великий Абай в своих стихах: сытость и безделье людей ведет к атрофии их души. Следовательно, процесс духовного взросления – это процесс возвышения потребностей. Личность начинается с удовлетворения высших потребностей.

Рыночное общество ориентировано на утилитарные потребности, которые характеризуются возрастанием ценности повседневных благ, в первую очередь материальных, стремлением искать новые средства для существующих целей. Они проявляются как способность изменить условия получения благ, как постепенное проявление представления о благах, ради получения которых можно изменить определенные характеристики окружающего мира [1, 3].

Методы исследования: В информационном обществе должны цениться уникальные способности индивида, его творческие, интеллектуальные качества.

Увлечение Запада технологической рациональностью развития производства все больше усиливает бездуховность личности. Одностороннее стремление к материальным благам не могло способствовать духовному расцвету личности. По мнению социологов, все современное образование и занятие экономикой способствует утрате способности к самостоятельности и самодостаточной деятельности. Школа прививает пассивное потребление, что вырабатывает некритическое принятие существующего социального порядка, которые навязываются ученикам дисциплинами. Коммерциализация образовательной системы в ряде случаев приводит к профанации и девальвации высшего образования, так как главной целью стало получение прибыли во вред качеству образования. Подготовка армации бакалавров, на наш взгляд, является крайне неэффективным использованием финансовых средств, более половины из них после окончания учебы работают в сфере услуги и лишь треть трудятся по специальности. В это время остро ощущается дефицит квалифицированных специалистов производства, особенно среднего звена.

Современная подготовка кадров прагматична, но при этом упускается духовное составляющее образования. Система тестового выявления знаний, по мнению большинства преподавателей, повторяют пороки американской школы. Особенно это проявляется в падении уровня знаний, ослаблении дисциплины и усилении коррупционных явлений. Задача состоит в совершенствовании социально-правового государства. Только такое государство может обеспечить все возможности свободного развития личности в условиях рациональной организации труда, на принципах права и справедливости.

Результаты исследований и их обсуждение. В республике успешно реализуются Программа занятости – 2020, предусматривающая вовлечение в различные виды экономической деятельности безработных, малообеспеченных граждан и самозанятое население. Оставшегося без работы есть возможность переобучиться в местном Центре занятости, чтобы получить востребованную на рынке специальность и трудоустроиться. Казахстан стал родным домом для представителей 140 этносов и 17 конфессий. Гражданский мир и межнациональное согласие – наша главная ценность. Он превратился в центр глобального межконфессионального диалога, который первой в СНГ сформировала современную модель рыночной экономики, основанную на частной собственности, свободной конкуренции и принципах открытости, который за рубежом был назван «казахстанский путь». В страну привлечено более 175 миллиардов иностранных инвестиций. Сформированы базовые условия для предпринимательской деятельности, действует современная налоговая система. Введение высоких стандартов предпринимательской деятельности способствует росту стабильности в обществе, усложнению спектра производимых товаров и услуг, встраиванию отечественного бизнеса в международную экономику, развитию среднего класса, являющегося гарантом необратимости модернизационных процессов. Успешно реализуется программа по развитию института партнерства частного сектора и государства.

Основой общества и ведущими факторами экономического роста и развития страны являются человеческий капитал и инвестиции. Первый признается самым ценным из всех видов капитала. Автор концепции человеческого капитала, лауреат Нобелевской премии американский экономист Теодор Шульц доказал, что процветание и развитие экономики страны основывается на образованном и здоровом населении, а не на природных ресурсах и банковском капитале. Он считает, что человеческий капитал обладает необходимыми признаками производительного характера и способен накапливаться, воспроизводиться.

Страны, инвестирующие в человеческий капитал, получают значительные преимущества. Например США выделяет 2,7% ВВП на науки и образование, Республика Корея – 3,7%, Япония – 3,6%, Франция – 1,9%, Казахстан – 0,2%.

Исследования, проведенные Международной организацией экономического сотрудничества и развития, показали, что наиболее образованное население в тех странах, где затраты на высшее образование являются самыми высокими. По расходам на высшее образование наибольший показатель в США – 26021\$, затем следует Канада (23225\$) и Япония (16445\$). Поэтому уровень человеческого капитала в этих странах всегда был высоким, включая образование и продолжительность жизни [3].

Качественное образование в Канаде позволяет студентам занимать призовые места в международных конкурсах. Выпускники ВУЗов США получают высокую квалификацию и возможность найти высокооплачиваемую работу. В Штатах каждый год, затраченный на учебу, повышает зарплату работника в среднем на 10%.

Во всем мире усиливается процесс развития и внедрения новых технологий. В развитых странах также высоко количество Нобелевских лауреатов. Здесь лидирующее положение занимают США – 356 человек, Великобритания – 121, а в Германии и Японии – 104 лауреата соответственно. Эти показатели свидетельствуют о том, что страны с более высоким уровнем образования достаточно устойчивы и менее восприимчивы к потрясениям на рынке труда. Запас знаний человека улучшает качество человеческого капитала. Следовательно, образование, особенно высшее, является основным фактором повышения доходов рабочей силы, работодателей и государства в целом. Страны, обладающие высоким уровнем человеческого капитала, имеют самые высокие темпы экономического роста. Удельный вес человеческого капитала в США, Японии и Канаде, по данным экспертов, составляет до 80% их национального богатства.

Основные характеристики человеческого капитала формируются на протяжении всей жизни человека. Наиболее полно они раскрываются в процессе получения им высшего образования, которое достигается с помощью соответствия специфическим целям, потребностям, требованиям, нормам и стандартам. Получение качественного образования невозможно без наличия качественных ресурсов. Это прежде всего высокий уровень подготовки абитуриентов, квалифицированный кадровый потенциал, модернизированное материально-техническое обеспечение, наличие финансовых источников и другие. Благодаря соблюдению этих требований достигается качество образовательных процессов, таких как учебная и научно-исследовательская деятельность, образовательные технологии и т.д. При удачном сочетании этих требований образование способно обеспечить высокий уровень подготовки выпускаемых специалистов, тем самым повышая их привлекательность для работодателей [3, 4].

Система образования должна быть самоприспосабливающейся, своевременно откликающейся на запросы рынка труда, и при этом не только выпускать специалистов, востребованных, но и стимулировать экономический рост страны в целом.

Чтобы объемы и качество подготовки специалистов были ориентированы на реальный сектор экономики, необходимо изменить подход к взаимодействию системы по целенаправленной подготовке кадров, изучению и прогнозированию потребности в компетентных специалистах на перспективу. Благодаря этому в дальнейшем можно будет уменьшить затраты на подготовку кадров, ликвидировать вероятные диспропорции спроса рынка труда и предложения, рынка образовательных услуг и повысить качество решений в области образования.

Переход к инновационной и диверсификационной экономике и реализация прорывных проектов индустриально-инновационного развития Казахстана диктует предприятиям, работодателям иные правила игры: меняются потребности в квалифицированных кадрах, требования к степени профессиональной подготовки выпускников в системе среднепрофессионального и высшего образования, а также переквалификации работников. Это требует от высших учебных заведений пересмотр стратегических задач, приоритетными из которых являются, во-первых, обеспечение конкурентоспособности отечественных вузов требованиям международных стандартов, во-вторых, унификация содержания образовательных программ специальностей, в третьих, удовлетворение потребности реального сектора экономики, бизнес-структур в востребованных кадрах. Реализация этих задач предусматривает внедрение

модернизированной системы технического и профессионального образования, позволяющей вести подготовку специалистов, отвечающих мировым стандартам. В этой связи, с участием работодателей должны быть разработаны новые профессиональные стандарты, позволяющие независимую оценку квалификаций самими работодателями. Это в свою очередь требует обновления материально-технической базы учебных заведений и принятия мер по развитию системы государственно-частного партнерства, а также по обеспечению связи науки с производством, совершенствованию механизма трудоустройства выпускников [3, 4].

Вместе с тем у нас имеется множество проблем, решение которых позволит повысить эффективность социально-экономической модернизации экономики. Например, одной из существующих причин отставания качества жизни в селах от города, является нехватка качества питьевой воды, которое существенно влияет на здоровье населения страны. Около 80% заболеваний населения республики, по оценке Минздрава РК, связано с низким качеством воды.

Атмосферный воздух – одна из основных сред обитания человека и от его качества во многом зависит здоровье человеческого организма, уровень физического развития, репродуктивные возможности, подверженность к заболеваниям, продолжительность жизни, в целом качество жизни населения. В загрязнении атмосферы городов значительный вклад вносит также автомобильный транспорт, отсутствие в крупных городах мусоро-перерабатывающих производств. В целом экологическая обстановка в месте проживания населения не отвечает требованиям, решение его сопряжено со значительными затратами.

Существенный аспект, характеризующий качество жизни - жилье. Несмотря на значительный рост объемов строительства новых жилищ за последние 10 лет, обеспеченность населения страны жильем продолжает оставаться довольно острой проблемой. Много семей ожидают или пытаются не только улучшить жилищные условия, но и приобрести собственное жилье в городах, куда они переселились за последние годы из отдаленных сельских населенных местностей в поисках заработков.

Важным инструментом социально-экономического преобразования является система кредитных учреждений, основу которых составляют банки второго уровня (БВУ). Они участвуют в реализации проектов Государственной программы индустриально-инновационного развития на 2015-2019 гг., программы «Дорожная карта бизнеса 2020» и программы «Нурлы жол». По данным Национального банка Казахстана в 2016 г. на финансирование проектов, предусмотренных указанными программами, было выдано кредитов на сумму 1993 млрд тенге или 12,9% кредитного портфеля БВУ Казахстана. В 2019 г. объем кредитования участников государственных программ сократился по сравнению с 2016 г. на 40,2% и составил 1192 млрд тенге или 7,2% кредитного портфеля БВУ республики. В 2018 г. объем кредитования предприятий, принимающих участие в реализации государственных программ составил 0,7% кредитного портфеля БВУ. Это объясняется в основном сложившейся практикой, когда коммерческие банки предпочитают кредитовать торговлю, непромышленную сферу, сферу услуг, индивидуальных предпринимателей и потребителей. В условиях осуществления модернизации экономики необходимо финансирование и кредитование строительства новых объектов промышленности, сельского хозяйства, транспорта. Удельный вес в кредитном портфеле БВУ отраслей материального производства составляет 30,7%, отраслей производственной инфраструктуры – 42%, непромышленной сферы – 65,1%, что противоречит курсу на индустриально-инновационного развития Казахстана. Чтобы исправить это положение Национальный банк республики последние годы начал проводить процесс укрупнения банков путем ликвидации и слияния капиталов интегрирующих банков для создания высоко технологичных, конкурентоспособных производств, являющихся основой диверсификации отечественной экономики.

БВУ, как правило, неохотно идут на финансирование долгосрочных инновационных проектов, сопряженные с риском. В связи этим государство должно разделить с инновационно активными предприятиями риски невозврата кредитов, вложенных в высокие технологии. Коммерческим банком в свою очередь следует осуществлять поэтапное финансирование, как способ минимизации рисков, а в управлении кредитным портфелем им необходимо разработать сценарии возможной неудачи.

Заключение. Таким образом, только через созидательный труд мы можем создать наше будущее. Экономическая и социальная модернизация – это не просто призыв сделать жизнь нашего народа комфортнее, а своего рода анализ, оценка ситуации и конкретный план действий. Нужно всегда помнить, что вне индустриально-инновационного развития, инновационной технологии и наращивания человеческого капитала никакая модернизация невозможно. Для этого надо культивировать, начиная с детства, школы, колледжа и университета возможности свободного развития личности и труда.

Личным кредом каждого специалиста должно стать «образование в течение жизни». Надо постоянно совершенствовать молодежную политику страны, прививая им такие ценности как патриотизм, нормы морали, здорового образа жизни и нравственности, межнациональное согласие и толерантность, физическое и духовное развитие, законопослушание и другие ценности.

Список использованных источников:

1. Назарбаев Н.А. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда // Казахстанская правда, 10 июль, 2012 г. – С.34-36.
2. Назарбаев Н.А. Стратегия «Казахстан-2050». – Астана, 2013 г. – С. 120-123.
3. Камшибаев Р.А., Сихимбаева Б.Н. Модернизация социально-экономических достижений Казахстана // Сагадивские чтения. Сборник международной НПК «Цифровизация экономики Казахстана», УМБ 25 апреля 2018. – Алматы, 2018. – С.65-71.
4. Формирование и развитие конкурентоспособного человеческого капитала в Казахстане. Материалы между. НПК. – Алматы, 23 июня 2010. – С. 408 с.
5. Мельдеханова М.К. Человеческий капитал и устойчивое развитие Казахстана: теория, приоритеты и механизмы реализации. – Алматы, 2011. – С.341.

УДК 323.1; 327.39

ВАК 23.00.02

Куртсеитов Р.Д.¹, Абдулхаиров А.З.²

¹историк, кандидат социологических наук, доцент, заведующий кафедрой социально-гуманитарных дисциплин, старший научный сотрудник отдела

НИИ Крымского инженерно-педагогического университета имени Февзи Якубова

²историк, кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры социально-гуманитарных дисциплин Крымского инженерно-педагогического университета имени Февзи Якубова, выпускник исторического факультета КазПИ им. Абая

ВОИНЫ-КАЗАХИ, ПРЕДСТАВЛЕННЫЕ К ЗВАНИЮ ГЕРОЙ СОВЕТСКОГО СОЮЗА, ПРИЗВАННЫЕ ИЗ ОБЛАСТЕЙ РСФСР В ГОДЫ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ ПО ДАННЫМ ЦАМО РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Аннотация

В статье рассматривается военный героизм воинов-казахов представленных к званию Герой Советского Союза, призванных из областей РСФСР, которым высшую награду заменили орденами. Исследование основано на данных электронного ресурса «Подвиг народа» Центрального архива Министерства обороны Российской Федерации.

Ключевые слова: Великая Отечественная война, военный героизм, Герой Советского Союза, воины-казахи.

Р.Д. Куртсеитов¹, А.З. Абдулхаиров²

¹ тарихшы, әлеуметтану ғылымдарының кандидаты, доцент,
Әлеуметтік-гуманитарлық пәндер кафедрасының меңгерушісі,

Февзи Якубов атындағы Қырым инженерлік-педагогикалық университетінің ФЗИ бөлімінің
аға ғылыми қызметкері

² тарихшы, педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент, Февзи Якубов атындағы
Қырым инженерлік-педагогикалық университетінің Әлеуметтік-гуманитарлық пәндер кафедрасының
доценті, Абай атындағы ҚазПИ-дің тарих факультетінің түлегі

Аңдатпа

Мақалада Кеңес Одағының Батыры атағына ұсынылған, РСФСР облыстарынан шақырылған, жоғары марапатты ордендермен алмастырған қазақ жауынгерлерінің Әскери ерлігі қарастырылады. Зерттеу Ресей Федерациясы Қорғаныс министрлігінің орталық мұрағатының "Халық ерлігі" электрондық ресурсының деректеріне негізделген.

Түйінді сөздер: Ұлы Отан соғысы, әскери ерлік, Кеңес Одағының Батыры, жауынгер-қазақтар.

Kurtseitov R.D.¹, Abulkhairov A.Z.¹

¹historian, candidate of social Sciences, associate Professor, head of the Department of social and humanitarian disciplines, senior researcher at the research Institute of the Crimean engineering and pedagogical University named after Fevzi Yakubov

¹historian, candidate of pedagogical Sciences, associate Professor, Professor of social and humanitarian disciplines of the Crimean engineering-pedagogical University Fevzi Yakubov, the graduate of historical faculty of KazPI named Abay

Abstract

The article examines the military heroism of Kazakh soldiers who were promoted to the title Hero of the Soviet Union and were called up from the regions of the RSFSR, who were replaced with orders. The research is based on data from the Podvig naroda electronic resource of the Central archive of the Ministry of defense of the Russian Federation.

Keywords: Great Patriotic war, military heroism, Hero of the Soviet Union, Kazakh soldiers.

В преддверии 75 летнего юбилея Победы народов СССР в Великой Отечественной войне, как части Второй мировой войны, актуальность изучения различных аспектов войны не снижается, а только возрастает. Объектом нашего рассмотрения являются воины-казахи, проявившие высший военный героизм, представленные к званию Герой Советского Союза, но по различным причинам высшую награду им заменили на орден «Красного Знамени». Эта категория героев есть у многих народов, казахи не являются исключением, в тоже время эти воины заслуживают особое внимание и в том числе научное. В отличии от официально признанных Героев Советского Союза, которые проходят по всем документам, Герои представленные, но не награжденные, как правило мало известны. Вернуть их имена и восстановить о них память является нашей основной задачей. Победа в Великой Отечественной войне стала возможной благодаря мужеству и героизму воинов всех национальностей СССР, независимо от численности того или иного народа, у солдата была одна жизнь и его жертва была высшей жертвой во имя Победы.

Достоин звания Героя Советского Союза – этими словами заканчивалось представление воинов к высшей награде СССР в годы Великой Отечественной войны. Звание Герой Советского Союза было установлено Постановлением ЦИК СССР 16 апреля 1934г., а 1 августа 1939 г. Указом Президиума ВС СССР учредили медаль «Золотая Звезда» которую вручали вместе с присвоением звания Герой Советского Союза. Вместе с вручением медали «Золотая Звезда» вручали орден Ленина. При присвоении звания Дважды Герой Советского Союза вручалась медаль «Золотая Звезда» без ордена Ленина.

За годы войны и после ее окончания за военные заслуги в годы войны было награждено званием «Герой Советского Союза» 11 572 человек. В 1941 г. было награждено 127 человек (1,09%), в 1942 г. – 393 (3,39%), в 1943 г. – 2 499 (21,9%), в 1944 г. – 3 517 (30,39%), в 1945 г. – 4 586 (39,63%), после окончания войны, в 1946-1948 гг. – 450 человек (3,88%). Общее количество награжденных званием «Герой Советского Союза» по разным источникам варьируется, с разницей чуть более 200 награждений.

Общеизвестный факт, что среди награжденных званием Герой Советского Союза – 96 воинов являются казахами. Летчик штурмовой авиации гв. капитан Т.Я. Бегельдинов за военные заслуги удостоился звания Дважды Герой Советского Союза (27.06.1945 г.). Имена и военные заслуги награжденных, званием Герой Советского Союза всем хорошо известны. В тоже время не все представленные к высшему воинскому званию удостоились этого звания. В начальный период войны, когда Красная Армия терпела поражения, высшей наградой страны награждали редко. В заключительный период войны, когда Советская армия вела наступательные бои, громила живую силу и технику противника награждения многократно увеличилось. Многие зависело и от «отцов командиров», от их воли и желания и вышестоящих инстанций. Тем не менее, воины, представленные к званию Герой Советского Союза, вызывают особое восхищение и гордость. Исследования показывают, что начальный период войны звание Героя Советского Союза чаще заменяли орденом Ленина, на заключительном этапе войны орденом «Красного Знамени» или орденом Отечественной войны 1 степени [1].

В настоящее время мы имеем возможность системно исследовать эту проблему благодаря электронным базам данных, созданных на основе архивных наградных документов Центрального архива Министерства обороны (ЦАМО) Российской Федерации [2].

В соответствии с приказом Министра обороны РФ от 8 мая 2007 года №181 «О рассекречивании архивных документов Красной Армии и Военно-Морского Флота за период Великой Отечественной войны 1941-1945 годов» (с изменениями на 30 мая 2009 года), были созданы обобщенные банки данных о

военных потерях «ОБД Мемориал» и воинском подвиге «Подвиг народа». Эти электронные ресурсы вобрали в себя в основном документы Центрального архива министерства обороны Российской Федерации, а других военных архивов. Уникальные, не имеющие аналогов в мире, электронные ресурсы содержат информацию о судьбах миллионов солдат и офицеров, и их военном подвиге.

Благодаря проделанной архивными работниками с применением самых современных информационных технологий, колоссальной по объему и сложности работы, стала доступна информация о погибших и пропавших без вести. К сожалению, к настоящему времени все еще значатся таковыми более 5 миллионов человек. Электронный ресурс, содержит копии картотек немецких концлагерей на военнопленных красноармейцев и командиров Красной Армии (солдат и офицеров Советской Армии с 1943 г.). Уникальный электронный банк данных «Подвиг народа» содержит информацию о 12 67 0837 награждениях орденами и медалями СССР, а также о 3,5 миллионах награждениях медалями за оборону городов и территорий СССР, за освобождение и взятие городов, за победу над Германией и Японией.

Наградной лист представляет собой своеобразную социологическую анкету с четко установленной структурой, где на каждый вопрос в обязательном порядке должна была заполнена графа ответа. Форма наградного листа-анкеты, не изменялась на протяжении всей войны. Включает «паспортчку» (личные данные), состоящую из 16 вопросов: Ф.И.О., звание, должность и представляемая награда, год рождения, национальность, партийность, участие в гражданской войне и других войнах, наличие ранений, с какого времени служит в Красной Армии, с какого времени воюет и на каких фронтах, каким райвоенкоматом призван, чем ранее награжден, был ли в плену, постоянный домашний адрес. Необходимо отметить, что во всех наградных листах в строке «был ли в плену», записано «в плену не был». Воинов, освобожденных из плена, правительственными наградами, как правило, не награждали.

Затем следует краткое, конкретное изложение личного боевого подвига или заслуг, занимает это по объему, как правило, вторую половину листа. В наградных листах, по которым воины представлялись к высоким или высшим наградам (Герой Советского Союза), доходило по объему до 3-4 страниц, а в исключительных случаях – до 5-6 страниц. Представление на награждение подавал командир части (командир полка, отдельного батальона, батареи, начальник госпиталя, районный военный комиссар и т.д.) Следующий пункт – заключение вышестоящих начальников – подписывал командир дивизии, командир бригады, командир корпуса и военный комиссар соответствующего уровня. Третий пункт – заключение Военного Совета армии, его подписывал командующий армией и член Военного Совета армии. Четвертый пункт – заключение Военного Совета фронта (округа) – подписывали командующий фронтом и член Военного Совета фронта. Пятый пункт – заключение наградной комиссии Народного комиссариата обороны (НКО). Шестой пункт – отметка о награждении той или иной наградой, дата награждения.

По ходу войны наградная система совершенствовалась, становилась более оперативной и действенной.

Помимо представления к награде и награждения ею в индивидуальной форме в виде «Наградного листа» существовала параллельно и вторая форма награждения в виде приказа командира части, который включал «Наградной список» от 2-3 человек и до нескольких десятков военнослужащих. В наградных списках помимо Ф.И.О., звания и должности, давалась краткая информация с описанием военных заслуг каждого, сведения о предыдущих награждениях, домашний адрес награждаемого. Эту форму использовали командиры частей (полков, отдельных батальонов и др.) для награждения своими приказами от имени Президиума Верховного Совета СССР медалями «За отвагу» и «За боевые заслуги».

Если в начале войны всеми орденами и медалями военнослужащие награждались только Указами Президиума Верховного Совета СССР, то по мере увеличения количества награждений к концу 1942 года командирам частей и соединений, командующим армиями, было предоставлено право от имени Президиума Верховного Совета СССР награждать медалями и орденами. Командир полка имел право своим приказом награждать медалями «За отвагу» и «За боевые заслуги», командир дивизии орденом «Красной Звезды», а командующий армией орденом «Красного Знамени» [3].

После этого наградные документы передавались в наградной отдел НКО, и только после этого выходил соответствующий указ Президиума Верховного Совета СССР.

В наградных листах, как было выше сказано, все пункты заполняются обязательно. В нашем случае особое значение имеет пункт, каким РВК или ГВК, какой области военнослужащий призван в РККА, РККФ и другие военные формирования. Проработав более 35 000 награждений по Крымской АССР РСФСР, мы смогли ответить на многие вопросы и в том числе на вопрос о военных заслугах всех этнических образований, проживающих в автономии. К слову крымские татары, которые составляли только 19, 4% населения автономии (218 тысяч), были 23 раза представлены к званию Героя Советского Союза. Из 19 представленных, четыре человека дважды, из представленных два раза 2 человека ни разу

не были удостоены высшего звания во время войны. За 1944-1945 гг. из 14 представлений воинов-крымских татар только 3 завершились награждением. Из трех, двое являются летчиками – Дважды Герой Советского Союза Амет-Хан Султан за 49 сбитых вражеских самолетов и Герой Советского Союза Абдраим Решидов за 222 боевых вылета в штурмовой авиации. А. Решидов первый раз был представлен к званию героя в конце октября 1941г., он же первый представленный из Крымской АССР, его боевые заслуги соответствую званию Дважды Герой Советского Союза. В авиации были нормативы по уничтоженной технике и живой силе противника игнорировать их не могли. Репрессированные народы, начиная с 1943 г. существенно ограничивались в награждении высшей наградой СССР.

Исследуя вопрос военного подвига воинов крымских татар и в том числе по областям РСФСР, нами было выявлено 10 случаев представления воинов казахов к званию Герой Советского Союза, которым по разным причинам высшую награду заменили орденом. Мы рассмотрели пока только те области РСФСР, где казахи проживали исторически и достаточно компактно – Астраханская, Саратовская, Сталинградская, Чкаловская (Оренбургская), Омская.

Из рассматриваемых случаев, первым был представлен 13 октября 1943 г. гв. младший сержант **Меньдешев Есбулат**.

Из наградного листа: Меньдешев Есбулат, гвардии младший сержант, наводчик орудия 2-й Воздушно-десантного гвардейского артполка, 37-й ВДД (воздушно-десантной дивизии), представляется к присвоению звания «Герой Советского Союза». Родился в 1920 году, по национальности казах, член ВЛКСМ с 1940 г. в рядах Красной Армии с 1940 года. **Призван Питерским РВК Саратовской области**. Участвует в Отечественной войне с 15.02. 1943 г. Был ранен 6.10. 1943 г. на Украинском Фронте, ранее не награждался.

Краткое изложение личного боевого подвига. «В боях за укрепление плацдарма на правом берегу р.Днепра в районе с. Губин Киевской области показал героизм, мужество и доблесть. Наводчик орудия Меньдешев будучи 6.10.1943 года по прямой наводке в районе отметки 1250, что южнее села Губин, один начал расстреливать немецкие цепи. Противник обрушил яростную атаку на орудие Меньдешева, на него шло до батальона пехоты противника, обстреливала минбатарей и непрерывно действовала авиация противника с воздуха. Перенеся огонь с одного фланга на другой Меньдешев неоднократно заставлял залегать немецкую пехоту, нанося ей большой урон. Немецкая цепь продолжала напирать на орудие Меньдешева, находясь от него в 150 метрах. Несмотря на двойное ранение гвардеец-артиллерист не вышел из боя и продолжал расстреливать немецкие цепи. И только лишь третье ранение не дало возможности Меньдешеву продолжать дальше борьбу. Он потерял сознание. За проявленную в боях героизм, мужество и доблесть, гвардии младший сержант Меньдешев Есбулат достоин присвоения звания «Герой Советского Союза». Командир 2-й ВДГ 8-й АП гвардии подполковник Свиридов. 13 октября 1943 года [4].

Звание Герой Советского Союза заменили на орден «Красного Знамени».

Архивная справка: Фронтовой приказ №: 17/н От: 29.01.1944 г. Издан: ВС 60 А Архив: ЦАМО Фонд: 33 Описание: 686044 Единица хранения: 4070 № записи 21699900

Жумабеков Иксан был представлен 17 августа 1944 г.

Из наградного листа: «Жумабеков Иксан, 1916 года рождения, кандидат в члены ВКП(б), по национальности казах, сержант, командир отделения саперного батальона 81-й стрелковой дивизии, 76 – го стрелкового корпуса. 3-й гвардейской Армии, 1-го Украинского Фронта представляется к присвоению звания Героя Советского Союза. Участвует в Великой Отечественной войне: Брянский фронт с 5. 1942 по 7.1943 г., с 7.1943 по 10.1943 г. Белорусский фронт, с 10. 11943 по 3. 1944 г., 1-й Украинский фронт. С 3. 1944 г. Ранения. Сквозное пулевое ранение в правую ногу. В рядах Красной Армии с 15 сентября 1940 года. **Призван Азинским РВК Саратовской области**. Ранее был представлен и награжден орденом «Красная Звезда» Приказ 81-й Стрелковой дивизии, 61-й Армии Центрального фронта №59/4 от 22.10 1943 года. «Краткая характеристика. 12 октября 1943 г. при форсировании р.Днепр у д.Змоа Черниговской области, перевез боеприпасы на деревянной лодке, ранило напарника тов. Жумабекова, лодку отнесло к берегу занятому противником, тов. Жумабеков прыгнул в воду, укрывшись за лодку принял оборону. С наступлением темноты, он по берегу затянул пробитую лодку. Сдал боеприпасы в боевые порядки пехоты и эвакуировал раненого товарища. С 3 по 7 февраля 1944 года при форсировании р. Лыгич.. в 12 км. мимо ее устья под огнем противника тов. Жумабеков со своим отделением приготовил и уложил 43 кубометра деревянных конструкций моста. 20 июля сего года, форсировании р.Западный Буг, ниже г. Соколь, под огнем противника тов. Жумабеков переплыл реку, перетянул канат и устроил причал для моста на средствах ДСЛ. С 1 по 11 августа 1944 года при форсировании реки Висла, 20 км.

ниже устья р. Сан... у д. Якубовице тов. Жумабеков отличался геройскими подвигами, действуя непрерывно по пулеметным, минометным и артиллерийским \прямой наводкой\ огнем противника, рискуя жизнью, тов. Жумабеков первым перетянул через р.Висла и закрепил 600 метровый трост, устроил паром, на котором переведено 12-ть 45мм пушек, и 8 пушек 76мм. На деревянных лодках сделал 52 рейса, при этом был ранен, но отказался от эвакуации, и перевез 408 человек пехоты, 6 минометов, 8 стрелковых пулеметов и 7,8 тонн питания и боеприпасов, чем обеспечил успешную переправу противотанковых средств, занятия рубежа на западном берегу и обеспечивал боевые действия частей по расширению плацдарма. За образцовое выполнение боевых заданий командования и проявленную при этом мужество, и героизм – ветеран Отечественной войны тов. Жумабеков достоин звания Герой Советского Союза. 17 августа 1944 г. Командир 196 Отдельного саперного батальона капитан /Сысоев/ [4].

Резолюции выше стоящих начальников: командира дивизии, командира корпуса, командующего Армией – «Достоин присвоения звания Герой Советского Союза».

Приказом по фронту **Жумабекова Иксана** наградили орденом «Красного Знамени».

Архивная справка. Фронтвой приказ №: 119/н От: 13.09.1944 Издан: ВС 3 гв. А 1 Украинского фронта Архив: ЦАМО Фонд: 33Опись: 690155 Единица хранения: 2666 № записи 33342416

До представления к высшей награде **Жумабеков Иксан** был награжден двумя орденами «Красной Звезды» (22.10.43 г., 16.02.44 г.), а после награждения орденом «Красного Знамени»(13.09.44 г.) награжден еще орденом Славы III степени (10.11.44 г.).

Представленный к званию Герой Советского Союза **Суинов Темлибай (Темирбай)** был уроженцем Омской области.

Из наградного листа: «**Суинов Темлибай (Темирбай)**, младший сержант, стрелок 4-стрелковой роты 1234 стрелкового полка, 370 стрелковой Краснознаменной дивизии, представляется к званию «Героя Советского Союза». Родился в 1921 году, по национальности казах, беспартийный. В рядах Красной Армии с 1940 года, **призван Москалинским РВК Омской области**. Участие в Отечественной войне с 1941 года. 31 июля 1944 года младший сержант Суинов первым форсировал реку Висла на подручных плавередствах. Несмотря на тяжелые условия форсирования товарищ Суинов преодолел водный рубеж 750-800 метров и достиг западного берега, с хода вступил в бой и шаг за шагом завоевывал плацдарм, очистил его от противника, проявил при этом исключительную смелость, отвагу и решительность, личным примером мужества увлекал бойцов на подвиги. Тов. Суинов принимал активное участие в последующих боях по расширению плацдарма ... из своего оружия уничтожил свыше 10 немецких солдат. За проявленное мужество и отвагу, за активное участие в форсировании реки Висла, закреплении и расширении плацдарма на западном берегу р.Висла, младший сержант Суинов достоин присвоения звания Героя Советского Союза». Командир 1234 СП подполковник Левинцов. 15 сентября 1944 года [4]. Награжден Орденом Красного Знамени 02.12.1944 года.

Архивная справка: Фронтвой приказ №: 212/н От: 10.10.1944 Издан: ВС 69 А 1 Белорусского фронта Архив: ЦАМО Фонд: 33 Опись: 690155 Единица хранения: 5741 № записи 45988764

Карабаев Каиден также являлся уроженцем Омской области.

Из наградного листа: «**Карабаев Каиден**, сержант, помощник командира взвода 2-й стрелковой роты, 480 стрелкового полка, 152 стрелковой Днепровской, Краснознаменной, ордена Суворова дивизии. Родился в 1924 году, национальность казах, член ВЛКСМ, с 1944 года представлен к высшей правительственной награде, к присвоению звания «Герой Советского Союза». В рядах Красной Армии с августа 1942 года, **призван Шейлькумским РВК Омской области**. В Отечественной войне с 1.01.1943 года, Юго-Западный, 3-й Украинский и 3-й Белорусский фронта. 22 января 1945 года. «При прорыве сильно-укрепленной, глубоко-эшелонированной обороны противника, под населенным пунктом Кампишкемен (Восточная Пруссия), товарищ Карабаев презирая смерть с возгласами «За Сталина!», «За Родину!» с гранатами в руках первым бросился в траншею противника, увлекая за собой десятки других бойцов, уничтожая немецких мерзавцев в первой траншее. Расчищая себе путь гранатами товарищ Карабаев бросился во вторую траншею. Его примеру последовали и другие бойцы. В результате ожесточенной схватки с врагом, наши подразделения имели большой успех. Противник оставил в траншеях 55 трупов. 26 января 1945 года, в ожесточенных боях за овладение каналом Мазури-шер и за сильно-укрепленный опорный пункт ЗАВООТ товарищ Карабаев снова показал беспримерную храбрость и мужество. Увлекая за собой бойцов он первый преодолел проволочное заграждение и ворвавшись в траншею противника с гранатами уничтожил 8 немцев, захватил при этом 2 исправных немецких пулемета МГ-42. Утром 27 января 1945 года немцы при поддержке 3-х танков перешли в контратаку,

стараясь восстановить прежнее положение. Эта контратака была отбита, благодаря чего наши подразделения еще продвинулись на 2 км. вперед и выбили немцев из сильно укрепленного опорного пункта. За беспримерную храбрость и мужество проявленные в упорных боях с врагом на территории Восточной Пруссии товарищ Карабаев достоин высшей Правительственной награды – присвоения звания «Герой Советского Союза». *Имя товарища Карабаева в части стало символом бесстрашия и мужества*». Командир СП Беляев 31 января 1945 года [4].

Приказом по войскам 28 Армии №15 от 27 марта 1945 года награжден Орденом Красного Знамени.

Архивная справка: Фронтовой приказ №: 15/н От: 27.03.1945 Издан: ВС 28 А Архив: ЦАМО Фонд: 33 Описание: 686196 Единица хранения: 5889 № записи 27741668.

Следующие 6 воинов являются уроженцами Чкаловской (Оренбургской) области.

Гвардии лейтенант Байгазин Джума.

Из наградного листа: «Байгазин Джума, гвардии лейтенант, командир сабельного отдельного 17 эскадрона, 62-й гвардейского кавполка, 16 гвардейского Краснознаменного ордена Суворова дивизии. Родился 1915 году, по национальности казах, беспартийный. В рядах Красной Армии с 1938 года, **призван Чкаловским РВК, Чкаловской области**. Участие в Отечественной войне Юго-Западный фронт с 02. 1943 по 08 1943, 1-й Белорусский фронт с 02. 1944 год, имеет два легких ранения, 31. 10. 1943 и 13.04. 1944 г. Был награжден орденом «Красная Звезда» 17.05. 1944 г., медаль «За Отвагу» 02.09. 1944 г. В бою за город Тамашев 18.01.1945 г., тов. Байгазин, командуя сабельным отделением под огнем форсировал реку Пилица по обломкам льда и по доскам и с криком «Ура!» во главе отделения ворвался в первую линию вражеской траншеи, где уничтожил две пулеметные точки, убил 2 немецких офицера, 5 солдат, и взял в плен 3-х солдат. В дальнейшем преследуя отступающего противника, ворвался в южную окраину города. К 11 часам город Тамашев был полностью освобожден. В наступательном бою 29.01.1945 г., Байгазин во главе наступления первым ворвавшись в траншею противника, гранатами уничтожил основные огневые точки противника и тем самым дал возможность продвижения вперед своему эскадрону. В этом бою оказал большую помощь раненым, вынес с поля боя под сильным оружейно-пулеметным огнем, тяжело раненого командира эскадрона и 9 бойцов. После чего, своим личным примером вел за собой остальную рядовой и сержантский состав на выполнение поставленной задачи. За проявленный героизм и отвагу достоин присвоения звания «Герой Советского Союза». Командир 62 гвардейского кавполка, гвардии подполковник Мажадян [4].

Приказом войскам 65-Армии №618 от 19.05 1945 г. Награжден Орденом Красное Знамя.

Архивная справка: Фронтовой приказ №: 471/н От: 27.02.1945 г. Издан: ВС 1 Белорусского фронта Архив: ЦАМО Фонд: 33 Описание: 686196 Единица хранения: 935 № записи 23286557

Список героических воинов-казахов, представленных к званию Герой Советского Союза продолжают еще пять воинов. Мы даем по ним краткую архивную информацию

Абжанов Николай 1925 г.р., мл. сержант стрелок автоматчик 468 стрелкового полка 111 СД 52 Армии 1 УкрФ. Казах. Призван в РККА Буртинским РВК Чкаловской обл. Представлен к званию Герой Советского Союза 15 февраля 1945 г. награжден орденом «Красного Знамени» 24.02.1945 г. [4].

Фронтовой приказ

№: 51/н От: 24.02.1945

Издан: ВС 52 А 1 Украинского фронта

Архив: ЦАМО

Фонд: 33

Описание: 690155

Единица хранения: 6689

№ записи 44349113

Исмагулов Габдурахман Конесбаевич 1923 г.р. гв. ст. сержант командир пулеметного расчета 109 гв. СП 37гв. СД 18 СК 65 Армии. Казах. Призван в РККА Ак-Булакским РВК, Чкаловской обл. Представлен к званию Герой Советского Союза 25 апреля 1945г. награжден орденом «Красного Знамени» 19.05.1945 г. [4].

Фронтовой приказ

№: 618/н От: 19.05.1945

Издан: ВС 65 А

Архив: ЦАМО

Фонд: 33

Опись: 687572

Единица хранения: 2120

№ записи 38845308

Куандыков Мурат 1923 г.р. гв.ст. сержант 21 гв. мехбр. 8 гв. мехк 1гв. ТА. Казах. Призван в РККА Адамовским РВК Чкаловской обл. Представлен к званию Герой Советского Союза 2 мая 1945 г. награжден орденом «Красного Знамени» 18.05.1945 г. [4].

Фронтовой приказ

№: 68/н От: 18.05.1945

Издан: ВС 1 гв. ТА

Архив: ЦАМО

Фонд: 33

Опись: 686196

Единица хранения: 175

№ записи 20629026

Уркамбаев Бураш 1905 г.р.мл. сержант наводчик орудийного расчета 896 СП 211 СД 28 СК 13 Армии 1 УкрФ. Казах. Призван в РККА Соль-Илецким РВК Чкаловской области. Представлен к званию Герой Советского Союза 26 октября 1943г. награжден орденом «Красного Знамени» 16.11.1943 г. [4].

Фронтовой приказ

№: 209/н От: 16.11.1943

Издан: ВС 13 А 1 Украинского фронта

Архив: ЦАМО

Фонд: 33

Опись: 686044

Единица хранения: 2210

№ записи 46273056

Шаншаров Абельхаир 1922 г. р.красноармеец, командир стелкового отделения 237 СП 69 СД 65 Армии. Казах. Призван Ак-Булакским РВК Чкаловской области. Представлен к званию Герой Советского Союза 12 сентября 1944 г. награжден орденом «Красного Знамени» 28.09.1944 г. [4].

Фронтовой приказ

№: 425/н От: 28.09.1944

Издан: ВС 65 А

Архив: ЦАМО

Фонд: 33

Опись: 690155

Единица хранения: 6381

№ записи 35538207

Из десяти воинов представленных к званию Герой Советского Союза – 2-ое представлены в 1943 г.. (Меньдешев Есбулат, Уркамбаев Бураш), 3-ое представлены в 1944 г. (Жумабеков Иксан, Суинов Темлибай (Темирбай), Шаншаров Абельхаир) и 5 представлены в 1945 г. (Абжанов Николай, Байгазин Джума, Исмагулов Габдурахман, Карабаев Каиден, Куандыков Мурат).

Военкоматами Чкаловской (Оренбургской) области призваны – 6 воинов, Омской области – 2 и Саратовской области – 2 .

В довоенный период, в СССР, молодежь выезжала на учебу в различные города, большое количество было репрессированных и выселенных в отдаленные районы страны, были и другие категории населения, которые находились вне традиционных мест проживания. С началом войны все они подлежали мобилизации. Они воевали, проявляли героизм и соответственно награждались. Большое количество воинов-героев числятся призванными из тех районов, где они находились на момент начала войны. Найти и показать их проявленный подвиг эта одна из актуальных задач.

В данной работе мы рассматривали только воинов представленных к званию Герой Советского Союза, которым высшую награду, заменили на орден. Все 10 воинов были награждены орденом «Красного Знамени».

Независимо от того, что воины не удостоились официального звания Герой Советского Союза, все они являются для нас настоящими ГЕРОЯМИ, как и все те, кто погиб на фронтах войны или вернулись живыми. Наше прошлое всегда с нами.

Стиль и орфография документов сохранены в оригинале.

Список использованной литературы:

1. Куртсеитов Р.Д. Электронный ресурс ЦАМО РФ «Подвиг народа» как исторический источник по определению военных заслуг репрессированных народов (крымскотатарского) в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг. / Р.Д. Куртсеитов // *Материалы международной научно-практической конференции «Роль и значение архивов и архивных документов в сохранении исторической памяти народов России и Кавказа»*. – Магас, 2018. – С. 235-242.
2. Куртсеитов Р.Д. Информационный ресурс «Подвиг народа», фактографическая основа противодействия мифам о коллаборации крымскотатарского народа / Р.Д. Куртсеитов // *СССР во Второй мировой войне (1939–1945 гг.): труды международной научно-образовательной конференции, 20-21 мая 2019 г.* – СПб.: ООО «А-плюс», 2019. – С. 192-201.
3. Колесников Г.А. Ордена и медали СССР / Г.А. Колесников, А.М. Рожков. – М.: Воениздат, 1974. – 269 с.
4. *Обобщенный банк данных «Мемориал» ЦАМО РФ [Электронный ресурс]*. – Режим доступа: <http://www.podvignaroda.ru>.

УДК 341.7
МРНТИ 11.25.67

Кобенова А.Р.¹, Чумаченко Т.Н.²

¹*Магистрант 1 курса специальности «Международные отношения»
Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая,
г. Алматы, Казахстан*

²*Научный руководитель к.п.н., ст. преподаватель,
Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая,
г. Алматы, Казахстан*

ЕВРАЗИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ СОЮЗ И ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ПОЯС ШЕЛКОВОГО ПУТИ

Аннотация

В статье были рассмотрены вопросы участия стран СНГ в инициативе Китая «Один пояс-один путь».

Инициатива Китая «Один пояс один путь» предполагает реализацию интеграционных проектов как с государствами, выходящими к морю, так и с близлежащими государствами. Среди целей инициативы «Один пояс и один путь» - содействие общественно-политическому диалогу между странами-партнерами с помощью экономических инструментов. Межэтнические и межгосударственные конфликты в Евразии - наиболее серьезные риски для ЭПШП и МШП, но готовность к совместной работе может стать первым шагом нормализации отношений и снижения уровня милитаризации.

Автор раскрывает какие договоренности были проведены со странами Центральной Азии в рамках проекта «Один пояс один путь». В основном эти договоренности направлены на построение крупномасштабных инфраструктурных проектов. Инициатива «Один пояс – один путь» не просто идея по созданию глобального инфраструктурного проекта, призванного помочь Китаю преодолеть свои экономические трудности, но и попытка создать китаецентричный азиатский регион с опорой на страны постсоветского пространства.

Ключевые слова: Казахстан, Китай, Один пояс – один путь, экономический пояс Шелкового пути, интеграция.

А.Р. Кобенова¹, Т.Н. Чумаченко²

¹Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, Сорбонна-Қазақстан институтының
1-курс магистранты

²политика ғылымының кандидаты, Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті,
Сорбонна-Қазақстан институтының аға оқытушысы
Алматы қ., Қазақстан

ЕУРАЗИЯЛЫҚ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ОДАҚ ЖӘНЕ ЖІБЕК ЖОЛЫНЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ БЕЛДЕУІ

Аңдатпа

Мақалада ТМД елдерінің Қытайдың «Бір белдеу-бір жол» бастамасына қатысу мәселелері қарастырылды.

Қытайдың «Бір белдеу – бір жол» бастамасы теңізге шығатын мемлекеттермен де, оған жақын орналасқан мемлекеттермен де интеграциялық жобаларды іске асыруды көздейді. «Бір белдеу және бір жол» бастамасының мақсаттарының бірі – экономикалық құралдардың көмегімен әріптес елдер арасындағы қоғамдық-саяси диалогқа жәрдемдесу. Еуразиядағы этносаралық және мемлекетаралық қақтығыстар ЖЖЭБ және ЖЖМ үшін аса маңызды тәуекелдер болып табылады, бірақ бірлескен жұмысқа дайындық қатынастарды қалыпқа келтірудің және милитаризация деңгейін төмендетудің алғашқы қадамы болуы мүмкін.

Автор «Бір белдеу – бір жол» жобасы аясында Орталық Азия елдерімен қандай уағдаластықтар жүргізілгенін ашып көрсетеді. Негізінен бұл уағдаластықтар ірі ауқымды инфрақұрылымдық жобаларды құруға бағытталған. «Бір белдеу – бір жол» бастамасы Қытайға өзінің экономикалық қиындықтарын жеңуге көмектесетін Жаһандық инфрақұрылымдық жобаны құру идеясы ғана емес, сонымен бірге посткеңестік кеңістіктегі елдерге сүйене отырып, Орталық Азия аймағын құру әрекеті.

Түйін сөздер: Қазақстан, Қытай, Бір белдеу – бір жол, Жібек жолының экономикалық белдеуі, интеграция.

A.R. Kobenova¹, T.N. Chumachenko²

¹master of the 1st course of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan

²candidate of political science, senior lecturer of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU,
Almaty, Kazakhstan

THE EURASIAN ECONOMIC UNION AND THE SILK ROAD ECONOMIC BELT

Abstract

The article deals with the participation of the CIS countries in China's «One belt, one road» initiative.

China's «One belt one road» initiative involves the implementation of integration projects with both sea-facing States and neighboring States. One of the goals of The «One belt and one road» initiative is to promote socio-political dialogue between partner countries through economic instruments. Inter - ethnic and inter-state conflicts in Eurasia are the most serious risks for the SREB and MSHP, but readiness to work together can be the first step in normalizing relations and reducing the level of militarization.

The author reveals what agreements were made with the countries of Central Asia within the framework of the «One belt one road» project. These agreements are mainly aimed at building large-scale infrastructure projects. The belt and road initiative is not just an idea to create a global infrastructure project to help China overcome its economic difficulties, but also an attempt to create a China — centric Asian region based on the post-Soviet countries.

Keywords: Kazakhstan, China, One belt – one road, silk road economic belt, integration.

Сотрудничество Китая по реализации инициативы «Один пояс и один путь» с зарубежными странами Китая осуществляет строительство «Пояса и пути» со многими странами мира, в том числе со странами СНГ. В Центральной Азии все страны активно поддерживают проект «Один пояс и один путь», рассчитывая при помощи китайских инвестиций решить свои экономические проблемы, в первую очередь, развить национальные инфраструктурные сети. Годовой товарооборот КНР со странами региона в 2019 г. достиг \$30 млрд. В марте 2018 г. был открыт самый длинный туннель в Центральной Азии – через перевал Камчик в Узбекистане, протяженностью 19,26 км. В феврале 2019 г. была введена в

эксплуатацию международная автомобильная трасса Китай-Кыргызстан-Узбекистан. В Узбекистане объем китайских инвестиций достиг \$8 млрд. Пекин и Ташкент подписали договор о сотрудничестве по созданию малых и средних ГЭС в Узбекистане, стоимостью \$2,7 млрд. [1, 4]

В Кыргызстане китайские компании участвуют в строительстве каскадов Сарыджазских и Камбаратинских ГЭС, возведении угольных теплоэлектростанций, в реконструкции Уч-Курганской ГЭС и ТЭЦ в Бишкеке. Киргизское правительство особое значение придает строительству железной дороги Китай-Кыргызстан-Узбекистан. В Таджикистане китайские фирмы осуществляют сооружение ГЭС «Нурабад-1» на реке Хингоб (\$600 млн.), угольной ТЭЦ в Душанбе (\$400 млн.), модернизацию линий электропередач «Север-Юг» и «Лолазор-Хатлон» (\$61 млн.). В Туркменистане, начиная с 2009 г., Китай выделяет значительные средства на обустройство группы газовых месторождений «Галканыш», а также обеспечил строительство трех газопроводов для транспортировки туркменского газа на китайскую территорию. [2, 3]

Строительство четвертой нитки газопровода будет завершено в 2020 г. Россия нарастила товарооборот с Китаем в 2018 г. до \$108 млрд. Москва и Пекин, помимо энергетических проектов, придают большое значение строительству крупномасштабных инфраструктурных проектов (железные дороги, мосты, тоннели).

В настоящее время осуществляется строительство железнодорожного моста «Нижнеленинское-Тунцзян» через реку Амур, автомобильного моста «Благовещенск-Хэйхэ». В России, в июне 2015 г. было подписано соглашение о строительстве высокоскоростной железнодорожной магистрали Москва-Казань. 5 апреля 2019 г. в Москве китайская компания «China Railway Construction Corporation» (CRCC) завершила проходку тоннеля между станциями «Проспект Вернадского» и «Мичуринский проспект», ставшего первым тоннелем метрополитена в России, полностью завершено китайским подрядчиком. В Беларуси завершается строительство Китайско-Белорусского индустриального парка «Великий камень». Началась эксплуатация грузового железнодорожного поезда, соединяющего этот парк с китайским портом Ланчжоу. В 2017 г., под белорусским городом Борисов открылся завод СЗАО «БелДжи», профинансированный и построенный при помощи КНР. Здесь выпускаются автомобили «Geeli Atlas». Планируется выпуск 60 тысяч легковых автомобилей. Украина и Китай в декабре 2017 г. подписали План действий по реализации инициативы совместного строительства Экономического пояса Шелкового пути и Морского Шелкового пути XXI века. Товарооборот Украины с Китаем в 2017 г. достиг \$7,68 млрд. Киев готов содействовать китайской инициативе «Один пояс и один путь» путем превращения Украины в логистический хаб на пути товарных потоков между Китаем и Европой. Китай участвует в модернизации транспортной инфраструктуры Украины: несколько китайских предприятий выиграли тендеры на строительство региональных каналов и дорог. [3, 12]

Пекин выразил заинтересованность в реализации проекта «Воздушный экспресс», который соединит международный аэропорт «Борисполь» с Киевом. Украинское правительство рассчитывает привлечь китайские инвестиции в размере \$8-12 млрд. в сельское хозяйство, машиностроение, химическую и фармацевтическую промышленность. Азербайджан, поддерживая инициативу «Один пояс и один путь», рассчитывает на развитие сотрудничества с Китаем в сфере транспорта. В этих целях Баку предлагает использовать железную дорогу Баку-Тбилиси-Карс для доставки китайских товаров в Европу и обратно. В 2018 г. по этому маршруту китайские грузы в Центральную Европу доставили 19 поездов. Товарооборот Азербайджана с Китаем в 2018 г. достиг \$ 1,3 млрд. Грузия пытается получить китайские инвестиции в размере \$50 млн. – для строительства глубоководного порта на Черном море. Не остаются в стороне арабские государства. 16 апреля 2019 г. в Шанхае, на Втором Китайско-арабском форуме реформ и развития, были подписаны соглашения о сотрудничестве в рамках «Пояса и пути» с 17 арабскими странами, и об установлении отношений всеобъемлющего стратегического партнерства с 12 арабскими государствами. В рамках этих соглашений Китай и арабские страны готовы сотрудничать по дальнейшему развитию совместно построенных промышленных зон, и находящихся поблизости портов в Абу-Даби, Суэце, Джизане, в том числе по увеличению пропускной способности этих портов. В Евросоюзе произошел поворот в отношении «Пояса и пути». Вместо сцепки «ЕС-США» возникла реальная возможность создания дуэта «ЕС-КНР». Это убедительно показали весенние визиты в Европу председателя КНР Си Цзиньпина и премьера Госсовета КНР Ли Кэцзяна. В частности, президент Франции Э. Макрон в рамках состоявшегося 21-26 марта 2019 г. государственного визита председателя КНР Си Цзиньпина в Италию, Монако и Францию, на закрытии Китайско-французского форума по глобальному управлению заявил: «Предложенная Китаем инициатива «Один пояс и один путь» имеет колоссальное значение. ЕС может путем инноваций состыковать свою стратегию развития с китайской инициативой

«Один пояс и один путь», а также совместно содействовать транспортно-коммуникационной взаимосвязанности Европы и Азии. Такую позицию разделяет канцлер Германии А. Меркель, считающая, что европейская сторона должна активно участвовать в важной инициативе сотрудничества в рамках «Один пояс один путь». Особую заинтересованность в совместном строительстве «Пояса и пути» в Евразии проявляет правительство Италии, принявшее решение о состыковке китайской инициативы с итальянской «Программой строительства северных портов» и «Программой инвестирования в Италию». Не только Франция и Германия, но и такие небольшие государства, как княжество Монако, приняли решения присоединиться к строительству «Пояса и пути». Так, князь Монако Альбер II на переговорах с Си Цзиньпином, заявил, что Монако, используя преимущества географического положения и производства, примет активное участие в международном сотрудничестве по строительству «Пояса и пути». На состоявшейся 21-й встрече лидеров Китая и Евросоюза (Брюссель, 10 апреля 2019 г.) было подтверждено намерение продвигать взаимовыгодное всеобъемлющее стратегическое партнерство КНР и ЕС. В частности, премьер Госсовета КНР Ли Кэцян отметив, что у сторон больше общих интересов, чем разногласий, подчеркнул, что Евросоюз 15 лет подряд остается крупнейшим торговым партнером Китая, а Китай - вторым по величине торговым партнером ЕС. В свою очередь, председатель Европейского совета Д. Туск и председатель Европейской комиссии Ж.-К. Юнкер заявили, что европейская сторона заинтересована в углублении китайско-европейского всеобъемлющего стратегического партнерства. Хотя еще в начале этого года активность Китая в Европе вызывала нарастающую озабоченность в политических кругах ЕС. Так, германский институт изучения Китая имени Герхарда Меркатора (MERICS) в своем экспертно-прогночном докладе указывал, что Китай, а не Россия представляет большую долгосрочную угрозу интересам Европы. [4, 8]

Джордж Сорос, выступая в конце января 2019 года на Всемирном экономическом форуме в Давосе, назвал Китай самым опасным противником открытых обществ. Китайская инициатива «Пояс и путь» получает все большую поддержку в Центральной и Юго-Восточной Европе. Греция, Италия, Чехия, Венгрия, Хорватия активно сотрудничают с Китаем в рамках этой инициативы. Китайская государственная компания COSCO в августе 2016 г. приобрела контрольный пакет акций порта Пирей, являющихся главными морскими воротами Греции. В 2016 г. Китай начал строительство сербского участка железной дороги, связывающей Венгрия и Сербию, это первая железная дорога, строящаяся Китаем в рамках европейского сотрудничества. В апреле 2016 г. китайское предприятие выкупило сербский металлургический комбинат «Железара Смедерево». В августе 2016 года китайская компания приобрела одно из крупнейших сталелитейных предприятий Чехии «ZDAS». Углублению сотрудничества Китая с восточным флангом Евросоюза была посвящена ежегодная, 8-я встреча руководителей КНР и стран Центральной и Восточной Европы (Дубровник, Хорватия, 11.04.19 г.). По мнению премьера Госсосовета КНР Ли Кэцяна, в настоящее время сотрудничество в формате «16+1» динамично развивается, и взаимодействие в торгово-экономической, инвестиционной, финансовой, инфраструктурной, сельскохозяйственной и гуманитарной областях уже дает заметные результаты. Китай, заявил, Ли Кэцян, надеется на основе равенства, консультаций, взаимной выгоды, открытости, практичности и инноваций превратить сотрудничество в формате «16+1» в важную платформу состыковки инициативы «Пояс и путь» и стратегий развития взаимосвязанности на евразийском пространстве. Таким образом, будет придан новый импульс развитию отношений Китая со странами Центральной и Восточной Европы, а также европейской интеграции. В свою очередь, главы правительств государств Центральной и Восточной Европы выразили заинтересованность в развитии сотрудничества с Китаем. Так, премьер-министр Болгарии Бойко Борисов в беседе с Ли Кэцяном заявил о стремлении Софии сотрудничать с Пекином в строительстве объектов инфраструктуры, сельскохозяйственной техники. Б.Борисов высказал также уверенность в том, что учрежденный в 2018 г. в Софии «Глобальный партнерский центр 16+1», будет предоставлять всемерную интеллектуальную поддержку сотрудничеству Китая и стран Центральной и Восточной Европы. Ранее, 10 апреля 2019 г., Ли Кэцян посетил строительство Пелешацкого Большого моста в Хорватии, который реализуется китайскими компаниями. Строительство Пелешацкого моста – самого масштабного проекта по возведению объекта транспортной инфраструктуры, который Китай и Хорватия реализуют совместно со времени установления дипломатических отношений между странами. Мост будет пересекать залив Малый Стон в Адриатическом море и соединит разделенные морем территории Хорватии. Ли Кэцян особо отметил, что строительство Пелешацкого Большого моста было получено китайскими компаниями в ходе открытого тендера и справедливой конкуренции при соблюдении рыночных принципов и правил ЕС. Это мост дружбы, который, – по словам Ли Кэцяна, – не столько свяжет два берега залива, но и станет свидетельством дружбы между народами Китая и Европейского союза.

В период создания инициативы ОПОП сразу возник ряд опасений, связанных с возможностью взаимодействия ЕАЭС и Нового шелкового пути. Усиление позиций КНР в регионе одновременно подразумевает влияние на уже существующий интеграционный проект, инициированный Москвой – ЕАЭС. С одной стороны, проекты России и Китая конкурируют в регионе, ведь само создание ЕАЭС было обусловлено, в том числе, и ограничением экспансии китайских товаров. По мнению российского эксперта Александра Габуева, также приоритетным являлось принятие единого механизма взаимодействия стран-участниц с Китаем по вопросу зоны свободной торговли, а не выстраивание двусторонних торгово-экономических отношений. С другой стороны, Центральная Азия может стать местом сопряжения разных экономических инициатив, дополняющих друг друга. В рамках взаимодействия России и Китая создана межгосударственная Комиссия по сопряжению ЕАЭС и ОПОП, которую возглавили первый вице-премьер правительства России Игорь Шувалов и его китайский коллега, первый вице-премьер Государственного совета КНР Чжан Гаоли. Сопряжение ЕАЭС и ОПОП может снизить риски возможной конфронтации России и Китая в Центрально - азиатском регионе из-за разграничения сфер влияния, где Россия традиционно сильна в политическом поле и благодаря механизмам обеспечения безопасности. [4, 6]

Несмотря на массу преимуществ для развивающихся стран постсоветского пространства, которые несет реализация инициативы Нового шелкового пути под руководством КНР, безусловно, существует ряд проблем и опасений со стороны стран-участниц. В первую очередь, речь идет о росте влияния Китая и возможной территориальной экспансии. Несмотря на то, что, например, в Казахстане, количество земель, арендуемых китайской стороной довольно небольшое, устоявшийся стереотип о возможном масштабном переселении китайцев остается в сознании значительного числа людей. Несмотря на то, что Пекин активно использует «мягкую силу», СМИ, работающие на внешнюю аудиторию и разъясняющие китайский менталитет, намерения и культуру; официальные лица Казахстана подчеркивают важность инициативы – до конца преодолеть подобные настроения пока не удастся. Это же относится и к другим странам. Туркменистан и Узбекистан пытаются обезопасить свои рабочие места механизмом квотирования. Ашхабад подчеркивает, что 70% рабочих мест должны занимать местные жители, а Узбекистан готов принять только китайский менеджмент. Есть сомнения и в экономической целесообразности инициативы. Например, уже существующий маршрут поставки товаров по территории Китая, Казахстана, России, Белоруссии и Польши, в целом сложно назвать высоко выгодным. Причиной этому является недостаточная обратная загрузка, низкие температуры в зимний период, способные повлиять во время транспортировки на определенные категории товаров, а также наличие более удобной морской схемы. Рост китайских прямых иностранных инвестиций в 2016 г., в котором уже активно шло развитие инициативы, и заключались партнерские соглашения, сократился на 2%, а в 2017 г. – на 18%. Это объясняется недостаточной прибыльностью инфраструктурных проектов в рамках инициативы. В кулуарах, китайские бизнесмены и официальные лица не скрывают, что большая часть проектов не принесет ожидаемой выгоды. Они служат для реализации масштабной геоэкономической идеи.

Власти страны надеются на реализацию инфраструктурных проектов, подписан меморандум о сотрудничестве в рамках ОПОП, планируется участие в сопряжении в рамках ЕАЭС.

Инициатива «Один пояс – один путь» не просто идея по созданию глобального инфраструктурного проекта, призванного помочь Китаю преодолеть свои экономические трудности, но и попытка создать китаецентричный азиатский регион с опорой на страны постсоветского пространства. Несмотря на то, что на данном этапе сама процедура носит несколько размытый характер, изложенный в концепции стратегии, очевидно, что инициатива по созданию нового шелкового пути способна помочь развивающимся странам улучшить инфраструктуру, преодолеть зависимость от России и выйти на новые рынки. Китайцы много инвестировали в добычу природных ресурсов, особенно природного газа, нефти, урана, золота и красной меди. Китайские компании построили авто и железные дороги, туннели, линии электропроводов, обновили нефтеперерабатывающие заводы и создали специальные экономические зоны. Они также глубоко вовлечены в сельскохозяйственную сферу и телекоммуникации. Развивающимся государствам необходимо найти баланс в отношениях с Китаем, доминирование которого в регионе и глобальной экономике неизбежно, но не отвечает их интересам. Наличие такого мощного соседа может сделать их сателлитами Китая, обеспечивающими его сырьевые и транспортные нужды. [5, 2]

«На сегодняшний день к инициативе «Один пояс - один путь» подключены более 64 стран, что свидетельствует о международном уровне и глобальном масштабе данного проекта. По прогнозам ученых, в перспективном будущем количество стран-участников возможно будет возрастать». [6,7]

Актуальность и своевременность инициативы «Один пояс и один путь» Си Цзиньпин на Китайско-французском форуме по глобальному управлению (Париж, 26.03.19 г.) объяснил следующими факторами. Во-первых, в условиях небывалых за сто лет изменений серьезных глобальных вызовов и выбора решений о развитии человечества, страны должны предпринимать активные действия, а не быть просто

наблюдателями, совместно прикладывать усилия, чтобы взять в свои руки судьбу человечества. Во-вторых, необходимо ставить на первый план принципы взаимного уважения и доверия, стремиться к единству при сохранении различий, усиливать стратегическое взаимное доверие, сужать взаимные подозрения, углублять взаимное понимание.

Список использованной литературы:

1. Wong, John. Reviving the ancient Silk Road: China's new economic diplomacy.[electronic resource: URL: <http://www.straitstimes.com/opinion/reviving-the-ancient-silk-road-chinas-new-economic-di-plomacy> дата обращения: 02.10.2020].
2. Wong, John. Reviving the ancient Silk Road: China's new economic diplomacy. [electronic resource URL: <http://www.straitstimes.com/opinion/reviving-the-ancient-silk-road-chinas-new-economic-di-plomacy> дата обращения:03.09.2020].
3. Виноградов А.О. Асимметричный ответ, или стратегия Китая в глобальном мире // *Философские науки*. 2015. Вып. № 1. – С. 116.
4. Гельбрас В.Г. Геоэкономическая стратегия Китая // *Азия и Африка сегодня*. – №1. – 2016.
5. Китайский глобальный проект для Евразии: постановка задачи (аналитический доклад). – М.: *Научный эксперт*, 2016. – 130 с.
6. Дуйсекина А.Б., Ашинова Ж.Е. К ВОПРОСУ О МЕЖДУНАРОДНОЙ ИНИЦИАТИВЕ КНР «ОДИН ПОЯС-ОДИН ПУТЬ» // *Вестник КазНПУ им. Абая, серия «Международная жизнь и политика»*, №1-2(56-57), 2019 г. – С.228.

УДК 323.28
МРНТИ 11.25.41

К.С. Нұрғалым¹

¹*Саяси ғылымдардың кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, «Сорбонно-Қазақстан институты», Халықаралық құқық кафедрасының доценті, Алматы қ., Қазақстан*

ҚАЗАҚСТАННЫҢ АТА ЗАҢЫ-ЕЛІМІЗДІҢ ТІРЕГІ, ТӘУЕЛСІЗДІКТІҢ НЕГІЗГІ ҚҰНДЫЛЫҒЫ

Аңдатпа

Конституциялық құқық – адам, мемлекет пен қоғамның өз тіршілік әрекетін құруына өте қажетті оған лайықты басты ережелерді белгілейді. Мемлекеттік билікті жүзеге асырумен байланысты пайда болатын қоғамдық қатынастар конституциялық құқықты құрайды. Конституцияның атқаратын қызметті орасан зор, ол қоғамда азаматтық келісімділік, мейірімділік және тұрақтылықты орнатады, адам өмірінің негізгі арақатынастарын реттейді. Бірақ конституция тұрақтығы оған өзгертулермен толықтырулар енгізуді жоққа шығармайды. Мақалада конституцияның қоғамның өзгеруіне байланысты белгілі бір толықтырулар мен өзгертулер болатыны сараланған.

Түйін сөздер: Конституциялық құқық, Бұқаралық ақпарат құралдары, халықаралық ынтымақтастық, халықаралық құқық, халықаралық қатынас, мемлекеттік органдар, қоғамдық идеология.

Нұрғалым К.С.¹

¹*Кандидат политических наук, доцент, преподаватель кафедры международного права в Институте Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан*

КОНСТИТУЦИЯ КАЗАХСТАНА – ЭТО ОПОРА НАШЕЙ СТРАНЫ, ГЛАВНАЯ ЦЕННОСТЬ НЕЗАВИСИМОСТИ

Аннотация

Конституционный закон устанавливает основные правила, которые необходимы человеку, государству и обществу для создания собственной жизни. Общественные отношения, возникающие в связи с осуществлением государственной власти, составляют конституционное право. Роль Конституции огромна, она устанавливает гражданское согласие, доброту и стабильность в обществе, регулирует основные отношения человеческой жизни. Однако стабильность конституции не исключает внесения в

нее изменений и дополнений. В статье анализируется, что в конституцию будут внесены определенные дополнения и изменения в связи с изменениями в обществе.

Ключевые слова: Конституционные права, средства массовой информации, международное сотрудничество, международное право, международные отношения, государственные органы, общество, идеология.

K.S. Nurgalym¹

¹Candidate Of Political Sciences, Associate Professor, Lecturer, Department of International Law the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan

THE CONSTITUTION OF KAZAKHSTAN IS THE SUPPORT OF OUR COUNTRY, THE MAIN THE VALUE OF INDEPENDENCE

Abstract

The constitutional law establishes the basic rules that are necessary for a person, state and society to create their own life. Public relations arising in connection with the exercise of state power constitute constitutional law. The role of the Constitution is enormous; it establishes civil harmony, kindness and stability in society, and regulates the basic relations of human life. However, the stability of the constitution does not exclude the introduction of amendments and additions to it. The article analyzes that certain additions and changes will be made to the constitution in connection with changes in society.

Keywords: Constitutional rights, the media, international cooperation, international law, international relationships, government bodies, ideology society.

Тәуелсіз Қазақстанның алғашқы Конституциясы Қазақстанның Жоғары Кеңесінің ІХ сессиясында 1993 жылғы 28 қаңтардағы ХІІ шақырылымында қабылданды. Құрылымы 4 бөлім, 21 тарау және 131 баптан тұрады. Конституция мемлекеттік тәуелсіздік алған күнінен бастап көптеген құқықтық нормаларды қамтыды: халық тәуелсіздігі, мемлекеттің тәуелсіздігі, билікті бөлу қағидаттары, қазақ тілін мемлекеттік тіл ретінде мойындау, Президентті мемлекет басшысы ретінде тану, сот органдары – Жоғарғы, Конституциялық және Жоғарғы Арбитраждық соттардың өкілеттілігі айқындалды.

Бұл тұңғыш Конституцияның мемлекет тарихында алатын орны туралы Елбасы «Қазақстан жолы» атты кітабында былай деп жазады: «Тәуелсіздігімізді алғаннан кейін бізге бүгінгі өмір шындығымен және алдағы уақытпен бірге қадам басып, өткен ұрпақтың іс-тәжірибесі мен жарқын болашаққа деген сенімді жинақтаған Негізгі Заң қажет болды. Тәуелсіз Қазақстанның Конституциясы ашық және демократиялық қоғам орнатудың негізгі принциптерін баянды етуге тиіс болатын». Осылайша, 1993 жылғы қабылданған Қазақстан Республикасының алғашқы Конституциясы егемендік тарихындағы ең демократияшыл құжат болып табылған еді. Алғашқы Конституцияның мәні мен маңызына келетін болсақ, бұл құжат Президенттің көрсеткен мақсаты бойынша төрт басты мәселеге жауап беруі және соған жағдай жасауы тиіс болатын. Оның біріншісі – мемлекеттік билікті басқарудың барлық жүйесін нығайту, екіншіден – экономикалық реформаны жүргізе отырып, елді сол кездегі терең дағдарыстан шығару, үшіншіден – жас мемлекеттің сыртқы саясатын қалыптастыру, төртіншіден – ішкі саяси тұрақтылықты қамтамасыз ететін заңдық негіздерді Ата заңда көрсету. Алайда, жоғарыда қамтылған төрт мақсатты шешіп беретін баптар әуелгі тұңғыш Конституцияның жобасында барынша қамтылмады.

Президент Н.Назарбаев та бұл ретте тұңғыш Конституция жобасы әуелден-ақ еліміздегі саяси, әлеуметтік-экономикалық үдерістен алшақ қалғанын алға тартты. Сөйтіп, уақыт өте келе, заман ағымы мен сұранысына қарай, Бас заңымыздың кейбір тұстары нарықтық қоғамдағы өзгерістерге сәйкес болмай шыққаны байқалды. Мәселен, сол кездегі оқиғаларға зер салсақ, тұңғыш Конституция мемлекеттік билікті бөлу қағидаты тұрғысынан республикада біртұтас мемлекеттік органдардың жүйесін қалыптастыра алмағанын аңғарар едік.

1993 жылғы Конституцияның негізіне парламенттік республика моделін құруға негізделген. Қоғамды түбегейлі өзгеріс қажеттілігі жаңа Конституцияны әзірлеуді талап етті, ол 1995 жылғы 30 тамыздағы республикалық референдумда қабылданды. Конституция кіріспеден, 9 бөлімнен, 98 баптан тұрады [1].

Конституциямыздың кіріспе бөлімінде: «Біз ортақ тарихи тағдыр біріккен Қазақстан халқы, байырғы қазақ жерінде мемлекеттілік құра отырып, өзімізді еркіндік, теңдік және татулық мұраттарына берілген бейбітшіл азаматтық қоғам деп ұғына отырып, дүниежүзілік қоғамдастықта лайықты орын алуды тілей отырып, қазіргі және болашақ ұрпақтар алдындағы жоғары жауапкершілігімізді сезіне отырып, өзіміздің

егемендік құқығымызды негізге ала отырып, осы Конституцияны қабылдаймыз» делінген [2]. Осы жердегі әрбір тұжырымға тоқталып өтсек.

Ортақ тарихи тағдыр біріккен Қазақстан халқы деп мұнда еліміздің күрделі өтпелі кезеңдерден өткендігін және құқықтық мемлекет ретінде бірден қалыптаспағанын, сондай-ақ мәтінде қазақ халқы деп емес, Қазақстан халқы деп берілуі елімізде ұлттаралық теңдіктің айрықша нысаны орнағандығын байқауға болады. Сан ғасырлар бойы еліміз тәуелсіздігі үшін күресті. Осыншама уақытта егемендік үшін күрескен тек қана қазақ халқы ғана емес, сонымен қатар әр түрлі ұлт өкілдерінің сол қиыншылықты бірге көргендігін ескеруіміз керек.

Байырғы қазақ жерінде мемлекеттілік құра отырып деген тұжырымдама Қазақстанның жері, яғни территориялық аумағы тек Қазақстанға тиесілі екендігі, сондай-ақ унитарлы (біртұтас) мемлекет ретінде қарастырған. Өзімізді, еркіндік, теңдік және татулық мұраттарына берілген бейбітшіл азаматтық қоғам деп ұғына отырып деген тұжырымдаманың астарында үлкен мән жатыр. Яғни мұнда азаматтық қоғам ұғымына анықтама беріліп отыр. Ал, азаматтық қоғам деп отырғанымыз құқықтық мемлекетті қалыптастырудың алғышарты.

Сонымен, мұнда азаматтық қоғам – бұл олардың көмегімен жеке тұлғалар мен топтардың мүдделері қанағаттандырылатын адамгершілік, діни, ұлттық, әлеуметтік экономикалық, отбасы институттарының жиынтығы [2, 37 б.].

Сондай-ақ, ҚР Конституциясының 1 бабында Қазақстан өзін демократиялы, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде қалыптастырады, оның ең қымбат қазынасы адам, адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтары делінген. Осы жерде соңғы сөйлемді негізге ала отырып, ҚР құқықтық мемлекет ретінде қалыптасты деп тұжырым жасауға болады.

Соңғы қабылданған конституцияның алдыңғы конституциялардан ерекшелігі, билік тармақтарының бөлінуінде және Президенттік Республика болып қалыптасуында. Конституцияда заң шығарушы билік парламенттің құзырында, ал атқарушы билікті Үкіметтің жүзеге асыруы, ал сол атқарушы биліктің басшысы ретінде Президенттің болуы. Сот билігін конституцияға сәйкес үшке бөлінеді: Жоғарғы сот, облыстық және оған теңестірілген соттар, аудандық, қалалық соттар. Сонымен, 1993 жылғы конституция бойынша мемлекет басшысы қызметін Президент атқарғанымен, нақты атқарушы билік Жоғарғы кеңес (парламент) алдын есеп берді. Ал, 1995 жылғы конституция бойынша Мемлекет басшысы Президент болып табылады, оған кең өкілеттілік берілген. ҚР Үкімет атқарушы билік болып саналады, ол парламент алдында емес, Президент алдында есеп береді. Және Үкімет мүшелерін Президент өз қалауы бойынша қызметке тағайынайды және босатады.

Қазақстан Республикасының Конституциясының тарихын зерттеген ғалымдар. Олар: С.А. Табанов, А.Ә. Оразова, Ғ.Сапарғалиев, С. Зиманов, А.К. Котов, В.П. Портнов, М.М. Славин, С.Н. Сабикенов және т.б. Белгілі заңгер ғалым Анатолий Константинович Котов Қазақстанның конституциялық эволюциясын дамуын мынадай төрт кезеңге бөледі:

1. Кеңес дәуіріне дейінгі (1900-1917 жж. ұлттық-демократиялық идеяларының Алаш конституциясының жобасына ұласу).

2. Кеңес дәуірі (20 жылдар мен 80 жылдардың аяғы).

3. Кеңес дәуірінің аяқталуы (80 жылдардың аяғы мен 1990 жылдар аралығы).

4. Кеңестік дәуірден кейінгі (1991-1995), [3].

Әр кезеңде қабылданған Конституцияның құқық негізі сол тарихи уақытқа бейімделеді. Мысалы Францияда бір ғасырда Конституцияға сегіз өзгеріс енгізілген, соның негізінде мемлекеттің дамуына саяси жүйенің жаңаруына оң өсер еткені дәлелденген.

Мемлекеттің саяси-құқықтық дамуындағы жаңа парақты ашқан 2017 жылғы конституциялық реформа тағы бір ауқымды қайта құру болды. Оның мән-мазмұны президенттік басқару нысаны шеңберінде Президенттің билік өкілеттіктерін Парламент пен Үкіметтің арасында қайта бөлуге, соңғы екеуінің дербестігін және елдегі жағдай үшін жауапкершілігін күшейтуге, конституциялық бақылауды арттыруға ерекше қорғалатын конституциялық құндылықтарды, адамның және азаматтық құқықтары мен бостандықтарын қорғау механизмдерін нығайтуға, құқық қорғау жүйесінің, жергілікті мемлекеттік басқарудың және өзін өзі басқарудың негіздерін жаңғыртуға келіп саяды. Ата Заңның бұл ережелерінің бәрі конституциялық құрылыстың негізін қалыптастырады, қоғам мен мемлекет дамуының түбегейлі бастауларының жүйесін құрайды және осы ережелер тиісінше іске асырылған жағдайда, мемлекеттіліктің нығаюын, оның жоспарлы түрде әрі тиімділікпен дамуына жол ашады. Еліміздің Конституциясы, тікелей қолданылатын аса маңызды нормалардың жиынтығы ретінде, қоғамдық-саяси құрылыстың мызғымастығы мен тұрақтылығының сөзсіз және белгілі мағынада басты кепілі болып табылады. Ол еліміздің конституциялық қауіпсіздігінің іргетасы тұр-

ғысында қоғамның, мемлекет пен тұлғаның қауіпсіздігі тепе-тең болуын, олардың өзара қарым-қатынасында тәртіп орнауын қамтамасыз етеді.

Сондықтан кез келген мемлекеттің ең басты парызы және міндеті – конституциялық ережелердің неғұрлым іске асырылуын қамтамасыз ету, конституциялық құндылықтар мен талаптарға кепілдік беру, оларды іске асыру. Демократиялық және имандылық-құқықтық әлеуеті неғұрлым кең пайдаланылса, Конституцияның құндылығы да соғұрлым жоғары болады. Негізгі Заңымызды бұлжытпай сақтау – Қазақстанның өркендеуінің, еліміздегі қоғамдық келісім мен саяси тұрақтылықтың нығаюына кепілдік береді.

Конституциялық құндылықтардың маңызы азаматтық қоғам дамып, жетілуінің, елдегі заңдылық пен құқық тәртібінің жай-күйіне ықпалы бар оның құқықтық мәдениетінің деңгейіне тікелей байланысты. Қоғамның құқықтық мәдениетін арттырмай, әрбір азаматтың бойында Ата Заңға деген терең құрмет сезімін тәрбиелемей, оның нормативтік ережелерін күнделікті тұрмысымызға сіндіруге тікелей және белсенді араласуға дайындықты қалыптастырмай, экономикалық, саяси және әлеуметтік міндеттерді шешуге болмайтынын уақыт көрсетті.

АҚШ-тың танымал заңгерлерінің бірі – Лауренс Фридмэн өзінің «Американың құқығына кіріспе» атты кітабында былай деп жазады: «Құқықтық мәдениет – бұл сол немесе өзге бір заң практикада қаншалықты жиі қолданылатынын немесе бұзылатынын, одан қалай жалғаратынын немесе оны қалай теріс пайдаланатынын айқындайтын қоғам өмірінің барометрі, сонымен бірге қоғамдық күш те болып табылады. Құқықтық мәдениет жоқ жерде құқықтық жүйе де қауқарсыз».

Конституция баптарын ұғынуда және оларды түсіндіруде, олардың сол немесе өзге бір мемлекеттің бүкіл аумағында және халықаралық қатынастар саласында үстемдігін және тікелей қолданылуын қамтамасыз етуде маңызды рөл конституциялық бақылау органдарына беріледі. Негізгі Заңда белгіленген өздерінің миссиясы мен функцияларын орындай отырып, олар қоғам мен мемлекет өмірінің барлық жағын конституцияландыру үдерісіне белсене қатысады, заңнамада заманауи жүйелі бастаулар бекітілуіне септігін тигізеді, Жаппай танылған және ұлттық құндылықтарды мемлекеттік құрылыста және құқықтық жүйеде іске асырады, адамның, мемлекеттің және қоғамның арасында өркениетті өзара қарым-қатынас дамуын ынталандырады. Конституциялық үдерістің белсенді қатысушысы болып табылатын Конституциялық Кеңеске осының бәрі де белгілі бір шамада тән деп пайымдаймыз. Қазақстанның конституциялық заңдылыққа негізделген құқықтық мемлекет ретінде қалыптасуына ерекше назар аударады.

Соттардың өздерінің қарауында жатқан іс бойынша қолданылуға тиісті заңдар және өзге де нормативтік құқықтық актілер нормаларының конституциялығын тексеру туралы ұсыныммен Конституциялық Кеңеске жүгіну рәсімі жеңілдетілді. Ұсынымға төрағаның қол қоюы қажет деген талап алып тасталды. Енді өтінішке тиісті субъект қол қояды. Процестік заңнамаға сай бірінші сатыдағы соттарда істерді судья жеке өзі, ал апелляциялық және кассациялық тәртіппен құрамына бірнеше судьяны енгізе отырып, алқалы түрде қарайды, олардың бірі төрағалық етеді. Сондықтан соттарға қатысты алғанда, өзінің қарауында іс жатқан судья, ал алқалы түрде қарағанда – төрағалық етуші судья ұсынымға қол қоятын тиісті субъект болып табылады. Бұл жаңа тәртіп сот төрелігін іске асыру кезінде судья тәуелсіз және Конституция мен заңға ғана бағынады деп белгілейтін Конституцияның 77-бабының 1-тармағына сәйкес келеді [4].

Қабылданған өзгертулер қолданыстағы заңнаманың ел Конституциясы халықаралық нормаларға, халықаралық билльге сәйкес келеді, белгілі бір деңгейде өздеріне байланысты болатын соттардың белсенділігін заман талабына сай барынша арттыруға ықпал етеді. Бүгінде еліміз заманауи конституционализмнің сәтті қалыптасуының үлгісі болып табылады. Негізгі Заңның мазмұны әр адамның, қоғамның және мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық, саяси, мәдени-гуманитарлық және басқа салалардағы қажеттіліктеріне, мемлекеттің басым бағыттарын дамытуды мақсат етеді. Жаңартылған Конституция нормасы шығармашылық және құқық қолдану практикасын одан әрі жетілдірудің негізі.

Жалпы, атқарылған жұмыс нәтижесінде Конституциялық Кеңес қайта қаралған 6 нормативтік қаулының күшін толығымен және 21 нормативтік қаулының күшін ішінара жойды. Конституциялық Кеңестің бұл шешімі конституциялық ережелердің мазмұнын қайта ұғыну үшін кең жол ашады. Ал қажет кезде оларға конституциялық реформаның нәтижелерін ескере отырып жаңадан түсіндірме берілуі мүмкін. Ата Заңда анық жазылғандай, Парламент заң қабылдайды. Оларға берілген өкілеттік жеткілікті. Атқарушы билік қабылданған заңдарды іс жүзіне асырады. Ал прокуратура сол заңдардың дұрыс орындалуын қадағалайды. Ата Заңның 83-бабы бойынша прокуратура сотта мемлекет мүддесін қорғайды. Конституцияда осылайша прокуратураның және тағы басқа да органдардың ара-жігі ашылып, нақты белгіленген.

Қорыта айтқанда, прокурорлық өкілеттікке келсек, оның ауқымы өте кең. Өмірге қажетті қаншама заңдар бар. Кейбіреуі әлі толық мәнінде жұмыс істемейді. Міне, осылардың барлығының іске қосылып, экономиканы көтеруге, ел дәулетінің дамуына ықпал етіп заңның орындалуын қадағалайды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасы Конституциясы. 1999 ж., 30 тамыз. – Алматы: Юрист, 2003. – 36 с.
2. Котов А.К. Конституционное становление Казахстана как нового независимого государства // Науч. труды «Әділет». – Алматы. – №1. – С. 5.
3. Сабикенов С.Н. Проблемы борьбы с торговлей женщинами и детьми в целях сексуальной эксплуатации в европейских странах. Сборник материалов международных конференций. – Алматы. 2011 г.
4. Мажитов Р. Конституциялық реформа және оның мемлекеттік маңыздылығы / Заң және заман №8. – 2010 ж. – 22 б.

УДК 061/2(100)
МРНТИ 11.25.57

Сембинов М.К.¹, Чен Лин²

Научный руководитель: к.и.н., профессор кафедры международных отношений
Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая
г. Алматы, Казахстан
магистрант 2 курса, специальности «Международных отношений»,
Института Сорбонны-Казахстан при КазНПУ им. Абая

АНАЛИЗ КИТАЙСКИХ ИНВЕСТИЦИЙ В ТРАНСПОРТНУЮ ИНФРАСТРУКТУРУ КАЗАХСТАНА С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ «ОДИН ПОЯС И ОДИН ПУТЬ»

Аннотация

По мере продвижения строительства «Один пояс и один путь» Китай придает большое значение инвестициям в транспортную инфраструктуру Казахстана, на которые приходится самая большая доля в мире. Укрепление сотрудничества в области развития инфраструктуры соответствует внешним стратегическим устремлениям. Благодаря инициативе «Один пояс и один путь» и казахстанскому плану, все больше и больше китайских предприятий принимают участие в строительстве транспортной инфраструктуры в Казахстане. Поэтому изучение текущей ситуации имеет определенное практическое значение. И тенденции развития казахстанских инвестиций в транспортную инфраструктуру, а также участие китайских предприятий в инвестициях в транспортную инфраструктуру Казахстана, а также предложения Китая по инвестициям и финансированию транспортной инфраструктуры Казахстана.

Ключевые слова: Китай, Казахстан, Транспортная инфраструктура, взаимоотношения.

М.К. Сембинов¹, Чен Лин²
Ғылыми жетекшісі; т.ғ.к.,

Сорбонна-Қазақстан Институтының халықаралық қатынастар кафедрасының профессоры
Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының 2-курс магистранты

«БІР БЕЛДЕУ ЖӘНЕ БІР ЖОЛ» ТҮРҒЫСЫНАН ҚАЗАҚСТАННЫҢ КӨЛІК ҚҰРЫЛЫМЫНА ҚЫТАЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАРЫН ТАЛДАУ

Аңдатпа

Қытай әлемдегі ең үлкен үлеске тиесілі Қазақстанның көлік инфрақұрылымына инвестицияларға үлкен мән береді. Нығайту инфрақұрылымды дамыту саласындағы ынтымақтастық сыртқы Бір белдеу және бір жол бастамасының арқасында стратегиялық ұмтылыстарға және қазақстандық жоспарды қытайлық кәсіпорындар көбірек қабылдап жатыр. Қазақстанда көлік инфрақұрылымын салуға қатысу. Сондықтан ағымдағы жағдайды зерттеу белгілі бір практикалық мәнге ие, және даму үрдістері. Көлік инфрақұрылымына Қытай инвестицияларын тарту, сондай-ақ Қытай кәсіпорындарының Қазақстанның көлік инфрақұрылымына инвестицияларға қатысуы, сондай-ақ Қытайдың Қазақстанның көлік инфрақұрылымын инвестициялау және қаржыландыру жөніндегі ұсыныстары.

Түйін сөздер: Қытай, Қазақстан, көлік инфрақұрылымы, қатым-қатынастар

M.K. Sembinov¹, Chen Lin¹

¹Scientific supervisor: assistant professor of historical sciences, Professor of the Department of International Relations at the Institute Sorbonne-Kazakhstan

¹2master 2nd year of specialty “International Relations” of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU

ANALYSIS OF CHINESE INVESTMENTS IN THE TRANSPORT STRUCTURE OF KAZAKHSTAN FROM THE POINT OF VIEW «ONE BELT AND ONE ROAD»

Abstract

With the progress of the “One Belt And One Road” construction, China attaches great importance to the investment in kazakhstan’s transportation infrastructure, which accounts for the largest proportion in the world. To strengthen cooperation in infrastructure development is in line with the external strategic aspirations of both sides. Thanks to the “One Belt And One Road” initiative and the 47azakhstan plan, more and more Chinese enterprises are taking part in the construction of transport infrastructure to 47azakhstan. Therefore, it is of certain practical significance to study the current situation and development trend of kazakhstan’s transportation infrastructure investment, as well as Chinese enterprises’ participation in kazakhstan’s transportation infrastructure investment, and China’s Suggestions on kazakhstan’s transportation infrastructure investment and financing.

Transportation infrastructure, relations

Строительство «Один пояс и один путь» – это не только новая мера для содействия экономическому развитию в Китае, но и отличный проект для содействия развитию и совершенствованию строительства региональной инфраструктуры, а также для продвижения региональной экономической интеграции на новый уровень. Как стратегический партнер добрососедства и дружбы, Казахстан является не только важной силой в построении «Один пояс и один путь», но и ключевым регионом в продвижении «Один пояс и один путь». С углублением экономических и торговых отношений между Китаем и Казахстаном, строительство инфраструктуры с объектами транспорта, связи и энергетики в качестве ядра стало в центре внимания обеих сторон.

1. Состояние развития и тенденции политики транспортной инфраструктуры в Казахстане.

1.1 Состояние развития транспортной инфраструктуры в Казахстане.

Казахстан расположен в Центральной Азии, граничит с Россией на севере, Китаем на востоке и Узбекистаном, Туркменистаном и Кыргызстаном на юге. Казахстан имеет более 15000 км границы и более 1200 км самой длинной сухопутной границы Центральной Азии. Два экономических круга, западная и восточная части Тихого океана, соединены 3 230 км железной дороги. Можно видеть, что географические преимущества Казахстана, особенно благодаря соединению Евразийского сухопутного моста, подчеркивают его важную роль как транспортный узел.

Согласно опубликованному Всемирным банком в 2018 году глобальному «Индексу эффективности логистики (LPI)», согласно рейтингу казахстан в совокупности из 160 стран (регионов) занял 71 место, среди них: по показателям таможенного дела 65 место, 81 место по качеству. Инфраструктуры, способность к международным перевозкам заняла 84-е место, логистика, качество и конкурентоспособность заняла 90-е место, своевременность грузов - 83. С точки зрения развития телекоммуникационного сектора, согласно Отчету об измерении информационного общества за 2017 год (2017), выпущенному Международным союзом электросвязи (ITU), специализированного агентства ООН, Казахстан занял 52-е место среди 176 стран и регионов в рейтинге IDI ICT Development Index (IDI). Его индекс IDI составил 6,79, что выше среднемирового. [2, с. 60]

Что касается строительства транспортной инфраструктуры, то железнодорожная сеть Казахстана может соединить различные регионы страны, но плотность железнодорожной сети низкая. Железнодорожная сеть Казахстана имеет относительно концентрированное распределение. С точки зрения тренда, большая его часть имеет тенденцию «север-юг». Очевидно, что удовлетворить растущий спрос на перевозки внутри Таможенного союза, а также между ЕС и Китаем сложно, в частности, давно существует только одно железнодорожное сообщение между Китаем и Казахстаном, которое проходит через станцию Достык и достигает максимальной загрузки вместимости.

В дополнение к железнодорожной сети Казахстан также имеет относительно развитую дорожную сеть, которая может в основном удовлетворять потребности внутренних перевозок и обеспечивать связь с международной транспортной и логистической сетью. С точки зрения инфраструктуры автомобильного

транспорта, инфраструктура в направлении юг-север в Казахстане более развито, чем направление «восток-запад».

Поскольку Казахстан не имеет выхода к морю, водный транспорт менее развит, чем другие виды транспорта. Каспийское море, самое большое внутреннее озеро в мире, граничит с западным Казахстаном. Транспортное сообщение по Каспийскому морю в основном зависит от трех портов: международного торгового порта Актау, порта Баухино и Порт Курек. Все три расположены на восточном берегу Северного Каспия. С точки зрения воздушного транспорта Казахстан имеет обширную территорию, поэтому положение воздушного транспорта в Казахстане очень важно. В Казахстане 21 аэропортов, из них крупных 12. В Казахстане, с одной стороны, развитие транспортной инфраструктуры отстает, с другой - от стремительного развития транспортно-логистической отрасли, и ключом к разрешению этого явного противоречия является активное продвижение строительство транспортной инфраструктуры.

Инвестиционная политика и тенденции развития транспортной инфраструктуры Казахстана

В «Казахстане – 2050: единая цель, интересы и будущее», как указано в положении союза, Казахстан должен пройти диверсификацию экономического развития и повысить экономическую конкурентоспособность, развивая инфраструктуру транспортных коммуникаций и систему транспортной логистики для обеспечения устойчивого экономического роста и сбалансированное развитие, повышение конкурентоспособности промышленных предприятий, реализация проектов по диверсификации экономики и развитию инфраструктуры. В этом направлении приоритет отдается планированию производительных сил – 2020, Дорожной карте бизнеса – 2020 и сопутствующим секторам (включая энергетику и транспорт) в рамках реализации Национального плана по промышленным инновациям и развитию. Средний диапазон, планы по завершению строительства международного транспортного коридора «Западная Европа - Китай», продолжение строительства, начало строительства следующих объектов: "автомобильный канал (астана - алматы)" - на востоке "автомобильный канал (астана - ковольски дарфур - уз), в Алматы (включая проекты строительства механизма государственно-частного партнерства). Суть «светлого пути» - укрепление транспортной инфраструктуры, содействие экономическому развитию страны и создание новых рабочих мест. «Светлая дорога» - новая экономическая политика, предложенная Президентом Казахстана в своем профсоюзном послании является дополнением китайской концепции «Один пояс, один путь». В основе этой политики лежит национальный план развития инфраструктуры, направленный на стимулирование экономической жизнеспособности и содействие занятости. Новая экономическая политика Казахстана «Яркий путь» полностью совместима с инициативой Китая «Один пояс и один путь», обе из которых направлены на создание современных транспортных средств, инфраструктуры и транспортных линий, которые могут гарантировать быстрый поток товаров, услуг, капитала и рабочей силы. Следовательно, будущее сотрудничество между Китаем и Казахстаном в области транспортной инфраструктуры будет очень широким. [1, с. 59]

Предварительный анализ участия китайских предприятий в инвестициях в транспортную инфраструктуру Казахстана.

2.1 Активно строить сообщество с Общим будущим человечества.

В отчете 19-го НАЦИОНАЛЬНОГО Конгресса Коммунистической партии Китая особо подчеркивалась важность построения сообщества с Общим будущим для человечества, и это было принято как главный политический принцип и высшая цель китайской дипломатии. Концепция сообщества с общим будущим для человечества является маяком будущего направления мира и рисует великолепную картину прогресса и развития человеческого общества. «Один пояс и один путь» соответствует направлению развития Китая, основанному на взаимной выгоде, и обмен, и показывает великую цель изучения направления развития всего мира как большой страны. Эта инициатива имеет большое влияние на всю страну и даже весь мир после 18-го национального конгресса Китая. Расширяя широту и глубину открытости и сотрудничества между Китаем и странами, расположенными вдоль пояса и дороги, и углубляя их совпадающие интересы, мы заложили прочную основу и откроем путь для создания сообщества с общим будущим для человечества. Инициатива «Один пояс и один путь» основана на взаимной выгоде и новой форме международного развития. Следовательно, это не только направление развития Китая, но также можно сказать, что это голос людей во всем мире.

2.2 Все больше и больше базовых технологий в области транспортной инфраструктуры.

В области инфраструктуры в Китае появляется все больше и больше основных технологий. В области высокоскоростных железных дорог, например, инженерное строительство Китая, управление поездом, строительство станций, системная интеграция, управление операциями и другие области освоили базовую технологию с передовыми технологиями и комплексная система мониторинга безопасности предотвращения стихийных бедствий для предотвращения стихийных бедствий, аварийно-спасательных мер, которые

можно найти вовремя и справиться с ветром, дождем, градом, землетрясениями и другими стихийными бедствиями и всеми видами чрезвычайных ситуаций, чтобы обеспечить безопасную работу высокоскоростного оборудования, скоростной поезд, созданный на основе независимых прав интеллектуальной собственности базовой технологической системы. Китайская железная дорога сформировала ведущую в мире систему управления рисками безопасности, объединяющую инфраструктуру, мобильное оборудование, комплексное обнаружение, предотвращение и смягчение последствий стихийных бедствий, а также аварийно-спасательные работы. Конкурентоспособные новые продукты и новые технологии стали важным фактором для "выхода на мировой рынок", заложив прочную основу для китайского предпринимательства. Ses для ускорения и углубления своих инвестиций в страны и регионы вдоль маршрута «Один пояс и один путь». В июне 2017 года в рамках проекта сотрудничества Китая и Казахстана по сравнительному анализу пропускной способности первой в Казахстане линии городского легкорельсового транспорта в Астане, первой столице фаза скоростного трамвая официально открыта, все трамваи соответствуют китайскому стандарту, технический дизайн, zoomlion и XiangJi от китайских компаний, включенных в список компаний, для проекта предоставили почти 100 миллионов долларов всех видов механического оборудования. 22,4-километровое железнодорожное сообщение через Казахстан Столица Астана соединяет ключевые узлы, такие как аэропорт, центр города, железнодорожный вокзал и другие экономически интенсивные районы. Он также проходит через реку Ишим, протекающую вокруг города, с общим объемом инвестиций около 1,9 миллиарда долларов. После завершения строительства это станет еще одним важным достижением проекта «Один пояс и один путь» в Казахстане. [6, с.80]

2.3 Правительство Китая поощряет предприятия к «выходу на мировой рынок».

Чтобы продвигать стратегию «выхода на глобальный уровень», китайское правительство и соответствующие ведомства сформулировали ряд политик и мер по открытию китайских предприятий за рубежом, финансовой, налоговой, финансовой и инвестиционной ориентации с учетом специфики страны и т. Система политики для внешних инвестиций китайских предприятий. Эта политика позволяет китайским компаниям повысить эффективность прямых инвестиций в Казахстане, включая использование капитала, страхование кредитов, финансовое налогообложение, валютный контроль и другие аспекты системы комплексных услуг, а также разумно регулируя рынок китайских компаний, сформировала систему надзора и правил управления для китайских компаний, инвестирующих в Казахстан. Все это заложило прочную основу политики для китайских предприятий, чтобы инвестировать в страны Центральной Азии, включая Казахстан.

Предложения Китая по инвестициям и финансированию транспортной инфраструктуры Казахстана.

3.1 Расширение области инвестиций и финансирования.

В настоящее время инвестиции Китая в транспортную инфраструктуру и финансирование казахстанской промышленности в основном сосредоточены в области энергетики и транспортной инфраструктуры, инвестиции в дороги, в области авиации, а также в фонды энергетической и транспортной инфраструктуры относительно невелики, что на местном уровне вызывает некоторую негативную оценку, поэтому в связи с инвестициями в проект транспортной инфраструктуры Казахстана, следует обратить внимание на энергетику в области развития и сотрудничества транспортной инфраструктуры, чтобы расширить сферу инвестиций и финансирования сотрудничества.

3.2 Расширение каналов инвестиций и финансирования.

Расширяя каналы инвестирования и финансирования, мы должны в полной мере играть роль национальных финансовых институтов и в полной мере использовать средства китайских предприятий, а также придавать значение таким методам финансирования, как местные финансовые вложения, займы под низкие проценты от Банка, выпущенные облигации и инвестиции предприятий. Следует задействовать роль инвестиционного и финансового рыночного механизма, такого как использование рынка облигаций в юанях. С одной стороны, рынок облигаций обладает характеристиками высокой эффективности финансирования и открытости, а также прозрачность, которую легко принимает Казахстан. С другой стороны, открытие рынка облигаций в юанях может предоставить прямые и косвенные каналы финансирования для строительства транспортной инфраструктуры. Прямое финансирование, предоставляемое рынком облигаций в юанях, предназначено, во-первых, для обеспечения финансирования для Китая, предприятиям "выйти на мировой уровень" и заключить контракты с капиталом. Другими словами, после выпуска облигаций в юанях собранные средства будут использоваться для строительства зарубежных проектов, участия в акционерном капитале, слияния и поглощения, заключения контрактов и

т.д., Чтобы сформировать прямую поддержку проекта. Во-вторых, выпуск облигаций в юанях иностранными инвесторами финансовые предприятия, включая выпуск юаней международными организациями развития и зарубежными финансовыми учреждениями, а также структурированное финансирование, могут решить проблему нехватки средств у некоторых китайских предприятий для инвестирования в Казахстан.

3.3 Создание электронной информационной платформы для инвестирования и финансирования проектов транспортной инфраструктуры.

Двусторонние переговоры, обе стороны должны обе страны создать платформу информации о движении инвестиций и финансирования инфраструктурных проектов, будут ли предлагаемые проекты, квалифицированные подрядчики, профессиональные консультативные учреждения, банки, компании по ценным бумагам, страховые компании, инвестиционные компании, юридические учреждения, такие как включены в информационную платформу, для всего процесса китайско-казахстанского сотрудничества между двумя странами заложить прочную основу, чтобы всевозможные люди снизили риск до минимума, защиту интересов обеих сторон инвестиционных предприятий насколько возможно.

3.4 Укрепление общения, взаимного доверия и взаимной выгоды.

С точки зрения беспроблемного сотрудничества, обеим сторонам необходимо укреплять связи и обмена в области транспортной инфраструктуры, совместно создавать политические, правовые и институциональные основы, улучшать финансовую осуществимость услуг и компаний транспортной инфраструктуры, а также возможности финансовых институтов принятие проектов транспортной инфраструктуры; Активное продвижение конкуренции и государственно-частного сотрудничества для повышения эффективности нормативной базы для защиты общественных интересов; Активное внедрение инноваций в механизм сотрудничества, создание системы раннего предупреждения о самолетах, содействие более эффективному сотрудничеству.

Список использованной литературы:

1. Ху Ин, Чжоу Чун. Прямые инвестиции Китая в Казахстан: масштаб и структура. // *Xinjiang Economics*. – 2016 (1). – С.58-65.
2. Ли Цинь, Сюй Юнься. Характеристики, практика и вдохновение при привлечении иностранного капитала в Казахстане. // *Синьцзян Финансы и экономика*. – 2014 (4). – С.59-66.
3. Юань Цзя. Исследование спроса на инфраструктурные фонды "Один пояс, один путь", а также режима инвестиций и финансирования. // *Международная торговля*. – 2016 (5). – С. 52-56.
4. Ян Цзечи. Содействие построению сообщества с общим будущим для человечества. // *People's*
5. Донг биджуань. Освещение "One Belt And One Road" китайскими технологиями . // *Economic daily*, -2015-08-27 (15).
6. Ма Бин, Чен Инь. Энергетическое сотрудничество между Китаем и Центральной Азией в новой ситуации - пример китайских инвестиций в Казахстан. // *Международное экономическое сотрудничество*. – 2014 (8). – С. 79-83.

ВАК 23.00.04

Чапай Д.Н.¹, Сембинов М.К.²

¹магистрант I курса, специальности «Международных отношений»,
Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая

²Научный руководитель: кандидат исторических наук, доцент ВАК, профессор кафедры
международных отношений в Институте Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая

КАЗАХСТАН В НОВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ РЕАЛЬНОСТИ: ОТ ЗАПАДА К ВОСТОКУ

Аннотация

В нынешнее время, в условиях быстрого развития экономики мира, стратегически важно анализировать экономики стран, которые влияют на положение во всем мире. Каждое выступление и шаг могут определить будущее государств, и важно знать, что правильная подготовка может уберечь от резких потрясений в экономике.

В данной статье рассмотрена экономическая составляющая Китая. На пороге реализации мегапроекта «Один пояс, один путь» рассмотрена роль Казахстана как ее участника и пути решения экономических проблем. Как всем известно, что Китай играет большую роль на международной арене и являясь второй экономикой мира, Казахстану предстоит не легкий путь для составления стратегии, для ответа на новые экономические вызовы. В статье проанализирована направленность Китайской экономики на будущее и как она будет влиять на ситуацию в регионе. Так же рассмотрены некоторые пути решения проблем отечественной экономики Казахстана.

Ключевые слова: Казахстан, Китай, мегапроект, экономика, геополитика, стратегия, экономическая модель

Д.Н. Чапай¹, М.К. Сембинов²

¹Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының
«Халықаралық қатынастар» мамандығының I курс студенті

²Ғылыми жетекшісі: тарих ғылымдарының кандидаты, доцент, Абай атындағы ҚазҰПУ,
Сорбонна-Қазақстан институтының халықаралық қатынастар кафедрасының профессоры

ҚАЗАҚСТАН ЖАҢА ЭКОНОМИКАЛЫҚ ШЫНДЫҚТА: БАТЫСТАН ШЫҒЫСҚА ҚАРАЙ

Аңдатпа

Қазіргі уақытта әлемдік экономиканың қарқынды дамуы жағдайында, әлемдегі жағдайға әсер ететін елдердің экономикаларын талдау, стратегиялық маңызды болып табылады. Әрбір сөз бен қадам мемлекеттердің болашағын анықтай алады, сондықтан тиісті дайындық, экономикадағы күрт соққылардан қорғай алатынын білу маңызды.

Бұл мақалада Қытайдың экономикалық құрамдас бөлігі қарастырылады. «Бір белдеу, бір жол» мега жобасының қарсаңында, Қазақстанның оның қатысушысы ретіндегі рөлі және экономикалық мәселелерді шешу жолдары қарастырылады. Қытайдың халықаралық аренада үлкен рөл атқаратындығы және әлемнің екінші экономикасы ретінде Қазақстанға жаңа экономикалық сын-қатерлерге жауап беру үшін, стратегия жасаудың қиын жолы бар екені бәріне белгілі. Мақалада Қытай экономикасының болашақтағы бағыты және оның аймақтағы жағдайға қалай әсер ететіндігі талданады. Сондай-ақ, Қазақстанның ішкі экономикасының мәселелерін шешудің кейбір жолдары қарастырылған.

Түйін сөздер: Қазақстан, Қытай, мегапроект, экономика, геосаясат, стратегия, экономикалық модель

D.N. Chapay¹, K.M. Sembynov²

¹Master 1st year of specialty "International Relations" of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU

²Scientific supervisor, assistant professor of historical sciences, Professor of the Department of International Relations at the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU

KAZAKHSTAN IN A NEW ECONOMIC REALITY: FROM WEST TO EAST

Abstract

At present, in the conditions of rapid development of the world economy, it is strategically important to analyze the economies of countries that affect the situation in the world. Each speech and step can determine the

future of states, and it is important to know that proper preparation can protect against sharp shocks in the economy.

This article discusses the economic component of China. On the threshold of the megaproject “One belt, one way”, the role of Kazakhstan as its participant and ways to solve economic problems is considered. As everyone knows, China plays a large role in the international arena and as the second economy of the world, Kazakhstan has a hard way to draw up a strategy, to respond to new economic challenges. The article analyzes the future direction of the Chinese economy and how it will affect the situation in the region. Some ways of solving the problems of the domestic economy of Kazakhstan are also considered.

Keywords: Kazakhstan, China, megaproject, economy, geopolitics, strategy, economic model

С момента обретения независимости Республика Казахстан имеет тесные торговые отношения с Китаем. Китай является важным геополитическим игроком на территории Центральной Азии и одним из крупных инвесторов РК, и этот факт дает основание задуматься о внешней экономической политике государства, как ближнего соседа поднебесной. Все процессы стоит рассматривать в глобальном контексте, так как нестабильности в мировой экономике в первую очередь отразиться на дестабилизации наиболее уязвимых развивающихся стран к которым и относится Казахстан, и главной задачей политической элиты на сегодняшний день является выбор и принятие правильного курса развития страны в период мировой экономической турбулентности

Китай – вторая экономика в мире после США, которая обладает внушительным экономическим потенциалом. В современном мире КНР занимает одну из лидирующих позиций в мировой экономике и имеет право диктовать свои правила, являясь крупным игроком на карте мира. Китайский юань на данный момент является второй конвертируемой валютой в мире после американского доллара, и стремительный рост китайской экономики со всей очевидностью показывает, что в ближайшее время экономическая составляющая мира будет перевешана в сторону востока и восточных стран.

Не секрет что скоро мир столкнется с еще одним мировым кризисом, который заденет все страны. И изменит всю экономическую систему мира. Само понятие глобализация может скоро изменится в другом векторе.

Западная модель экономического развития столкнулась с гигантскими финансовыми пузырями, что приводит к ее краху, и мир на пороге изменения всей экономической системы, которая неизвестно куда нас ведет. Исходя из опыта, западные страны отказались от той мысли, что современная модель капитализма приемлема для дальнейшего поступательного развития мировой экономики, тем самым нельзя исключать, что государства будут усиливать свою роль в стабильности экономики, являясь гарантом, к примеру, ее ресурсной базы. Роль транснациональных корпорации, на наш взгляд, будет постепенно уходить на второй план. В то время как Китай своей экономикой наглядно показал, постепенно повышающуюся стабильность в стране. Принимая пятилетние реформы с 1953 года, они достигают каждой поставленной цели постепенно и по сей день. За последние 30 лет, вступив в ВТО и реконструировав свою экономику Китай увеличил свой ВВП в 10 раз что говорит о стремительном росте ее экономики [1].

Говоря о мегапроекте «Один пояс, один путь» и роль Казахстана в ней как соседа КНР. Как известно эта инициатива была предложена председателем КНР Си Цзиньпином в 2013 году во время визита в Астану. С того момента страны заинтересованы в ее развитии, как самой масштабной экономической интеграцией на территории Евразии. Суть мегапроекта заключается в построении новой экономической модели и структуры в регионе, и многостороннем укреплении отношений между странами и их развитие.

Для Казахстана данный проект является достаточно перспективным, поскольку с одной стороны, главы Казахстана и Китая уже достигли соглашения по стыковке концепции экономического пояса Шелкового пути и новой экономической политики «Нурлы жол» [2].

Китай зарекомендовал себя как движущей силой нового экономического порядка в Евразии, и смотря на развитие инициативы и сопряжении ее с интересами других стран, нельзя не исключать ее экспансию как нового мирового лидера. Ведь мегапроект будет охватывать больше половины население планеты, что превышает более 4 млрд. человек. Ориентированность на такой большой регион конечно будет выгоден многим странам, но в какой мере и кому. В тот момент, когда Китай имеет главенствующую роль в проекте и обладает большим инвестиционным потенциалом, не трудно представить в каком плюсе она будет. Ведь сам проект не является конечной точкой внешней политики Китая, а всего лишь ее началом.

С быстрым развитием глобализации, КНР зарекомендовала себя как гарант мегапроекта «Один пояс, один путь» и участие для других стран в масштабном проекте выглядит очень выгодным и привлекательным. То есть выход из капиталистической матрицы, ближайшие не сколько десятков лет вполне

может быть осуществим. Восточным странам вполне по силе установить новую экономическую модель, по которой будет следовать все экономическое сообщество.

На данный момент проходит время дешевого рабочего труда в Китае, и внутренняя политика страны направлена на благосостояние ее народа. К 2050 Китай планирует одержать победу в полном построении среднезажиточного общества. То есть новая экономическая доктрина предполагает перейти на новый уровень благосостояния народа и избавление от бедности в стране, которая поделена на два этапа по 15 лет. Если брать долгосрочные перспективы страны, то они вполне могут быть оправданы, тем курсом к которому идет в данный момент Китай. Переход к социалистической модернизации, повышению экономического уровня страны, повышение научно-технической мощи страны, повышение цивилизованности страны являются одним из основных целей КНР [3].

Так же в своей речи председатель коммунистической партии уверенно говорит о повышении значимости китайского социализма с китайской спецификой. Говоря о начальной стадии социализма в Китае, он четко дает понять, что развитие будет не скоро временным и быстрым, а постепенным, который приведет процветание китайского народа. Ориентируясь на заявление восточного соседа, Казахстану предстоит выстроить свою стратегию, которая сможет ответить новым реалиям.

Китай и Казахстан исходя из истории являлись всегда представителями двух разных цивилизаций. Цивилизации кочевников и оседлого народа. Хотя с тех времен прошло уже много лет, Казахстану стоит четко поставить цель о будущем страны, как и дальнейших экономических перспектив страны. Казахстану тяжело будет не принять китайскую модель мировой экономики, и нужно четко выработать стратегию о принятии будущей экономической модели. Глобальные вызовы вынуждают развивающиеся страны подстраиваться под нее, и чем раньше будут приняты меры, тем скорее можно будет получить из этого выгоду или наоборот не получить большой удар от нее.

Конечно есть и фундаментальные проблемы которые тормозят развитие экономики страны и требуется незамедлительное решение. В мире где развитые страны опережают на десятки лет, нужно догонять и противостоять внешним угрозам.

Проблемы по развитию страны очень сильно наблюдаются среди всего казахского народа. Так как Казахстан является сырьевой экспортной страной. А не наукоемкое производство не дает конкурировать с другими производителями в этих сферах. Ведь Казахстан находится в тисках двух гигантов таких как РФ и КНР. Да, Казахстан является важным геополитическим и экономическим партнером для обеих стран, но к сожалению, не как конкурентно способное государство в глобальном мире. Можно конкурировать в сырьевой отрасли, но на этом к сожалению, заканчивается нынешний потенциал.

Есть проблема легкой промышленности, нужно ее восстановить по новым конкурентно способным технологиям. Просто восстановление вернет страну обратно на 50 лет назад и на 100 лет отстающим от передовых государств.

Создавать институты по грамотному управлению инфраструктурой, социальные лифты по строгим правилам, подбор и развитие молодых кадров. И конечно же приспосабливаться к мировому развитию. Так же нужно диверсифицировать экономику в конкурентно способном сегменте, где Казахстан сможет раскрыть свой потенциал.

Большим плюсом будет заняться брендингом страны и какой-либо отрасли. Примером может стать любая страна известная своей культурой или производством. Немецкое авто и медицина зарекомендовала себя как эталон качества. Американские технологии тоже являются брендом. При выборе к примеру мобильной техники, многие склоняются к выбору американской продукции хоть и характеристики будут одинаковые.

Казахстан имея мощный аграрный потенциал может вполне конкурировать с уже известными странами в этой области. Имея соседа, население которого превышает 1,3 миллиарда, поставлять экологически чистое отечественное мясо, можно будет запросто сделать из этого свой бренд, как здоровое и экологичное мясо. То есть примеров на котором можно будет поднять роль Казахстана на международной арене много.

Еще одна проблема заключается в том, что сохраняется отрицательное сальдо товарооборота. Не наукоемкое казахстанское производство и товары с низкой добавленной стоимостью увеличивают долларový дисбаланс. Любое экономическое потрясение (кризис, санкции или падение цен на нефть) значительно бьет по казахстанской экономике. Избежать всего и сразу конечно будет невозможно. Поэтому нужно ставить акцент на отечественное производство и его экспорт в другие страны. И проект по увеличению логистики и значимости в регионе является «Один пояс, один путь». Как всем уже

известно проект открывает новые возможности для экономики Казахстана, а правильное их использование позволит повысить благосостояние народа.

Страна обладает большим историческим багажом что бы сделать из страны бренд, как наследники культуры кочевников, и это был бы большой плюс по привлечение туристов и зарубежных инвесторов. В пример можно взять японскую культуру, куда весь мир съезжается посмотреть на их храмы и фестивали ради знакомства с японской культурой, которой тюркская культура в средней Азии ничем не уступает.

Туристическая отрасль так же является очень важным сегментом в повышении экономики страны, так как Казахстан владеет большими рекреационными потенциалом. Большая проблема является не освоенность всех природных мест и к сожалению плохо развитой инфраструктуры, в этих местах. По редкой красоте и исторически важным местам, Казахстан может стать в ряд с развитыми туристическими странами. Но мир даже и не знает о существовании таких мест, даже само население Казахстана, а если бы это было раскручено как бренд, то поток туристов с каждым годом бы увеличивался

В заключении нужно отметить что, одним из главных факторов при проекте «Один пояс, один путь» является не подготовленность научной и профессиональной базы Казахстан к новым вызовам. Тем самым это говорит о привлечении рабочей силы из вне, что конечно же не даст казахстанцам новых мест работы. Что вызовет может вызвать среди населения массу недовольств и распрей. Для предотвращения конфликта нужно ее решить в самом начале пути, то есть требуется подготовить и обучить отечественные кадры для реализации проектов, постройка и подготовка институтов для осваивания новых технологий является одной из важных задач. Конечно рабочие места не единственная проблема, а одна из Китайская волна может поглотить Казахстан медленно и полностью. А для решения этих проблем, как говорилось выше, нужно составить четкую стратегию по защите национальных интересов страны, построение четкого плана, основывая на ракурсе внешнеполитических и экономических планов КНР. Анализ рынка Китая, зоны ее влияния, сильные и слабые стороны для уменьшения урона по экономике Казахстана. Для того что бы быть подготовленным к новой экономической матрице требуется четкий анализ внешней политики восточного соседа, и ответ капиталистического мира на его вызовы. В быстро развивающемся мире каждый шаг экономических гигантов должен быть проанализирован и конечно же подготовлена стратегия на новые реалии мира.

Список использованной литературы:

- 1 Статистические данные «World Bank» ВВП Китая [Электрон.ресурс]. – 2020. – URL: <https://data.worldbank.org/country/china> (дата обращения: 03/18/2020).
- 2 Чумаченко Т.Н. Отдельные аспекты взаимодействия Китая и Казахстана в сфере безопасности //Вестник КазНПУ им. Абая, серия «Международная жизнь и политика», №1-2(56-57), 2019 г. – С.91.
- 3 Доклад Си Цзиньпина на 19-м съезде партии КПК в Синьхуа 2017г. Казахстане [Электрон.ресурс]. – 2017. – URL: http://russian.china.org.cn/exclusive/txt/2017-11/04/content_41845752.htm (дата обращения: 03.11.2017).

УДК 327; 339.9
ВАК 23.00.04

Б.С. Шокенов¹

¹т.ғ.к., Тарих және қоғамдық ғылымдар Академигі,
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық
Сорбонна-Қазақстан институтының халықаралық қатынастар кафедрасының доценті

ҚАЗАҚСТАН МЕН ҚЫТАЙ ЫНТЫМАҚТАСТАҒЫНЫҢ ЖАРАСЫМДЫЛЫҒЫ

Аңдатпа

Мақалада автор бүгінгі таңдағы Қазақстан Республикасы мен Қытай Халық Республикасы арасындағы өзара шекаралық межелеу мәселесін қарастырады. Қытай мен Қазақстан арасындағы XVII-XVIII ғасырларда «Жібек жолы» бойында жүзеге асқан қарым-қатынас, 1993 жылы ҚР Предиценті Н.Ә. Назарбаевтың Қытай Халық Республикасымен «өзара достық қарым-қатынастарының негіздері туралы Бірлескен декларациядан» бастау алды. 2002 жылы 10 мамырда ҚР мен ҚХР арасындағы мемлекеттік шекара сызығын декларациялау жөніндегі хаттамаға қол қойды. Осыған сәйкес, Қазақстан-Қытай шекарасының жалпы ұзындығы 1782 шақырым; оның 1215 шақырым құрлықтағы шекараға, ал 566 шақырымы өзен көлдердегі шекарамен өтеді. Шекараның анықталуы нәтижесінде, екі жақ шекаралық қалыпты жағдайдың тұрақтануына, сондай-ақ, ХХІ ғасырға бағытталған Қытаймен тату көршілік қарым-қатынастың дамуына себін тигізері сөзсіз.

Түйін сөздер: сауда қарым-қатынастар, экономикалық серіктестік, халықаралық проблемалар, мемлекеттік жүйе, Қазақстан-Қытай шекарасы, мәдени ақпараттық ынтымақтастық.

Шокенов Б.С.¹

¹к.и.н., доцент кафедрасы *Международных отношений*,
Институт Сорбонна-Казakhstan при КазНПУ им. Абая

СОВМЕСТИМОСТЬ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ КАЗАХСТАНОМ И КИТАЕМ

Аннотация

В статье рассматриваются геополитические и межпограничные отношения между Республикой Казахстан и Китайской Народной Республикой на современном этапе. Установленные в XVII-XVIII веках первые таможенные отношения между Казахстаном и Китаем, положившие начало «Шелковой пути», были возобновлены в 1993 год после подписания Президентом РК Н.А.Назарбаевым с Китайской Народной Республикой «Взаимной декларации о дружественных взаимоотношениях». 10 мая 2002 года была подписана декларация об определении границы между РК и КНР. В соответствии с ней общая продолжительность казахстанско-китайской границы составляет 1782 километра; 1215 километров которой простираются на суши и 566 километров занимают реки и озера. В результате определения границы были упрочены геополитические отношения обеих сторон, а также были заложены на перспективное развитие в ХХІ веке идеи взаимного добрососедского сотрудничества.

Ключевые слова: торговые отношения, экономическое партнерство, международные проблемы, государственная система, Казахстанско-китайская граница, культурное информационное содружество.

B.S. Shokenov¹

¹PhD in Historical sciences., associate Professor of the Department of International relations,
Sorbonne-Kazakhstan Institute at Abai KazNPU

COMPATIBILITY OF COOPERATION BETWEEN KAZAKHSTAN AND CHINA

Abstract

The article examines the geopolitical and cross-border relations between the Republic of Kazakhstan and the People's Republic of China at the present stage. The first customs relations between Kazakhstan and China, established in the XVII-XVIII centuries, which initiated the "Silk road" were renewed in 1993 after the signing of

the President of the Republic of Kazakhstan N. A. Nazarbayev with the people's Republic of China "Mutual Declaration of friendly relations". On May 10, 2002, the Declaration on the definition of the border between the RK and the PRC was signed. In accordance with it, the total duration of the Kazakh-Chinese border is 1782 kilometers; 1215 kilometers of which stretch on land and 566 kilometers are occupied by rivers and lakes. As a result of the definition of the border, the geopolitical relations of both sides were consolidated, and also the ideas of mutual good-neighborly cooperation were laid long-term development in the 21st century.

Key words: trade relations, economic partnership, international problems, state system, Kazakh-Chinese border, cultural information workforce.

Атам замнан бері жер дауы, дүние жүзінде алпауыт соғыстар туғызып келгенін халық жақсы біледі. Сондықтан да Қазақтар өз жерлерін найзаның ұшымен білектің күшімен, қасықтай қандары қалғанша қорғап келді. Ал, өзінің азаттығына тек XX ғасырдың соңында ғана қол жеткізді. Кеңес Одағының ыдырауы ең ірі оқиғаның бірі болып, жалпы халықаралық жағдайдың өзгеруіне тікелей әсер еткені барша жұртқа белгілі. Бұрынғы Кеңес одағының үлкен шаңырағынан бөлініп, жаңа отау көтерген дербес елдердің бірнешеуі Қытай Халық Республикасымен жаңа мәдени, саяси байланыстар орнатты. Олардың қатарында Еуропа мен Азияның тоғысында тұрған Қазақстан Республикасы және бірнеше жаңа тәуелсіз мемлекеттер пайда болды. Қытай Еуразияның жүрегінде орналасқан Қазақ елі үшін дүниежүзілік сауда қарым-қатынастарын жүргізуде теңіздерге шығар мүмкіндік, әрі маңызды экономикалық серіктес мемлекет болып табылады. Сол себепті де өзара экономикалық, мәдени ақпараттық ынтымақтастықтың орнауы екі жаққа да тиімділігімен ерекшеленеді.

Қытайдың алға қойып отырған басты міндеті-реформа жүргізіп, ел экономикасын дамыту. Бұл міндетті орындау үшін бейбіт және тұрақты халықаралық орта қажет. Сол үшін Қазақстанмен бейбіт жағдайда тепе тең тұру принципінің негізінде қарым-қатынасты дамыту, Қытай сыртқы саясатының басты бір бағыттарының бірі болып табылады.

Қазақстан мен Қытай мемлекеттері арасындағы өзара қарым-қатынас кезіндегі Кеңестік Социалистік Республикалар Одағы заманында, үзіліп қалған ежелгі «Жібек жолын» қайта жаңғыртып, қазіргі заманауи даму жолын жалғастырып, проблемалық міндеттерді шешіп отыр.

Соған орай еліміздің бұрынғы Президенті Н.Ә. Назарбаев Қазақстан-Қытай қатынасына ерекше назар аударып, үлкен мән береді және соған орай былай деп өз ойын ашық білдірген болатын: «Меніңше адамзаттың ХХІ ғасырдағы дамуы көбінен көп қытаймен байланысты болады. Көптеген елдер Қытаймен арақатынасты өзінің сыртқы саясатының негізгі өзегі деп түсінеді. Ал Қазақстан үшін осындай болашағы зор, экономикасын қарышты қадаммен дамытып келе жатқан мемлекетпен ойдағыдай қарым-қатынас орнату айрықша маңызға ие». Сөз жок, өз тарапынан Қытай елбасшылары да Қазақстанмен өзара қарым-қатынасына баса мән беріп отыр. Мәселен, Қытай Халық Республикасының Төрағасы Цзянь Цземинь былай дейді: «Қытай мен Қазақстан басшылары екі елдің дәстүрлі достық қарым-қатынастарын дамытуға зор маңыз береді. Соңғы жылдары менің және президент Н.Ә. Назарбаевтың арасында осы күнге дейін көп кездесулер өтті. Біздің арамызда қазірдің өзінде бірлескен саяси құжаттарда өз бейнесін тапқан және екі жақты қарым-қатынастарымыздың тұрақты дамуы үшін берік саяси жаңа қарым-қатынастың заңды ірге тасы болып отырған екіжақты қарым-қатынастардың және ірі халықаралық проблемалардың үлкен тобы бойынша ортақ түсініктің бірқатарына қол жеткіздік» - деп көрсетеді. Жалпы, Қазақстан Қытай қарым-қатынас және оны дамыту, әсіресе шекаралық межелеудегі өзара бір байламға келу сынды мәселелер екі ел үшін де өте маңыздылығымен ерекшеленеді. Сондықтан бұл мәселелерді талдап, сараптау қажетті және маңызды.

Әсіресе, Қазақстан Республикасының Қытай Халық Республикасына қатысты ұстанып отырған саясаттағы стратегиясы жалпы Қытайдың даму потенциалы мен дүние жүзіндегі геосаяси жағдайына және оның елімізге қатысты сыртқы саясаттағы алар орнынан туындайды.

Жалпы, Қытай мен Қазақстан арасындағы қарым қатынастардың мыңдаған жылдық тарихы бар. Ежелгі Қытай жылнамаларындағы Қытай тілінен аударғандағы Батыс аймақ деген ұғым беретін Сиюи атты сөз, ең алдымен, Шығыс Түркістан мен Қазақстан және Орта Азия өлкелерін меңзейді және Батыс пен Шығыстың жалғаушы Ұлы Жібек жолы да осы елдер арқылы өткендігін барша жұрт біледі. Ал осы байланыстардың орнауы б.э.д. II ғасырда үйсін тайпалық бірлестігі мен Хан патшалығы заманынан басталады. Содан бергі ұзақ тарихи дәуірде қазақ халқының арғы тегі болған тайпалар Азияның орталығындағы Қытай патшалығымен тығыз қарым-қатынастарын бірде жиілетіп, бірде сиретіп отырғаны бізге тарихтан белгілі.

Ал қазақ халқы бүгінде, өзі жеке ұлт болып қалыптасып, өз алдына біртұтас мемлекет ретінде Қытай елімен өзара қарым-қатынас орнатып отыр Ұлы көршісіне қатысты сыртқы саясатын анықтауы XVII-XVIII ғасырлардан бастау алды.

XVII-XVIII ғасырда қазақ халқы үшін Жоңғарлардың шапқыншылық соғыстарының өршіген, жұт пен жоқшылық жылдары болды. Жоңғар шапқыншылығы қазақ хандығының ішкі тұтастығына үлкен іріткі салды. Өзара феодалдық қақтығыстар да туғызды. Құлдыраған елді біріктіру мақсатындағы атқарылған басты шара XVIII ғасырдағы Цин империясымен тікелей байланысқа мүдделі етті. Шын мәнінде бұл байланыс екі жақтың да мүдделігінен туындаған болатын. “Қазақтар Цин империясына арқа сүйеу арқылы өзінің саяси дербестігін сақтап қалуды көздеумен бірге Цин патшалығының қарауына өткен ата мекендерін бейбіт жолымен қайтарып алуды мақсат етті, сондай-ақ экономикалық жағынан Қытайлықтармен айырбас сауда жасау арқылы өздерінің тұрмыстарын жақсартуды көздеді - деген ойды осы кезеңді зерттеуші Н.Мұхаметханұлы тарихи деректермен дәлелдеп берді. Ал, Цинь патшалығы өз тарихында қазақтармен достық қарым-қатынастар орнату арқылы, қазақтарды Ресейдің шығысқа қараған шабуылына тосқауыл жасағысы келді және сол арқылы өздерінің батыс шекараларының тыныштығын қамтамасыз етуді мақсат етті. Дегенмен бұл байланыс ұзаққа созылмай, XIX ғасырдың 60 жылдарына дейін жетті. Оның себебі, Цин патшалығы іштей құлдырап, бұрынғы империялық құдіретінен айырыла бастады. Европа мен АҚШ елдері Қытай мемлекетін жартылай отар, жартылай феодалдық мемлекетке айналдырды. Ел ішінде қырқыстар күшейіп, бұқаралық қозғалыстар белең алды. Ал патшалық Ресейдің отаршылдары дәл осы кезде Орта жүзбен Ұлы жүзді өзіне бағындырып бүкіл Қазақстанға өзінің үстемдігін орнатқан соң, қазақтардың Цин патшалық үкіметі мен тіпті олардың Тянь-Шань өңіріндегі халықтармен байланыс жасауын шектеткен еді.

XIX ғасырдың екінші жартысында Қазақстанның Ресейге толық қосылып, өлкеде патша үкіметінің мемлекеттік жүйесінің күшпен енгізілуі екі ел арасындағы байланысты тоқтатқан болатын.

Сондай-ақ, ең басты нәрсе қазіргі Қазақстанның Қытаймен шекарасының нобайы XIX ғасырдың 60-90 шы жылдары-ақ анықталды. Ол төмендегі шарт негізінде белгіленген болатын:

- 1860 жылғы 2 қарашадағы Пекин қосымша шарты. Онда шекараның жалпы бағыты анықталды;

- 1864 жылғы 25 қазандағы Шәуешек хаттамасы. Шекраның географиялық бағыттар бойынша өтуін нақтылап берді;

- 1881 жылғы 12 ақпандағы Санкт Петербург шарты. Шекараның Зайсан көлі ауданы арқылы өтуі нақтыланды және Қытайға Құлжа қаласы орталығы болып табылатын Іле өлкесі қайтарылды.

Бұдан кейін 1882-1890 жылдары шекаралық бағандармен жұмыстар жүргізіліп, 1894 жылдың басында Ресей және Цин үкіметінің ұзақ жылдардағы жұмысы Орталық Азия шетіндегі Ресей-Қытай шекарасының белгіленуімен аяқталған еді.

Сонымен бірге аталған уақытта Шәуешек хаттамасы бойынша бұрын қазақ хандығына тиесілі болған үш аймақ Қытайдың қол астына өтіп, миллионға жуық Қазақ қандастарымыз көрші мемлекеттің диаспорасына айналған еді.

Ал Патшалық Ресей, Кеңестік Социалистік Республикалар Одағы мемлекеттерінің құрылымын қалыптастырған тұста олардың Қытайға қатысты арнайы анықталған саясаты болған жоқ. Оның үстіне бұл кезде Батыс Европа мен АҚШ экспансиясына ұшыраған Цин империясы белгілі бір сыртқы саясат жүргізуге қабілетсіз болатын. Тек 1917-1922 жылдары жаңа қалыптасқан Кеңес үкіметіне жергілікті орында жоғалған барлық дерлік шекараны күзетке алып, екі жақтың келісімінсіз біржақты түрде шекраны жылжытты. Мәселен, қазіргі Шығыс Қазақстан аймағындағы Мақаншы және Алакөл аудандарының шекара учаскелерінде 20-дан астам шекара белгілерін алып тастаса, ал Панфилоф аданындағы Қорғал өзенінің жоғары жағында және Алакөл ауданындағы біраз жерлер (Сарышілде өзені) 10-20 шақырымға дейін Қытай жағына жылжытылды.

Бұдан соң 1949 жылы Қытай коммунистерінің өкімет басына келуінен бастап Кеңес-Қытай қатынастары бір жүйеге түсіп, оның ішінде Орталық Азия аймағына байланысты мәселелер де бір қалыпқа енді. 50 жылдардың ортасына қарай, Шыңжаң Қытайдың тәуелсіз провинциясы құқығымен қоштасып, Шыңжаң-Ұйғыр автономиялық ауданына айналды, бұл аймақтың Орта Азия мен Қазақстан Кеңестік Республикалармен өзара байланыстары тек Мәскеу мен Пекин арқылы ғана жүзеге асырылатындай дәрежеге жеткенеді.

1950 жылы 14 ақпанда қол қойылған Кеңестік Социалистік Республикалар Одағы мен Қытай Халық Республикасы арасындағы «Достық, одақтастық және өзара көмек келісіміне» орай екі ел арасында

әскери-саяси одақтарға лайық, жаңа қарым-қатынастар өз бастауын алды. Дегенмен екі ел арасындағы шекара мәселесін шешуді қайта қолға алу нақты жолға қойылмаған болатын.

Ал, Қазақстан мен Қытай арасындағы шекаралық келісімдер 1993 жылы Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қытай Халық Республикасына алғашқы ресми сапары кезінде қол қойған болатын. Екі ел арасындағы нағыз келісім, Қазақстан Республикасы мен Қытай Халық Республикасы арасындағы «өзара достық қарым-қатынастарының негіздері туралы Бірлескен декларациядан» бастау алды. Бұл байланыс жас тәуелсіз мемлекеттің мемлекет аралық межелеу көрші мемлекеттермен бейбіт дипломатиялық жолмен шешуі үшін маңызды шаралардың бірі болды.

1964 жылдан бері қытай үкіметі ХІХ ғасырдың аяғы мен ХХ ғасырдың басында белгіленген шекаралық сызықты нақты емес деп есептеді, яғни, ол Қытай әлсіз Ресей мықты держава кезінде жүргізілді, сондықтан да Қытай Халық Республикасының қазіргі үкіметі қайта қарауға тырысқан болатын. Нәтижесінде тәуелсіздік алғаннан кейін жалпы көлемі 34000 шаршы шақырым болатын 19 учаскеде бұрынғы кеңес Республикалары – Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан және Қытай арасында территориялық таластар туғызды.

Көлемі 2235 шаршы шақырым болатын 11 учаске шекараның қазақ-қытай бөлігіне, көлемі 3728 шаршы шақырым 5 учаскелік қытай-қырғыз бөлігіне және көлемі 28430 шаршы шақырым 3 учаске қытай-тәжік бөлігіне келді.

Қытай қол астында 19 учаске оның ішінде шекараның қазақ-қытай бөлігінде көлемі 200 шаршы шақырым 1 учаске болды. Қырғызстан мен Тәжікстанның бақылауында көлемі 230 шаршы шақырым және 2800 шаршы шақырым бір-бір учаске болды. Бұдан өзге 11 учаскеге екі жақтың да адамдары кіре алатын, оның сегіз учаскесі қытай-қазақ шекарасында қалды.

1994 жылы сәуірде Қытай премьерінің Қазақстанға сапары кезінде ел басшымыз Н.Ә. Назарбаев пен Ли Пэн қазақ-қытай мемлекеттік шекарасы жөнінде келісімге қол қойды. Бұл құжат күрделі мәселені шешудің ең алғашқы қадамы болды. Цзянь Цземинь Н.Назарбаевтың шекараны заңды бекіту туралы ұсынысын қуаттай отырып: «Қытайдың - Қазақстанға ешқандай территориялық талабы жоқ, шекаралық мәселелер бізге тарихтан қалған. Оларды келіссөздер арқылы шешуге болады», - деп атап көрсетті.

Осы жылы құжат бойынша шекара сызығы түгелдей анықталды, тек екі кішігірім учаске - Алматы облысындағы Алакөл ауданындағы Сарышілде өзенінің аңғарында көлемі 315 шаршы шақырым учаске мен Шығыс Қазақстан облысының Зайсан ауданындағы Шоған Оба мен Баймырза ауданындағы көлемі 629 шаршы шақырым учаске қалғанын сол уақыттағы Сыртқы істер Министрі болып отырған кезде Қ.Тоқаев мәлімдеген болатын.

1998 жылы 4 шілдеде Қазақстан – Қытай мемлекеттік шекарасы жөнінде ұзаққа созылған келіссөз процесі аяқталды. Қытай Халық Республикасының төрағасы Цзянь Цзэминнің Қазақстанға келген екі күндік сапары кезінде екі ел басшылары шекараны түпкілікті белгіленген және ортақ шекарадағы екі таласты учаске жөнінде мәселені шешкен тарихи келісімге қол қойды.

1998 жылы 4 шілдеде қол қойылған қосымша мәселе бойынша Сарышілде өзені ауданындағы учаскеде, өткен ғасырдағы келісімге негізделген Қытай жағының дәлелдерінің мықтылығын ескере отырып, Қазақстан жағына жалпы көлемі 95 шаршы шақырым территория тиді. Қытай Сарышілде өзенінің оң жағалауы, сондай-ақ, оның сол саласы Құлағансай бастауының ауданына ие болды.

Шоғаноба мен Баймырза асулары ауданындағы учаскеде Қазақстан жағының дәлелдерінің артықшылығына орай, Қазақстанға батысынан Сауыр жотасының Оңтүстік етегінен Шоғаноба асуына дейінгі жер, Жүректау жотасы және Шоғаноба мен Керегетас өзендерінің салалары мен аңғарлары, жалпы көлемі 442 шаршы шақырым территория тиесілі болды. Оның үстіне Қазақстан жағына екі шекара заставасы, орманшылар мекені, барлық ормандар мен көшпелі мал шаруашылығы аудандарының көбі қалды. Қытайға 7 жалпы көлемі 187 шаршы шақырым жер берілді. Осылайша келісілген екі учаскенің 944 шаршы шақырымы жалпы көлемінен Қазақстанға 537 шаршы шақырым (56,9%), Қытайға 407 шаршы шақырым (43,9%) тиді.

Ал 2002 жылы 10 мамырда Қазақстан Республикасының Мемлекеттік хатшысы және Сыртқы істер министрі Қасымжомарт Тоқаев ҚХР ның Мемлекеттік кеңес премьері орынбасары Цзянь Циченмен және сыртқы істер министрі Тан Цзясюанмен кездескен болатын. Екі мемлекеттің сыртқы саяси ведомстволарының басшылары Қазақстан Республикасы мен Қытай Халық Республикасы арасындағы мемлекеттік шекара сызығын декларациялау жөніндегі хаттамаға қол қойды. Бұл құжат екі ел арасындағы көптен шешімін таппай келе жатқан шекара мәселесін шешу үрдісіне нүкте қойды. Хаттама мен оған қосымша құжаттарға сәйкес, Қазақстан-Қытай шекарасының жалпы ұзындығы 1782 шақырым; оның 1215

шақырым құрлықтағы шекараға, ал 566 шақырымы өзен көлдердегі шекарамен өтеді. Шекара сызығы 599 шақырымы шекара белгілерімен белгіленген. Шекараның анықталуы нәтижесінде, екі жақ заңды бекітілген шекараға ие болды. Бұл әрине, шекаралық қалыпты жағдайдың тұрақтануына, сенімнің беки түсуіне, сондай-ақ, ХХІ ғасырға бағытталған Қытаймен тату көршілік қарым-қатынастың дамуына себін тигізері анық.

Қорыта келе айтарымыз Қазақстан мен Қытай қазіргі кезде жаңа геосаяси жағдайда өмір сүріп отыр. Екі елдің шекарасы өте ұзын әрі шекара маңында орналасқан көптеген ұқсас ұлттар мен ұлыстар бар және соған орай өзара саяси, әлеуметтік-экономикалық мәдени қатынасы жанданған елді мекендер өте көп. Осы екі елдің ежелден шешілмей келе жатқан жер дуын шешуде Қ.Тоқаев сыртқы істер миистірі болып жүрген кездің өзінде-ақ даусыз, тарихи жағдайларды ескере отырып, дипломатиялық тұрғыда әділ шешіп берген еді. Сондықтан да Қазақстан Республикасының Президенті Қ.Тоқаевтің екі ел арасындағы даулы жағдайды әділ шешудегі сіңірген еңбегі өте зор. Сол себепті де екі ел арасындағы татуластық пен өзара ынтымақтастық болашақта жалғасын тауып, тиімді жолдармен шешіле бермек және оның одан әрі дамуын жалғастыру өзара ұстаным мен ой түйіндеу, жас ұрпақтың еншісінде қала бермек деп ойлаймын.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Назарбаев Н.Ә. *Қазақстанның егеменді мемлекет ретінде қалыптасуы мен даму стратегиясы.* – Алматы: «Атамұра», 1992. – 138-бет.
2. Абенов Е. *Внешние политические интересы РК урок и перспективы. Саясат.* – Алматы, 1995. – С.187.
3. Мұхаметханұлы Н., Сейдин Н. *Қазақстан мен Қытай Халық Республикасы арасында мемлекеттік шекара мәселесінің шешілуі.* (Ақиқат, 2002, 11. – 20-б.
4. Тоқаев К. *Откуда взялись эти спорные участки.* (Новое поколение, 1999, 12 марта. – С.21.
5. Чжен Кун Фу. *Геополитика Казахстана. Межд прошлым и будущим.* – Алматы: «Жеті жарғы», 1999. – С.269.
6. Калибетов М., Назарбаева Д. *Политика Казахстана: От интеграции к сотрудничеству.* Саясат, 1996, 10. – С.15-16.
7. *Қазақстан Республикасымен Қытай Халық Республикасының арасындағы біріккен декларация.* Егемен Қазақстан, 1996, 27 сәуір.
8. Тоқаев Қ. *Даудың үлкені - жер дауы. Қытаймен шекара туралы келісім. Ол қалай шешілді?* Егемен Қазақстан, 2000, 21 сәуір.
9. Тоқаев К. *Под стягом независимости. Очерки внешней политики Казахстана.* – Алматы: «Жеті жарғы», 1997. – С.192.
10. Абиев Б. *Қазақстан Республикасымен Қытай Халық Республикасының арасындағы шекара мәселелері.* (Егемен Қазақстан, 2000, 31 мамыр. 7,8 б.).

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ЖҮЙЕСІН
ТРАНСФОРМАЦИЯЛАУ
ТРАНСФОРМАЦИЯ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ
TRANSFORMATION OF THE MODERN SYSTEM OF INTERNATIONAL RELATIONS**

УДК 327.55
МРНТИ 23.00.04

Ж.Д. Әлен¹, М.К. Сембинов²

¹Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті,
Сорбонна-Қазақстан институтының I-курс магистранты

²Ғылыми жетекші: т.ғыл.к., доцент, Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті,
Сорбонна-Қазақстан институтының халықаралық қатынастар кафедрасының профессоры
Алматы қ., Қазақстан

ФРАНЦИЯНЫҢ ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ САЯСАТЫ

Аңдатпа

Бұл мақала Францияның Орталық Азияға инвестициялық саясатына арналған. Қазіргі таңда, Орталық Азия, Еуропа мен Азия елдері арасындағы интеграцияның орталығына айналуы мүмкін. Дамыған елдердің әлемдік тәжірибесіне сүйенсек, шетелдік инвестициялардың келуі және оларды пайдалануда тиімді мемлекеттік реттеу ел экономикасына оңтайлы әсер етеді. Инвестициялар экономикалық дамудың орташа және төмен деңгейіндегі елдерде жеке кәсіпкерліктің қалыптасуына және нығаюына ықпалын тигізеді. Елдің экономикалық тұрғыдан дамуы үшін, инвестициялар экономикалық өсуге және халықара-лық нарыққа қол жеткізуге мүмкіндік беретін катализатор болып табылады. Осы зерттеу аясында Францияның Орталық Азияға инвестициялық саясаты зерттелді, сонымен қатар Қазақстаннан басқа Орталық Азия елдеріндегі Францияның инвестициялық саясатының проблемалары анықталды, сондай-ақ Қазақстандағы Францияның инвестициялық саясатының дамуы көрнекті түрде көрсетілді.

Түйін сөздер: инвестициялық саясат, Франция, Орталық Азия, Еуропа, экономика

Әлен Ж.Д.¹, Сембинов М.К.²

¹магистрант I курса, Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая,
²Научный руководитель: кандидат исторических наук, доцент ВАК, профессор кафедры
международных отношений в Институте Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая
г. Алматы, Казахстан

ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПОЛИТИКА ФРАНЦИИ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

Аннотация

Данная статья посвящена инвестиционной политике Франции в Центральной Азии. В настоящее время, именно Центральная Азия может стать центром интеграции между странами Европы и Азии. Мировой опыт развитых стран показывает, что приток иностранных инвестиций и действенное государ-ственное упорядочение их использования положительно воздействует на экономику страны. Так как, инвестиций содействуют становлению и укреплению частного предпринимательства в странах со средним и низким уровнями экономического развития. Инвестиций являются важным катализатором для экономического развития страны, которые влияют на экономический рост и дают возможность получить доступ к международному рынку. В рамках настоящего исследования была изучена инвестиционная политика Франции в Центральной Азии, кроме того были выявлены проблемы развития инвестиционной политики Франции в Центральной Азии, а также наглядно продемонстрировано динамическое развитие инвестиционной политики Франции в Казахстане.

Ключевые слова: инвестиционная политика, Франция, Центральная Азия, Европа, экономика
D.Zh. Alen¹, K.M. Sembinov²

¹master of 1 year of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU,

¹Scientific supervisor, assistant professor of historical sciences, Professor of the Department of International Relations at the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU

FRENCH INVESTMENT POLICY IN CENTRAL ASIA

Abstract

This article is devoted to France's investment policy in Central Asia. Currently, it is Central Asia that can become the center of integration between the countries of Europe and Asia. The world experience of developed countries shows that the inflow of foreign investment and effective state regulation of their use lays on the economy of countries. Since investment suits the formation and strengthening of private entrepreneurship in countries with medium and low levels of economic development. Investment is an important catalyst for the economic development of countries, which affects economic growth and provides access to the international market. In the present study was studied the investment policy of France in Central Asia, also revealed problems of development of investment policy of France in Central Asia and demonstrated the dynamic development of the investment policy of France in Kazakhstan.

Keywords: investment policy, France, Central Asia, Europe, economy

Франция - көшбасшы елдердің бірі. Әлемдік аренада беделге ие болу үшін Франция көптеген елдермен ынтымақтасуы керек [1]. Қазіргі замандағы Францияның инвестициялық саясатын алатын болсақ, ол экологиялық тұрақтылықты қамтамасыз етуге, білім қоғамын құруға, бәсекеге қабілеттілікті арттыруға бағытталған. Францияда ғылымды негізінен мемлекеттік сала ретінде, ал инновациялық қызметті жеке бизнес саласы ретінде қарастырған. Аймақтық инновациялық жүйелерді басқару және инвестициялық қолдау, инвестициялық және ақпараттық қолдау, технологиялық дамуды қамтамасыз ету, Франция үкіметінің экономикалық саясатының басымдықтары [2]. Франция-әлемдегі ең танымал туристік бағыт. Франция әлемнің экономикасы дамыған елдердің ондығына және шетелдік инвестициялар үшін тартымды елдердің бестігіне кіреді. Қазіргі таңда, Франция Орталық Азиямен экономикалық байланыстарды нығайтуға баса назар аударады. Орталық Азия Франция үшін инвестиция тарту тұрғысынан үлкен экономикалық әлеуеті бар ауқымды экономикалық аймақ. Орталық Азия-Еуропа мен Азияны байланыстыратын дәліз. Қытайдан Орталық Азия дәлізі бойынша шетелдік нарықтарға, қосалқы Еуропа нарықтарына жеткізудің экспорттық мүмкіндіктері бар. Сол себепті, Орталық Азия Франция үшін өте маңызды стратегиялық өңір. Әрине, мұндағы саяси жағдай географиямен тығыз байланысты: солтүстігінде – Ресей, шығысында – Қытай орналасқан. Франция үшін осы өңір табиғи және адами ресурстар шоғырланған, өте жақсы индустриалды және туристік әлеуеті бар аймақ. Әлемдік деңгейдегі фирмалары бар және әлемдік идеялардың барысына сөзсіз әсер етуге тырысатын Франция, жергілікті кәсіпорындармен серіктестікті орнату үшін Орталық Азиямен серіктестігін дамытқысы келеді. Франция өз міндеті ретінде Орталық Азияның экономикасын дамуына көмектесу және қолдауын көздейді. Орталық Азия үшін Францияның басқа елдер көшбасшыларына қарағанда екі үлкен артықшылыққа ие. Біріншісі – Францияның жоғары технологиялар саласында үлкен жетістіктері мен атқарымдары бар және Франция осы тәжірибемен Орталық Азия елдерімен бөлісуге дайын.

Екінші – Франция басқа елдердің ішкі саясатына араласпайды, тәуелсіздікті құрметтейді, сұрауларына жауап береді және қажеттіліктерін қанағаттандыруға тырысады. Бірақ, Орталық Азияда ең үлкен экономикалық және адами әлеует шоғырланған өңірдің экономикалық дамуының локомотиві болып табылатын ел бар екенін мойындау керек – бұл Қазақстан. Франция Қазақстанның негізгі серіктестерінің бірі. Франция – осыдан 10 жыл бұрын Қазақстанмен стратегиялық әріптестік орнатқан Еуропадағы алғашқы ел. Франция Қазақстан экономикасына инвестициялар көлемі бойынша Қазақстан Республикасының тәуелсіздігін мойындаған үшінші ел болып табылады. Сонымен қатар Франция Қазақстанның басты сауда серіктестерінің бірі [3].

Франция мен Қазақстан арасындағы экономикалық қарым-қатынастар 2000 жылдары пайда болып, Николя Саркозидің президенттігі кезінде анағұрлым қарқынды бола түсті, оның салдарының бірі Француз-Қазақстан Іскерлік кеңесін құрылуы [1]. Екі жақты ынтымақтастықты іс жүзінде жүзеге асыруға мүмкіндік беретін ол экономика саласындағы шарттық-құқықтық база. Жыл сайын Іскерлік

кеңес экономикалық қатынастарды дамыту үшін бас қосып тұрады. Искерлік кеңестің негізгі мақсаттары: екі елдегі Қазақстандық және француз экономикалық имиджін арттыруға жәрдемдесу, екі елдің әрқайсысында экономикалық іс-шараларды ұйымдастыруға және Қазақстан Республикасы мен Франция Республикасы арасындағы инвестициялардың сауда алмасу саласындағы ынтымақтастықты нығайтуға және тереңдетуге жәрдемдесу, сондай-ақ Қазақстан Республикасы мен Франция Республикасы арасындағы экономикалық ынтымақтастықты кеңейтуге мүдделі тұлғаларға ақпараттық-консультациялық көмек көрсету болып табылады. 2016 жылы 24 мамырда Алматы мен Астанада, Франция-Қазақстан сауда-өнеркәсіп палатасының ашылуы маңызды оқиға болды [3]. Осы палатаның мақсаты: Қазақстанға инвестиция салған кәсіпорындарға және екі ел арасындағы берік әріптестікті дамытуға көмектесу, сондай-ақ қолдау көрсету және Қазақстандағы бар мүмкіндіктер туралы хабарлау арқылы кәсіпорындарды қолдау болып табылады. Франция-Қазақстан сауда-өнеркәсіптік палатасына сәйкес Қазақстанда мүдделері бар француз компанияларының тізімі үлкен: Danone, Areva, Alstom, Eurocopter, GDF Suez, Saint Gobain, EADS, Total, Airbus, Vicat, Vinci, Schneider Electric. Қазіргі уақытта француз компанияларының 73%-ы палата мүшелері, Қазақстандық компаниялардың 21%-ы және басқа компаниялардың мүшелері шамамен 6%-ды құрайды. Оған қоса палата Қазақстанның Франциядағы қатысуын күшейтумен айналысып, Қазақстандық инвестицияларды Француз экономикасына әкеледі [3].

Қазақстан Республикасында француз капиталының қатысуымен 112 кәсіпорын жұмыс істейді. Қазақстан мен Францияның өзара қарым-қатынасы жақсы дамуда. 2018 жылдың қорытындысы бойынша Қазақстан мен Франция арасындағы тауар айналымы бір жылда 32,5%-ға артып, 4,5 млрд АҚШ долларын құрады. 2019 жылдың бірінші жартыжылдығында екі ел арасындағы тауар айналымы 2,3 млрд АҚШ долларын құрады. Тауар айналымындағы негізгі үлес экспортқа тиесілі-87,9% немесе 2 млрд АҚШ доллары. Өз кезегінде француз тауарлары мен қызметтерінің импорты 272,1 млн. АҚШ долларын немесе тауар айналымы көлемінің 12,1%-ын құрайды. 2019 жылғы 30 шілдеде Қазақстан Республикасының премьер-министрі Асқар Мамин Францияның Экономика және қаржы министрі Б.Ле Мэрмен кездесті. Келіссөздер барысында Қазақстан мен Франция арасындағы сауда-экономикалық, инвестициялық ынтымақтастықтың өзекті мәселелері мен перспективалары талқыланды. Қазіргі уақытта көліктік машина жасау, құрылыс материалдарын, дәрі-дәрмектерді, тамақ өнімдерін өндіру саласында бірлескен өндірістер табысты жұмыс істеуде.

Энергетика және ғарыш салаларында, жанартылатын энергия көздері, инфрақұрылымды дамыту, Smart City жобалары бойынша бірлескен жұмыс жүргізілуде. Кездесуде Қазақстан Республикасының Премьер-Министрі инвестициялық ынтымақтастықты одан әрі дамытуға, көлік инфрақұрылымы, цифрлық технологиялар, адами капитал саласындағы бірлескен жобаларды іске асыруға мүдделілігін атап өтті. Француз инвесторларына бірлескен өндірістерді ашу, импортты алмастыру және агроөнеркәсіптік өнімді одан әрі экспорттау бойынша жан-жақты жәрдем көрсетілетін болады. 2019 жылдың шілде айының соңында Қазақстанда француз капиталының қатысуымен 112 кәсіпорын жұмыс істейді, оның ішінде "Тоталь", "Орано", "Данон", "Викат", "Пежо", "Альстом". Сонымен қатар, Франция Қазақстан Республикасындағы ең ірі шетелдік инвесторлардың бестігіне кіреді. 2019 жылдың наурыз айының соңында Францияның Қазақстанға инвестиция көлемі 13,8 млрд АҚШ долларын құрады. Инвестициялардың негізгі бөлігі тау-кен өндіру саласына тиесілі: 97% немесе 13,4 млрд АҚШ доллар. Сондай-ақ, үш салаға Көлік және қоймалау (163,9 млн. АҚШ доллар) және көтерме және бөлшек сауда; автомобильдерді жөндеу [4]. екі ел арасындағы қарым-қатынас тұрақты және жоғары деңгейде.

Франция Қазақстанның Еуропалық Одақ шеңберіндегі негізгі серіктестерінің бірі және елімізде екіжақты өзара іс-қимылды дамытуға үлкен көңіл бөледі, деп атап өтті Қасым-Жомарт Тоқаев. Қазақстандағы инвестициялық ахуал жыл сайын жақсарып келеді. Француз инвесторлары елдегі тұрақтылықты, қолайлы инвестициялық жағдайды мұқият зерттеп, бағалады. Нәтижесінде, Еуропаның ең беделді компаниялары Қазақстан нарығында инвестициялауға және бірлескен жұмысқа мүдделі. Олардың арасында француз бизнесі де бар. Қазіргі уақытта Қазақстанда француз капиталының қатысуымен Orano, Alstom, Air Liquide, Airbus және басқа да ірі компанияларды қоса алғанда, 160-тан астам компания жұмыс істейді. Елдер арасындағы тауар айналымы 2018 жылы 32%-ға өсіп, 4,5 миллиард долларды құрады [5]. Мысалы Орта Азияның басқа елдерінде, Өзбекстанды алсақ, сол жердегі сумен жабдықтау, суды тазарту, қалдықтарды кәдеге жарату саласында көптеген француз фирмалары жұмыс істейді. Сондай-ақ туризм саласында қазір бірқатар француз компаниялары Ташкент маңындағы Бостанлық турзонын дамытуда, жақында бұл Орталық Азия аймағындағы ең

үлкен тау шаңғысы курорты болады. Қазір Өзбекстанда қуаттылығы 100 МВт фотоэлектрлік станция – Total Eren компаниясы үлкен жобаны жүзеге асыруда [2]. Франция-Өзбекстанның маңызды еуропалық серіктестерінің бірі. Францияның даму агенттігі Өзбек-станның гидроэнергетикасын дамытуға 20 жылға қол қойылған кредиттік келісім негізінде 55,8 млн.еуро бөледі [6]. Қырғызстанға 2016 жылдың 9 айында Франциядан тартылған шетелдік инвестициялар көлемі 171,1 мың долларды құрады. 2016 жылғы қаңтар-қыркүйекте Қырғызстанның Франциямен сыртқы сауда айналымы \$19 млн құрады[6]. Бүгінде Франция мен Қырғызстан агроөнеркәсіп, туризм, авиақұрылыс, қорғаныс өнеркәсібі салаларында ынтымақтастық орнатқан. Экономикалық тұрғыдан алғанда, екіжақты қарым-қатынастарда айтарлықтай үлкен жетістіктер бар. "Сюг ден" қант өндіретін компаниялар сияқты бірлескен жобаларды атап өткен жөн, бұл "Новотель" қонақ үйі, бұл "Мазар" компаниясы және т.б. Мұның бәрі Францияның шынымен де үлкен нарық екенін, сондай-ақ Қырғыз бизнесмендеріне Еуропа елдеріне тауарлар экспортын жөнелту үшін преференциялар алуға мүмкіндік беретін ВСП+.

Сондай-ақ, Францияның Ресей мен Қазақстанда ғана емес, жалпы өңір бойынша да басты шетелдік инвесторлардың бірі болып табылатынын айту қажет. Одан басқа, мәдениет және білім беру саласындағы ынтымақтастыққа қатысты бұл жерде біршама жұмыстар атқарылды. Айта кету керек, жақын арада Қырғызстанда Пуатье қаласынан университетаралық қатынастар қозғалған "Эразмус" жобасы бойынша делегацияны қабылдайтын болады. Оған қоса, Қырғызстанда жыл сайын Француз өкілдіктерімен әр жылдың наурыз айында франкофония аптасын ұйымдастыратын Француз Альянсы бұрыннан бар екенін айту керек. Парижде Қырғызстанда француз тілін үйренуге қолдау көрсету жобасы бар. Басқа да бірқатар бастамалар бар [8]. 2016 жылғы мәлемет бойынша Франция Тәжікстанға 7,6 млн. доллар тікелей инвестиция жасады [9]. 2017 жылы Франция мен Түрікменстан арасындағы экономикалық тауар айналымы 72,9 млн еуроны құрады, бұл 2016 жылмен салыстырғанда айтарлықтай төмен (131,3 млн еуро). Дәстүрлі түрде артық Франциялық экспорты негізінен өнеркәсіптік тауарлармен, ал импорт шикі мұнайдан тұрады. 2017 жылы Түрікменстаннан Француз импортының едәуір қысқаруы (2016 жылғы 31,8 млн евромен салыстырғанда 4 млн еуро) көмірсутектер жеткізілімінің болмауымен түсіндіріледі. Франция Түрікменстанның 18-ші жеткізушісі болып табылады, бұл 2016 жылғы көрсеткіштерден едәуір төмен (10-шы орын), атап айтқанда Түркия, Қытай және Ираннан кейін. Оның қатысуы ел үшін стратегиялық болып саналатын секторлардың шектеулі санына (құрылыс, энергетика, ғарыш өнеркәсібі) бағытталған.

Түрікменстандағы француз институты француз тілі курстарын ұсынады, мұғалімдерді дайындайды және мәдени іс-шаралар ұйымдастырады (кино, би, музыка). Сонымен қатар, Түрікменстандағы Француз археологиялық миссиясы шамамен 20 жыл бойы елдің ғылыми мекемелерімен, атап айтқанда, ежелгі Улуг-Депе қонысын қазу және қалпына келтіру аясында жұмыс істеп келеді [10].

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Байтұрбаева А.Т. Роль Франции в расширении сотрудничества со странами Евразийского пространства // Вестник КазНПУ имени Абая. Серия «Международная жизнь и политика». – № 3-85), 2019 г. – С42
2. Соглашение между Правительством Республики Казахстан и Правительством Французской Республики о создании Казахстанско-французского делового совета 11 июня 2008 года. [Электронный ресурс]. URL :zakon.kz
3. Fabien GLEIZES, Léa Les IDE et la présence française au Kazakhstan. – 2016. – 3 б.
4. Energyprom.kz [Электронный ресурс] <http://www.energyprom.kz/ru/a/monitoring/kazakhstan-i-franciya-primer-uspeshnogo-sotrudnichestva-za-god-obyom-pryamyh-inostrannyh-investicij-iz-francii-v-ekonomiku-kazahstana-uvlichilsya-na-21>
5. Северо-Казахстанский областной филиал АО «РТПК «Казахстан» [Электронный ресурс] https://petropavltv.kz/ru/news/politika_sko/kazahstan-franciya-razvitie-osotrudnichestva-2
6. «Красная весна» информационное агентство [Электронный ресурс] <https://rossaprimavera.ru/news/51c6cd7d>
7. Tazabek [Электронный ресурс] <http://www.tazabek.kg/amp/news:1354387>
8. KABAR [Электронный ресурс] <http://kabar.kg/news/potencial-segodniashnikh-otnoshenii-kyrgyzstana-i-francii-ne-ischerpan-posol-mikael-ru/>

9. *Central Asia Monitor [Электронный ресурс]* <https://camonitor.kz/24440-kakie-strany-investiruyut-v-tadzhikistan.html>

10. *Ministère de l'Europe et des affaires étrangères Дипломатия Франции [Электронный ресурс]* <https://www.diplomatie.gouv.fr/ru/dossiers-pays/turkmenistan/relations-bilaterales/>

**УДК 327(4/9)
МРНТИ 23.00.04**

Т.А. Алмасқызы¹, Ж.С.Әлдібайұлы²

¹*Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, Сорбонна-Қазақстан институтының “Халықаралық қатынастар” мамандығының 1-курс магистранты*

²*Ғылыми жетекшісі: тарих ғылымдарының кандидаты,*

*Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, Сорбонна-Қазақстан институты
Алматы қ., Қазақстан*

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДАҒЫ ГЕОСАЯСИ ҮРДІСТЕРІНІҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Аңдатпа

Мақалада ХХ-ХХІ ғасыр тоғысындағы Таяу Шығыстағы саяси жағдай, ең алдымен, халықаралық қатынастардың бүкіл жүйесіндегі елеулі өзгерістермен анықталды. Аймақ мемлекеттерінің саясаты және аймақтан тыс күштердің бәсекелестігі, сыртқы фактор көбінесе шешуші рөл атқаратын факторлармен қарастырылған. Қырғи-қабақ соғыс жылдарында биполярлы әлемде жұмыс істеуге дағдыланған және тіпті одан үлкен пайда көруді үйренген араб саяси элиталары жаңа геосаяси шындықтарға бейімделуге қатысты мәселелер талданған. ХХ ғасырдың аяғы мен ХХІ ғасырдың басындағы Таяу Шығыстағы саяси жағдайдың ерекшеліктері мен күштер тепе-теңдігінің өзгеруі, сондай-ақ аймақтағы әртүрлі халықаралық субъектілердің геосаяси ұмтылыстары зерттеледі. Автор Таяу Шығысты жаһандану процестері аясында қарастырады және аймақтағы күштердің өзгеруі мен әлемдік саяси процестегі геосаяси мәртебесін баяндайды.

Түйін сөздер: Таяу Шығыс, геосаясат, мемлекет, сыртқы саясат, қақтығыстар, халықаралық қатынастар, батыс державалары, аймақтық саяси процесс, қауіпсіздік.

Алмасовна Т.А.¹, Алдибайұлы Ж.С.²

¹*Магистрантка 1-курса специальности “Международные отношения”*

Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая

²*Научный руководитель: кандидат политических наук*

Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая

г. Алматы, Казахстан

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ГЕОПОЛИТИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ В МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЯХ

Аннотация

В статье выявляется политическая ситуация на Ближнем Востоке на рубеже ХХ-ХХІ веков, прежде всего, со значительными изменениями во всей системе международных отношений. Политика государств региона и соперничество сил за пределами региона часто учитываются факторами, играющими ключевую роль. Во время «холодной войны» арабские политические элиты, привыкшие работать в биполярном мире и даже научившиеся извлекать из него выгоды, анализировали вопросы адаптации к новым геополитическим реалиям. Изучаются особенности политической ситуации и изменения баланса сил на Ближнем Востоке в конце ХХ - начале ХХІ веков, а также геополитические устремления различных

международных акторов в регионе. Автор рассматривает Ближний Восток в контексте глобализации, описывает смену сил в регионе и геополитический статус мирового политического процесса.

Ключевые слова: Ближний Восток, геополитика, государство, внешняя политика, конфликты, международные отношения, западные державы, региональный политический процесс, безопасность.

T.A. Almasovna¹, Zh.S. Aldibaiuly²

¹the 1st year master's student of International Relations of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan in KazNPU named after Abai

²Scientific supervisor: assistant professor of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU Almaty, Kazakhstan

THEORETICAL BASIS OF GEOPOLITICAL PROCESSES IN INTERNATIONAL RELATIONS

Abstract

The article reveals the political situation in the Middle East at the turn of the XX-XXI centuries, first of all, with significant changes in the entire system of international relations. The politics of the states of the region and the rivalry of forces outside the region are often taken into account by factors that play a key role. During the "Cold War", Arab political elites, accustomed to working in a bipolar world and even learning how to benefit from it, analyzed the issues of adaptation to new geopolitical realities. The features of the political situation and changes in the balance of power in the Middle East in the late XX - early XXI centuries, as well as the geopolitical aspirations of various international actors in the region are studied. The author examines the Middle East in the context of globalization, describes the change of forces in the region and the geopolitical status of the world political process.

Keywords: Middle East, geopolitics, state, foreign policy, conflicts, international relations, Western powers, regional political process, security.

Қазіргі геосаясат мемлекеттің сыртқы саясатын, оның бірқатар анықталмаған факторларына кешенді талдау арқылы зерттеу жүргізетін ғылым болып табылады. Геосаяси зерттеулердің негізгі объектісі - елдің географиялық ортасы болып табылады, ол аумақтың рельефімен, көлемімен, әлемдік геосаяси кеңістікте орналасу жағдайымен; мемлекеттік шекаралардың түрі және формасымен; қоршаған ортаның жай-күйімен; табиғи ресурстардың болуымен сипатталады.

Белгілі бір аймақты зерттеу әдетте географиялық, геостратегиялық, экономикалық, әлеуметтік-саяси, әскери, демографиялық және басқа да көптеген деректерді қамтиды. Ұлттық қуаттың осы әртүрлі факторлары өңірдегі немесе жалпы әлемдегі күштердің арақатынасын бағалау талаптарына сәйкес жүйеленеді.

Геосаясат кеңістіктік-географиялық бірліктер – елдер, өңірлер, континенттер арасындағы қарым-қатынастармен тікелей байланысты болып келеді. Бірінші геосаясатшылар португалдықтар, испандықтар, голландиялықтар болды. Дәл солар кеңістікте халықаралық жағдайлардың қалыптасуына себепші болды [1].

Геосаясат – салыстырмалы түрде ғылымның жас саласы. Шведтік ғалым Р.Челлен бұл ұғымды Бірінші Дүниежүзілік соғыс жылдарында Германияның басқа елдерге қарсы соғысқа құқығын дәлелдеу және өмірлік кеңістікті жаулап алу үшін қолданған. XIX ғасырда бұл ұғымды неміс зерттеушісі Ф.Ратцель де қолданды. А.Гитлер Челлен мен Ратцельге сүйене отырып, өзінің «Менің күресім» атты кітабында Германияның шығысқа экспансиясын ақтап алуы кездейсоқтық емес (Drangnach Osten). Нацистердің өз экспансиясын геосаяси уәждермен негіздеуге талпынысы, бірнеше зерттеушілердің пікірінше, онжылдықтарда саяси географияның ғылыми беделге ие болуына септігін тигізді. Мүмкін, осы жағдайдан кейін кеңестік ғылым «геосаясат» терминіне теріс көзқарас қалыптастырды, себебі ол империализмнің сыртқы саяси экспансиясының «қажеттілігі мен табиғилығын» дәлелдеуге арналған ғылым болатын. КСРО геосаясатты ғылым ретінде мойындамағанымен, іс жүзінде бұл ұғымды қолдана білді. Геосаясат – бүгінгі күні мағынасы жағынан кеңірек және мазмұны жағынан тереңірек ұғым. Ол мемлекеттер арасындағы сыртқы саяси қатынастардың барлық спектрін зерттейді, өйткені кез келген саяси шешімнің кең көлемдегі көрінісі бар. Мемлекет өзінің географиялық жағдайын негізге ала отырып, әлемдегі өз саясатын анықтайды. Мысалы, Ұлыбританияның теңіз бағдары осылайша қалыптасқан болатын (қуатты флоттың және отарлық иеліктердің тұрақты болуының нәтижесінде). Аралдық жағдай еуропалық қақтығысқа тікелей араласпай-ақ, оның нәтижесін анықтай алатын мүмкіндікті берді: «Англияның тұрақты жаулары да, тұрақты достары да жоқ. Англияның тұрақты мүдделері ғана бар» [2].

АҚШ өзінің құрылған сәтінен бастап өзінің географиялық орналасуының ерекшеліктерімен және оның артықшылықтарын ескере отырып сыртқы саясатты жүргізуге бет бұрды. Еуразиядан алшақ орналасуы оларға қираудан, соғыстардан, әлемнің көшуі үшін күресуден аулақ болып, салыстырмалы түрде дербес, тез және тиімді дамуға мүмкіндік берді. Мұхиттық кеңістіктер теңіз-әскери флотының дамуына өз септігін тигізді. Сондықтан әскери күштің негізін атомдық су асты қайықтарын құрайтын КСРО-ның алдындағы мемлекет болып табылатындығы еш таңқаларлық жағдай емес, содан кейін Ресей – жер үсті зымыран жүйелерін жасаумен айналысады. Елдердің теңіздік және құрлықтық болып бөлінуі әлі күнге дейін бар және олардың экономикасының дамуына тікелей әсер етеді. Қазіргі заман геосаясат ұғымына көптеген жаңалықтар енгізді. Бірақ, елдің экономикалық, әскери және саяси салаларға әсерін кеңейту туралы мәселе күн тәртібінен әлі де түсер емес [3].

Американдық саясаткер П.Бьюкенен өзінің «Республика империя емес» кітабында АҚШ-тағы үш сыртқы саяси мектептерге: «глобалистік», «гегемонистік» және «ағартылған ұлтшылдыққа» қарсы тұру туралы айтады. Бүгінде әлем мемлекеттері геостратегиялық және геоэкономикалық жағдайдың маңыздылығымен бетпе-бет келеді. Мемлекет мүддесінің дәстүрлі түсінігі барлығына белгілі: ұлттың еркін және тәуелсіз мемлекет ретінде қалыптасуы, экономиканың өсуі, қауіптің алдын алу, одақтастардың сақталуы. Бұрынғы геосаяси тәртіп 1975 жылы Хельсинкидің қорытынды актісімен расталған Екінші Дүниежүзілік соғыстың қорытындысы ретінде белгіленді. Ол идеологиялық тұрғыдан бейбітшілік пен өркениеттің әр алуандылығын мойындауға негіз болды. Шынымен де, биполярлық жүйе аясындағы субъектілердің құқығы қатаң бақыланды. БҰҰ бас хатшысы Кофи Аннан былай деп жазады: «Жиырмамыншы жүзжылдықтың біраз бөлігінің ішінде халықаралық қатынастар жүйесі бөлу туралы пікірлер мен қатаң геосаяси есептерге негізделген болатын. Алдағы ғасырда біз осы жүйені жақсартуға тиіспіз және жақсартпа аламыз» [4].

Халық мен мемлекеттердің тарихи дамуы үшін географиялық факторлардың (кеңістік, табиғи ресурстар, климат және т.б.) маңыздылығын халықаралық саясаттың барлық зерттеушілері растайды. Бірақ халықаралық қатынастарды талдау кезінде географиялық тәсілді абсолюттеу – әлемдік саясат саласындағы бұрмаланған көріністер мен іс-қимылдардың тууына себепші болуы мүмкін. Алайда, геосаясаттың теңестірілген тәсілінде **теория және қазіргі жағдайдағы тиісті саяси тәжірибе** халықаралық өмірдің маңызды аспектісіне айналып отыр. Геосаясат соңғы бір жарым-екі онжылдықта ерекше өзекті болды. Атап айтатын болсақ, адамзат тарихының қазіргі кезеңі биліктің **халықаралық қатынастардағы қайта бөлінуімен** сипатталатын өзгерістерге ұмтылып отыр. КСРО мен АҚШ державаларының қақтығыстары өткеннің еншісінде қалды. Биполярлық, яғни екіұштылық деп аталатын халықаралық қатынастардың ескі жүйесі бұзылды, ХХІ ғасырдағы әлем құрылымының жаңа контурлары белгіленіп келе жатыр, бірақ бұл әлі анық емес. Зерттеушілердің барлығы болашақтағы халықаралық қатынастар жүйесі туралы әртүрлі пікірде. Кейбіреулер қазір халықаралық проблемаларды ұжымдық реттеу жүйесін қалыптастыру болып жатыр деп санауға бейім келеді. Ал енді біреулері, АҚШ-ты әлем елдерінің көшбасшысы деп санайды. Үшіншілері, АҚШ-пен идеологиялық және әскери-саяси қарама-қайшылықтағы КСРО-ның орнын Қытай басуы мүмкін деп биполярлы жүйенің қайта жаңғыруын жоққа шығармайды [5].

Қазіргі уақытта Таяу Шығыс Египет, Кипр, Израиль, Иордания, Ирак, Иран, Ливан, Сирия, сондай-ақ Араб түбегінде және Парсы шығанағының айналасында орналасқан мемлекеттерді қамтиды деп есептеледі. Кез келген жағдайда Таяу Шығыс – кеңейтілген түсінік бойынша қазіргі заманғы әлемдік саясаттың ауыр нүктелерінің бірі болып табылатындығы еш күмән тудырмайды. Таяу Шығыстағы шиеленіс пен қақтығыс жағдайлары алдағы уақытта да сақталады және бұл өңір әлемдік саясаттың басты назарында қалады деп айтылуда. Мұндай пайымдаудың куәсі ретінде бұл жерде дәстүрлі мүдделер мен жаһандық және өңірлік болып табылмайтын ойыншылардың күш-жігері шоғырланатынын дәлелдейді, бұл Таяу Шығысты сан түрлі жағдайларға әкеп соғады. Көрсетілген жағдайлар мен бағалаулар өңірді қабылдау, оның әлемдік саясаттағы орнын түсіну және оның геосаяси мәртебесі туралы мәселені негізді түрде қояды. Интегративтік құрылым ретінде өңірдің геосаяси мәртебесін бағалау үшін барлық жағдайларды ескереді, мән-жайлар мен сипаттамалардың тұтас кешенін есепке алуды болжайды:

- Қазіргі табиғи-географиялық және климаттық шарттары.
- Аймақтың орналасқан жері.
- Территорияның алып жатқан көлемі.
- Табиғи ресурстардың болуы немесе болмауы.
- Халық саны және адам потенциалының сапасы.
- Экономикалық және әлеуметтік даму деңгейі.
- Әскери потенциал, оның ішінде жалпы қару-жарақтың болуы және жеткізу құралдары.
- Аймақ мемлекеттерінің ықпалды халықаралық ұйымдарға мүшелігі.
- Әскери-саяси блоктарға қатысу.
- Басшылықта және мемлекеттердің саяси элитасында болуы.

– Елдің мәртебесін арттыруға, өңірлік көшбасшылыққа және қалыптасқан мәртебені өзгертуге наразылықтар.

– Аймақтағы мемлекеттер арасындағы қатынастардың жағдайы (оның ішінде қақтығыстардың болуы).

Таяу Шығыстың геосаяси мәртебесінің ерекшелігі.

Таяу Шығыстың геосаяси мәртебесінің анықтамасы осы аймаққа қандай өңірлердің қосылатынының нәтижесіндегі айырмашылықтардың салдарынан айтарлықтай күрделене түседі. Іс жүзінде өңірді қабылдау, өзін және оның шектерін өзгерту туралы және уақыт өте келе оның шекараларын кеңейту туралы бекітулерге негіз бар. Таяу Шығыстың геосаяси мәртебесінің өзгерістерін қарастыра отырып, «трансформация» ұғымының мағынасымен танысқан жөн. Жалпы түрде «трансформация» деп ішкі және сыртқы факторлардың әсер етуі барысында жүйе сипаттамаларының сапалы түрде өзгеруін атаған. Трансформация алдыңғы кейіптен тұтас барлық элементтердің және құрылымның жаңа бір әсерге ауысуын білдіреді [6].

Таяу Шығыстың геосаяси мәртебесінің қазіргі жағдайын бірқатар компоненттер бойынша айтуға болады:

1. Таяу Шығыс – үш ірі діннің «бесігі», олардың ішінде екеуі (ислам және христиан) әлемдік діндер болып табылады. Аймақта аталған конфессиялардың киелі ғибадат орындары бар, кезінде олар үшін талай қақтығыстар болған, ал бүгінгі күні бүкіл адамзат руханиятының қазынасы болып табылады. Аталған жағдайлардың көбісіне қарап, Таяу Шығысты өркениет ортасы деп те сипаттап жатады.

2. Аймақ негізгі экономикалық мәнге ие. Бірінші кезекте көмірсутегі шикізатын және мұнай қорын атауға болады. Мұнайдың жетекші өндірушілері – Сауд Арабиясы, оның қорлары бойынша әлемде бірінші орын алатын Иран, Ирак және Кувейт елдері. Мұнай экспорттаушылары болып табылатын мемлекеттер үшін (араб монархиясы) экономиканы әртараптандырудың төменгі деңгейі, жоғары ЖІӨ және жан басына шаққандағы табыстың жоғары деңгейі тән болып келеді.

Жалпы, Таяу Шығыс елдеріндегі оқиғалар, ең алдымен, әлеуметтік-экономикалық саладағы көптеген өткір мәселелердің шешілмегендігі және оларды шешуде биліктің тиімсіздігінің салдары болып табылады. Ретсіздіктердің басқа салдары да бар. Мұнай тасымалдаудың маңызды торабы - Египеттегі, Еуропа-ның оңтүстігіне мұнай мен газдың негізгі жеткізушісі болып табылатын Ливиядағы және аймақтағы басқа елдердегі оқиғалар мұнай бағасының өсуіне ықпал етті [7].

3. Таяу Шығыстағы қақтығыстың жоғары деңгейі. Бәрімізге белгілі, Таяу Шығыс бірнеше ондаған жылдар бойы әлемдегі ең тұрақсыз және қақтығысты аймақтардың бірі болып табылады [8]. Аймақтың конфликтілігі факторлар кешенінің ықпалымен қалыптасады, оларды қақтығыс көзі мен қозғаушы күштерінің байланысына қарап жіктеуге болады. Бірқатар онжылдықтар ішінде аймақтағы қақтығыстардың жоғары потенциалы араб-израильдік қақтығыстар, Иран мен Сауд Арабиясы арасындағы және Иран мен Түркия арасындағы аумақтық даулардың болуы, курд мәселесінің шешілмеуі шеңберінде қалыптасып отыр. Таяу Шығыс елдері әлі күнге дейін Араб мемлекеттерінің лигасы сияқты ірі аймақтық ұйым шеңберінде де бірыңғай саясатқа қол жеткізе алмай отыр. Мамандардың пікірінше, ислам политизациясы мен «Араб көктемінің» негізгі себептері – саяси элитаның арасында жемқорлықтың кең етек алуы [9, 111 б.]. Сонымен қатар аймақ су ресурстарымен жеткілікті қамтамасыз етілмеуінің және трансшекаралық өзендердің суын бөлу салдарынан зардап шегуде, бұл қосымша қиындықтар туғызады және Сирия мен Израиль (Иордан өзені), Сирия мен Түркия арасындағы (Тигр және Евфрат) су ресурстарын бөлу бойынша қарым-қатынастардың шиеленісуіне әкеп соғады [10, 152-154 б.]. Түркия саяси оппоненттерге қысым көрсету үшін қалыптасқан жағдайды белсенді пайдаланады.

Бірқатар елдер мен аймақтың қауіпсіздігі мен тұрақтылығына жалпы террористік және экстремистік топтардың қызметі теріс әсер етеді. Таяу Шығыста қазіргі уақытта Иракта, Сирияда, Йеменде, Ливияда тұтас мемлекеттік режимдерге шақыратын ұйымдар мен құрылымдар бар: «Әл-Каида» және оның түрлері, «Ислам мемлекеті», «Джабхат-ан-Нусра», «Мұсылман бауырлар», «Палестинаны босатудың халықтық майданы», «Ислам джихад», «Хамас», «Хизб-ут-Тахрираль-Ислами». Аталған ұйымдар кейбір жағдайларда мемлекеттілікті бұзуды, егеменді мемлекеттерді жоюды және жаңа халифатты жариялауды мақсат етеді. Қалай болғанда да бұл оқиғалардың дамуының кез келген жағдайында өңірде әлеуметтік-экономикалық, саяси, діни қайшылықтар мен дамудың теңгерімсіздігі сақталып отырады, бұл Таяу Шығыстың ішкі және сыртқы жағдайларына кері әсерін береді. Қазіргі уақытта өңірде қалыптасқан шиеленіс үшінші күштердің араласуының салдарынан жасанды түрде жүргізіліп, қолдау табуға деген болжамдар да бар, бұл ерекше бақылауды талап етеді.

Таяу Шығыс геосаяси мемлекеттік статусының сыртқы детерминациясы.

Таяу Шығыстың геостратегиялық жағдайын бағалаудан бастайды [11].

Үш континенттің түйіскен жерінде, мұсылман және Батыс Еуропа өркениеттері, исламның суннит және шиит тармақтары, араб, парсы және түркі этностары, еуропеоид және негроид нәсілдері арасында

болғандықтан, аймақ тек өңірлік ғана емес, сонымен қатар жаһандық факторлардың назарында болуға тиіс. Бұл өңірдегі байлыққа қол жеткізу үшін күрес үнемі болған, әлі де өршіп келеді. Негізгі жаһандық ойыншылар өз геосаяси мақсаттарында өңір мен оның ресурстарын ХІХ ғасырда пайдалана бастады. Сол кезең Таяу Шығысты "оқ-дәріге" айналдырумен тұспа-тұс келді. Газ және мұнай кен орындарының табылуы геосаяси акторлар үшін өңірдің құндылығын арттыра түсті. Аймақтың геосаяси мәртебесі әлемдік саяси үдерістегі объектінің жай-күйімен сипатталады. "Қырғи-қабақ соғыс" және екі әлемдік жүйеге қарсы тұру кезеңінде Таяу Шығыс іс жүзінде екі лагерь бөлінген болатын. Олардың бірі КСРО-ның, екіншісі – АҚШ-тың қарамағында болды. «Қырғи-қабақ соғыс» аяқталғаннан кейін, АҚШ осы өңірде басымдыққа ие болды. Іс жүзінде бұл балансты жою өңір үшін теріс салдарларға жол ашатын еді, өйткені кейіннен тұрақсыздыққа, халықаралық терроризмнің жандануына, бірқатар үкіметтердің күшпен нығаюына, гуманитарлық интервенцияларға әкеп соқты. Белгілі болғандай, әлемнің белгілі бір аймағында басқарылатын хаос құру АҚШ-тың өңделген технологияларының бірі болып табылады [12, 9-13 б.]. Дегенмен, аймақта ұлы державалардың болмауы жағдайында Таяу Шығыстың бірқатар мемлекеттері өз егемендігін ағылшын-саксондық әлем тарапынан ұстап тұруға күш салады немесе өңірлік көшбасшы мәртебесіне қол жеткізуге ұмтылады. Ливиядағы азаматтық соғыстар, Ирактағы америкалық интервенция, шын мәнінде, барлық өңірде сепаратизм мен радикализация үшін жағдай жасай отырып, оларды тұтас мемлекеттер ретінде жойған болатын. Бұл жағдайда Сириялық Араб республикасы да өз егемендігін бірнеше жыл бойы қорғап келеді, бірақ бұл біраз қиындықтар туғызды.

Аймақтағы геосаяси жағдай АҚШ-тың Ауғанстандағы халықаралық лаңкестікке қарсы күрес жөніндегі науқаны басталғанға дейін тұрақты болды. 2003 жылдың наурыз айында С.Хуссейннің режимін құлату мақсатында АҚШ-тың басшылығымен Иракқа халықаралық коалицияның басып кіруі геосаяси жағдай үшін елеулі салдар туғызды. Ресми түрде соғыстың іс-қимылдары тек 2011 жылы ғана аяқталды.

Таяу Шығыстың тұрақсыздық ошағына айналуы ең алдымен өңірдің проблемаларына белсенді араласпаған, еуропалық мемлекеттерге өте теріс әсер еткенін атап өткен жөн. Олар қақтығыстардың салдарларына тап болды: Еуропаға босқындар ағыны қалыптасты, террористік актілер жиілеп кетті, ксенофобияның өсуінің алғышарттары пайда болды. Ақыр соңында геосаяси ұтыс жағдайында ағылшын-саксон әлемінің мемлекеттері болды. Өңірдегі геосаяси жағдай техногендік, гуманитарлық және табиғи сипаттағы бірқатар қауіп-қатерлерді күрделене түсуде, олардың ішінде заңсыз көшіп келу, қару-жарақ пен есірткіні заңсыз сату, өңірлік қақтығыстар, ресурстық қамтамасыз етудегі мәселелер, экологиялық сынқатерлер, індеттер мен пандемиялар, табиғи апаттар, ұйымдасқан қылмыстың қызметі және т. б. жатады. Сонымен қатар, бүгінгі күні Таяу Шығыс – әлемдегі ең милитаризацияланған өңірлердің бірі екені белгілі. Милитаризацияның негізгі көрсеткіштері мен абсолюттік есептеудегі әскери шығыстар бойынша өңір елдері дамушы елдер арасындағы көшбасшы болып табылады, ал жекелеген көрсеткіштер бойынша дамыған елдерді де басып озады. Сонымен, Таяу Шығыс дәстүрлі түрде өзінің геосаяси мәртебесінің «кепілі», жаһандық ойыншылардың күш-жігері шоғырланатын өңір болып табылатыны туралы қорытынды жасауға болады. Сириялық Араб Республикасы мүдделер қақтығысының эпицентрінде болды. Осыған байланысты қалыптасқан өңірлік конфигурация шеңберінде Сирияның жағдайын зерттеу маңызды болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Александр Ч. *Белорусский журнал международного права и международных отношений 2001* — № 3. *Некоторые геополитические аспекты теории международных отношений*.
2. Комлева Н.А. *Геополитический статус государства: сущность и типология // Геополитика и безопасность. 2010. № 1 (9). – С. 23-28.*
3. Бжезинский З. *Соединенные Штаты превыше всего // Независимая газета. 1999. 24 ноября.*
4. Аннан К. *Обновление на переходном этапе. – Нью-Йорк: ООН, 1997.*
5. Brzezinski Z. *The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geo-strategic Imperatives. Basic Books (Sept., 1998)*
6. Елфимов Г. М. *Возникновение нового: Филос. очерк. – М. : Мысль, 1983. 188. – С. 121.*
7. Матакбаева Л.Х. *Ближний Восток: кризис социальных ожиданий или новый мировой порядок // Вестник КазНПУ. Серия: Международная жизнь и политика. – 2017. – №1(48). – С.23.*
8. Ганиев Т.А., Карякин В.В. *Большой Ближний Восток: геополитическая регионалистика конфликтного центра мировой цивилизации // Архонт. 2018. № 4 (7). – С. 15-28.*
9. Фитунни Л.Л. *Культурно-идеологические процессы в регионе Ближнего Востока и проблема терроризма сквозь призму предиктивной аналитики // Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право. 2017. Т. 10. № 2. – С. 110-127.*

10. Белозёров В. К. *Страсти по воде. Какие ресурсы будут наиболее востребованы // Россия в глобальной политике. 2009. № 3. – С. 152-154.*

11. Фартушняк Л.Л. *Геополитический статус государства: сущностные характеристики // Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов. 2008. № 10 (28). – С. 57-60.*

12. Белозёров В.К. *Управляемый хаос и глобальные политические стратегии // Геополитика и безопасность. 2014. № 4. – С. 9-13.*

ӘОЖ 327

ҒТАХР 11.25.41

Б.Бюжеева¹, А.Әліпбаев², Т.Төлегенов³, А.Анерова⁴

¹әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, халықаралық қатынастар және әлемдік экономика кафедрасының доценті, тарих ғылымдарының кандидаты

²Халықаралық бизнес университеті, әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдар кафедрасының доценті, тарих ғылымдарының кандидаты

³Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушы

⁴әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, халықаралық қатынастар және әлемдік экономика кафедрасының магистранты

ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЛАҢКЕСТІКТІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа

Орталық Азия аймағы халықаралық лаңкестік мен экстремизмнің енетін негізгі аймақтардың бірі болып қала бермек. Тұрғын халықты жаппай исламдандыру ішкі әлеуметтік-экономикалық саладағы мәселелермен қатар жүруде. Халықаралық экстремизм мен лаңкестікке қарсы күресуде Орталық Азия мемлекеттерінің үкіметтері негізінен консервативті әдістерді қолдануда. Бүгінгі таңда лаңкестік Орталық Азия аймағында да, бүкіл әлемде де маңызды қауіпсіздік мәселелерінің бірі болуда. Бұл мақалада Орталық Азияда халықаралық лаңкестіктің пайда болуының алғышарттары, лаңкестіктің жаппай құбылысқа айналу себептері қарастырылады, сонымен қатар лаңкестік мен экстремизм сияқты құбылыстармен күресу үшін қажетті негізгі аспектілер көрсетілген.

Түйін сөздер: лаңкестік, экстремизм, ДАИШ, ҰҚШҰ, экстремистік қозғалыстар, әлеуметтік сала.

Б.Бюжеева¹, А.Алипбаев², Т.Төлегенов³, А.Анерова⁴

¹к.и.н., доцент кафедры международных отношений и мировой экономики, КазНУ имени аль-Фараби

²доцент кафедры социально-гуманитарных наук, Университет международного бизнеса

³ст. преподаватель кафедры международных отношений Казахский Национальный Педагогический Университет имени Абая

⁴магистрант кафедры международных отношений и мировой экономики, КазНУ имени аль-Фараби

ОСОБЕННОСТИ ТЕРРОРИЗМА В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ

Аннотация

Центрально-азиатский регион продолжает оставаться одним из ключевых регионов для проникновения международного терроризма и экстремизма. Массовая исламизация населения сопровождается проблемами внутри социально-экономической сферы. Правительства государств Центральной Азии в основном применяют консервативные способы борьбы с международным экстремизмом и терроризмом. На сегодняшний день терроризм продолжает оставаться одной из ключевых проблем безопасности как

центрально-азиатского региона, так и всего мира в целом. В данной статье будут рассмотрены предпосылки появления международного терроризма в Центральной Азии, причины по которым терроризм становится массовым явлением и также выделены основные аспекты, необходимые для борьбы с такими явлениями как терроризм и экстремизм.

Ключевые слова: терроризм, экстремизм, ИГИЛ, ОДКБ, экстремистские движения, социальная сфера.

B.Byuzheyeva¹, A.Alipbayev², T.Z. Tolegenov³, A.Anerova⁴

¹Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Chair of International Relations and World Economy of al-Farabi Kazakh National University

²Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Department of Social and Humanities Sciences of University of International Business

³senior teacher of International Relations, Kazakh National Pedagogical University named after Abay, Almaty, Kazakhstan

⁴MA student, Chair of of International Relations And World Economy of al-Farabi Kazakh National University

FEATURES OF TERRORISM IN CENTRAL ASIA

Abstract

The Central Asian region continues to be one of the key regions for the penetration of international terrorism and extremism. Mass Islamization of the population is accompanied by problems within the socio-economic sphere. The governments of the Central Asian states mainly use conservative methods of fighting international extremism and terrorism. Today, terrorism continues to be one of the key security problems of both the Central Asian region and the entire world. This article will examine the prerequisites for the emergence of international terrorism in Central Asia, the reasons why terrorism is becoming a mass phenomenon, and also highlights the main aspects necessary to combat such phenomena as terrorism and extremism.

Keywords: terrorism, extremism, ISIS, CSTO, extremist movements, social sphere.

XXI ғасырда лаңкестік пен діни экстремизм әлемдік аренадағы жекелеген державалардың, күштер мен қозғалыстардың геосаяси мақсаттарына қол жеткізу үшін саясаттың бір бөлігі және сыртқы саяси қызметті жүргізудің құралына айналып, ең күрделі әлеуметтік проблемалардың біріне айналды. Соған орай әлемде лаңкестік пен діни экстремизмге қарсы күрес әлем елдері саясатының басым бағыттарының бірі болып табылатын жағдай қалыптасты. Бұл тұрғыда Орталық Азия елдері де тыс қалмады. Өйткені қазіргі кезде Орталық Азия аймағы бірқатар ірі державалардың және халықаралық өмірдің басқа да қырларының мүдделері тоғыса түскен өңірге айналды. Құрлықтың дәл өзегінде орналасуына орай, бұл аймақ Еуразияның стратегиялық маңызды "қақпасы" іспеттес: шығысында Қытай және Азия-Тынық мұхиты аймағының елдері; оңтүстігінде – Ауғанстан, Таяу Шығыс елдері және бірқатар басқа ислам мемлекеттері; батыста және солтүстікте-Кавказ, Түркия, Еуропа, Ресей.

Өзінің геосаяси жағдайының аумақтық сипатынан басқа мұнда мұнай мен газдың қомақты қорларының болуы, пайдалы қазбалардың, оның ішінде алтынның, уранның, мыстың болуы; өңір арқылы өтетін транзиттік және коммуникациялық жолдардың орналасуы, Каспий теңізінің стратегиялық және геоэкономикалық маңызы өзіндік жағымды жақтарымен қоса жағымсыз жақтарын да байқатуда.

Ірі геосаяси күштер ішкі дамуға да, ішкі дағдарыстарға да ықпал ету мүмкіндігін арттыра түсуге ұмтылуда. Орталық Азиядағы экономикалық және саяси жағдай экстремистік топтарға да өте қолайлы. Ал жаһандану жағдайында лаңкестік пен діни экстремизм қазіргі қауіптірге, қатерлі тәуекелдерге және жаппай қырып-жою қаруының жаңа түрлерінің шығуына байланысты ең қауіпті құбылыстарға айналды. Діни экстремизм мен лаңкестік сияқты жағымсыз құбылыстар Орталық Азия өңірі елдеріне де тарала бастады [1]. Мемлекеттік егемендікке қол жеткізген сәттен бастап Орталық Азия республикалары да өңірлік және ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету сияқты маңызды проблемаларға тап болды. Лаңкестік пен экстремизм қаупінің шыңы 1992-1997 жылдардағы Тәжікстандағы азаматтық соғысқа және 1999-2000 жылдардағы Қырғызстан мен Өзбекстан аумағына қарулы содырлардың еніп кетуіне әкелді [2]. Бұл XX және XXI ғасырлар тоғысында лаңкестік, діни экстремизм және осы құбылыстарға қарсы іс-қимыл

мәселелері жекелеген мемлекеттер үшін де, жалпы әлемдік қоғамдастық үшін де маңызды мәселелердің біріне айналғандығын дәйектейді.

Олай болса аймақ елдерінің ішінде әртүрлі діни радикалды топтардың әрекет етуінің алдын алу үшін ең алдымен әр ел жеке дара бөлінбей, аймақтық қауіпсіздікті тұтастай толыққанды қамтамасыз етулері тиіс.

Аймақтық қауіпсіздік кез келген аймақта тұрақтылықты қамтамасыз етудегі іс шаралар екендігі белгілі. Қауіпсіздік түсінігі соңғы отыз жылда жаңа сипатқа ие болды, өйткені бұл кездері лаңкестік, экстремизм, сепаратизм мәселелері пайда болды. Халықаралық аянда жаңа акторлар үлкен рөл атқара бастады, лаңкестік топтар белгілі бір аймақтарға, сонымен қатар әлемдік деңгейде де қауіп төндіре бастады.

Лаңкестік өз кезегінде террорды қолдануға негізделген, яғни физикалық зорлық-зомбылық, оның ішінде кісі өлтіру арқылы дұшпанды қорқытуға негізделгендігі хақ. Экстремизм – бұл кейбір сәттерде лаңкестікпен байланысты радикалды көзқарастар мен әрекет ету әдістерін ұстану. Экстремизм мен лаңкестік бір-біріне ұқсамайды, бірақ олар өзара тығыз байланысты. Юргенсмейер діни лаңкестікті үмітсіздіктен жасалған қоғамдық әрекет деп сипаттайды [3]. Дегенмен де заңды негізде діни экстремизмнің бірыңғай анықтамасы айқындалмаған. Әр елде экстремизмнің өзіндік анықтамасы бар. Ол әр елдің басқару үлгісіне, сөз бостандығы дәрежесіне және саяси жүйесіне байланысты. Кейбір зерттеушілер ешқандай топ өздерін лаңкестіктік ұйым деп санамайтындығында дейді, бұл ұғым субъективті деп дәйектейді [4]. Кешегі елінің азаттығы үшін күрескендер бүгін лаңкесшілер деп аталуына немесе бүгінгі лаңкесшілерді ертең азаттық жолындағы күрескерлер деп аталуына ешқандай кепілдік жоқ екендігі белгілі.

Жалпы ғылыми айналымда қалыптасқан қағидаға сай экстремизмнің үш түрін ажыратуға болады: саяси, яғни билікті күшпен басып алуға бағытталған немесе ұлттық, белгілі бір этностардың өкілдеріне қарсы бағытталған және дінге байланысты діни сипаттағы әрекеттер. Бүгінгі күні жаһандық экстремистік қозғалыстар: жасыл лаңкестік, анархистер, исламистер, олардың әрекеттері ұлттық шекарамен шектелмейді және олар барлық жерде кездеседі. Лаңкестік, көбінесе, экстремистердің өз мақсаттарына жету әдістерінің бірі болып табылады. Ал егер мемлекет оны өз мақсатына сай пайдаланған болса, онда ол мемлекеттік лаңкестік деген ұғыммен айқындалады. Сондай-ақ, кейбір мемлекеттер геосаяси мақсаттарға жету үшін лаңкестік топтарға көмектесуде. Қазіргі кезде халықаралық лаңкестік кең етек алуда. Халықаралық лаңкестік ұлттық шекарамен шектелмейтіндігімен және барлық жерде кең таралумен сипатталады.

Лаңкестікпен күрес екі бағытты қамтуда: консервативті әдіс және прогрессивті. Консервативті әдіс лаңкестікке қарсы ымыраға келу мен жеңілдік табуды білдіреді. Прогрессивті әдіс ымыраға келуді, сондай-ақ лаңкестікті аяусыз жоюды көздейді. Кейбір еңбектерде лаңкестер дегеніміз - адамгершілік деңгейі, мәдениеті төмен және кедей аймақтардан шыққан немесе әлеуметтік күмәнді топтардан шыққандар деген анықтамаларды да кездестіреміз. Әрине мұндай тұжырымдар мәселені толыққанды аша алмайды. Қазіргі заманғы лаңкестік туралы ақпаратты көпшілік қоғамды бақылау үшін ойлап тапқан миф ретінде қабылдайды. Лаңкестіктің ауданы өз аумағынан алыста деп санайды.

Соңғы жылдары Орталық Азияға деген қызығушылық жан-жақты арта түсуде. Оның ішінде әр түрлі лаңкестік топтар да өз ықпалын орнатуға тырысуда. Әсіресе кейбір құрылымдар аймақтағы жағдайды бұзуға дайын екендігі белгілі, мысалы Өзбекстанның исламдық қозғалысы Ауғанстан Талибанына еріп, өзін Ислам мемлекетінің бөлігі деп жариялады. Бүгінгі күні аймақ қауіпсіздігіне төнетін негізгі қатерлердің бірі – әлі де Ауғанстандағы жағдай. Тікелей қарулы қақтығыстар қазірдің өзінде айқын көрінеді, мысалы, Тәжікстан шекарасында және Ауғанстан ішіндегі және оның айналасындағы жағдайдың асқынуы кез келген сәт аймақ елдеріне де қатер туғызуы ықтимал. Осындай саяси жағдайларды ескере келе 2015 жылы Мәскеуде ҰҚШҰ-ға мүше мемлекеттер барлық қарулы күштерді жаңарту үшін және Тәжікстанға қаржылық және материалдық көмек көрсетуге келісті. Аймақтың жедел әрекет етудің ұжымдық күштері лаңкестік қаупіне қарсы ең тиімді құрал бола алады. Ұжымдық жұмыс ынтымақтастықты тереңдетеді және жетілдіреді және сәйкесінше Орталық Азия елдерінің аумағында тұрақтылықты нығайтады. Таяу Шығыстағы саяси дағдарысты аудандарда жүздеген орталықазиялық елдердің азаматтарының ислам мемлекетінің әртүрлі бөлімшелерінің қатарында соғыс іс-қимылдарына қатысуының өзі бұл адамдардың әлеуметтік және экономикалық себептерге орай экстремистер идеологиясын қабылдауына мәжбүр болғандығы аян. Сонымен қатар, олардың осы құрылымдардың жағына шығу кезінің көптеген сәтінде теология мәселелері екінші орында, басты қозғаушы күш өз елінде шешімін таппаған әлеуметтік-экономикалық мәселелер және оның шешілуінен үмітін үзгендігі. Өйткені өз елінде заңсыздық пен сыбайластық үрдістің кең етек алуы, оларға балама жол іздеуге итермелейді. ДАИШ сияқты ұйымдар аймақтағы осындай сәттерді қалт жібермей, белсенділік танытуда. Орталық Азия елдерінде олардың өз уағыздарын тарату ықтималдығы өте жоғары. Олай болса аймақ елдерінің заңды билігі де елдегі шенеуніктер тарапынан болатын заңсыз әрекеттерге қырағылық танытып, тұрғындардың әлеуметтік-экономикалық, азаматтық құқықтарының қорғалуын жан-жақты қамтамасыз ете отырып, туындаған қауіп-қатерлердің алдын алуда жұмыла әрекет жасауы керек екендігі айқын. Тек бұл ақиқаттың бүгінгі күні жергілікті билік тарапынан қажетті деңгейде атқарылауында ғана.

Британдық экономика және бейбітшілік институты жариялаған дүниежүзілік лаңкестік рейтингісіне сәйкес, Түрікменстан мен Өзбекстан лаңкестіктің нөлдік әсері бар елдер қатарына кіреді. Есепке сәйкес соңғы 5 жылда лаңкестік құрбандарының саны 80%-ға өсіп, 33000 адамға жетті. Дүниежүзінде барлық өлім-жітімнің шамамен 80%-ы лаңкестік актілердің 60%-ы Иран, Ирак, Ауғанстан, Пәкістан және Сирияның 5 елінде болды [5].

Зерттеушілердің пікірінше, Орталық Азия елдерінің ішінде Тәжікстан 2019 жылдың жаһандық лаңкестік индексі бойынша ең нашар позициясын жоғалтып алды. 24 позиция және 50-ші қатарда болды, бірқатар исламдық мемлекет жақтастарының шабуылдары мен әрекеттері Тәжікстанды лаңкестіктің орташа деңгейі жоғары елдер тобынан шығарды. Орта Азия республикаларының ішінде Қазақстан рейтингте 83-ші орында, одан кейін бірден Тәжікстан мен Қырғызстан келеді. Бұл қазірдің өзінде лаңкестіктің әсері өте төмен топ. Сонымен қатар, Түрікменстан мен Өзбекстан лаңкестіктің нөлдік әсері бар елдер қатарына енеді. Дегенмен де 2015 жылы Қырғызстанның Бас Прокуроры республикада 68 экстремистік және лаңкестік топтар залалсыздандырылды деп жариялады, ал Өзбекстанда тек 2 апта ішінде 200-ге жуық адам қамауға алынды [6]. Яғни бұл аймақта іс жүзінде лаңкестік және діни экстремистердің әрекеті әлі толастай қоймағандығын білдіреді. Қазір Қазақстанда, Өзбекстанда, Қырғызстанда болып жатқан жағдай - экстремизм мен лаңкестікке қарсы күрестің нышаны іспеттес. Кейбір сәтте мемлекет қоғамның назарын өзекті әлеуметтік мәселелерден басқа жаққа аудару мақсатында жасағандай болып көрінеді, алайда қауіпсіздік мәселесін көзден таса қылмау негізгі мақсатымыз ғой. Сол ретте қоғам мемлекеттің діни фундаменталистер тарапынан туындайтын қауіп-қатерлердің алдын алып жатқандығына ешқандай күмән келтірмейді. Аймақ елдерінің саяси билігі діни фундаменталистер аймақтағы билеуші режимге қарсы шығуға дайын деп санайды. Дәл осы себептен фундаменталистерге қарсы қысым мен әрекеттер күшейе түсуде. Өйткені аймаққа келетін заңсыз күштердің дайындалу алаңдары аймақ елдеріне тым жақын орналасқан.

Ресей Қауіпсіздік Кеңесінің басшысы айтқан ақпаратқа сәйкес Ауғанстандағы лаңкестердің негізгі күштері сол аймақтағы базалар мен оқу-жаттығу лагерлері орналасқан шығыс провинцияларда шоғырланған. Осы аймақтың өзінде содырлардың саны бір жарым мыңға жуықтайды және өсіп келеді, оның ішінде басым көпшілігі Сирия мен Ирактан қашып шыққан джихадшылар. Бұл Орталық Азия мемлекеттеріне қауіпсіздікті қамтамасыз етуде қырағы болуды талап етеді. Сол ретте соңғы кездердегі Сирия мен Ирактан шыққан содырларды ығыстыру, осы аймаққа таяу жатқан Орталық Азияның барлық мемлекеттері үшін де қауіп туғызады [7]. Бұл бағытта ең таяу жатқан Тәжікстан үкіметі діни экстремизмге қарсы күресті күшейте түскен еді [8].

Қазақстанның Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың 2019 жылғы Мюнхендегі қауіпсіздік конференциясындағы сөзі Орталық Азия аймағындағы тұрақтылық тақырыбына арналды. Қазақстан Президенті бүкіл әлемде тұрақтылықты сақтау мен қауіпсіздікті қалай нығайтуға болатындығы туралы өзінің көзқарасын айтты [9]. Қазақстан әрқашан бейбітшілік пен тұрақтылыққа бағытталған тактиканы ұстанды, сыртқы саясатта тепе-теңдікті сақтай білді. Ауғанстандағы үрейлі жағдайға қарамастан, бүгінде үкіметтік күштер мен «Талибан» радикалды қозғалысының содырлары арасында қатты қарама-қайшылық бар. Мемлекет прогрессивті дамуға барлық қадамдарды жасауда.

Жалпы тенденция - лаңкестік күшейе түсуде. Лаңкестіктің өрлеу үрдісі бүгінгі күні жаһандық сипатқа ие болды. Ең басты есте сақтайтын қағида, лаңкестік – бұл стратегия, ол жеңуді қажет ететін жау емес, оған қарсы тұруымыз керек. Лаңкестік – бұл саяси мақсатқа қол жеткізу үшін қолданылатын бірнеше құралдардың бірі ғана. Осылайша, ол әр түрлі тәсілдермен және әртүрлі субъектілермен, тіпті мемлекет тарапынан да жүзеге асырылуы мүмкін. Олай болса оны жүзеге асыратындар тек әлсіздер мен заңсыз субъектілер ғана емес екендігінде.

Бұл бағытта шешілмеген мәселелер әлі жеткілікті – ал оларды шешу Орталық Азия мемлекеттерінің билік басындағы тұлғаларының саяси еріктеріне де тікелей байланысты. Орталық Азиядағы жаңа қыр-көрсетулер ішкі ғана емес, сыртқы өлшемге де қатысты, сондықтан халықаралық лаңкестікке қарсы күрес ресурстары, мүмкіндіктері мен шарттары осы кешенді мәселені шешу үшін аймақ елдерінің біріге отырып тиімді стратегияны таңдауымен айқындалады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1 *Современный терроризм: взгляд из Центральной Азии. А.Г. Косиченко, М.С. Ашимбаев и др. – Алматы: Дайк-Пресс, 2002. – 213 с.*

2 *Назирова Д. Проблемы терроризма, религиозного экстремизма и пути их преодоления. – Душанбе. 2009. //http://cheloveknauka.com/problemny-terrorizma-religioznogo-ekstremizma-i-puti-ih-preodoleniya#ixzz6cKA6bvXU.*

3 *Juergensmeyer. Terror in the mind of God: the global rise of religious violence. Vol. 13. Univ of California Press. – М., 2003.*

4 *Ahmad E., 2011. Terrorism: Theirs & Ours. Seven Stories Press.*

5 Карин Е. Терроризм в Казахстане: от виртуального к реальному (14.07.2011) // URL: <http://www.kursiv.kz/freshkursiv/details/tendencii-weekly/terrorizm-v-kazaxstane-ot-virtualnogo-k-realnomu/>

6 Омаров Н.М. Исламский радикализм как глобальный вызов безопасности современной Центральной Азии // <https://afghanistan.ru/doc/4932.html>. 15.01.2016

7 Rashid T.A. (2017). A Systematic Web Mining Based Approach for Forecasting Terrorism. - 284-295 p.

8 Борьба с международным терроризмом - приоритет мирового сообщества [Электронный ресурс]. Режим доступа: URL: <http://russian.people.com.cn/95181/6591580.html>.

9 Касым-Жомарт Токаев выступил на Мюнхенской конференции по безопасности // https://lenta.inform.kz/ru/kasym-zhomart-tokaev-vystupil-na-myunhenskoj-konferencii-po-bezopasnosti_a3615100. 16 Февраля 2020.

УДК 061.2(100)

МРНТИ 11.25.57

Даукенов С.Р.¹, Курмангали А.К.²

¹магистрант 1 курса специальности международные отношения,
Института Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая

²доктор политических наук, доцент кафедры международные отношения
Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая

ВОЗМОЖНОСТИ РАСШИРЕНИЯ БРИКС КАК ЦЕНТРА НОВОГО ГЕОПОЛИТИЧЕСКОГО ВЛИЯНИЯ

Аннотация

Новый мировой порядок в XXI веке постепенно приобретает конкретную исторически сложившуюся систему, стабильность которой поддерживается соотношением между государствами и блоками государств. Распад старого мирового порядка является результатом дисбаланса, который активировал переходный период, во время которого мир как система стремится достичь нового равновесия или нового дисбаланса. По достижении равновесия сформируется новый миропорядок, стабильность и продолжительность которого будут определять: во-первых, какие государства окажутся, образно говоря, «передовыми» в международной политической игре; во-вторых, какими государствами и регионами по какой-либо причине уменьшат своё влияние или же наоборот увеличат продвижение в определенной области геополитического пространства.

В этом контексте важен тот факт, что БРИКС как интеграционное объединение в современной системе международных отношений, приобретает значительную актуальность.

БРИКС изначально был создан как экономическое объединение, но на каждом этапе его цели деятельности приобретают не только экономический, но и политический характер. Так, на последнем Йоханнесбургском саммите обсуждались такие важные темы, как противостояние терроризму, экстремизму и т.д.

В данной статье рассматриваются возможности присоединения новых государств к БРИКС, который является на сегодняшний день одним из авторитетных межгосударственных объединений. Членами БРИКС являются государства с набирающей оборот экономикой, способной конкурировать с западными странами.

Ключевые слова: БРИКС, экономика, объединение, присоединение, конкуренция.

С.Р. Даукенов¹, А.К. Құрманғали²

¹Халықаралық қатынастар мамандығының 1 курс магистранты,
Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан Институты

²Саяси ғылымдар докторы, доцент, Халықаралық қатынастар кафедрасы
Сорбонна атындағы ҚазҰПУ-Қазақстан Институты Абай

БРИКС КЕҢЕЙТУДЫҢ ЖАҢА ГЕОПОЛИТИКАЛЫҚ ҚҰБЫЛЫС ОРТАЛЫҒЫ РЕТІНДЕ МҮМКІНДІКТЕРІ

Аңдатпа

XXI ғасырда жаңа әлемдік тәртіп белгілі бір тарихи қалыптасқан құрылымға ие болды, оның тұрақтылығы мемлекеттер мен мемлекеттер блоктарының арасындағы тепе-теңдікті сақтайды. Ескі әлемдік тәртіптің күйреуі – теңгерімсіздіктің нәтижесі және жүйе жаңа тепе-теңдікке немесе жаңа тепе-теңдікке

жетуге ұмтылатын өтпелі кезеңді белсендіреді. Тепе-теңдікке қол жеткізілгеннен кейін жаңа әлемдік тәртіп пайда болады, оның тұрақтылығы мен ұзақтығы келесі нәрселерді анықтайды: біріншіден, қандай мемлекеттер халықаралық саяси ойында «озық» болып шығады; екіншіден, қандай мемлекеттер мен аймақтар қандай да бір себептермен олардың әсерін азайтады немесе, керісінше, геосаяси кеңістіктің белгілі бір аймағында алға жылжуды күшейтеді.

Бұл тұрғыда, БРИКС-тің қазіргі халықаралық қатынастар жүйесінде интеграциялық интеграция жағдайында маңыздылығы бар.

БРИКС бастапқыда экономикалық бірлестік ретінде құрылды, бірақ кезеңмен оның мақсаттары тек экономикалық емес, сонымен қатар саяси сипатқа ие болады. Сонымен, Йоханнесбургтің соңғы саммитінде терроризммен, экстремизммен күрес сияқты маңызды тақырыптар талқыланды.

Бұл мақалада бүгінгі таңда тиісті қауымдастықтардың бірі болып табылатын БРИКС-тің құрылуына жаңа мемлекеттердің қосылу мүмкіндігі қарастырылады. БРИКС мүшелері - дамып келе жатқан экономикасы бар, Батыс елдерімен бәсекеге түсе алатын елдер.

Түйінді сөздер: БРИКС, экономика, қауымдастық, қосылу, бәсекелестік.

Daukenov S.R.¹, Kurmangali A.K.²

*¹Master student of the international relations,
Sorbonne Institute-Kazakhstan KazNPU Abai*

*²Doctor of Political Sciences, Associate Professor, Department of International Relations
Sorbonne Institute-Kazakhstan KazNPU Abai*

BRICS EXTENSION OPPORTUNITIES AS A CENTER FOR A NEW GEOPOLITICAL INFLUENCE

Abstract

In the 21st century, the new world order acquires a concrete historically established structure, the stability of which is maintained by parity between states and blocs of states. The collapse of the old world order is the result of an imbalance and activates a transition period during which the world as a system seeks to achieve a new equilibrium or a new imbalance. As soon as equilibrium is reached, a new world order will appear, the stability and duration of which will determine: first, which states will, figuratively speaking, turn out to be “advanced” in the international political game; secondly, by what states and regions for any reason they will reduce their influence or, on the contrary, increase their advancement in a certain area of the geopolitical space.

In this context, it is important that BRICS, as an integration association in the modern system of international relations, acquires significant relevance.

The BRICS was originally created as an economic association, but each time its goals acquire not only economic, but also political character. So, at the last Johannesburg summit, such important topics as the fight against terrorism, extremism, etc. were discussed.

This article discusses the possibility of accession of new states to the formation of BRICS, which is today one of the relevant associations. BRICS members are countries with an emerging economy that can compete with Western countries.

Keywords: BRICS, economics, association, accession, competition.

На заседании Совета Безопасности Российской Федерации, представляя новую внешнеполитическую концепцию для своего государства, президент Владимир Путин заявил, что «Запад более не способен доминировать в мировой экономике и политике» [1, с.93]. Именно в таких условиях актуальна группа государств-участниц под названием БРИКС. БРИКС, являясь межгосударственным объединением из пяти стран, всё больше и больше заявляет о себе не только в экономическом плане, но и в политическом. В БРИКС, на данный момент, входят: Бразилия, Россия, Индия, КНР и ЮАР. Изначально данное объединение являлось экономическим блоком стран с развивающейся экономикой. Основной целью БРИКС является содействие экономическому партнёрству и сотрудничеству для увеличения экономического потенциала государств-участниц. Постепенно, БРИКС вышел за рамки исключительно экономического блока, т.к. стали появляться признаки того, что государства-участницы хотят преобразовать объединение в политический клуб и увеличить своё геополитическое влияние. Каждое из государств рассматривает БРИКС как способ улучшить свою собственную экономику, а также создать союз, который смог бы заявить о себе, как о новом стратегически важном центре мировой экономики. БРИКС важен для Китая, в плане поиска для себя новых партнёров, чтобы конкурировать с Европой и США. Индия же благодаря обмену опытом с другими членами БРИКС смогла вплотную заняться своим технологическим развитием. Присоединение ЮАР к БРИКС было заметным достижением для страны, поскольку её планом было войти в число развитых стран, вступив в тесное сотрудничество с четырьмя государствами БРИКС. Россия в рамках БРИКС получила

возможно решить свои экономические проблемы, опираясь на опыт своих партнёров. Бразилия усилила своё внутреннее производство, благодаря чему по показателям сельского хозяйства, это государство является одним из сильнейших государств в мире [2].

Таким образом, большинство государств-членов БРИКС сохраняют свои позиции как наиболее развивающиеся мировые рынки. Поэтому БРИКС немаловажно расширять границы своего присутствия, в связи с чем стоит вопрос о присоединении новых членов. Во время X саммита БРИКС, который проходил в Йоханнесбурге в 2018 году, глава МИД Российской Федерации Сергей Лавров выразил желание о возможном расширении объединения. Вместе с тем, ещё незадолго до саммита помощником президента Российской Федерации Юрием Ушаковым подчёркивалось, что на саммите ожидается обмен взглядами государств-участниц БРИКС по поводу возможных процессов расширения и подключения новых участников. Президент Российской Федерации Владимир Путин на пресс-конференции по итогам состоявшегося саммита в 2018 году подчёркивал желание и готовность кандидатов на вступление в альянс работать в рамках БРИКС в полном формате и не исключал в ближайшее время возможное расширение объединения, добавив, что нужно как следует проработать этот вопрос. Итогом юбилейного саммита в ЮАР является решение государств-участниц о дальнейшем использовании в работе форматов типа «БРИКС+», после чего тогда президент Российской Федерации провёл отдельные встречи на двустороннем уровне с кандидатами в БРИКС – Маурисио Макри и Реджепом Эрдоганом, президентами Аргентины и Турции. Своему появлению формат «БРИКС+» обязан IX саммиту в Китае, в городе Сямэне, проведённом в 2017 году: именно тогда неофициально стоял вопрос об удвоении участников клуба. К возможным кандидатам на вступление в организацию относятся государства с развивающейся экономикой, разделяющие экономические и политические взгляды БРИКС. Глава КНР Си Цзиньпин на саммите 2017 года пригласил лидеров государств Египта, Гвинеи, Таджикистана, Мексики и Таиланда именно в рамках этой неформальной повестки дня.

Между тем некоторые эксперты и аналитики считают, что расширение БРИКС в принципе невозможно, хотя бы из-за внутренних противоречий, как, к примеру, между Китаем и Индией. По словам Александра Габуева, эксперта Московского Центра «Карнеги», для своего расширения БРИКС пока не имеет конкретных организационных критериев и является своего рода «аморфным» объединением. Кроме того, наличие противоречий в БРИКС, таких как вышеупомянутый китайско-индийский конфликт вокруг Плато Доклам, затрудняет процесс расширения.

Тем не менее, эксперты сходятся во мнении, что только при условии расширения границ своего присутствия, существует вероятность становления данного объединения альтернативой государствам «G20» и «G7», а также основной базой для укрепления многополярного мира и ухода от политико-экономической гегемонии США, о чём уже не раз декларировалось на форумах БРИКС. Программный директор международного дискуссионного клуба «Валдай» Ярослав Лисоволик уверен в том, что потенциал БРИКС пока не раскрыт до конца и БРИКС ещё будет расширяться. К наиболее значимым кандидатам Лисоволик относит Турцию и Индонезию, а также не исключает, что к союзу БРИКС в ближайшие годы могут присоединиться государства, входящие вместе с Россией в Евразийский экономический союз (ЕАЭС), такие как Казахстан, Белоруссия, Кыргызстан и Армения. По его мнению, имеет немалое значение экономическая связь Казахстана с его восточным соседом – Китаем, входящим в БРИКС. С Китаем Казахстан сотрудничает по проекту «Один пояс - один путь», в рамках ведется строительство железнодорожных магистралей по реконструированному маршруту Шёлкового Пути. Более того, по мнению экспертов, есть вероятность присоединения новых членов в лице государств, тесно связанных экономически с Бразилией и ЮАР. Так, за Бразилией подтянутся входящие в торгово-экономический союз МЕРКОСУР Парагвай, Уругвай, Аргентина, Боливия и Венесуэла, тогда как Лесото, Ботсвана, Намибия и Свазиленд могут стать новыми членами благодаря ЮАР [3].

Для координатора аналитических проектов евразийского центра «Самрау» Дмитрия Михайличенко БРИКС является своего рода «экспериментом» с целью показать очертания альтернативного мироустройства, который за десять лет функционирования организации пока ещё не явил миру полноценно работающую структуру с чётким функционалом. По его словам, БРИКС имеет значение с точки зрения демонстрации возможной политической расстановки, в связи с чем лидеры государств-участниц, в основном, лишь декларируют и выступают с громкими, но однообразными заявлениями. Михайличенко считает, что, на данный момент альтернатива доминированию Запада в мировом пространстве в лице БРИКС пока ещё не предоставляется внятной, но тем не менее вероятность реализации нового мироустройства имеет место быть. Сама постановка вопроса об альтернативности имеет политическую значимость, однако в данный момент этот процесс можно назвать скорее «плавной коррекцией», нежели существенным изменением миропорядка. По мнению Михайличенко, БРИКС является своего рода инструментом для

усиления влияния Китая, и именно Китай в большей мере способен на формирование альтернативного мироустройства в долгосрочной перспективе. Данное стратегическое обстоятельство позволяет утверждать, что Китай будет результативно заниматься укреплением БРИКС. К тому же, БРИКС нужен Китаю в контексте увеличения его интересов на африканском континенте. Россия же пытается получить поддержку со стороны государств-партнёров в вопросе о санкционной повестке, что видно из обсуждения данной проблемы на саммите в ЮАР в 2018 году. Михайличенко также нередко выражает своё мнение о Казахстане, касательно которого считает, что возможное участие в БРИКС для него не принесет особых политических преимуществ и в случае участия, напротив, существуют незначительные риски и осложнения с западными государствами. В любом случае, как отмечает Михайличенко, Нур-Султан является городом, прочно интегрированным в структуры евразийской интеграции и ШОС, которые несравненно более значимы для развития государственности Казахстана.

Для эксперта в области внешней политики, обороны и безопасности Григория Трофимчука БРИКС – это, в основном, декларация о геополитической альтернативе, противоположной США и Европейскому Союзу, что прежде всего было бы выгодно России и Китаю, тогда как остальные государства-участницы преследуют в данном блоке несколько иные интересы. Кроме того, такие государства, как Турция, которая пытается по-своему влиять на США, постепенно подтягиваются к БРИКС. По словам эксперта, Вашингтон всё это понимает, но не очень активно реагирует на БРИКС, поскольку пока не видит в нём ни экономического, ни политического конкурента. По словам аналитика, автоматические подсчёты населения и другие сравнительные параметры, которые государства-члены БРИКС любят подчеркивать, показывая свой вес и важность, не впечатляют Соединённые Штаты Америки. На том же юбилейном саммите в Южной Африке в 2018 году основное внимание было уделено заявлениям о противодействии протекционизму в Соединённых Штатах, хотя сами Штаты при этом открыто не назывались. Политолог считает это лишним доказательством неготовности участников БРИКС к реальному экономическому и геополитическому противостоянию, на что, в принципе, и мог бы, и должен был бы претендовать БРИКС для создания альтернативы США. Он отметил, что такие «планки» как развитие цифровой экономики, торговли и других коммуникаций уже были намечены и ранее, хоть и являются важными итогами встречи на Йоханнесбургском саммите. Согласно данным за 2018 год, государства БРИКС занимают более 25% суши, представляют 40% населения мира, а их валовой внутренний продукт (ВВП) в совокупности составляет 15,435 млрд долларов. Для Трофимчука сближение Казахстана с БРИКС было бы важно в контексте повышения международного престижа, так как к подобным возможностям и перспективам государство всегда относилось с внимательностью. По словам Трофимчука, только после того, как БРИКС раскроет свой настоящий потенциал такие государства, как Казахстан, сделают выбор в его сторону, не считаясь при этом с Западом. Мир ждёт, когда БРИКС предпримет конструктивные действия и шаги по созданию условий для реальной защиты государств, находящихся под торговым и политическим влиянием западных государств.

Как полагает депутат нижней палаты Парламента Казахстана Айкын Конуров, БРИКС только на X саммите в ЮАР (Йоханнесбургский саммит) стал обретать более или менее реальные очертания организации, ведь ранее, по его словам, это был скорее клуб по интересам, который был обязан своим нынешним названием офису Goldman Sachs («bricks» в переводе с английского - «кирпичи»). Создание БРИКС является попыткой поиска государствами-членами альтернативы долларовой системе расчётов между собой, однако, на реализацию этой цели нужно время, ведь ввиду отсутствия у государств-участников клуба на сегодняшний день общего наднационального органа управления, синхронизация экономических интересов представляется достаточно сложным процессом, а на фоне усиления антироссийских санкций и так называемых «торговых войн» между США и КНР найти баланс интересов еще сложнее. Казахстану же, по мнению Конурова, как одному из возможных кандидатов на вступление в БРИКС, всё же комфортнее находиться в расширяющейся ШОС, поскольку произошла удачная интеграция программы «Нұрлы Жол» и в рамках ЕАЭС с проектом Китая «Один пояс – один путь», причем средства на выгодных условиях уже привлекаются в Казахстан для развития инфраструктуры из АБИИ. Кроме того, как отмечают Жамансарин Н.Ш. и Битлеуов А.А. в своей статье «Место шанхайской организации сотрудничества на международной арене и перспективы её развития», ШОС за короткий срок эволюционировала из сугубо региональной в авторитетную международную организацию [4]. Таким образом напрашивается вывод, что ШОС, имея свой нынешний международный вес, будет оставаться привлекательной, как для нынешних участников, так и для потенциальных, в отличие от БРИКС.

Эффективности БРИКС даются совершенно разные оценки. К примеру, отмечается рост доли мирового ВВП стран, однако, на данный момент, конкретные результаты проследить сложно. Как считает

директор Центрально-Азиатского института стратегических исследований (ЦАИСИ) Анна Гусарова, на Йоханнесбургском саммите 2018 года была сделана ставка на Африку, вследствие чего можно сделать вывод о возможном увеличении государств-участниц БРИКС своего присутствия на Африканском континенте, в том числе военно-политическое и торгово-экономическое. Особый интерес здесь представляет политика Китая и вопросы возвращения внешних долгов Пекину. По словам Гусаровой, для Казахстана представляют интерес договоренности Китая и России в рамках БРИКС и как это может сказаться на торговых позициях в ЕАЭС. Диверсификация своей экономики и разрешение возникающих вопросов в рамках ЕАЭС сейчас являются более приоритетными вопросами для государств Центральной Азии. Как считает Гусарова, хотя ВТО и регулирует правила мировой торговли, Россия продолжает критиковать США и тем самым ретранслирует это на площадки и организации, в которых участвует [5].

Таким образом, вопросы о расширении БРИКС, также, как и о существовании самого объединения на сегодняшний день остаются открытыми, поскольку будущее этого союза зависит исключительно от самих стран-участниц и того, какие действия они предпримут на том или ином этапе. Как показывает исследование, мнения о расширении стран БРИКС неоднородны, поскольку некоторые аналитики и вовсе сомневаются в функционировании самого объединения. Впрочем, ввиду того, что БРИКС является относительно молодым объединением, рано делать определённые выводы. Как мы уже отметили в нашей статье, государства, входящие в БРИКС, являются лидерами среди государств с развивающейся экономикой, а следовательно и конкурентоспособность данного клуба, является одним из возможных сценариев развития БРИКС.

Список использованных источников:

1. Толмаков К., Чумаченко Т. Основные положения и направления внешнеполитической концепции России. - Вестник КазНПУ им. Абая, серия «Международная жизнь и политика», №2 (33), 2013 г. – 115 с.
2. Мумени М. (□□□□□□□□ □□□□□□) БРИКС и её влияние на многополярный мир [Электронный ресурс] – 2014. – URL: <https://inosmi.ru/world/20140811/222300359.html> (дата обращения 25.03.2020)
3. Фаляхов Р. С кондачка не решается: почему БРИКС не расширяется [Электронный ресурс] – 2018. – URL: <https://www.gazeta.ru/business/2018/07/28/11875345.shtml> (дата обращения 25.03.2020)
4. Битлеуов А.А., Жамансарин Н.Ш. Место шанхайской организации сотрудничества на международной арене и перспективы её развития. – Вестник КазНПУ им. Абая, серия «Международная жизнь и политика», №4 (59), 2019 г. 29 с.
5. Елемесов М. Казахстан и БРИКС: точки соприкосновения [Электронный ресурс] – 2018. – URL: https://old.liter.kz/ru/articles/show/49255-briks_kazahstan_tochki_soprikosnoveniya (дата обращения 27.03.2020)

УДК 328.28
ВАК 23.00.04

А.А. Есимсейтова¹, Н.Ш. Жамансарин²

¹Абай атындағы ҚазҰПУ,

Сорбонна-Қазақстан институтының 1-курс магистранты

²ғылыми жетекшісі: Абай атындағы ҚазҰПУ,

Сорбонна-Қазақстан институты, тарих ғылымдарының кандидаты, доцент

Алматы қ., Қазақстан

ЛАҢКЕСТІКПЕН КҮРЕСУ ФРАНЦИЯНЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТЫНЫҢ МАҢЫЗДЫ БӨЛІГІ РЕТІНДЕ

Аңдатпа

Бұл мақала Еуропалық Одақтың беделді мүшесі – Францияның терроризмге қарсы жүргізетін саясаты мен тәжірибесінде орын алған қиыншылықтар мен жетістіктерді талдауға арналған. Сондай-ақ, мақалада Франциядағы түрлі формаларда орын алған лаңкестіктің қысқаша тарихы, алғышарттары мен салдарлары талқыланған. Лаңкестік іс-әрекеттердің әлемдегі бейнесі мен Францияның көптеген лаңкестік актілерден кейінгі жағдайына салыстырулар жүргізілген. Еуроодақтың, оның ішінде Еуропол және басқа да агенттіктердің терроризмге қарсы іс-қимылдарының Францияның жаңа саясат құруына ықпалы талданған.

Франциядағы терроризмге қарсы мемлекеттік органдардың аймақаралық және халықаралық ынтымақтастық аспектілерін талдағанда Еуропол және Интерполмен бірге ЕО, НАТО және халықаралық ұйымдардың құжаттары (БҰҰ, Жаһандық терроризмге қарсы форум, заңсыз қаржы айналымына қарсы іс-қимыл тобы) қолданылды. Сонымен қатар автор жалпы әлемдік қауымдастықтың және Еуроодақтың терроризм мәселесіне қатысты ұстанымын және лаңкестік іс-әрекеттердің Францияның геосаяси және халықаралық қатынастардағы алатын орнына әсерін бағалады.

Түйін сөздер: терроризм, экстремизм, Еуропалық Одақ, ұлттық мүдде, сыртқы саясат, ішкі саясат, халықаралық қауіпсіздік.

Есимсейтова А.А.¹, Жамансарин Н.Ш.²

¹магистрант 1-курса Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая

²научный руководитель: кандидат исторических наук, доцент

Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая

г. Алматы, Казахстан

БОРЬБА С ТЕРРОРИЗМОМ КАК ВАЖНАЯ ЧАСТЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ФРАНЦИИ

Аннотация

Данная статья посвящена анализу антитеррористической политики, проводимой авторитетным членом Европейского Союза – Франции, а также трудностей и достижений, имевших место в практике упомянутого государства. В статье также рассматриваются краткая история, предыстория и последствия проявившегося в различных формах терроризма во Франции. Приведены сравнения образа террористических действий в мире и состояния Франции после многочисленных террористических актов. Проанализировано влияние антитеррористических усилий Европейского Союза, в том числе Европола и других агентств, на новую политику Франции. При анализе аспектов межрегионального и международного сотрудничества государственных органов противодействия терроризму во Франции были задействованы документы институтов ЕС, НАТО и международных организаций (ООН, Глобального контртеррористического форума, группы разработки финансовых мер борьбы с отмыванием денег) наряду с Европолом и Интерполом. Автор также дал оценку позиции мирового сообщества и Евросоюза по проблеме терроризма и влияния террористических актов на место Франции в геополитических и международных отношениях.

Ключевые слова: терроризм, экстремизм, Европейский Союз, национальные интересы, внешняя политика, международная безопасность.

Yessimseitova A.A.¹, Zhamansarin N.Sh.²

¹master of the 1st year of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU

²c.h.s., associate Professor of Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU

Almaty, Kazakhstan

FIGHT AGAINST TERRORISM AS AN IMPORTANT PART OF THE STATE POLICY OF FRANCE

Abstract

This article is devoted to the analysis of the anti – terrorism policy pursued by an authoritative member of the European Union - France, as well as the difficulties and achievements that have taken place in the practice of the mentioned state. The article also examines a brief history, background and consequences of various forms of terrorism in France. The author compares the image of terrorist actions in the world and the state of France after numerous terrorist acts. The article analyzes the impact of the European Union's anti-terrorist efforts, including those of Europol and other agencies, on the new French policy. The analysis of aspects of interregional and international cooperation of state bodies to counter terrorism in France involved documents from EU institutions, NATO and international organizations (the UN, the Global counter-terrorism forum, the financial action task force on money laundering), along with Europol and Interpol. The author also assessed the position of the international community and the European Union on the problem of terrorism and the impact of terrorist acts on France's place in geopolitical and international relations.

Keywords: terrorism, extremism, European Union, national interests, foreign policy, international security.

Бүгінгі таңда халықаралық терроризм жекелеген мемлекеттер үшін де, жалпы халықаралық қоғамдастық үшін де ең қауіпті қауіптердің бірі болып табылады. Еуропалық Одаққа мүше мемлекеттер ішінде террористік, экстремистік қимылдардан экономикалық, саяси, моральдық тұрғыдан ең көп зардап шеккен, құрбандар саны өте жоғары болған елдердің бірі Франция мемлекеті болатын.

2015 жылдан бастап Франция үшін терроризмге қарсы күрес мемлекеттік саясаттың басымдықтарының бірі болып табылады. Онжылдықтар бойы Бесінші республикада мемлекеттік терроризмге қарсы жүйені қалыптастыру жүргізілді. 2015-2016 жылдары Париж бен Ниццада 210-нан астам адам қаза тапқан кезде, елдегі террористік шабуылдар өзінің шарықтау шегіне жетті.

2006 жылы Бесінші республика үкіметі «Франция терроризм алдында. Терроризм қауіпінің алдындағы үкіметтің ішкі қауіпсіздік жөніндегі ақ кітабы» доктринасын ұсынған болатын. Бұл доктрина ел тарихындағы бірінші де-юре ұзақ мерзімді терроризмге қарсы стратегиясы болды [1].

Терроризмге қарсы іс-қимыл жөніндегі жұмысты Францияның Ішкі істер министрлігінің жекелеген бейінді органы жүргізілмейді, себебі бұл қызметі олардың мамандану бейініне байланысты министрліктің бірқатар құрылымдық бөлімшелері жүзеге асыртады. Министрліктің мынадай дирекциялары (басқармалары) терроризмге қарсы күресті жүргізеді: ішкі қауіпсіздік бас дирекциясы (ІҚБД), ұлттық жандармерия бас дирекциясы, ұлттық полиция бас дирекциясы және Париж полициясының префектурасы [1].

Ішкі қауіпсіздік бас дирекциясының негізгі төрт бағытын атап өтуге болады:

1) Қарсы барлау – шпиондықпен және ақпарат ұрлаумен айналысатын шетелдік барлаушылардың, ұйымдар мен агенттердің дұшпандық қызметіне ІҚБД қауіпін бейтараптандыру;

2) экономикалық және өнеркәсіптік қауіпсіздік – ІҚБД Францияның экономикалық, ғылыми және технологиялық әлеуетін қорғау.

Дирекция өнеркәсіптік сектормен өзара іс-қимыл жасайды және ядролық, химиялық және биологиялық қару-жарактың, зымырандық технологиялардың таралуына қарсы әрекет етеді. ІҚБД-на стратегиялық маңызды мемлекеттік секторлардың инфрақұрылымын қорғау міндеті жүктеледі;

3) ұлттық қауіпсіздікке нұқсан келтіретін ұйымдасқан қылмысқа қарсы күрес. Соңғы уақытта ақпараттық кеңістікте жаңа қауіптер пайда болған жағдайда Дирекция жұмысында ерекше орын алады киберқылмысқа қарсы, атап айтқанда – кибертерроризмге қарсы күрес жүргізеді. Бұл тұрғыда Францияда «өмірлік маңызды операторлар» деп аталатын аса маңызды мемлекеттік институттар мен органдардың ақпараттық желілерін, сондай-ақ шектеулі режимдегі аймақтарды (мысалы, ғылыми немесе әскери объектілерді) қорғауға көңіл бөлінеді.

4) терроризмге және экстремизмге қарсы күрес. Қарқынды дамитын террористік қауіп ІҚБД -дан оған қарсы күрес әдістері мен құралдарының тұрақты жетіліп отыруын талап етті. Сондықтан ол барлау мүмкіндіктерін де, арнайы юрисдикция полициясының функцияларын де біріктіреді [3].

ІҚБД жұмысы сараптамалық қауымдастықтың сынына жиі ұшырады және бұған кейде негіз болды. Мәселен, террористік актілерді орындаушылар мен ұйымдастырушылар бұрын ішкі қауіпсіздік бас дирекциясының (бұрын Орталық ішкі барлау дирекциясында) бақылауында болғаны туралы мәліметтер бірнеше рет пайда болды, алайда арнайы қызмет лаңкестердің қылмыстық ойларын ашып, қайғылы оқиғаның алдын алды.

Мысалы, лаңкес Мохаммед Мераның қолынан 2012 жылдың наурыз айында 7 адам қаза тапты (Монтобанда үш жауынгер, үш бала және Тулузада бір ересек адам), ішкі барлау орталық дирекциясында (ІҚБД қазіргі заманғы ішкі қауіпсіздік бас дирекциясының ізашары) бақылауында болған еді. Ішкі істер министрлігінің басшылығы бұл фактіні растады. Осылайша, Мануэль Вальс (сол кездегі Францияның Ішкі істер министрі) жағдайға түсініктеме бере отырып, ішкі барлау орталық дирекциясының жұмысында «кінә, қателіктер мен олқылықтар» болғанын мойындады [4].

2012 жылғы бұл оқиғалар орталық ішкі барлау дирекциясы атына сын келтірді және террористік іс-әрекетке қарсы әрекетпен және қарсы барлаумен айналысатын бас қызметті қайта құру қажеттігін туғызды. Дегенмен, арнайы қызмет қайта ұйымдастырылғаннан және күшейтілгеннен кейін де террористік қылмыстық әрекеттер орын ала берді. Айқын мысалы ретінде ағайынды Куашидің ісін айтуға болады.

Ағайынды Шериф пен Саид Куаши (Алжирлік француздар) ІҚБД-де радикалды ислам қозғалыстарын жақтаушылар және террористік қауіп төндіретін тұлғалар ретінде есепте тұрды. Саид Куаши 2000-жылдардың басынан бастап Оманға барып, Франция да, Америка Құрама Штаттары да ізіне түскен белгілі террорист Салим Бенхалиммен байланыс жасаған. Саид Куаши Йемендегі Әл-Каида өкілдерімен байланыс жасады. Сонымен қатар, оның ағасы Шериф Куаши 2004-2005 жж. радикалды жеке «жетілген» исламист ретінде 2008 ж. Сауд Арабиясына, ал 2011 ж. Түркия мен Оманға барды. Ішкі қауіпсіздік бас дирекциясының тарапынан ағайынды Куашиларға бақылау жасауына қарамастан, 2015 жылдың 7 қаңтарында Мұхаммед пайғамбардың карикатурасын жариялаған «Charlie Hebdo» сатиралық журналының редакциясында үлкен теракт орын алды. Өкінішке орай, 2015 ж. қазан - 2016 ж. шілде айларында орын

алған терактілер толқыны арнайы қызметтердің жұмыстарындағы кемшіліктерді ұтымды пайдаланып, өз мақсаттарын жүзеге асырды [5].

Құрамында терроризммен күрес бюросы бар **ұлттық жандармерияның бас дирекциясын** атап өткен жөн. Терроризммен күрес бюросы үлкен тәжірибеге ие, әсіресе операцияларды әзірлеу бөлігі бойынша қарсы іс-қимылдарды көп дайындаған болатын. Ішкі қауіпсіздік бас дирекциясымен салыстырғанда, терроризммен күрес бюросы өзінің репрессивті сипаттағы акцияларымен танымал. 2013 жылдың 25 қарашасындағы арнайы операция кезінде ұлттық жандармерияның күшімен Оңтүстік Корсика департаментіндегі Сартен қаласында 2012 жылғы мамыр мен желтоқсан айларында орын алған терактілерге қатысы бар 10 адам тұтқындалды [6].

Ұлттық полицияның бас дирекциясы Бесінші Республиканың негізгі құқық қорғау құрылымы болып табылады және көп жағдайда басқа елдердің қарапайым полиция қызметін еске салады. Алайда, терроризмге қарсы күресті ұйымдастыру контекстінде француз полициясын қарастыру кезінде үш терроризмге қарсы орган мен екі арнайы бөлімшені ерекше аталып өтуі тиіс: терроризмге қарсы күрес жөніндегі Үйлестіру тобы, аумақтық барлау орталық қызметі, қылмыстық полицияның терроризмге қарсы бөлімі, ұлттық полицияның араласу тобы (GIPN арнайы жасағы) және RAID арнайы күштері.

Жоғарыда аталып өткен органдар Париж полициясы префектурасын қоса алғанда, террористік, экстремистік және ұйымдасқан қылмыстық сипаттағы іс-әрекеттердің алдын алып, барлау мен тергеу қызметтерін, ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету мідетін атқарады. Ең алдымен, біз ішкі қауіпсіздік бас дирекциясын, ұлттық жандармерияның бас дирекциясын, ұлттық полицияның бас дирекциясы мен Париж полициясының префектурасын бөлеміз. Оларды Францияда террористік қатерге қарсы күрес кезінде дербестік дәрежесі бар (ішкі істер министрлігі шеңберінде) қызметтер ретінде қарастыруға болады. Дегенмен, француз барлау қызметі террористік қатерге қарсы күресте өзінің барлық мүмкіндіктерін нақты пайдалана алмайды және оның себебі Франция үкіметінің саяси дәлелді шешімдері болып табылады. Мұндай әсердің нәтижесі арнайы қызметтердің, соның ішінде террористік актілердің алдын алу саласындағы құлдырауы болып табылады.

Францияның терроризмге қарсы күресті жүргізуді регламенттейтін нормативтік құқықтық негізі терроризмге қарсы іс-қимыл туралы заңнамалық актілерді; ұлттық қауіпсіздікті, қорғанысты қамтамасыз ету және террористік қауіп-қатерге қарсы іс-қимыл жөніндегі орта мерзімді және ұзақ мерзімді стратегиялардың сипаты бар құжаттарды (2006 жылғы терроризмге қарсы күрес жөніндегі ақ кітап, 2008 жылғы Қорғаныс және ұлттық қауіпсіздік жөніндегі ақ кітап, 2013 жылғы қорғаныс және ұлттық қауіпсіздік жөніндегі ақ кітап); «Пиратом», «Биотокс» және «Пиратокс» қосымша жоспарларымен сүйемелденетін «Вижипират» террористік қатерге қарсы іс-қимылдың жалпыұлттық жоспары, сондай-ақ терроризмге қарсы күрес жөніндегі жүйенің мемлекеттік институттары жүйесін ұйымдастыру мен қызметін реттейтін өзге де заңдар мен нормативтік актілерді біірткіреді. Францияда терроризмге қарсы іс-қимыл туралы негіз қалаушы құжаттардың бірі – «терроризмнің алдында ішкі қауіпсіздік бойынша үкіметтің ақ кітабы. Франция терроризм алдында». Бұл ақ кітап терроризмге қарсы ұлттық доктрина болып табылады. Құжатқа барлау қызметі мен академиялық қоғамдастықтың, әскери, заң шығарушылар мен т.б. өкілдері жұмыс істеген бірқатар сарапшылар тобы тартылды.

2006 жылғы Ақ кітапқа сәйкес, басты террористік қауіп «Эл-Қаида» террористік ұйымынан шыққан. Құжаттың авторлары Францияны лаңкестердің ең ықтимал нысаналарының бірі деп атады [1]. Доктринада Бесінші Республиканың аумағында террористік актілер жасаудың ықтимал сценарийлері, оның ішінде биологиялық, химиялық, радиологиялық және тіпті ядролық қаруды қолдана отырып, террористік шабуылдар үлгілеледі.

Рим келісімінің ережелеріне сәйкес, Еуроодақта төрт түрлі еркіндік – тауар, қызмет, жұмыс күші мен капиталдың қозғалыс еркіндігі негіздері жарияланған болатын. Шенген келісімімен күшейтілген шекаралардың ашықтығы тек ұлттық қауіпсіздікке ғана емес, сондай-ақ аймақтық қауіпсіздікке қатер төндіреді. Бұны Париждегі 2015 жылғы қарашада орын алған террористік шабуылдардан айқын көруге болады. Террористік актіні ұйымдастырғандар Брюссельдік Моленбек ауданын шыққаны және екі елдің шекараларын еш қиындықсыз басып өтіп, террористік шабуылға қажетті ресурстар мен адамдарды дайындағаны анықталды [7]. Осылайша, ЕО көліктік жүйесіндегі шекаралық бақылау мен тексерудің болмауы террористік желілердің ұяларын тарату үшін ғана емес, сонымен бірге радикалды элементтердің қақтығыс аймағына барып, қайта оралуына қолайлы жағдай жасады және бұл Франция үшін үлкен проблемаға айналды. Нәтижесінде лаңкестік қимылдардан кейін Франция мен оның көршілері шекараларда және көліктік инфрақұрылым нысандарында тексерулер жүргізді, бұл аймақтық қауіпсіздікті қамтамасыз ету және террористік қауіп-қатерлердің алдын алу шаралары ретінде ЕО трансшекаралық жүріп-тұруға бақылауды күшейту туралы айтуға мүмкіндік береді [8]. Бұл шара ресми түрде Шенген келісімінің кейбір нормаларына және төрт еркіндік қағидатына қайшы келгеніне қарамастан, оған аса назар аудару қажет, себебі бұл аймақтық және ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жолындағы тиімді шаралардың бірі.

Франция Еуроодақтың толық құқылы мүшесі болып қана қоймай, сонымен қатар «жалпыеуропалық үй» кеңістігіндегі жетекші саяси, экономикалық және мәдени рөлдердің бірін атқарады. Өкінішке орай, Франция тек ЕО-да ғана маңызды рөлді атқарып қоймай, сонымен қатар барлық батыс мемлекеттерінің ішінде террористік қимылдардың жан басына шаққандағы саны бойынша төртінші орын алады. Республикада 2015-2016 жылдары орын алған күшті терактілер сериясы қайғылы статистикамен танымал. Барлық еуропалық жиһадшыларының 25%-дан 50%-ға дейін Франциядан келеді. Француз ислам секталарына қарсы күрес орталығының мәліметтері бойынша, Францияда радикалды ислам ұйымдарының қызметіне негізінен орта топқа жататын жастар (67%), оның ішінде атеистік отбасынан шыққан жастар (80%) тартылады. Тек ресми деректер бойынша, Францияның бұрынғы Сыртқы істер министрі Лоран Фабиустың айтуынша, террорлық желілер қатарында 1800 французға дейін орналасқан, олардың 500-ге жуығы Ирак пен Сирияда соғысқан [9]. Жедел көші-қон дағдарысы, шығу тегі африкалық және исламдық жастар санының қарқынды артуы, этноұлттық анклавтардың пайда болуы, интеграция дағдарысы, мигранттар мен олардың ұрпақтары арасындағы әлеуметтік қолайсыздықтың жоғары деңгейі – Францияның террористік қимылдардың құрбаны болғанын көрсетеді. Мұндай қолайсыз жағдайларда Францияның мемлекеттік лаңкестікке қарсы институттары ЕО желісі бойынша әріптес елдермен ынтымақтастыққа ұмтылады, сондай-ақ Бесінші Республиканы таңқалдырған террористік қауіп-қатерді басуға объективті мүдделі. Әрине, терроризммен күрес мәселелері бойынша негізгі өзара іс-қимыл бірінші кезекте Еурополмен жүзеге асырылды. Еурополдың лаңкестікке қарсы жаңа орталығы 2016 жылдың 1 қаңтарынан бастап Франция институттары мен қызметтерімен белсенді ынтымақтастықты жүргізді. Өкінішке орай, 2015 жылғы терактілер көрсеткендей, ынтымақтастық жеткілікті тиімді және толық форматты сипатта болған жоқ, алайда жағдайдың күрт ушығуы террористік қауіп-қатердің ауқымын сезінуге мәжбүр етті және Еуропа мен француз органдары арасындағы ғана емес, сонымен қатар ЕО-ның басқа да мүше елдерінің органдары арасындағы өзара іс-қимылды жандандыруға түрткі болды [10].

Қазіргі уақытта Францияда лаңкестікке қарсы дискурста «жиһадшылдық» және «радикалдылық» категориялары басым. Француз сараптамалық-талдау қоғамдастығының (Н.Сеттина, Ж.Л. Марре, Ф.Эйсбур, Ф.Рагацци және т.б.) өкілдерінің басым көпшілігі терроризмге қарсы институттардың жедел емес, алдын алу іс-шараларын өткізу және халықпен әлеуметтік жұмыс жүргізу қажеттігін көрсете отырып, басымдық ретінде белгілейді. Францияда терроризмге қарсы іс-қимыл институттарының мемлекеттік жүйесінің дамуы күрделі сипатқа ие. Францияның либералды мәдениеті мен қауіпсіздік үшін еркіндікті шектеудің арасындағы тепе-теңдікке төтеп бере алмауы сыни теріс рөл атқарды: «абстрактілі» нормативтік-реттеушілік қызметтен лаңкестікке қарсы институттардың іс жүзіндегі, нақты шараларына көшу, олар «күту» режимінде емес, террормен белсенді соғыс жағдайында жұмыс істеуі қажет.

Франциядағы терроризмге қарсы органдардың негізгі сыртқы байланыстары ЕО мен НАТО шеңберінде, сонымен қатар жедел емес, нормативтік-реттеуші бағытта жүзеге асырылды. Өзара іс-қимылдың негізгі тетіктері Еурополмен, Интерполмен ынтымақтастық, «Бархан» және «Шамал» сияқты «арнайы қауіпсіздік операцияларына» қатысу болып табылады. Қазіргі таңда терроризм қанатын жайған уақытта, Интерпол мемлекеттердің осы қылмыстың алдын алуда жұмыс атқарып, қылмысқа қатысы бар тұлғаларды анықтауда мәлімет жинайды. Интерполда бар мәлімет банкі халықаралық қылмысты болғызбауда осы орталықтарға көмектеседі, қылмыс ашылуына негіз жасайды және жасырынып жүрген қылмыскерлерді табуда өте маңызды құрал болады. 1994 ж. Басында соңғы қылмыс және қылмыскерлер жөнінде мәлімет беретін халықаралық автоматы іздеу салу системасы құрылады (АТС). Автоматты іздеу салу системасы бірте-бірте бүкіл Интерпол жүйесіне енеді [11].

Еуропалық Одақтың тәжірибесі көрсеткендей, терроризм мен ұйымдасқан қылмысқа және жалпы барлық қақтығыстарға қоғамдағы әлеуметтік бірлікке сүйене отырып қоғамдық жүйенің барлық деңгейлерінде қарсы күресу қажет екенін көрсетті.

Еуроодақта қазіргі уақытта терроризмге қарсы іс-қимылға арналған белгілі бір құрылым құрылды. ЕО осы салада институционалдық және нормативтік-құқықтық мағынада Еуропа Кеңесімен тығыз ынтымақтасады. ЕО деңгейінде терроризмге және қылмысқа қарсы іс-қимыл институттарының құрылуы мен тетіктерінің дамуына қарамастан, ұлттық үкіметтер және олар жүзеге асыратын екіжақты ынтымақтастық бұрынғысынша терроризмге қарсы қызметтің аса маңызды және тиімді акторлары болып қалады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1 *La France face au terrorisme - Livre blanc du Gouvernement sur la sécurité intérieure face au terrorisme* // URL: http://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/lb_terrorisme.pdf

2 *Direction générale de la sécurité intérieure // Le ministère de l'Intérieur* // URL: <http://www.interieur.gouv.fr/Le-ministere/DGSI>

3 *Mission de police judiciaire spécialisée – Direction générale de la sécurité intérieure // Le ministère de l'Intérieur* <http://www.interieur.gouv.fr/Leministere/DGSI/Mission-de-police-judiciairespecialisee>

4 *Affaire Merah: Valls évoque des «erreurs et des fautes de la DCRI» // Le Monde:* http://www.lemonde.fr/societe/article/2013/03/01/affaire-merah-valls-evoque-une-faute-de-la-dcri_1841662_3224.html

5 *Cornevin C. Attentats de Paris: le scénario bien préparé des frères Kouachi et d'Amedy Coulibaly // Le Figaro.* URL: <http://www.lefigaro.fr/actualite-france/2015/03/01/01016-20150301ARTFIG00151-attentats-de-paris-le-scenario-bien-prepare-des-freres-kouachi-et-d-amedy-coulibaly.php>

6 *Enquête pour des attentats à l'explosif commis en corse : 140 gendarmes mobilisés // l'Essor de la gendarmerie* URL: <http://www.lessor.org/dix-personnes-en-garde-vue-ajaccio-pour-des-attentats-140-gendarmes-mobilises/>

7 *Attentats de Paris: Molenbeek en Belgique, un repaire de djihadistes? // L'Express: caïm.* – URL: http://www.lexpress.fr/actualite/monde/europe/attentats-de-paris-molenbeek-en-belgique-un-repaire-de-djihadistes_1736314.html

8 *Mevel J.J. Terrorisme: l'Europe sans frontières en accusation // Le Figaro.* URL: <http://www.lefigaro.fr/international/2015/11/19/01003-20151119ARTFIG00325-la-france-met-l-europe-et-schengen-sous-haute-tension.php>

9 *Казанцев А.А. Проблема вербовки и возврата боевиков-террористов: опыт Европы и перспективы России. № 27/2016 / [А.А. Казанцев]; [гл. ред. И.С. Иванов]; Российский совет по международным делам (РСМД). – М.: Спецкнига, 2016.*

10 *European Counter Terrorism Centre – ECTC, Europol // URL: https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc*

11 *Нұрғалым К.С., Сабитова Ш.А. Интерполдың қызметі халықаралық ұйымдармен ынтымақтастығы // Абай атындағы ҚазҰПУ-нің Хабаршысы, «Халықаралық өмір және саясат» сериясы, №1-2(56-57), 2019 ж. – 238 б.*

УМКД 32(092)
МРНТИ 11.01.53

Исабекова Д.¹, Байтурбаева А.²

¹ студентка 4 курса кафедры международных отношений
Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая

² Научный руководитель: к.п.н., ст. преподаватель кафедры международных отношений
КазНПУ им. Абая

ШАРЛЬ ДЕ ГОЛЛЬ-ПЕРВЫЙ ПРЕЗИДЕНТ ПЯТОЙ ФРАНЦУЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Аннотация

2020 год во Франции официально объявлен "Годом де Голля". Три знаменательные даты - тройной юбилей. 80 лет со дня знаменитого обращения генерала де Голля к своему народу, которое дало толчок движению Сопротивления во время Второй мировой войны. 130 лет со дня рождения де Голля. 50 лет со дня его смерти.

Шарль Андре Жозеф Мари де Голль-Великий человек, поднявший дух Франции. Гениальный теоретик, чья конституция до сих пор остаётся конституцией современной Франции. Он приходил к власти в самые трудные годы, его правление часто называют "Спасением".

Де Голль стал основоположником новой политики культурных связей между франкофонными государствами и территориями.

Этот человек без преувеличения, главная гордость и герой Франции со времен Жанны д'Арк.

Ключевые слова: Франция, конституция, Пятая республика, колонии, ООН, президент, реформы

Д.Исабекова¹, А.Т. Байтурбаева²

¹Абай атындағы ҚазҰПУ,

Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасының 4 курс студенті

²Ғылыми жетекшісі: Абай атындағы ҚазҰПУ,

Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушы, с.ғ.к.

ШАРЛЬ ДЕ ГОЛЛЬ - БЕСІНШІ ФРАНЦИЯ РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІРІНШІ ПРЕЗИДЕНТІ

Аңдатпа

2020 жыл Францияда ресми түрде "де Голль" жылы деп жарияланды. Үш маңызды күн - үш мерейтой. Екінші Дүниежүзілік соғыс кезінде қарсыласу қозғалысына серпін берген генерал де Голльдің өз халқына әйгілі үндеуіне 80 жыл. Де Голльдің туғанына 130 жыл. Қайтыс болған күнінен бастап 50 жыл.

Шарль Андре Джозеф Мари де Голль - Францияның рухын көтерген ұлы адам. Конституциясы қазіргі Францияның конституциясы болып табылатын тапқыр теоретик. Ол билікке ең қиын жылдары келді, оның билігі жиі «Құтқарылу» деп аталады.

Де Голль Франкофония мемлекеттері мен территориялары арасындағы мәдени қатынастардың жаңа саясатының негізін қалаушы болды.

Бұл адам, асыра сілтеместен, Жанна д'Арк заманынан бері Францияның басты мақтанышы және батыры.

Түйін сөздер: Франция, конституция, Бесінші республика, колониялар, БҰҰ, президент, реформалар

Issabekova D.¹, Baiturbayeva A.T.²

¹4th year student of the Department of International Relations of the Sorbonne-Kazakhstan Institute at KazNPU named after Abai

²Scientific adviser: Candidate of Political Sciences, Senior Lecturer of the Department of International Relations of KazNPU named after Abai

CHARLES DE GAULLE- FIRST PRESIDENT OF THE FIFTH FRENCH REPUBLIC

Abstract

2020 is officially declared as "the Year of de Gaulle" in France. Three significant dates -are triple anniversary. 80 years since the famous address of General de Gaulle to his people, which gave impetus to the Resistance movement during World War II. 130 years since the birth of de Gaulle. 50 years from the date of his death.

Charles André Joseph Marie de Gaulle is a great man who raised the spirit of France. An ingenious theorist, whose constitution still remains the constitution of modern France. He came to power in the most difficult years, his reign is often called "Salvation".

De Gaulle became the founder of a new policy of cultural relations between the Francophone states and territories.

This man, without exaggeration, is the main pride and hero of France since the time of Joan of Arc.

Keywords: France, constitution, Fifth Republic, colonies, UN, president, reforms

"Когда война кончилась, мне пришлось уступить место профессионалам, ведь я не был членом их корпорации. Необходимо было ждать, пока они обнаружат свою неспособность управлять Францией".

Шарль де Голль

Февраль 1946 года, послевоенное время. В этот период де Голль начал глубокое изучение конституционного права. Многие стали думать, что он отказался от возвращения в политику. Все свои мысли генерал писал от руки... "Десять заповедей лишь потому так лаконичны, ясны и понятны, что были написаны без помощи советников и экспертов" – говорил де Голль.

В конце 50-х годов Французская Четвертая республика испытывала глубокий кризис. Вся система управления была неэффективной. Усугубила ситуацию и война в Алжире, которая затянулась с 1954 года. Назревала угроза гражданской войны. В это время всему народу понадобилась помощь, и не просто помощь, - нужен мозг хорошего политика, а именно такие действенные реформы, которые вывели бы страну из этого кризиса. Таким мог быть в те годы только Шарль де Голль.

Итак, в 1958 году Шарль де Голль вернулся на политическую арену, заняв пост председателя Совета министров. Среди главных достижений после возвращения к власти, стало решение по поводу судьбы колониальной империи. Он предложил народу Африки выбор. У них было два пути: независимость и место во французском обществе с продолжением помощи или неограниченная независимость с разрывом всех связей [1].

С 1960 года страны Французской Африки выбрали независимость, при этом они сохранили связь с Францией. Начался путь к франкофонному сообществу наций. Созданные новые независимые государ-

ства повлияли на баланс сил в Организации Объединённых Наций. По сравнению с 1946 годом членство ООН увеличилось с 35 государств до 127 к 1970 году.

28 сентября 1958 года 79% французов на референдуме поддержали предложенную де Голлем новую конституцию. Главной новацией в политическом строе Франции было предоставление широких предполномочий президенту.

Как говорил сам Шарль де Голль: "Мне хотелось, чтобы Франция избрала государство, у которого есть голова, правительство, равновесие, власть. Вместо того, чтобы оставить ее проливать кровь, терять деньги, рисковать единством, цепляясь за несправедливое колониальное господство, я хотел заменить старую империю дружественной и практичной ассоциацией зависевших от нее прежде народов" [2].

8 января 1959 года – вступил в должность первый президент Пятой республики Шарль де Голль, получив три четверти голосов выборщиков.

Укреплению роли президента способствовало дополнение Конституции положением об избрании главы государства путем всеобщего голосования.

Находясь у власти, де Голль стремился избегать внутривнутриполитических споров. И все внимание посвящал внешней политике.

Де Голль уделял большое внимание развитию новых технологий. В последствии Франция стала обладательницей атомного оружия, В 1965 г. де Голль, избранный на второй срок, объявил о выходе из военной организации НАТО.

Де Голль категорически не поддерживал предлагаемые англосаксами формы организации европейских стран. "Франция считает, что перемены, происшедшие после 1949 года в Европе, Азии и остальном мире, а также эволюция ее собственной ситуации и ее вооруженных сил более не оправдывают решений военного характера, принятых в период заключения альянса", - с такими словами выступал французский лидер.

Благодаря Шарлю де Голлю была выстроена система особых отношений с СССР, второй сверхдержавой мира в то время. Он не принимал коммунизм. Но он помнил о военных годах и оказанной советской поддержке. Были подписаны множество соглашений. Среди них: торговое соглашение, соглашение о научно-техническом сотрудничестве, договор о расширении политических, экономических и культурных связей между СССР и Францией.

Шарль де Голль сохранял боевой дух до последнего. Он вынес на референдум свой проект по поводу реформ, касающихся сената, заявив, что при отрицательном результате уйдет в отставку, что произошло 28 апреля 1969 г.

Генерал де Голль меньше всего связывал власть с ее внешними атрибутами и привилегиями. Нередко он покидал Елисейский дворец без охраны.

Благодаря стараниям и никогда не заканчивающейся вере в свою страну, во Франции возникла новая политическая система, которая существует по сей день и которая стала одним из образцов при подготовке многих действующих конституций в разных странах. В том числе, Казахстана и России.

Приёмами Великого Шарля де Голя не раз пользовались многие деятели политической сцены, его жизнь, отношение к себе, к долгу, устремления и убеждения стали образцом для многих поколений [3].

Де Голль остаётся сегодня самым почитаемым во Франции историческим лидером. Современная Франция - дом, который построил Шарль де Голль.

Список использованной литературы:

1 Голль Шарль . 1960. – С. 132-141.

2 Генерал де Голль (сборник) М. О. Минович . – С.10-12.

3 Журнал Вестник, серия "Международная жизнь и политика", № 3-4(54-55). – Алматы, 2018. – С. 129.

4 <https://history.wikireading.ru/268722> [дата обращения: 20.10.2020].

5 [https://fr.m.wikipedia.org/wiki/Cinquième_République_\(France\)](https://fr.m.wikipedia.org/wiki/Cinquième_République_(France)) [дата обращения: 15.10.2020].

УДК 332.122(1-21)

МРНТИ 87.24.23

Ж.Қ. Керімова¹, Е.А. Аханов², К.Шимидзу³

¹докторантура студенті, ал-Фараби атындағы ҚазҰУ

²Ph.D., доцент м.а., ал-Фараби атындағы ҚазҰУ

³Ph.D., профессор, Тоттори Университеті

E-mail:zhansayakerimova@gmail.com

ЙОКОХАМА ЭКО-МОДЕЛЬ ҚАЛАСЫНЫҢ ЭКО-САЯСАТЫ: КӨЛІК СЕКТОРЫ МЫСАЛЫНДА

Аңдатпа

Жапония экологиялық проблемаларды шешуде үлгі болатын аздаған елдердің бірі болып саналады. XX ғасырдың екінші жартысындағы экономикалық өсу кезеңінде туындаған индустриалдық ластану мен урбандалу үрдісінің қарқынды даму нәтижесінде автокөліктердің көбею салдарынан пайда болған ауа ластануымен Орталық үкімет пен жергілікті билік бірлесе отырып күресіп, экологиялық проблемалардан арыла түсті. Ал 2008 жылы Орталық үкімет қазіргі экологиялық проблемалардың басты себептерінің бірі болып табылатын парниктік газдардың көлемін азайтуда әлемге үлгі болатын Эко-модель қалалар бағдарламасын ұсынды. Бағдарламаға алғашқылардың бірі болып таңдалған Йокохама қаласының көлік секторындағы эко-саясаты осы зерттеу жұмысының нысаны болып отыр. Эко-модель қалалардың жұмысын бағалау комиссиясының берген есебіне сүйенсек, соңғы алты жыл бойы Йокохама қаласы үздік үштіктен төмен түспеген. Сол себепті қаланың тарихы мен көлік секторындағы эко-саясаты осы сала мамандары үшін қызығушылық тудыруы мүмкін. Жапонияның эко-модель қалалары жайлы ақпарат, негізінен, жапон тілінде болғандықтан, зерттеушілердің негізгі ақпаратқа қол жеткізуі шектеулі. Сол себепті бұл мақалада біршама тың мәлімет ұсынылады.

Кілт сөздер: Жапония, Йокохама, эко-модель қала, эко-саясат, көлік секторы, CO₂

Керімова Ж.Қ.¹, Аханов Е.А.², Шимидзу К³

¹докторант, КазНУ имени аль-Фараби

²Ph.D., и.о. доцента, КазНУ имени аль-Фараби

³Ph.D., профессор, Университет Тоттори

E-mail:zhansayakerimova@gmail.com

ЭКО-ПОЛИТИКА ЭКО-МОДЕЛИ ГОРОДА ЙОКОХАМА: НА ПРИМЕРЕ ТРАНСПОРТНОГО СЕКТОРА

Аннотация

Япония – одна из немногих стран, которая может служить моделью по решению экологических проблем. Центральное правительство и местные власти совместно действовали против промышленного загрязнения, вызванным в период экономического роста во второй половине XX века, а также боролись с загрязнением воздуха, вызванным в результате широкого распространения автомобилей в процессе урбанизации. А в 2008 году Центральное правительство представило программу Эко-модель городов, который будет служить примером для всего мира в сокращении выбросов парниковых газов, что является одной из основных причин нынешних экологических проблем. Экологическая политика в транспортном секторе Йокогама, который был выбран одним из первых для программы, является предметом настоящего исследования. По данным Комиссии по оценке деятельности эко-модель городов, Йокогама входила в тройку лидеров последние шесть лет подряд. Поэтому история города и экологическая политика транспортного сектора могут заинтересовать исследователей в этой сфере. Поскольку большинство

информаций об эко-модель городов Японии представлена на японском языке, ограничивается доступ к базовой информации. Таким образом, эта статья предлагает новую информацию из первоисточников.

Ключевые слова: Япония, Йокогама, эко-модель города, эко-политика, сектор транспорта, CO₂

Kerimova Zh.K.¹, Akhapov E.A.², Shimizu K.³

¹Ph.D student, KazNU named after al-Farabi

²Ph.D., associate professor, KazNU named after al-Farabi

³Ph.D., professor, Tottori University

E-mail:zhansayakerimova@gmail.com

ECO-POLICY OF YOKOHAMA ECO-MODEL CITY: TRANSPORT SECTOR

Abstract

Japan is one of the few countries that can serve as a model for solving environmental issues. The central government and local authorities have worked together to combat industrial pollution, arisen during country's economic growth in the second half of the XX century, as well as to combat air pollution caused by the widespread prevalence of cars in the process of urbanization. And in 2008, Central government presented Eco-model cities program, which will serve as a model for the whole world in reducing greenhouse gas emissions, which is one of the main causes of current environmental issues. Environmental policy in the transport sector of Yokohama, which was one of the first to be selected for the program, is the subject of the study. Yokohama has been in the top three for the past six years in a row, according to the assessment of Eco-model cities' Performance Evaluation Commission. Therefore, the history of the city and the environmental policy of the transport sector may be of interest to researchers in this sector. However most information on eco-model cities of Japan is presented in Japanese, access to basic information is limited. Thus, this article offers new information from the original sources.

Key words: Japan, Yokohama, eco-model city, eco-policy, transport sector, CO₂

Бүгінгі таңда әлем халықтарының 55%-ы қалаларда тұрып жатқандықтан [1], урбандалу мәселесі мен нәтижесінде туындаған сан алуан проблемалар, әсіресе әлеуметтік және экологиялық проблемалар түрлі сала мамандарын алаңдатты. Нәтижесінде шешім ретінде түрлі концепциялар пайда болды. Атап айтқанда эко-қала (*ағыл. eco-city*), ақылды қала (*ағыл. smart city*), тұрақты қала (*ағыл. sustainable city*), жасыл қала (*ағыл. green city*), төмен көміртекті қала (*ағыл. low carbon city*) және т.б. [2:25; 3:3].

Авторлар алдыңғы жарияланымдарда дүние жүзі бойынша және Шығыс Азия елдерінде эко-қалалар мен эко-модель қалалардың тараған ауқымын анықтады [4:4; 5:16]. Қытай Халық Республикасында эко-қалалардың өте кең ауқымда тарағанымен (Liu)[6:907], Жапонияның эко-модель қалалары нәтижелі шаралары үшін жоғары бағаланды [7:63; 8:100]. Сол себепті Жапонияның сәтті деп табылған екі эко-модель қаласы, атап айтқанда Киото мен Йокохама қалаларының жеке салаларын жете зерттеуді жөн көрдік. Осы зерттеу тақырыбы Йокохама қаласының көлік секторына арналады.

Нәтижелер мен пікірталастар. Йокохама қаласы (Сурет 1) Жапонияның халық саны бойынша екінші ең үлкен қаласы болып саналады.

Сурет 1. Йокохама қаласы

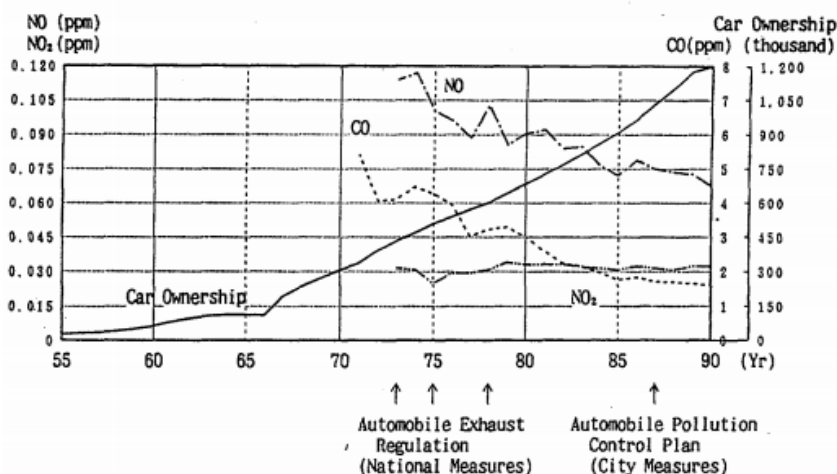
Дереккөз: Google map www.google.com/maps

1859 жылы порты ашылғалы бері сауда орталығына айналған қала Екінші дүние жүзі соғысынан кейін беделінен айырылып, қаржының барлығы Токиоға ағыла бастады. Алайда 1951 жылы қала әкімшілігі жаңа фабрикаларды қызықтыратын әдістер мен түрлі жобалар арқылы индустриалдық дамуды насихаттайтын жаңа стратегияларды таныстырды. Сонымен қатар Токиода көптеп шоғырланған зауыттарда жұмыс атқаратын халық үшін тұрғылықты тұрағына айналды. Осылайша 50-ші жж. аяғ. Йокохама қаласы өзінің экономикалық өсу кезеңіне аяқ басты.

Зауыттар көптеп ашыла бастағандықтан, қала да Жапонияның өзге қалалары секілді индустриалдық ластануға шалдықты [9:8]. 60-жылдары Орталық үкіметтің жүргізген экологиялық саясаты тиімсіз болғандықтан, жергілікті үкімет ластанумен күресуде өз нұсқаулықтарын шығара бастады [10:304]. 1963 жылы қала билігіне Асуката әкімшілігі келгендіктен, ластануды азайтып, тұрғындардың өмір сүру сапасын жақсарту жұмыстары басталды. Ал 1980 жылдардан бастап назар индустриалдық ластанудан көлік қозғалысы, ішкі канализациялық сулар салдарынан, қаладағы күнделікті өмір салтынан туындаған жаңа ластану проблемаларына ауысты. Сол кезде қалалық ортаны қорғау мақсатында «Йокохаманың Басты Экологиялық хартиясын» (ағыл. «*Yokohama Environmental Basic Charter*») жариялау керектігін ұғынды. Осылайша Басты хартияны жүзеге асыру үшін 1986 жылы қала әкімдігі экологиялық басқару жоспарын (ағыл. *environmental management plan*) – Экологиялық жоспар 21-ді жасап шығарды. Осы план жаңа экологиялық әкімшіліктің негізіне айналды. Экологиялық басқару жоспарына сүйене отырып, Йокохама қаласы химиялық заттардан туындаған экологиялық ластану, қоршаған орта деградациясы, ресурстар мен энергияның көптеп тұтынылуы, қалдықтарды жою секілді түрлі экологиялық проблемаларды шеше алды [9:22].

Жеке меншік автокөліктер саны да халық санымен қатар артып отырды. Жапония бойынша 1966 жылы 8 миллион автокөлік болса, 1996 жылы 70 миллионнан, ал 2016 жылы 80 миллионнан асып кетті [11:123]. Ал Йокохама қаласы бойынша 1980 жылы 640 мың болса, 1990 жылы 1.27 миллионнан асып, күрт өсті. СО мен NO_x ауаның ластануын тудыратын басты элемент болып саналатындықтан, олардың көрсеткіштері де қатар артты. Алайда ұлттық және жергілікті үкіметтің қабылдаған заңдары мен жарғыларының арқасында, ол көрсеткіштерді уақыт өткен сайын төмендетіп, рұқсат етілген шамадан аспайтындай етіп ұстап отырды (Сурет 2).

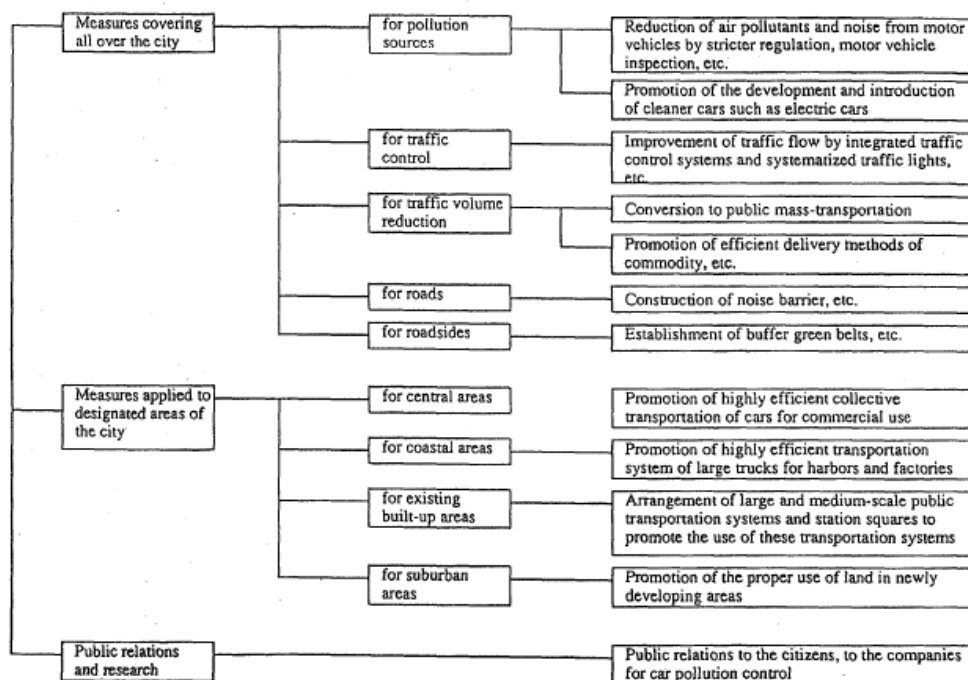
Сурет 2 Автомобильдер эмиссиясын бақылау бекеттерінде тіркелген атмосфералық ауаның сапасы, 1955-1990 жж.

Source: MEIP, 1996

Йокохама қаласының автомобильден ластануды бақылау бағдарламасы (ағыл. Yokohama Automobile Pollution Control Program) жайлы сөз қозғауды жөн көріп отырмыз. Қала әкімдігі 1987 жылы жоғарыда аталған кешенді бағдарламаны болашақта автокөліктен болатын ластанудың алдын алу және жол жиегі ортасын жақсарту мақсатында жасап шығарды. Нәтижесінде автокөліктік эмиссияларды тіркейтін бекеттерде NO көрсеткіші жоғарыламады. Алайда магистральдық жол жиегінде әлі де жоғары көрсеткішті көрсетіп тұрды, ол – жеке меншіктегі автокөліктер санының артуымен түсіндірілді. Кешенді бағдарламаның негізгі шаралары төмендегі суретте берілген (Сурет 3). Көріп отырғанымыздай, шаралар қаланың барлық аймағы мен арнайы аймақтарын қамтитын болып бөлінген. Қаланы толық қамтитын негізгі шараларға: Қатаң реттеу, көліктерді тексеру, т.б. арқылы көліктерден ауа ластаушылар мен шуды азайту; электр көлігі секілді таза көліктерді дамыту мен енгізуді насихаттау; кіріктірілген бақылау жүйесі, жүйелендірілген бағдарламалар, т.б. арқылы көлік ағымын жақсарту; қоғамдық көлікке ауыстыру; тауарды, т.б. жеткізудің тиімді әдістерін насихаттау; Буферлік жасыл белдеулерді орнату, т.б. секілді шараларды жатқызған. Ал арнайы аймақ деп орталық аймақтар, жағажай аймақтары, елдімекендер мен қала шетіндегі аймақтарға бөлінген. Сол аймақтарды қамтитын негізгі шаралар ретінде: айлақтар мен зауыттарға ірі жүк көліктерін тиімді тасымалдау жүйесін насихаттау; үлкен және орта масштабтағы қоғамдық көлік жүйелерін және осы көлік жүйелерін пайдалануға ықпал ететін бекет алаңдарын орналастыру және т.б. секілді шаралар ұсынылған. Ал соңғы негізгі шараға келсек, ол көліктерден ластануды бақылау бойынша тұрғындармен, компаниялармен қоғамдық қатынас орнату қажеттігі жайлы айтылған.

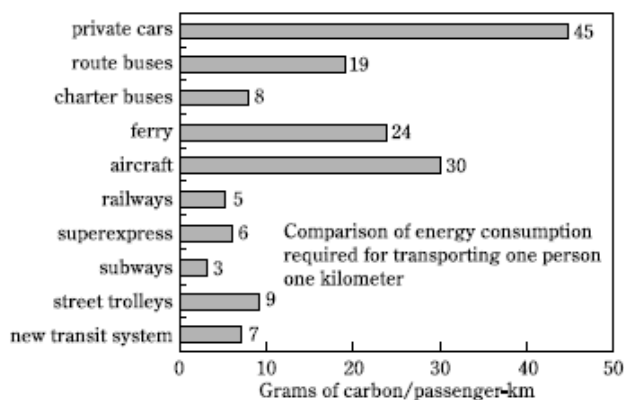
Сурет 3 Йокохома қаласының автомобильден ластануды бақылау бағдарламасы

Source: MEIP, 1996.

Жоғарыда аталған шаралардың ішіндегі қоғамдық көліктерге ауыстырудың маңыздылығын келесі суреттен (Сурет 4) байқауға болады.

Сурет 4 Жолаушы тасымалына энергияның жұмсалыуы

Source: Environmental Issues in Railways, 1999

Кестеде бір жолаушыны бір километр тасымалдағандағы қажетті энергия тұтынуы көрсетілген. Берілген тізімдегі көліктердің ішіндегі ең үлкен көрсеткіш жеке көліктерге тиесілі. Ал ең тиімдісі метро мен темір жолдар болып саналады [12:195].

Қаланың XX ғасырдағы тарихы мен саяси шараларына қысқаша шолу жасағандықтан, қаланың эко-модель қала болып тағайындалғалы, көлік саласында қандай саяси шараларды жүргізгеніне тоқталайық. Йокохома қаласы 2008 жылы өзінің прогрессивті экологиялық бастамалары үшін эко-модель қала ретінде, 2011 жылы экологиялық проблемалар мен күрт қартаю секілді әлемдік ортақ мәселелермен күресу үшін Болашақ қаласы (ағыл. *Future city*) ретінде, ал 2018 жылы әлем бойынша кең тараған Тұрақты Даму мақсаттарына жетуде өз үлесін қосу үшін SDGs Future city болып таңдалды [13]. Қаланың мақсаты – 2050 жылға дейін көмірқышқыл газының көлемін нөлге жеткізу [14:2]. Осы мақсатқа жету үшін жүргізіп жатқан саясатын, көлік жоспарын қарастырған жөн.

Йокохама қаласының көлік жоспары 2008 жылы наурыз айында жарық көрген. Он жыл өткен шақта 2018 жылы күрт қартаю, ICT жүйелерінің дамуы секілді заманауи өзгерістерге байланысты көлік жоспарының жаңа нұсқасы жасалды. Жоспар алдымен қаланың қазіргі жағдайы мен міндеттерімен таныстырады. Оған сәйкес Йокохама жағдайы және соған сәйкес қойылған басты міндеттері келесідей:

1. Халық санының азайып, қартайған қоғамның келуіне дайындық

2010 жылы қала халқының саны 3.67 миллион болып, оның 20.1%-ы 65 жастан асқан қарттар болса, 2030 жылы халық саны 3.66 миллион болып, қарттар саны 27.8%-ға өспек деген болжам бар. Жаяу жүруге, жеке көлік пен велосипедті жүргізуге қиналатындықтан, үйден шығарда біршама шектеулер пайда болады. Сол себепті қартайған шақта да белсенді өмір сүріп, қала ішінде еркін қозғалуы үшін тиісті тасымалдау құралын ұсыну қажет.

2. Қала құрылымының өзгерісіне сай келуі

Жолдар мен вокзал алаңдарының дамуы, сондай-ақ теміржол бекеттеріне дейінгі маршруттық автобус желісінің құрылуының арқасында, жақын бекетке 15 минутта жететін халықтың үлесі шамамен 90% дейін жетті. Алайда аудан бойынша тасымал жиілігі секілді қызмет көрсету стандартында айырмашылықтар пайда болды. Сол себепті ең маңызды тасымал құралы болып саналатын темір жол желісін одан әрі дамыта отырып, әр ауданға сай көлік қызметін ұсыну қажет.

3. Ғаламдық жылыну құбылысына сай әрекет

Қала бойынша шығатын парниктік газдар көлемінің 20%-ы көлік секторына, ал көлік секторының ішінде ол газдар көлемінің жартысы жеке көліктерге тиісті. Сол себепті жеке көліктен қоршаған ортаға ауыртпалығы төмен көліктерге және қоғамдық көліктерге ауысып, жеке көліктерге тәуелді болмайтын өмір салты мен жұмыс салтын орнату керек. Сондай-ақ, жаңа буын көліктерінің жылдам таралуы мен технологиялық инновацияларға ден қою маңызды.

Енді осы жағдай мен міндеттерге сай үш негізгі саяси бағыт берілген, олар:

1. Тұрғындардың өмір сүру сапасын жақсартуға жетелейтін көлік саясаты.
2. Қаланың өсуін қолдап, оның тартымдылығын арттыратын көлік саясаты.
3. Тұрақты, қауіпсіз және жайлы қаланы құруға ықпал ететін көлік саясаты.

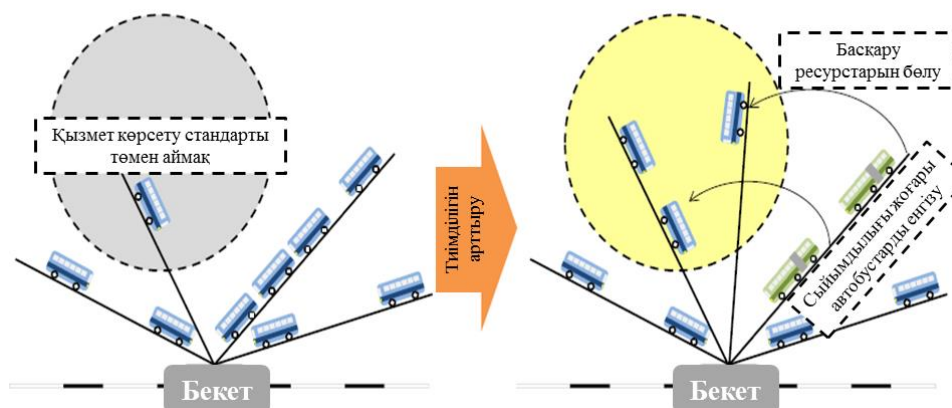
Осы бағыттардан бірнеше саяси шаралардың мақсаты мен соған сәйкес шаралар айқындалады. Олар:

1) «Кез келген адам қолдана алатын аймақтық тасымалдауды жүзеге асыру» мақсатына жету үшін төмендегі саяси шаралар қарастырылған:

А. Маршруттық автобустарға қолдау көрсету және жетілдіру

Бұл тұста тиімділікті арттыру үшін оң жақтағы суретте көрсетілгендей, сыйымдылығы жоғары ұзын автобустар (Сурет 5) енгізілмек.

Сурет 5. Сыйымдылығы жоғары автобустарды енгізу арқылы басқару тиімділігін арттыру схемасы

Дереккөз: Йокохама қаласының әкімдігі <https://www.city.yokohama.lg.jp/>

В. Такси қызметін жандандыру

Такси қызметі тәулік бойы қолжетімді. Алайда бағасы қымбат әрі жүрер жолына қатысты бағасы тұрақсыз болып келетін қоғамдық көлік болып саналады. Сол себепті кептелістің бар жоғына, айналма жолмен жүргеніне қарамастан, тек барар нүктеге қатысты белгіленген бағамен жету үшін, такси

одағымен келісім жасасып, қолдау көрсетілмек. Сонымен қатар шетелдік туристер көп келетіндіктен, көп тілді планшет орнату, электрондық ақшамен төлеу секілді қызметтерді қосу көзделмек.

С. Әр түрлі субъектілерге тиісті жаңа көлік қызметін жүзеге асыру

Әкімдік қоғамдық көлік қызметі бармайтын жерлерге әлеуметтік тәжірибе арқылы еріктілердің бірлескен тасымалдау қызметін және сауда нысандарына жеткізетін маршруттық автобустарды пайдаланатын жеке меншік тасымалдау қызметін дамытуды қарастырмақ. Қарттар мен мүгедектер секілді мүмкіндігі шектеулі адамдардың қажетті жеріне жетуі үшін әлеуметтік қамсыздандыру корпорацияларының әлеуметтік төлемдер қызметін қолданып, әлеуметтік саясат пен көлік саясатын ұштастырмақ.

Д. Жаяу жүргіншілер кеңістігін және велосипедті пайдалану ортасын жақсарту

2) «Жеке автокөліктерден қоғамдық көліктерге ауысуға ықпал ету» мақсатына жету үшін төмендегі саяси шаралар қарастырылған:

А. Қоғамдық көлік пен велосипедті пайдалануға ықпал ететін жағдай жасау.

Сурет 6. Автобустың жететін уақытын хабарлайтын табло мен Non step автобусы

Дереккөз: Йокохама қала әкімдігі www.city.yokohama.lg.jp

Мысалы, жоғарыдағы суреттен (Сурет 6) көріп отырғанымыздай, қоғамдық көліктің қанша минуттан соң келетіні жайлы ақпарат беретін табло орнату, Non step автобустарын қолданысқа енгізу секілді шараларды орындау қажет. Non step автобустары едені өте төмен болғандықтан, мүгедектер, қарттар, бесік арбамен жүрген ата-аналардың еш қиындықсыз автобуска отыруы үшін арнайы жасалған.

В. Жеке автокөліктерден қоғамдық көліктерге ауысуды насихаттайтын ақпарат тарату іс-шараларын жүргізу.

Жеке көліктерден қоғамдық көлік пен велосипедке ауысу үшін, әрбір тұрғын санасы мен өмір сүру салтын өзгерту қажет. Ол үшін мектептерде тәрбиелік сабақтар өту, автобустар картасы секілді ақпараттық тауарларды өндіріп, тарату арқылы автокөліктерден шығатын зиянды газдар мен оның адам денсаулығы мен қоршаған ортаға әсері, тұтынушылар азайған жағдайда маршруттық автобустардың тоқтауы не рейстердің азаюы секілді түрлі жағдайды егжей-тегжейлі түсіндіру маңызды.

Жоғарыда аталған шаралардан бөлек, автобустар мен таксилер аялдамасын жақсарту, қоғамдық көліктер тоғысатын жерде көліктерге ауысып отыру жайлы ақпарат ұсыну, автобустық жолақ секілді қоғамдық көліктің жылдам жүруіне жағдай жасайтын орта дайындау, сыйымдылығы жоғары автобустарды қолдану секілді түрлі шаралар жоспарланған.

Сонымен қатар өзге де мақсаттарға сәйкес оңға бұрылу жолақтарын (Жапонияда сол жақтық қозғалыс) қосу арқылы жолды кеңейту, туристерге қатысты елдің ең басты халықаралық әуежайынан қалаға және қаладан әуежайға аз уақыт ішінде жету, туристік автобустардың аялдамасын жақсарту, жасылдандыру арқылы жаяу жүретін кеңістікті абаттандыру секілді шаралар қолға алынбақ [15:45-52].

Ал қала ішіндегі электромобильдердің көптеп таралуына ықпал ететін шаралар ретінде келесі шараларды көрсетуге болады:

А. 2009 жылдан бастап электромобильдерді қуаттайтын бекеттер Йокохама қаласының аудандық әкімдіктеріндегі жалпы тұрақтарда орнатылып келеді. Сонымен қатар 1 рет 1 сағат қуаттау тегін, тек автотұрақтың бағасын төлеу керек. Қуаттау бекеттері орнатылған әкімдіктер саны – 17 [16].

В. Қалдықтарды өртеу зауытында өндірілген электр қуатын электромобильдерді жедел қуаттау бекеттерінде қолдануды бастады. Алғашқы бекет 2020 жылы маусым айында ашылды. Болашақта осындай бекеттерді қоғамдық мекемелерде ашып, санын көбейтуді көздеп отыр. Сонымен қатар бағасы қымбат емес.

Несиелік картамен төлеген жағдайда минуты 30 йенге тең (25.09.2020 сәйкес 1 йен = 4,04 теңге) және жедел қуаттау бекеті болғандықтан, толық қуаттауға ең көбі жарты сағат қана қажет болады [17].

С. Чоймоби Йокохама (жап. 三イモビリティ) атты өте шағын жаңа буындық көліктерді Car sharing қызметіне енгізу арқылы қоршаған ортаға түсетін ауыртпалықты төмендетуді көздеп отыр.

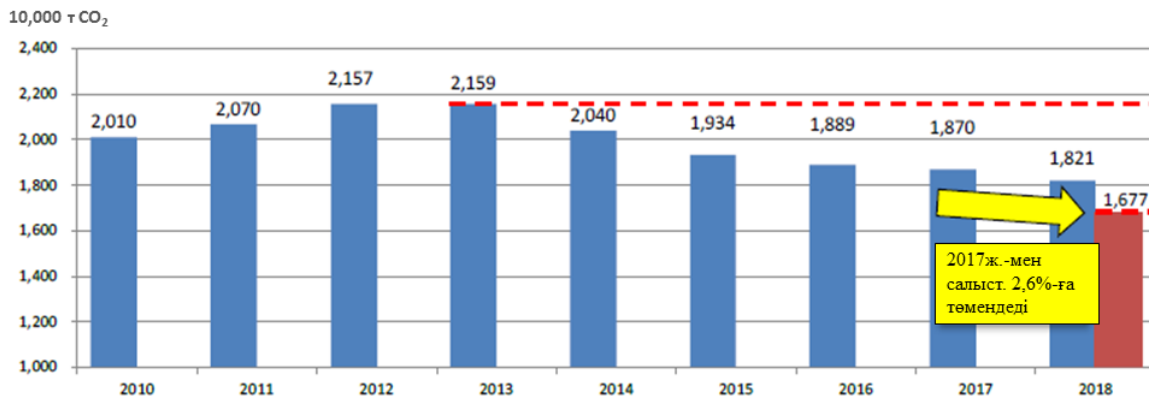
Жалпы қоғамдық автокөліктер қатарына жаңа буындық көліктерді енгізу де қолға алынып отыр. Жалпы қоғамдық автокөліктер дегеніміз қоқыстарды жинайтын, өрт сөндіретін, жедел жәрдем көліктері мен автобустардан бөлек жолаушылар көліктері мен жүк көліктері жатады. Мысалы, 2016 жылы жалпы қоғамдық автокөліктер саны 1494 болса, оның 100-і жаңа буындық көліктер болды. Жергілікті үкіметтің жоспары бойынша жаңа буындық көліктердің үлесін жыл сайын арттырмақ. Егер 2016 жылғы үлесі 7%-ға тең болса, 2021 жылы – 32%, 2030 жылы – 100%-ға көбейтуді көздеп отыр [18:18].

Жапонияның эко-модельдерінің ерекшелігі – қойылған мақсатқа бірлесіп жетуде қаланың әрбір мүшесіне өзіне тиесілі рөлі беріледі. Оны алдыңғы сериядағы Киото эко-модель қаласынан байқаған болатынбыз. Бұл жолы да Йокохама қаласының тұрғындарының өз рөлі бар. Олар үшке бөлінген: Тұрғындар мен компаниялар, мемлекет пен жергілікті үкімет, көлік операторлары. Тұрғындар мен компанияларға көлік қызметін қабылдап қана қоймай, жүргізіліп жатқан көлік саясатының мақсаты сәйкес қоғамдық көліктерді қолдау міндеті; орталық және жергілікті үкіметке көлік саясатының мақсатын көрсетіп, қатысты адамдардың түсінігін тереңдететін координатор міндеті; көлік операторларына жайлы кәсіп жүйесімен қамтамасыз ете отырып, қоғамдық көлік қызметін тұрақты түрде ұсыну міндеті жүктелген.

Жоғарыда айтып кеткендей, Йокохама қаласы тек эко-модель қала болып қана емес, болашақ қаласы әрі ақылды қала (ағыл. *Yokohama Smart City Project* жобасы) болып танылады. Соған сәйкес әр салада өзіне тиісті шараларды кіріктіріп, жүзеге асыру арқылы ауа ластануы, ғаламдық жылыну секілді экологиялық проблемалармен күресуде.

Мысалы, төмендегі суреттен (Сурет 7) көріп отырғанымыздай, 2018 жылғы парниктік газдар эмиссиясы 2017 жылмен салыстырғанда 2,6%-ға төмендеген. Ол жоғарыда аталған көлік секторындағы саяси шаралар мен өзге де сектордағы әрекеттердің арқасында қол жеткізген нәтиже болып табылады [19].

Сурет 7. Йокохама қаласында парниктік газдар эмиссиясының көлемі

Дереккөз: Йокохама қаласының әкімдігі <https://www.city.yokohama.lg.jp/>

Қорытынды. Йокохама қаласы Орталық үкімет тарапынан тағайындалған эко-модель қалалардың алғашқысы болып саналады. Одан бөлек Болашақ қаласы, SDGs Болашақ қаласы, ақылды қала ретінде танылған. Бұның барлығы – Йокохама қаласының XX ғ. ортасынан басталған индустриалды ластанумен күресуде орасан зор еңбек еткенінің арқасы. Қала тарихынан байқағанымыздай, өршіл мақсат қойып, әрекеттер жоспарын құрып, түрлі стейкхолдерлер жұмыла жүзеге асыру үшін еңбек етеді. Осымен шектелмей, 2050 жылға дейін Zero Carbon Yokohama атағына жетуді мақсат етіп отыр.

Үкімет тарапынан эко-модель қалалардың жұмысын тексеріп, бағалау мақсатында құрылған жұмыс тобының берген бағасына сүйенсек, Йокохама қаласы 2013 пен 2015 жылдары ең жоғары көрсеткіш көрсетсе, 2014, 2016-2018 жылдары екінші орынға ие болды [20].

Йокохама қаласы да өзге қалалар секілді қала тұрғындарын жеке автокөліктерден қоғамдық көліктер, велосипедтерге көшуге шақырады. Алайда қоғамдық көліктерге арналған инфрақұрылымын ғана жақсартып қоймай, жеке көліктердің инфрақұрылымын абаттандырумен де айналысады. Себебі жеке және жалпы қызметтік көліктердің көбін экокөліктермен алмастыруды көздеп отыр. Одан бөлек еріктілердің ұсынатын қоғамдық көлігінің болуы, зауыттарда қалдықтарды өртеп, өңделген энергияны

электромобильдерді қуаттауға жұмсауы секілді шаралары таң қалдырады. Сол шараларының арқасында қаланың шығаратын парниктік газдар көлемі жылдан жылға төмендеуде. Сол себепті Йокохома қаласының алдағы шаралары болашақ зерттеулер үшін қызығушылық тудырады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. UNDESA, 2018. <https://www.un.org/development/desa/publications/2018-revision-of-world-urbanization-prospects.html#:~:text=Today%2C%2055%25%20of%20the%20world's,increase%20to%2068%25%20by%202050>. Accessed 20.06.2018.

2. De Jong, M., Joss, S., Schraven, D., Zhan, C., Weijnen, M. Sustainable-Smart-Resilient-Low Carbon-Eco-Knowledge Cities; Making Sense of a Multitude of Concepts Promoting Sustainable Urbanization// *Journal of Cleaner Production* – 2015. – vol. 109. – P.25-38.

3. Joss, S., Sengers, F., Schraven, D., Caprotti, F., Dayot, Y. The Smart City as Global Discourse: Storylines and Critical Junctures across 27 Cities// *Journal of Urban Technology*. – 2019 – Vol. 26, no.1. – P. 3–34.

4. Керімова Ж., Аханов Е., Шимидзу К. Қиыр Шығыстағы эко-қала дамуы: Қытай мен Жапонияның қалаларын салыстырмалы талдау// ҚазҰУ хабаршысы, Шығыстану сериясы. – 2019. – №4 (91). – 4-14 б. [Электрондық ресурc]. URL: <https://bulletin-orientalism.kaznu.kz/index.php/1-vostok/article/view/1460/1219> Accessed 22.06.2020

5. Керімова Ж., Аханов Е., Шимидзу К. «Эко-қала» тұрғырымдамасының даму тарихы мен соңғы тенденциялар// ҚазҰУ хабаршысы, География сериясы. – 2020. – №1 (56). – 16-27 б. [Электрондық ресурc]. URL: <https://bulletin-geography.kaznu.kz/index.php/1-geo/issue/view/37/pdf> Accessed 22.06.2020

6. Liu, L. A Sustainability Index with Attention to Environmental Justice for Eco-City Classification and Assessment// *Ecological Indicators*. – 2018. – vol. 85, no. November. – P. 904-914.

7. Li, Y., Qiu, L. A Comparative Study on the Quality of China 's Eco-City : Suzhou vs Kitakyushu// *Habitat International*. – 2015. – Vol. 50. – P. 57-64.

8. Lin, Z. Landscape and Urban Planning Ecological Urbanism in East Asia : A Comparative Assessment of Two Eco-Cities in Japan and China// *Landscape and Urban Planning*. – 2018. – Vol. 179, no. July. – P. 90-102.

9. World Bank, Metropolitan Environmental Improvement Program (MEIP), 1996. [Электрондық ресурc]. URL: Accessed 27.08.2020

10. Fujikura, R. Environmental Policy in Japan: Progress and Challenges after the Era of Industrial Pollution// *Environmental Policy and Governance*. – 2011. – Vol. 21, no. 5. – P. 303–08.

11. Hino, O., Yan, Y., Ogawa, H. Environmental Pollution and Related Diseases Reported in Japan: From an Era of 'Risk Evaluation' to an Era of 'Risk Management// *Juntendo Medical Journal*. – 2018. – Vol. 64, no. 2. – P. 122–27.

12. Mifune, N., Nozawa, H., Endo, S. Environmental issues in Railways// *QR of RTRI*. – 1999. – Vol.40, no.4. – P.191-195.

13. Йокохома қаласының әкімдігі (a), https://www.city.yokohama.lg.jp/kurashi/machizukuri-kankyo/ondanka/futurecity/sdgs/sdgsfuturecity.files/0033_20190424.pdf. Accessed 30.08.2020

14. 広報よこほま、08.2020、№858 https://www.city.yokohama.lg.jp/city-info/kohokocho/koho/insatsubutsu/koyoko/shiban/saishingou.files/0224_20200729.pdf. Accessed 31.08.20

15. 横浜都市交通計画// *Yokohama toshi to:tsu: keikaku* [электрондық ресурc]. – 2018. URL: https://www.city.yokohama.lg.jp/kurashi/machizukuri-kankyo/kotsu/toshikotsu/plan/plan.files/0022_20190314.pdf Accessed 14.09.2020

16. Йокохома қаласының әкімдігі (b), https://www.city.yokohama.lg.jp/kurashi/machizukuri-kankyo/ondanka/etc/jisedai_car/koukyouzyuden.html Accessed 18.08.2020

17. Йокохома қаласының әкімдігі (c), https://www.city.yokohama.lg.jp/city-info/kohokocho/press/kankyo/2020/0701kyusoku.files/0002_20200630.pdf Accessed 18.08.2020

18. 横浜市地球温暖化対策実行計画/市役所編// *Yokohamashi chikyu: ondanka taisaku jikko: keikaku/ Shiyakushohen*// [Электрондық ресурc] – 2018. URL: https://www.city.yokohama.lg.jp/kurashi/machizukuri-kankyo/ondanka/etc/shiyakusho/jimujigyou.files/0011_20190306.pdf 08.05.2020

19. Йокохома қаласының әкімдігі (d), https://www.city.yokohama.lg.jp/city-info/kohokocho/press/ondan/2020/0408press.files/0001_20200406.pdf Accessed 17.06.2020

20. Премьер-министрдің ресми сайты <http://www.kantei.go.jp/jp/singi/tiiki/> kankyo/teian/followup/r020708-2.html Accessed 14.09.2020

УДК 327.55
МРНТИ 23.00.04

Култасов Б.К.¹, Жамансарин Н.Ш.²

¹магистрант 1-курса Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая

²научный руководитель: кандидат исторических наук, доцент

Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая

г. Алматы, Казахстан

РОЛЬ ТУРЦИИ В РЕГИОНАЛЬНОЙ И МЕЖДУНАРОДНОЙ ПОЛИТИЧЕСКОЙ АРЕНЕ

Аннотация

Роль Турции как региональной державы возросла с приходом к власти Партии справедливости и развития (ПСР). Руководство партии стремилось стать не только региональной державой, но и глобальным игроком. Таким образом, Турция взяла на себя разные роли: «естественного лидера» региона; исторический «старший брат»; и «защитник» мусульманских меньшинств. Используя последние события, Турция пыталась укрепить свою давно желанную роль «восходящей державы», увеличивая свое влияние в своих соседях и взаимодействуя с другими развивающимися державами. Понятие «региональная власть» - понятие контекстное.

Другими словами, местоположение и география являются спорными подходами. Несмотря на тот факт, что такие понятия, как «регион» и «власть» являются социальной конструируемой реальностью, в данной статье анализируется понятие «региональная власть» как подкатегория «власти». В этом контексте в данной статье будут использованы критерии Стефана Шима при анализе энергетической мощности Турции в регионе. Шим утверждает, что «региональная власть» должна иметь «определение ролей» и должна обладать материальной властью (жесткой силой). Он также должен иметь экономический, дипломатический и организационный потенциал. Его сила, будь то «мягкая сила» (привлечение идеи и/или способность определять политическую повестку дня таким образом, чтобы формировать предпочтения других участников) или «жесткая сила» (материальная сила, которую можно измерить - экономическая и военная. власть) должны быть признаны другими игроками в регионе. Его также должны принять развитые державы, которые являются определяющими в международной системе.

Ключевые слова: Турция, мягкая сила, региональная политика, военная сила, Эрдоган, глобальная политика.

Б.К. Култасов¹, Н.Ш. Жамансарин²

¹Абай атындағы ҚазҰПУ,

Сорбонна-Қазақстан институтының 1-курс магистранты

²ғылыми жетекшісі: Абай атындағы ҚазҰПУ,

Сорбонна-Қазақстан институты, тарих ғылымдарының кандидаты, доцент

Алматы қ., Қазақстан

ТҮРКИЯНЫҢ АЙМАҚТЫҚ ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ САЯСИ САХНАДАҒЫ РӨЛІ

Аңдатпа

Түркияның аймақтық держава ретіндегі рөлі Әділет және даму партиясының (АКР) билікке келуімен бірге жанданды. Партия басшылығы тек аймақтық держава ғана емес, сонымен қатар жаһандық ойыншы болуға ұмтылды. Осылайша, Түркия әр түрлі рөлдерді алдына мақсат қойды: аймақтың «табиғи көшбасшысы»; тарихи «үлкен серіктес»; және мұсылман азшылықтарының «қорғаушысы». Соңғы оқиғаларға сүйене отырып, Түркия өзінің көршілес елдердегі ықпалын күшейту және басқа дамушы державалармен өзара әрекеттесу арқылы өзінің «өсіп келе жатқан күш» ретіндегі көптен күткен рөлін нығайтуға тырысты.

Басқаша айтқанда, орналасу мен география даулы тәсілдер. «Аймақ» және «күш» сияқты ұғымдар элеуметтік тұрғыдан құрылған шындық болғанына қарамастан, бұл мақалада «аймақтық билік» ұғымы «күш» кіші санаты ретінде талданады. Осы тұрғыдан алғанда, осы мақалада Стефан Шимнің Түркияның

аймақтағы қуат сыйымдылығын талдау кезінде критерийлері қолданылады. Шим «аймақтық билік» рөлдердің анықтамасына ие болуы керек және материалдық қуатқа (қатты күшке) ие болуы керек дейді. Оның экономикалық, дипломатиялық және ұйымдастырушылық мүмкіндіктері болуы керек. Оның күші, мейлі ол «жұмсақ күш» (идеяларды тарту және / немесе саяси күн тәртібін басқа қатысушылардың қалауын қалыптастыратындей етіп қалыптастыру мүмкіндігі) немесе «қатты күш» (өлшенетін материалдық күш – экономикалық және әскери күш) болуы керек. Аймақтағы басқа ойыншылар мойындады. Оны халықаралық жүйеде шешуші болып табылатын дамыған державалар да қабылдауы керек.

Түйін сөздер: Түркия, жұмсақ күш, аймақтық саясат, әскери күш, Ердоған, жаһандық саясат.

Kultassov B.K.¹, Zhamansarin N.Sh.²

¹master of the 1st year of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU

*²c.h.s., associate Professor of Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU
Almaty, Kazakhstan*

TURKEY'S ROLE IN THE REGIONAL AND INTERNATIONAL POLITICAL ARENA

Abstract

Turkey's role as a regional power has grown with the rise to power of the Justice and Development Party (AKP). The party leadership strove to become not only a regional power, but also a global player. Thus, Turkey has taken on different roles: the "natural leader" of the region; historical "big brother"; and a "protector" of Muslim minorities. Capitalizing on recent developments, Turkey has tried to solidify its long-coveted role as a "rising power" by increasing its influence in its neighbors and engaging with other emerging powers. The concept of "regional power" is a contextual concept.

In other words, location and geography are controversial approaches. Despite the fact that concepts such as "region" and "power" are socially constructed reality, this article analyzes the concept of "regional power" as a subcategory of "power". In this context, this article will use Stefan Shim's criteria when analyzing Turkey's energy capacity in the region. Shim argues that "regional power" must have a "definition of roles" and must have material power (hard power). It must also have economic, diplomatic and organizational capabilities. Its strength, whether it be "soft power" (attracting ideas and / or the ability to shape the political agenda in such a way as to shape the preferences of other participants) or "hard power" (material strength that can be measured - economic and military power) should be recognized by other players in the region. It should also be accepted by the developed powers, which are decisive in the international system.

Keywords: Turkey, soft power, regional politics, world order, international relations, economy, military power, Erdogan, global politics.

После прихода к власти Партии справедливости и развития (ПСР) роль Турции, как и ее региональная власть, возросла. Руководство АКР стремилось стать не только региональной державой, но и глобальным игроком. Таким образом, Турция взяла на себя разные роли: естественного лидера «региона; исторического старшего брата»; и защитник "мусульманских меньшинств. Используя Недавние события привели к тому, что Турция попыталась укрепить свою давно желаемую роль восходящей державы «за счет усиления своего влияния в своих соседях и взаимодействия с другими развивающимися державами. В данной статье анализируется понятие «региональная власть» как подкатегория «власти». В этом контексте в данной статье будут использоваться критерии Стефана Шима при анализе силового потенциала Турции в регионе. Он должен обладать экономическим, а также дипломатическим и организационным потенциалом. Его сила, будь то «мягкая сила» (привлечение собственной идеи и / или способность определять политическую повестку дня таким образом, чтобы формировать предпочтения других участников) (Нье 1990) 1 или «жесткая сила» (материальная сила, которую можно измерить - экономическая и военная мощь) должна быть признанным другим актом RS в регионе. Его также должны принять великие державы и новые державы, которые являются определяющими в международной системе. Кроме того, региональная власть (и / или глобальная держава) должна иметь рычаги воздействия, поэтому ее проекция власти должна приносить результаты (Schrim 2010).

Турция, немногим более десяти лет назад, прошла путь от финансового кризиса до одной из самых быстрорастущих экономик в мире. Особенно после глобального финансового кризиса в 2008 году Турция стремилась к глобальному лидерству, когда великие державы столкнулись с проблемами в эту новую эпоху. Страны с развивающейся экономикой, такие как БРИКС (пять основных развивающихся стран -

Бразилия, Россия, Индия, Китай, Южная Африка) и G-20 (Группа 20 основных экономик - Турция сейчас входит в G-20), добились гораздо лучших результатов во время и после мировой финансовый кризис. Во время глобального кризиса Турция рассматривалась как растущая (развивающаяся) экономическая держава; и пытался действовать как глобальный игрок на международных площадках. Руководство АКР стремилось достичь своих 2 023 целей, чтобы стать одной из 10 ведущих экономик мира. Более того, поскольку «турецкая АКП обеспечила стране стабильность и видение» (Byrant & Natau, стр. 1), некоторые круги США (США) объявили Турцию «моделью» демократии для Мусульманского мира, особенно на Ближнем Востоке и в Северной Африке (MENA). Несмотря на внутренние взлеты и падения в ее собственных достижениях в области демократии, которые в последнее время наблюдались в тюрьмах сотен студентов, ученых и журналистов с момента прихода к власти АКР, Турция по-прежнему считается демократической страной и источником вдохновения для других стран региона. [2]

Развитие инфраструктуры и институтов управления, взрывной рост экономики, а также сочетание религиозно консервативной правящей партии и светского управления сделали «турецкую модель» хорошо известной риторикой. Реформы и усилия Турции по модернизации на протяжении всей эры Мустафы Кемала Ататюрка стали образцом для подражания или, скорее, источником вдохновения для других мусульманских стран, таких как Пакистан, Тунис и Иран (до Исламской революции 1979 года).

Эксперт Совета по международным отношениям (CFR) Стивен А. Кук утверждал, что администрация Обамы воспринимала Турцию «не просто как геостратегический актив, но как потенциального партнера» на Ближнем Востоке, особенно после огромных изменений в регионе 4. если и была такая вещь, как «турецкий момент», то, похоже, он прошел, поскольку надежда в арабских странах угасла. «Арабская весна» оставила землю «суровой и темной зимой», вместо того чтобы подарить региону другие краски. Арабская весна не расцвела, но уступила место суровым реалиям построения демократии. Европейским странам потребовались столетия, чтобы стать демократическими государствами после кровавой французской революции. С 1923 года Турецкая Республика все еще стремится стать демократической страной, и, похоже, ей предстоит пройти долгий путь. Гражданское общество в Турции не является сильным и эффективным. Турция не смогла построить сильные институты, подобные странам Европейского Союза, таким как Германия, Франция и Великобритания. Таким образом, Турция не смогла перейти к подлинно либеральной форме демократии, которая привела к накоплению централизованной власти. Турецкие институты и системы сдержек и противовесов в турецкой конституции ослабевают 5. Тем не менее, руководство АКР стремилось взять на себя естественную роль «лидера» в регионе. Эта цель также оказала влияние на его внешнюю политику. [3]

За последнее десятилетие внешняя политика Турции почти не двигалась по восходящей и устойчивой кривой. Политика министра иностранных дел Турции Ахмета Давутоглу «нулевых проблем» с соседями Турции превратилась в «нулевых партнеров». У Турции больше нет стратегических партнеров или надежных союзников из-за ее «неопределенной внешней политики». В результате «непредвиденных обстоятельств» он потерял не только доверие своих бывших союзников, но и потерял региональные связи с такими странами, как Ирак, Иран и Сирия. Например, Иран остается угрозой (ядерной угрозой, если он приобретет ядерное оружие в ближайшем будущем), потому что он объявил, что он атакует Турцию своими ракетами, если он будет поражен израильскими или американскими войсками. Иран обнародовал это; сразу после того, как Турция подписала соглашение о противоракетной обороне с Организацией Североатлантического договора (НАТО) и передала в использование НАТО радарную систему в Кюречике. Гражданская война в Сирии и поддержка Турцией суннитских экстремистских оппозиционных группировок в Сирии ухудшили ее отношения не только с Ираном, но и с Сирией, а также с ее бывшими партнерами, такими как Израиль и Соединенные Штаты. Отношения Турции с Израилем не намного лучше после извинений премьер-министра Израиля Нетаньяху премьер-министру Турции Реджепу Тайипу Эрдогану в связи с инцидентом с Мави Мармара. [4]

С другой стороны, Турция пыталась развивать свои экономические отношения со странами, с которыми у нее есть исторические связи. Кроме того, он улучшил свои отношения со странами в некоторых частях Африки к югу от Сахары. Например, количество посольств Турции в Африке за последние годы выросло с 12 до 34, и она подписала ряд торговых соглашений. Перед арабской весной, в конце 2000-х, отмена визовых ограничений во всем соседнем регионе была еще одним примером «активной внешней политики», которую проводил Давутоглу. Открылись новые рынки. Это, в свою очередь, способствовало экономическому росту Турции. Турецкие инвестиции в помощь увеличились в мусульманских странах на севере и к югу от Сахары и особенно в тюркских странах Центральной Азии. Бюджет Турецкого агентства сотрудничества и координации (Türk Isbirligi ve Koordinasyon Ajansı или

ТКА) в 2011 году составлял 1,73 миллиарда долларов США, что немало по сравнению с бюджетом Фонда развития Европейского союза, который составляет около 3,78 миллиарда евро (5 миллиардов долларов США). доступны ежегодно для своей работы в области развития за пределами ЕС или за пределами соседства (Политика развития ЕС, 2014 г.). Текущая карта деятельности ТКА показывает, что из 30 стран, в которых есть координационные офисы ТКА, только пять находятся в странах без заметного мусульманского населения, а именно в Молдове, Македонии, Грузии, Украине и Кении. [1]

Турция сосредоточила свои усилия на улучшении своих связей с Южным Кавказом, Балканами и Ближним Востоком. Это регионы, где Турция ведет больше всего бизнеса; и участвует в проектах помощи и развития. Согласно отчету PRIО-TESEV, «неоосманская» риторика является наиболее доминирующей стратегией, определяющей политику мягкой силы страны по соседству. Бюлент Арас, директор Центра стратегических исследований в Анкаре, аналитического центра министерства иностранных дел Турции, утверждает, что новая стратегия Турции заключается в том, чтобы «инициировать психологический прорыв на Балканах», чтобы избавиться от негативных воспоминаний прошлого». (Aras 2012, стр. 1). Поступая таким образом, Турция пытается использовать свою мягкую силу для улучшения экономических отношений со странами региона. В этом контексте «новая внешняя политика Турции направлена на использование этой региональной и исторически обоснованной политики. как плацдарм для достижения глобальной позиции» (Bugant & Natay 2013, p. 3). С другой стороны, согласно отчету Международной организации стратегических исследований (USAK), Турция по-прежнему не является региональным лидером, потому что региональный лидер должен обладать не только материальными ресурсами власти, такими как экономический, дипломатический и организационный потенциал, в дополнение к военной мощи (Dinçer & Kutlay 2012). Страны Ближнего Востока стремятся быть похожими на Турцию не из-за политической системы Турции, а из-за экономического успеха Турции.

«Премьер-министр Турции Реджеп Тайип Эрдоган призвал к «новому мировому порядку», основанному на солидарности и доверии, а не конфликте. На практике, однако, Турции еще предстоит выработать какое-либо окончательное видение этого нового порядка, помимо расширения представительства на ключевых форумах». (Байрант и Хатай 2013, стр. 8). Турция озадачила страны своей неуверенной внешней политикой, и большинство ее бывших западных союзников потеряли доверие к Турции. Давутоглу предложил амбициозную программу до восстания, но впоследствии его амбиции постепенно угасли с неожиданными событиями, особенно в Египте и Сирии. Внешняя политика АКР, особенно после «арабской весны» или, скорее, «темной арабской зимы» была сдержанной. Нур Бильге Крисс подчеркнул, что «приоритеты, возможно, всегда придется менять при изменении условий, но у АКР, похоже, нет приоритетов. [...] АКР просто пытается набрать очки во внешней политике с помощью популизма». (Крисс 2010, стр.10). Единственный приоритет АКР, похоже, – это остаться у власти и, следовательно, сменить режим в Турции. Видение правительства на 2023 год (AK Party 2012) - стать одной из новых держав и стремиться к тому, чтобы быть всемогущим, как Османская империя. АКР идентифицирует себя как "консервативно-демократическую" массовую партию, и их идеология уходит корнями в ислам, который оказал влияние на турецко-иранское сближение. Сторонники АКР также сыграли свою роль в поддержании относительно позитивных отношений между Ираном и Турцией. Деловые ассоциации, такие как Ассоциация независимых промышленников и бизнесменов (MUSIAD), особенно активно участвовали в улучшении экономических связей с Ираном, несмотря на эмбарго ООН на Иран. Турция также инициировала ядерную программу и подписала контракт с Китаем на покупку системы противоракетной обороны. Этот шаг сбил с толку государства-члены НАТО, и США потеряли доверие к партнерству с Турцией («Ложные друзья: почему США становятся жесткими с Турцией, 2014 г.»). [8]

Политическое сотрудничество Турции с Ираном также может быть объяснено ее экономическими интересами. Попытки Турции избежать санкций в отношении Ирана можно понять как результат ее зависимости от газовых ресурсов Ирана. Основная причина возражений Турции против санкций в отношении Ирана - защита нового бизнеса. Подобно Бразилии, взаимная точка зрения между Турцией и Ираном как партнерами основывалась не только на экономических целях, но и на их политических устремлениях. Все партнеры стремились к более активному участию в международных учреждениях, устанавливающих нормы и ценности, в которых развивающиеся страны могли бы иметь право голоса. И Турция, и Бразилия утверждали, что политическая изоляция Ирана только радикализирует его позицию. В этой связи они отметили выборы в Иране 2009 года как действительное развитие демократического процесса, поздравив бывшего президента Ахмадинежада сразу после выборов. [5]

Международный имидж Турции, подобной Бразилии, рассматривался как промежуточная держава в свете ее «мягкой силы» (Tarik 2007), ее способности убеждать и брать на себя посредническую роль в

качестве региональной державы с тех пор, как к власти пришла турецкая АКП. Например, АКР пыталась казаться авторитетной региональной державой, делая вид, что это демократия. Интернализация внешней политики, движимой экономикой (экономической взаимозависимостью), а не национальной безопасностью, повысила легитимность ее роли в качестве промежуточной силы. Кроме того, Турция активно участвовала в основных экономических и политических форумах, а также в региональных и многосторонних соглашениях о сотрудничестве. Турция посредством своей активной внешней политики (Давутоглы 2013) могла бы использовать многосторонние форумы с государствами с аналогичными возможностями и общими интересами, чтобы влиять на международные результаты. Несмотря на свои ограниченные возможности и ресурсы по сравнению с великими державами, Турция, подобная Бразилии, продемонстрировала свою готовность расширить свою роль и ответственность с усилением региональной, а также глобальной политики. У Турции и Бразилии очень схожие амбиции, учитывая, что они позиционируют себя как промежуточные державы, устанавливающие порядок.

Турция стремится к созданию новых союзов с развивающимися державами БРИКС. Он пытается улучшить свои отношения с такими странами, как Бразилия; те государства, у которых есть амбиции играть глобальную роль и изменить мировой порядок. Цель обеих стран - «начать новую эру в политической и экономической областях». В соответствии со своими общими целями, две страны также стремятся укрепить сотрудничество не только в экономической сфере, но и в оборонной промышленности. (Турция. Министерство иностранных дел р.д.). [5]

Все эти новые внешнеполитические решения вызывают сомнения в намерениях руководства ПСР. В частности, военная сделка с Китаем обеспокоила страны-члены НАТО, поскольку Турция является его членом и подписала соглашение о противоракетной обороне НАТО. [2]

Список использованной литературы:

1. Шрим С.А. Лидеры нуждаются в последователях: новые силы в глобальном управлении // *Европейский журнал международных отношений*, 17 (1). – С. 197-221.
2. Билгин П. Чей «Ближний Восток»? Геополитические изобретения и практики безопасности // *Международные отношения*, 18 (1), стр. 25-41.
3. Byrant R.; Хатай, М. Мягкая политика и жесткий выбор: оценка новой региональной дипломатии Турции // *Институт исследования проблем мира Осло (PRIO), Отчет РСС, 2/2013.*
4. Dinçer O.B.; Кутлай, М. 2012. Энергетические мощности Турции на Ближнем Востоке. // *Международная организация стратегических исследований (USAK), Отчет № 12-04, июнь.*
5. Матакбаева Л.Х. Международные отношения в условиях глобализации // *Вестник КазНПУ имени Абая. Серия «Международная жизнь и политика». №3-4 (54-55), 2018. – С. 29.*
6. Харрелл А. Гегемония, либерализм и глобальный порядок: какое пространство для потенциальных великих держав? // *Международные отношения*, 82 (1), стр. 1-19.
7. Холсти К. Концепция национальной роли в изучении внешней политики // *Ежеквартальный журнал международных исследований*, 14 (3), стр. 233-309.
8. Най Дж. Изменяющаяся природа власти // *Политология Quarterly*, 105 (2), стр. 177-192.

УДК 32(092)

ВАК 23.00.01, 07.00.10

Т.З. Төлегенов¹, З.Қадылбекова²

*¹Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті,
халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушы
Алматы қ., Қазақстан*

²Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының 3-курс студенті

УИНСТОН ЧЕРЧИЛЛЬ- ЖЕКЕ ТҰЛҒА РЕТІНДЕ ЖӘНЕ САЯСИ КӨШБАСШЫЛЫҚ

Аңдатпа

Мақала әйгілі У.Черчилльдің Ұлыбританияға қосқан орасан зор үлесіне арналған. Бұл мақаланың ғылыми өзектілігі – Уинстон Черчилльдің бейнесі біздің санамызға ХХ ғасырдағы ең ірі батыс саясаткерлерінің бірі ретінде енгендігі. Керемет спикер және шынайы планетарлық ойлаудың иегері Черчилль әлем

тарихының негізгі дамуын болжап қана қоймай, көптеген ғылыми кітаптар жазып қалдырды, 1953 жылы әдебиет бойынша Нобель сыйлығына ие болды. Мақалада көшбасшының жеке стратегиясы, саяси аренадағы қалыптасуы мен дамуының негізгі кезеңдері көрсетілген. У.Черчилльдің балалық шағынан бастау алған саяси өмірге деген қызығушылығы, тұлға ретінде қалыптасуы және оның саяси мансабының алғашқы баспалдақтары талданады. Сонымен қатар, саясат кітаптарынан мысалдар келтіріліп, Черчилльдің Англияның сыртқы саясатындағы рөлі қарастырылды. Уинстон Черчилльдің өмірі көп нәрселермен ерекшеленеді, сондай-ақ ол Ұлыбритания үкіметін алғаш басқарған кезеңнен бастап, саясат сахнасында ерекше орын ала білді. Премьер-министр болған жылдары оның парламенттік саладағы саяси қызметінің ең табысты әрі нәтижелі кезеңі болып есептеледі. Мақала соңында Черчилльдің Бірінші дүниежүзілік соғыс қарсаңындағы саясаты және оның көзқарастары қарастырылады.

Түйін сөздер: Уинстон Черчилль, саясат, Ұлыбритания, консерваторлар, премьер-министр, саяси карьера.

Толегенов Т.З.¹, Кадылбекова З.²

*¹старший преподаватель Института Сорбонна-Казахстан
кафедры международных отношений при КазНПУ им. Абая,
г. Алматы, Казахстан*

²студентка 3 курса Института Сорбонна-Казахстан, факультета международных отношений

УИНСТОН ЧЕРЧИЛЛЬ: ОСОБЕННОСТИ СТАНОВЛЕНИЯ ЛИЧНОСТИ И ПОЛИТИЧЕСКОГО ЛИДЕРСТВА

Аннотация

Статья посвящена вкладу знаменитой У.Черчилля. Научная актуальность данной работы в том, что образ Уинстона Черчилля давно запечатлен в нашем сознании один из крупнейших – западных политиков XX века. Блестящий оратор и обладатель поистине планетарного мышления, Черчилль не только предсказал основные развития мировой истории, но и оставил после себя множество прекрасных книг – недаром в 1953 году он был удостоен Нобелевской премии по литературе. В статье показаны основные этапы становления и развития политической стратегии лидера. Анализирован становление У.Черчилля как личности и начало его политической карьеры. Также здесь

приведены примеры из книг политика и рассмотрено роль У.Черчилля во внешней политике Англии. Многое в жизни Уинстона Черчилля поражает и восхищает, но особое место в ней занимает период, когда он впервые возглавил правительство Великобритании. Период премьерства стал итогом, кульминационным пунктом его политической деятельности на парламентском поприще. В конце были рассмотрены политика Черчилля накануне первой мировой войны и его усилия.

Ключевые слова: Уинстон Черчилль, политика, Великобритания, консерваторы, премьер-министр, политическая карьера.

Tolegenov T.Z.¹, Kadylbekova Z.²

¹Senior Lecturer of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan

²student of the 3rd course of International relations, Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU

WINSTON CHURCHILL: FEATURES OF PERSONAL DEVELOPMENT AND POLITICAL LEADERSHIP

Abstract

The article is devoted to the contribution of the famous W.Churchill. The scientific relevance of this work is that the image of Winston Churchill has long been imprinted in our minds one of the largest western politicians of the twentieth century. A brilliant speaker and a truly planetary thinker, Churchill not only predicted the major developments in world history, but also left behind many excellent books – no wonder in 1953 he was awarded the Nobel prize in literature. The article shows the main stages of formation and development of the leader's political strategy. The article analyzes the formation of W.Churchill as a person and the beginning of his political career. It also provides examples from the books of politics and examines the role of W. Churchill in the foreign policy of England. Many things in the life of Winston Churchill are striking and admiring, but a special place in it is occupied by the period when he first headed the British government. The period of his Premiership was the

culmination of his political activity in the parliamentary field. At the end, Churchill's policies on the eve of World war I and his efforts were reviewed.

Keywords: Winston Churchill, politics, Great Britain, conservatives, Prime Minister, political career.

Уинстон Леонард Спенсер-Черчилль – Британдық мемлекет қайраткері, Ұлыбритания премьер-министрі, жазушы сондай-ақ, әскери қызметкер. Британ академиясының беделді мүшесі болған саяси көшбасшысы туралы тарих беттерінде мәліметтер жетерлік. Алайда, Англия премьер-министрі мен “үлкен үштіктің” мүшесі ретінде есімізге сақталған Черчилльдің Адмиралтейдің бірінші лорды, Ішкі істер министрі, суретші, қазынашылық канцлері қызметінде болғаны көбіне белгісіз.

Жас кезінен принципті және айтқанынан қайтпайтын Уинстон көп адамдарға ұнай бермейтін еді. Мальборо герцогтарының отбасында дүниеге келген болашақ қайраткер мектеп қабырғасынан-ақ өз айтқанымен жүретін, бірбеткейлігімен таныла бастаған болатын. Әкесі Рэндольф Черчелльдің харизматикалық саясаткерлігінің дарығандығы болса керек, Уинстонда жастайынан өзіндік пікірін ұстана білді. Оқудағы жетістіктеріне қарамастан оның тәртібі мен мінез-құлығы әрдайым талқыға түсетін. Ресей тарихшысы, дипломат В.Г. Трухановский өз жазбасында: “Уинстонның мектептегі деңгейінің төмендігі, ол оның қырсық әрі бірбеткей мінезінде”, - деген болатын [2].

1886-1893 жылдар ол үшін айтарлықтай өзгеріс кезеңі болды. Ата-анасының нұсқауымен ол Итон колледжіне, кейін Сандхэрсттегі әскери училищеге ауысты. Кавалериялық курсанттан бастаған шені екінші лейтенантқа дейін көтерілді. Алайда, сол жылы әкесі, кейін сүйікті тәрбиешісі қайтыс болады. Уинстон үшін бұл өте ауыр соққы болып тиді. Училищеден кейінгі Черчилль мүлдем басқа әскери қызметкер Уинстон Спенсер Черчилльге айналды. Бастапқыда Гусар полкінде қызметін бастап, Куба, Үнді шекараларындағы соғыстарда да бой көрсетті, кейін әскери корреспондент атанды. Өзінің репортаждарымен танылған ол Ағылшын-Бур соғысында журналист ретінде де, соғыс қимылдары кезінде ержүрек әскер шебінде де танылып, халық ықыласына бөленді [4].

Біраз жылдарды артқа тастап, өткен дәуірінің панорамасына айналған “Менің алғашқы жылдарым” атты (“Мои ранние годы”) авантюристік романын оқырманға ұсынды. Онда балалық шағының айқын көріністерімен, 30 жасар У.Черчилльге дейінгі кезеңдерін суреттейді. 1895 жылы “саясат ойынына” араласуға бел буады. Әскери дисциплина мен жауапкершіліктен алыстаған сайын Уинстон үшін саясат алаңы қызығырақ болып көрінді. Оксфорд немесе Кэмбриджден “таза техникалық білім” алуды жоспарлаған оның бұл ісі ұзаққа бармайды. Оның себебі айқын еді: тағы да қыңыр мінезінің арқасында ол профессорлардың назарынан тыс қалды. Өзге саясаткерлер Уинстонның бұл ісін парадокс деп есептеді. Әлі де әкесінің көлеңкесінен шыға алмай жүрген жеткіншек қатарына жатқызып, Черчилльдер әулетінің тұқым қуалау қасиеті деп ойлады. Уинстон өте өршіл болды. Қарсыластардың пікірлеріне қарамастан билік пен мансапқа тезірек қол жеткізуді ойлады. Сол себептенде өзінің ораторлық шеберлігі мен табандылығының арқасында танымал Еуропалық газет беттерінде мақалаларын басып шығарды. Бойындағы білімнің жеткіліксіздігін, пайдасыз уақытты өткізіп жүргенін ескере келе анасының айтқанына құлақ түреді.

Черчилль тарих, философия, саясат пен экономика тақырыптарында кітап оқуды бастайды. Ғылыми дәрежеге жету үшін, ұлы спикерлерді тыңдады, шешендік өнерді дамытып, дикцияның дұрыс қойылуына дейін қамтыды. Өзін-өзі қайта тәрбиелеу жолына түскен У.Черчилль бірнеше кітаптарында жарыққа шығарып үлгерген еді. Олардың бірқатарлары: “Малаканд қарулы күштерінің тарихы” (“История Малакандских вооруженных сил”), Судан операциясы туралы жазылған “Өзен соғысы” (“Речная война”) және диктаторлық режимге қарсылық танытқан халықтық революция сөзі ретінде танылған “Саврола” шығармасы. Осылайша Англияда Уинстон Черчилль есімі жаңғыра бастады [1].

1899 жылы Манчестер графындағы Олдем қаласынан Консерваторлар партиясынан парламентке сайлауға ұсыныс алады. Қауымдар палатасындағы Черчилльдің алғашқы әрекеті сәтсіз аяқталды. Олдемнің екі мандаты да либералдар қолына берілді. Оның айтқанынан қайтпайтын мінезінің арқасында 5 жылдан кейін колония істері министрінің бірінші орынбасары лауазымына ие болады. Оған консерваторлар басшыларының әрекеттері мүлдем ұнамаған еді, ол өзгерістер мен жаңартуларды қалады. Жаңа лауазымға ие бола салысымен Уинстон жұмысшылардың жалқысы мен жұмыс күнінің ұзақтығы туралы заң қабылдатады. Кейін үкіметте өзгеріс орын алған кезде ішкі істер министрлігінің мандатына ауысты. Сонымен қатар, Англияның сыртқы саясатында мұқият қадағалап жүрді. Осындай еңбегінің арқасында Лордтар партиясының лидері Генри Асквит Черчилльге жаңа жұмыс ұсынады. Бұл Адмиралтейдің бірінші лорды еді. Черчилль тарихты ең көрнекті тұлғалар мен елін қорғаушы батырлары жасайды дегенге күмәнсіз сенді.

Ол өзін ағылшын халқының басқарушы тағдыры деп есептеді. Бірақ ол үшін Парламенттегі сөз сөйлеу, презентация формасы қиынға соқты. Туа біткен сөйлеу кемістігін жасыру үшін Черчилль барын

салды. Білікті партия мүшелері оны алғашқы кезеңнен бастап-ақ жолдан тайдыруға ұмтылды. Бірақ, Черчилль алдын-ала сөздерін жазбаша түрде пысықтап, өзін кез-келген парламентшілер реакциясына дайындай білді.

У.Черчилль бүкіл өмірінде дерлік, тіпті премьер-министр болған сәтінде де осы әдіспен жүрді [6].

Ол әр сөзінде өзінің әкесінің мұрагері екендігін, және оның парламенттік тактикасымен жүретінін әрқашан мәлімдейтін. Сол позициялардан ұзамай Уинстон үкіметке ағылшын армиясын қайта құру және реформалау туралы жоба ұсынады. Уинстонның саясат аренасындағы өмірі тартыс пен таласқа толы болды. Черчилль өзі айтқандай: “Саясат соғыс сияқты тартысты әрі қауіпті. Соғыста сізді бір рет қана өлтіруге болады, ал саясатта – бірнеше рет” [2].

Черчилльдің мансабы Бірінші дүниежүзілік соғыс қарсаңында қауымдар палатасы тарапынан қатаң сынға ұшырай бастады. Адмиралтидің алғашқы лорды ретінде ол Жерорта теңізі мен Қара теңіз арасындағы байланысты қорғаған Дарданелл мен Галлиполи түбегін басып алуға сәтсіз әрекет жасады деп айыпталды. Бұл кезең Черчилльдің саяси мансабын ұзақ жылдар бойы айналшықтап жүрді.

Алайда, Министрлер кабинетінің ішіндегі Германияға қарсы тұру қажеттілігіне табандылықпен кіріскен жалғыз Черчилль болатын. 1906 жылы қаңтарда либералдарға жеңіс әкелген парламент сайлауы өтті. Черчилль Манчестерде өз кандидатурасын ұсынды. Еркін сауда ұраны (The Slogan of Free Trade) жеңіске жетуге көп септігін тигізді. Черчилль Глазгода социализмге деген көзқарасын білдіретін сөз сөйледі. Ол жұмысшы табының саяси және басқа да мүдделерін қорғауды ағылшын буржуазиясына сеніп тапсыруға шақырды. Социализм доктринасын ұжымдастыруды, демократиялық бостандық пен кәсіпкерлер бостандығын бірінші орынға қойды [3].

1907 жылы Англия ақыры Ресеймен келісімге келді, Антанта шарты аяқталды. Ұлы державалар арасындағы қарым-қатынас одан сайын ушыға түсті. Соғыс қарсаңындағы әскери аймақ Черчилльді бұрыннан қызықтыратын. Ол әскери-теңіз күштері Англияның басты қарулы күшіне айналатынына сенімді болды. Черчилль ағылшын флотын қайта құрған адмирал Фишермен тығыз қарым-қатынас орната білді. Фишермен қарым-қатынас Черчилльге ағылшын Әскери-теңіз күштерінің жағдайы мен даму перспективалары туралы егжей-тегжейлі білуге мүмкіндік берді. Саяси саладағы соғыс қарсаңымен қатар келген жетістіктері оның болашаққа деген жоспарларын оданда сенімдірек ете білді.

Бірінші дүниежүзілік соғыс тарихында Черчилль алғашқы танк жасауға әрекеті арқылы қалды. Алдымен ол пулеметпен қаруланған бронды автомобильдер өндірісін ұйымдастырды. Кейін Черчилльге ұрыс машинасын траншеяларды жеңе алатын арнайы көпірмен жабдықтау идеясы келді. Осылайша болашақ танктың прототипі пайда болды.

1915 жылы Уинстон қайнап жатқан майданға Фладрияға аттанды. Британдық министрді қатардағы әскер ретінде елестету мүмкін емес еді. Бірақ, ол өз қызметін басқалармен тең дәрежеде атқара білді. Қол астындағы батальон Черчилльдің салқынқандылығы мен қарапайымдылығын жиі талқылайтын. Лондон газеттерінің бірі оны былайша суреттеді: “Уинстон өз сарбаздарының арасында Парламенттің төменгі палатасының ең соңында жүргендей болатын”. 1916 жылы Черчилль Лондонға қайтып оралады [3].

Бұл кезең дағдарыс сәті еді. Либералды партия билікте қалу үшін консерваторларға коалициялық үкімет құруды ұсынды. Бұл ретте консерваторлар Уинстон Черчилльді үкіметтен шығару шартын қойды. Соғыс майданынан енді оралған Черчилль үшін бұл шешім соққы болып тиді. Оның бойындағы адалдық пен тазалықты көре білген жалғыз адам Клементина болды. Ол Уинстонның ары қарай өмір сүруіне нағыз мотивация мен жаңа дем бере білді.

1917 жылы Черчилль жаңа қызметке тағайындалды. Соғыс және авиация министрі. Ол “онжылдық құрылыстың” (“the Ten Year Rule”), басты архитектураға айналды. Бұл қазынашылыққа “алдағы он жыл ішінде ұлы еуропалық соғыс болмайды”, - деген болжамына сүйене отырып, стратегиялық, сыртқы және қаржылық саясатты басқаруға мүмкіндік беретін доктрина. Черчилльдің әскери бөлімде болғандағы басты алаңдаушылығы ол, одақтастардың Ресейдегі азамат соғысына араласуы болды. Ол большевизмге түбегейлі қарсы болды. Сонымен, Уинстон Черчилль Бірінші дүниежүзілік соғыс аяқталғаннан соң, соғыс салдарынан жапа шеккен мемлекеттерге көмек қолын созды, Ұлыбритания министрлер кабинетін жандандыра түсті, біршама келісімшарттарға қол қойды.

- 1919 жылы Ұлыбритания және Франция одақтастығына жол ашты. Америка сенатының одақтан бас тартқанына қарамастан, соғыстан кейінгі бейбітшілікті қамтамасыз ету үшін Франциямен одаққа қол қойды;

- 1920 жылы, соңғы британдық әскерлер шығарылғаннан кейін, Черчилль поляктарға Украина аумағына басып кірген кезде қару-жарақ жіберуде маңызды рөл атқарды;

- Ирландияның тәуелсіздік соғысында әскери күштердің араласуына кедергі болды;

- 1921 жылы Ирландияның еркін мемлекетін құрған Англия-Ирландия келісіміне қол қоюшылардың бірі болды;

- Британдық теңіз компанияларының мүддесін қорғау үшін Ирландияның еркін мемлекеті (The 1921 Anglo-Irish Treaty) туралы ұзақ келіссөздің бір бөлігін жасасты. Оған үш келісімшарттық порттар - Квинстаун (Кобх), Берейнвен және Лох Свилли кірді, оларды патша флоты Атлантикалық база ретінде пайдалануға болатын болды [6];

- 1923 жылы Черчилль *Burma Oil* мұнай компаниясының ақылы кеңесшісі ретінде, Бирмаға парсы (иран) мұнай ресурстарына эксклюзивті құқықтар алуға мүмкіндік берді;

Черчилль тек қана британдықтардың жағдайына алаңдаушылық білдіріп қоймай, Таяу Шығыс елдеріндегі отарлы аймақтарға да өз көзқарасын білдіріп отырды. Мандаттық аумақтарға британдық авиация күштерін орналастыруды көздеді. Өз шешімдерінде Ұлыбританиялық саяхатшы, дипломат, әскери қызметкер Т.Е. Лоуренстің кеңестеріне сүйеніп отырды. Сондай-ақ Түркиядағы Чанак (Чанаккале) маңындағы Дарданелл бұғазын оккупациялық аймақ ретінде санап, Британдық күштерді жіберді.

Кезекті парламенттік сайлау науқанында Черчилль аяқ астынан науқастанып, аппендэктомиядан өтуге мәжбүр болады. Оның бұл жағдайы партияның соңғы сәтсіздіктерімен тұс келді. Өзінің саяси әлсіздігі кезеңінде Черчилль қылқалам мен кескіндемеге жүгінді. Бұған дейін айтқанымыздай, ол саяси көшбасшылық қырынан ғана емес, шығармашылық саласынан да құр алақан емес екендігін де көрсете білді. Саясатқа қайта оралғанға дейін ол, 20 000 фунт-стерлингге дейін бағаланған шығармаларымен айналысты [2].

1923 жылы консерваторлардың белсенді мүшесі Стэнли Болдуин протекционистік бағдарлама бойынша партияны басқарған кезде, Черчилль Лестерде еркін сауданың либералды жақтаушысы ретінде тұрды. Өз қызметіне қайта оралысымен оны 1926 жылғы шахтерлардың ереуілі қарсы алды. Черчилль жалпы ереуілді квазиреволюциялық шара ретінде қарастырды және ең алдымен жанжалды келіссөздер арқылы шешуге қарсы болды. Тіпті, төтенше жағдайлар жөніндегі *British Gazette* ресми газетін редакциялауға мүмкіндік алды.

1929 жылы үкімет құлап, 1931 жылы Ұлттық үкімет құрылды. Черчилль соңғы уақыттары ең ұтқыр саясаткерлерді әңгімеге тартып жүрді. Дэвид Ллойд Джордж, Фредерик Биркенхед және Бивербрук сияқты саяси қайраткерлермен саясатта қажетті практикалар мен ымыраға келу жөнінде санасып отыратын [5].

Консервативті үкімет жалпы сайлауда жеңіске жетсе де, Черчилль консервативті бизнес комитетіне, консервативті депутаттардың ресми басшылығына сайлауға ұмтылмады. Алдағы екі жыл ішінде Черчилль тарифтерді қорғау және Үндістанның тәуелсіздігі туралы консервативті басшылықтан, саяси көзқарастарымен және газет магнаттарымен, қаржыгерлермен және сипаттамалары күмәнді деп саналатын адамдармен достығынан бас тартты. Рамсей Макдональд 1931 жылы ұлттық үкіметті құрған кезде де Черчилль министрлер кабинетіне шақырылмады. Саясаттан қайта аластатылған Черчилль көп уақытын шығармаларын жазуға арнады. “Мальборо: оның өмірі мен уақыты”, - деп аталатын Джон Черчилльдің өмірбаяны жарық көрді. Кейін, британдық басылым беттерінде парламенттік, экономикалық бағыттағы мақалалары жарияланып отырды.

Черчилльдің ойынша, ол Британияны құтқаруға бар күшін сала білді. Еуропадағы, империядағы және әлемдегі тарихи рөлі, қиындықтар мен дағдарыстарға қол жеткізетін іс-әрекеттің жақтаушысы, соғыс ардагері, ұзақ саяси қуғын-сүргінге қарамастан немесе оған байланысты саясат өнерін меңгерген мемлекет қайраткері, таусылмайтын энергия және толық фокус, ол өзінің барлық қабілеттеріне қайта танығандай болып көрінді. Сөйтіп, 1939 жылы 3 қыркүйекте Англия Германияға соғыс жариялаған күні Чемберлен Черчилльді бұрынғы Адмиралтика бастығы етіп қайта тағайындады. Флот “Уинстон қайтып келді”, - деген хабар алды. 11 қыркүйекте Президенттің құттықтау хаты табысталды. Франклин Делано Рузвельт пен Уинстон Черчилль арасында естелік хат алмасу әдетке айнала бастады...

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. *Winston Churchill - New Orleans, LA - Statues of Historic Figures on Waymarking.com.*
2. *Roy Jenkins. Churchill: a biography. – 2001. – С. 20-21. – ISBN 0-374-12354-3.*
3. *Роуз Н. Черчилль : Бурная жизнь / Пер. Е.Ф. Левиной. – М.: АСТ, 2004. – ISBN 5-17-014478-4.*
4. *Мои ранние годы. 1874-1904 | My Early Life | Уинстон Спенсер Черчилль*
5. *«БОЛЬШАЯ ТРОЙКА» (И.В. Сталин, Ф.Д. Рузвельт, У. Черчилль): Союзники во имя мира Л.В. Пономаренко, О.С. Чикризова*
6. *Трухановский В.Г. Уинстон Черчилль. Политическая биография. – М.,1977. – С.411*

УДК 061/2(100)
МРНТИ 11.25.57

Нурмашиова Ф.А.¹, Сембинов М.К.²

¹магистрант 2 курса, специальности «Международных отношений»
²к.и.н., профессор кафедры международных отношений Института Сорбонна-Казахстан

АФГАНСКАЯ ПРОБЛЕМАТИКА В РЕГИОНАЛЬНОЙ И МИРОВОЙ ПОЛИТИКЕ

Аннотация

В статье рассмотрены проблемы Афганистана. В этом регионе происходит пересечение интересов таких держав, как США и Китая, а также некоторых стран Европы, Ближнего и Среднего Востока, прежде всего Турции, Ирана и Пакистана. Здесь происходит столкновение экономических, политических, идеологических и военно-стратегических интересов ряда ведущих стран мира.

Афганская проблема затрагивает интересы России и стран Центральной Азии, что делает исследование данного региона весьма актуальным. Анализируется роль Афганистана в современном мире и делается вывод, что страна продолжает занимать значительное место в сложных международных отношениях.

Ключевые слова: конфликт в Афганистане, Китай, США, Россия, МССБ, ШОС, ТАПИ, ИГИЛ, Талибан.

Ф.А. Нурмашиова¹, М.К. Сембинов²

¹«Халықаралық қатынастар» мамандығының 2-курс студенті
²т.ғ.к., Сорбонна-Қазақстан Институтының халықаралық қатынастар кафедрасының профессоры

АЙМАҚТЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕМДІК САЯСАТТАҒЫ АУҒАН МӘСЕЛЕЛЕРІ

Аңдатпа

Мақалада Ауғанстан мәселелері қарастырылған. Бұл аймақта АҚШ пен Қытай сияқты державалардың сондай-ақ Еуропаның, Таяу және Орта Шығыстың кейбір елдерінің, ең алдымен Түркия, Иран және Пакистан мүдделері қиылысады. Мұнда әлемнің бірқатар жетекші елдерінің экономикалық, саяси, идеологиялық және әскери стратегиялық институттарының қақтығысы орын алады. Ауған мәселесі әсер етеді Ресеймен Орталық Азия елдерінің мүдделеріне, бұл аймақты зерттеуді өте өзекті етеді. Қазіргі әлемдегі Ауғанстанның ролі талданып халықаралық қатынастарда маңызды орын алуды жалғастыруда деген қорытынды жасалады.

Түйін сөздер: Ауғанстандағы қақтығыс, Қытай, Ресей, ИШИМ, АҚШ, ШЫҰ, ТАПИ, Талибан, тұрақтандыру,

F.A. Nurmashova¹, M.K. Sembinov²

¹master of the 2nd year of specialty "International Relations"
²assistant professor of historical sciences, Professor of the Department of International Relations at the Institute Sorbonne-Kazakhstan

THE PROBLEMS IN AFGHANISTAN IN REGIONAL AND GLOBAL POLITICS

Abstract

Article deals with the problems of Afghanistan. In this region there is an intersection of interests of such powers as the United States and China, as well as some countries in Europe, the Middle East and Central Asia, first of all Turkey, Iran and Pakistan. There is a clash of economic, political, ideological and military strategic interests of a number of leading countries of the world. The Afghan problem affects interests of Russia and Central Asian countries, which makes the study of this region very relevant. The role of Afghanistan in modern worlds analyzed and the conclusion that the country still plays a significant part in the complicated international relations.

Key words: the conflict in Afghanistan, the ISAF, the USA, China, ISIS, the SCO, TAPI, Taliban.

Афганистан – это архиважный объект международных отношений, на которой сосредоточено внимание сверхдержав, в этой стране так или иначе постоянно шла война, в ее истории периоды гражданских войн и региональных противостояний дольше, чем мирного времени, что даже получила название «кладбище империй». В настоящее время проблема Афганистана является нерешенной, и его урегулирование остается важной для мирового сообщества.

Основанием происходящего в нем кризиса послужили по большей степени такие предпосылки, как:

1) Этнические противоречия, возникшие в процессе централизации. Который продолжился с 18 до конца 19 вв. в ходе образования централизованного государства в него вошли территории, населенные разными народами - Бадахшан, Нуристан, северный Афганистан, западный Афганистан и т.д. Сюда можно отнести вопрос «разделенных народов»- пуштунов, таджиков, узбеков, хазарейцев, туркменов, белуджей;

2) после приобретения независимости Афганистана основным источником противоречий стала «линия Дюранда», разделившая Афганистан и Пакистан, и которая является камнем преткновения в отношениях этих стран;

3) религиозный вопрос, дело в том что этнические меньшинства (хазарейцы) исповедующие ислам другого толка (шиизм джафаристского и исмаилитского толка) становятся изгоями по религиозным причинам.

Государство из-за своих внутренних разногласий значительно отстала в социально-экономическом развитии от других государств и нуждается в поддержке со стороны мирового сообщества.

В начале 2000 гг. на Афганской земле параллельно велись два военных действия: одну военную операцию проводил США на основе 51-й статьи ООН, как самооборона против нападений на американских граждан и территорию; другую - Международные силы содействия безопасности МССБ/ISAF, которая представляла собой коалицию многих стран (в ней участвовало до 150 тыс. человек из 51 стран).

В этот период для решения проблем Афганистана международной коалицией была предложена «Боннская модель», определившая основы политической жизни государства. Согласно этой модели, была создана «Лояя джирга» – Совет старейшин основных племен. Эта модель политического устройства была ответом на усиление движения «Талибан». Талибы выступали за политическое доминирование племени пуштун, чему естественно было не радо этническое меньшинство. Талибы видели будущее государственное устройство на основе шариата. Главным негативной стороной этого движения был стратегический союз с международной террористической организацией «Аль-Каида», которая, как известно, имеет связи с и другими террористическими организациями. Такими как ИДУ (Исламское движение Узбекистана), «Чеченской Республикой Ичкерия и т.п. в последующем,

В 2015 г. в северных районах Афганистана произошло сближение ИДУ с ИГИЛ (ДАИШ), Целью этой группировки тогда по их заявлению было – создание своей ячейки в Великом Хорасане, название, объединяющее в одно целое, земли Афганистана, Пакистана, Ирана и Центральной Азии. Принято считать, что эта организация искусственно сформирована и импортирована иностранными спецслужбами, и большую часть составляют не афганцы, а представители разных регионов, среди них есть - выходцы с Ближнего Востока, Северного Кавказа, Центральной Азии, Пакистана, Индии, Китая (Китайские уйгуры). На начальном этапе своего появления на мировой политической сцене ИГИЛ не воспринимали положительно. Сказывалось их различие в видении желаемого мироустройства. Талибы желали очистить Афганистан от иностранного присутствия. ИГИЛ стремилось создать исламское государство посредством джихада всемирного масштаба. [1]

В 2009 г. стратегия коалиции направлена на передачу основных функций по контролю над собственной территорией силовым структурам правительства Афганского государства.

В 2014 г. после вывода международной коалицией своих основных военных сил с Афганистаном подписали соглашение правительство США и организация НАТО, по соглашению до 2020 года в Афганистане присутствовал уменьшенный военный контингент. Учитывая, что Афганские вооруженные силы занимают лишь 78-е место в мире, согласно рейтингу военной мощи Global Firepower Index, возникает вполне резонный вопрос - сможет ли поддерживать необходимый уровень безопасности после вывода контингента американских войск. [2]

Сегодня в меняющейся системе международных отношений роль Афганистана остается прежней. Борьбу за эту территорию вели страны, обладающие мощью сверхдержав: США, Российская империя-СССР, Великобритания.

Системообразующей, региональной проблемой, является проблема диалога трех региональных держав, которые определились как государства «второго круга» в мировой политике - Индия, Пакистан, Иран, имеющие непосредственное отношение к Афганистану и имеющие свои национальные интересы в данном регионе. [3, с.27]

Дальнейшее формирование и мирное развитие Афганистана во многом зависит от отношений соседних стран – Пакистана, Ирана, Центральной Азии, а также таких государств, претендующих на звание мировых держав – США, России, Китая, важное значение имеет отношение также Индии, Турции, все они хотели проецировать свое влияние на эту территорию.

В данное время всем очевидна происходящая перестройка в структуре международно-политической системы, параллельно изменяются расстановка сил в поле международных отношений и роль главных субъектов мировой политики. За право быть центральными игроками, имеющими широкими возможностями влияния конкурируют некоторые государства, ранее не имевших такую возможность. Речь идет, конечно же о Китае и Индии. Их дальнейшая участь в роли восходящей державы во многом зависит от их политического поведения на международной арене; от их умения строить свою политическую линию, от запаса их внутренней устойчивости и способности адекватно реагировать на внешнее влияние.

В современное время взаимодействие Афганистан, Китая и Пакистана продиктовано региональной взаимосвязанностью, возможна перспектива расширения проекта КПЭК – подключение к нему Афганистана. Китайско-Пакистанский экономический коридор (КПЭК) был выдвинут в 2013 г. Китаем как инфраструктурный проект. Порт Гвадар, расположенный на южном побережье Пакистана является очень важным для Китая, прокладка трубопровода призвано связать Гвадар и Синьцзян и сокращает расстояние до 1600 миль по перевозке сырьевых материалов. Этот проект является своеобразным карт бланшем для Китая в «большой игре» в ЦА и Ближнем Востоке. Постепенное налаживание сотрудничества может привести предполагает при создании военно-морской базы Китая в Дживани (Пакистан) также военно-техническое сотрудничество в Бадахшане (Афганистан) для обеспечения безопасности проекта ввиду высокой конфликтности в Афганистане. Такое экономическое и военно-политическое сотрудничество. Вызывает беспокойство у США и Индии, но в целом поддерживается Россией. РФ сотрудничает с Китаем в формате двусторонних, и многосторонних отношений, в том числе и в формате ШОС.

В отношениях России и Афганистана были неоднозначны. В отношениях государств было все: недоверие, торговые отношения, сотрудничество и взаимная неприязнь. Сближение и предательство, Россия, пожалуй, единственная из немусульманских стран, которая имеет столь давние тесные отношения еще со времен средневековья. В 1990-х Россия поддерживала «Северный альянс», а в 2003 г. «Талибан» внесли в список террористических организаций. Для Москвы эта страна важна с точки зрения ее национальных интересов, и Россия не может оставаться в стороне от происходящих там процессов. Москве нужен стабильный, прогнозируемый и геополитически нейтральный Кабул, который не будет гаванью международных террористических групп. Афганская территория граничит с соседними с Россией странами Центральной Азии, которые связаны с РФ совместными договорами в рамках ШОС, ОДКБ, СНГ, ЕАЭС.

В 2016-2017 гг. Россия провела переговоры с участием Китая, Ирана, Пакистана по проблемам терроризма, исходящих от радикально настроенных группировок и установление мира в Афганистане. Всего было три раунда переговоров, на третьем раунде к переговорам присоединился Афганистан. Для выяснения переговорных позиций происходил контакт с «Талибан». В ходе переговоров предполагалось выдвинуть требование талибам отказаться от любых контактов с террористически настроенными организациями - ИГИЛ, Аль-каеда, сепаратисты Синьцзяна, также переход к легальной политической борьбе, в 2018 г. предполагалось использовать формат ШОС как площадку по снижению конфликта в регионе путем диалога Индии и Пакистана, Афганистан выступал гарантом нейтралитета.

Вполне естественно желание Москвы видеть Афганистан в будущем политически стабильным государством. Завершение войны в Афганистане позволило бы как России, так и ее союзникам в ЦА в полной мере использовать значительный потенциал торгово-экономического сотрудничества, как с Афганистаном, так и транзита через его территорию в оба направления.

Страны ЦА видят в Афганском государстве не только угрозу, но и возможного перспективного партнера. Интеграция посредством реализации проектов различных сферах: торгово-экономической, транзитно-транспортной, инвестиционной, энергетической становится главной направленностью во взаимоотношениях этих стран с Афганистаном.

Правительство Узбекистане выступает за вовлечение Афганистана в общее пространство всего центрально-азиатского региона. По этому поводу Ш. Мирзиёев выдвинул ряд предложений – создание постоянного комитета, а при ООН по Афганистану. Сделать Ташкент одним из главных центров по примирению в Афганистане, в том числе с участием талибов. [4]

Отношение Турции к происходящему в государстве Афганистан определяется ее членством в НАТО. Турецкие военные принимали участие в составе, созданных на базе НАТО Международных сил содействия безопасности МССБ в Афганистане.

4 октября 2020 г. состоялась встреча на уровне министров иностранных дел Туркменистана и Афганистана по теме продвижения проекта ТАПИ, по экспорту туркменского газа в страны Южной Азии, который обеспечил бы независимость от России и Китая. Этот проект был разработан еще в советский период, начато официальное строительство газопровода в 2017 г. На сегодняшний день газопровод построен до границы Афганистана. Стороны отметили «успешное продвижение многоплановых транспортных и энергетических проектов, включая строительство газопровода Туркменистан-Афганистан-Пакистан-Иран и линий электропередачи оптико-волоконной связи». Однако перспективы дальнейшего строительства выглядят не очень реальными, так как сохраняются некоторые проблемы с финансированием проекта и обеспечением его безопасности. [5]

Одним из приоритетных направлений сотрудничества Таджикистана и Афганистана является энергетический сектор. По сообщению пресс-службы президента Таджикистана, «Таджикистан готов принять необходимые меры для обеспечения и увеличения поставок электроэнергии в соседний Афганистан. В этом контексте сотрудничество реализации в кратчайшие сроки регионального проекта CASA-1000». [6]

Для Ирана особенно опасно утверждение в Афганистане радикально настроенных группировок, и естественно, важны события происходящие там. На всех уровнях Иран выступает за решение этой проблемы и активно в решении региональной проблемы. Для него выгодно стабилизация конфликта и территориально целостный, независимый Афганистан, и на восстановление экономики Афганского государства выделяет значительную технико-экономическую помощь. В том числе профинансировано проведение железнодорожной ветки Хаф-Герат, призванной обеспечить доступ Афганистана к портам Персидского залива и магистралям, ведущим в страны Центральной Азии. [7, с.125]

Хотя прямая граница России с Афганистаном не имеется, вполне возможен экспорт нестабильности через страны, граничащие с ним. Таковыми являются Таджикистан, Туркменистан, Узбекистан. В Узбекистане может активизироваться ИДУ. Для Туркменистана, удерживающего власть с помощью полиции и армии, главной проблемой является аморфность правительства. [8, с. 46]

Абсолютно все страны, в особенности, граничащие с Афганистаном, стремятся обезопасить себя, свои границы от угроз терроризма, распространения наркотиков. А также укрепить свое политическое влияние в регионе

Страны Европейского Союза в своей стратегии 2014-2020 ставит в приоритет безопасность и мирный Афганистан, для стабилизации было выделено 11,4 млрд. евро. по мнению эксперта Института мировой экономики и политики (ИМЭП) Ж. Арынова: «эффект от этих вливаний не всегда очевиден. Поэтому Брюссель заинтересован работать в сотрудничестве с другими игроками в афганском направлении, в том числе со странами Центральной Азии». [9]

Администрация действующего президента США Д.Трампа разработала и опубликовала новую стратегию в отношении, касающегося всего Центрально-азиатского региона и плюс Афганистана, суть которой, "встроить" Афганистан в Центральную Азию, разумеется, на американских условиях, для снижения влияния в этом регионе своих главных конкурентов – России и Китая. Эта стратегия носит название «Стратегия США для Центральной Азии (2019-2025). Продвижение суверенитета и Экономического процветания». Звучит как серьезное заявление о намерениях. Но разделяют ли эти намерения руководители тех стран, на которых распространяется эта стратегия?

После распада Советского Союза страны Центральной Азии, в основном тесно сотрудничали с Россией, и со странами бывшего СССР в двухстороннем формате. Для этих стран нужно было пройти некоторое время для набора опыта, определиться с представлением о собственных интересах.

Ослабление России, включение в состав мировых держав Китая подхлестнуло США проявиться в этом регионе для противодействия. Соединенные Штаты и ранее предпринимали попытку сделать подобные шаги в этом регионе – реализовать стратегию «С5+1», но тогда Центральная Азия предпочла от принятия подобной стратегии и строить свою стратегию развития вне планов Вашингтона. В частности, это был план по созданию транспортного коридора «Новый шелковый путь» между Южной и Центральной Азией, который был нацелен на стабилизацию в Афганистане, а также давали возможность США конкурировать с Россией и Китаем. [10]

По другой очень близкой к концепции «С5+1», концепции «Большой Центральной Азии» (БЦА), объединяются в один регион страны, обладающие энергетическим потенциалом и хорошими транспортными связями, такие как – 5 государств Центральной Азии, Афганистан, а также Южная Азия. То есть весь тот маршрут по которому пройдет проект Китая «Один пояс, один путь».

В основном эти концепции объединяет их составляющие, этапы расширения взаимодействия США с выделенным регионом:

- расширение сотрудничества;
- инвестиционная программа;
- воено-техническое сотрудничество;
- объединение перед лицом «общего врага». [11]

Как отмечалось ранее для Китая Синцзянь является стратегически важным районом, а расширив свое влияние на страны БЦА Вашингтон может без особого труда повлиять и вызвать дестабилизацию в Синцзян-уйгурском автономном районе.

Но стоит учитывать то, что несмотря на некоторые разногласия страны ЦА, Китай, Россия являются членами ШОС. Которая их всех объединяет. Еще есть ЕАЭС. Вероятнее всего, что действия США будут направлены для ослабления интеграционных связей этих организаций, что может привести их к развалу, поскольку именно эти организации являются их конкурентами в этом регионе.

Казахстанский эксперт Д. Косназаров полагает, Вашингтону что потеснить с Центрально-азиатского региона будет сложно потеснить Москву и Пекин. И главным критерием в их пользу является то, что их экономический и ресурсный потенциал сейчас выше американского. Также по военным ресурсам Москва в преимуществе. [12]

В12 сентября сего года в Катаре стартовали переговоры афганского правительства и движения «Талибан» по мирному урегулированию, что происходит впервые за несколько десятков лет. Ожидается вполне возможный приход к мирному исходу переговоров между Кабулом и «Талибаном», в результате которого возможно создание коалиционного правительства. Хотя существуют некоторые сомнения по этому поводу, ведь было несколько нарушений по прекращению огня, случившееся после заключения американо-талибского соглашения.

В данное время ситуация в Афганистане без положительных результатов. Переговоры с талибами не дали значительных результатов. Террористическая группировка ИГИЛ, сконцентрирована на севере Афганистана, что создает угрозу соседним государствам Узбекистану, Туркменистану, Таджикистану. Также актуальна проблема потока наркотиков.

В статье «Азиатские программы сверхдержав» освещены возможные негативные сценарии развития ситуации в Афганистане, которые могут возникнуть в случае активации сил ИГИЛ:

- вторжение террористических сил ИГИЛ в Туркменистан и/или Таджикистан в ходе реализации проекта «исламского халифата»;
- перехват исламистами контроля наркотрафика, организация боевого ядра и транзита посредством вербовки добровольцев из стран ЦА. Северного Кавказа, ближнего Востока, Северного Китая;
- вторжение ИГИЛ в Казахстан по линии Актау-Жанаозен-Атырау (с выходом на Каспий) и задействование спящих исламистских ячеек;
- подготовка районов дислокации на СУАР (к 2021-2022 гг.) активных сил ИГИЛ. [13]

За последние десятилетие Афганистан стал практически постоянной дислокации различных радикальных группировок, щедро подпитываемых региональными и мировыми державами, имеющими реальные и мнимые интересы в этом регионе и постоянно конкурирующими между собой за обладание региональной гегемонии. На сегодня нет гарантии того, что после прекращения активной фазы гражданской войны в Сирии именно Афганистан может стать той горячей точкой, которая взорвет весь регион. Если добавить к этому озвученные доктрины мировых геополитических лидеров во главе с США с их стремлением сохранить статус-кво мирового господства, приносящего им колоссальные экономические дивиденды, то можно предположить, что именно Афганистан с его длительным периодом «вакуума власти» и выходом на южные границы постсоветского пространства станет центром геополитической борьбы между США, Россией и Китаем. [14, с.100]

В создании связанности большого географического пространства с Афганистаном, большую роль играет то, чтобы связь между ЦА, Китаем, Индией и Европой не воспользовались разные террористические группировки и международный наркотрафик.

Для решения проблем Афганистана необходима программа, соответствующая реальной действительности, ее менталитету, желанию афганского народа без навязывания политических стандартов извне. Такая программа должна заключаться в стабилизации экономики страны и установлении мирного состояния. В Афганистане. Как известно, ситуация обострена национальными и региональными противоречиями, и это заставляет искать пути ее решения. Решением могло быть создание такой концепции, которая может обеспечить воцарения согласия и сотрудничества всех народностей страны на равных возможностях в политической, экономической, социальной сферах жизни.

Список использованной литературы:

1. Гаус джанбаз ИГИЛ готовится сменить талибан в афганском джихаде. [Электронный ресурс]. -2019. - URL :https://www.ng.ru/worl/2019-10-16/100_19101connection.html (дата обращения 17.10.2020)
2. И повторится все как встарь: не рискует ли Афганистан вновь пережить свою историю 30-летней давности? – [Электронный ресурс]. - 2020 - URL: <https://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/columns/asian-kaleidoscope/i-povtoritsya-vsye-kak-vstar-ne-riskuet-li-afganistan-vnov-perezhit-svoyu-istoriyu-30-letney-davnost/> (дата обращения 17.10.2020)
3. Сембинов М.К. К вопросу деятельности и предстоящему выводу сил международной вренной коалиции ISAF из Афганистана. // Вестник КазНПУ, серия «Международная жизнь и политика», - №1 (32), 2013. – С. 27-29.
4. Волков В. Чем Узбекистан поможет Афганистану. - (Электронный ресурс). - 2020 - URL :<https://m.dw.com/ru/> (дата обращения 17.10.2020).
5. Мередов провел очередные переговоры с афганской стороной на тему ТАПИ. - [Электронный ресурс]. - 2020. - URL :<https://www.hronikatm.com/202010\af-mfa> (дата обращения 17.10.2020).
6. Таджикистан и Афганистан подпишут соглашение о стратегическом партнерстве. - [Электронный ресурс]. - 2020.- URL: <https://www.rus.ozodi.org/a/30845218.html> (дата обращения 17.10.2020).
7. Арунова М.С. Афганская проблема и соседние мусульманские страны. // Россия и мусульманский мир. - 2014. – С.119-139
8. Надери Асеф Роль афганистана в современной системе Международных. // Вестник Поволжского института управления. – 2016. – №1 (52). – С. 42-46.
9. Ли Н. Зачем евросоюз сближает Афганистан и Центральную Азию. - [Электронный ресурс]. - 2020.- URL: <https://cabar.asia/ru/zachem-evrosoyuz-sblizhaet-afganistan-itsentralnuyu-aziyu> (дата обращения 16.10.2020).
10. Ксения Логинова Токсичные гости: почему США активизировались в ЦА. - [Электронный ресурс]. -2020 -URL:<https://iz.ru/1031239/kseniia-loginova/toksichnye-gosti-pochemu-ssha-aktivizirovalis-v-tcentralnoi-azii> (дата обращения 17.10.2020).
11. Конкуренция за Центральную Азию. – [Электронный ресурс]. - 2019 - URL:<https://stanradar.com/news/ful/134574-konkurentsija-za-tsentralnuju-aziju.html> (дата обращения 17.10.2020)
12. США готовятся к схватке за ЦА. Вытеснят ли они Россию и Китай. [Электронный ресурс].- 2020. - URL: <https://ria.ru/20190826/1557842003.html> (дата обращения 17.10.2020)
13. Азиатские программы сверхдержав.- [Электронный ресурс]. - URL: https://vpk.name/news/335697_aziatskie_programmy_sverhderzhav.html (дата обращения 18.10.2020)
14. Навасардян А., Сембинов М.К. Проблемы безопасности в Центральной Азии в период геополитической турбулентности. //Вестник КазНПУ им. Абая, серия «Международная жизнь и политика». – 2019 г. – №1-2(56-57). – С.98-102.

УДК 32(092)

БАК 23.00.01, 07.00.10

Т.З. Төлегенов¹, Ж.М. Сакенова²

¹Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушы, Алматы қ., Қазақстан

²Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты,

халықаралық қатынастар мамандығының I курс студенті

МҰСТАФА КЕМАЛ АТАТҮРІКТИҢ РЕФОРМАЛАРЫ

Аңдатпа

Ататүрік реформалары – бұл түрік республикасын қазіргі зайырлы ұлттық мемлекетке айналдырған бірқатар саяси, заңнамалық, мәдени, экономикалық және әлеуметтік өзгерістер. Реформалар Ататүрік кезінде кемализм идеологиясына сәйкес жүргізілді. Реформалардың негізгі мәні батыстық құндылықтар мен жетістіктерді түрік қоғамына сіңіру болды. Саяси реформалар қоғамдағы осындай күрделі өзгерістерге әкеліп соқтырды, Осман қоғамының көптеген дәстүрлері жойыла бастады, нәтижесінде бұрынғы Осман империясының бүкіл қоғам жүйесі қайта қаралды және өзгерді.

Түйін сөздер: Түркия, реформа, саясат, батыс, халық.

Төлегенов Т.З.¹, Сакенова Ж.М.²

¹*Старший преподаватель кафедры международных отношений в Институте Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан*

²*студентка 3 курса специальности Международные отношения, Институт Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая*

РЕФОРМЫ МУСТАФЫ КЕМАЛЯ АТАТЮРКА

Аннотация

Реформы Ататюрка – серия политических, законодательных, культурных, экономических и социальных изменений превративших Турецкую республику в нынешнее светское национальное государство. Реформы были проведены во время правления Ататюрка в соответствии с идеологией кемализма. Основная суть реформ заключалась в насаждении целого ряда западных ценностей и достижений в турецком обществе. Политические реформы привели к столь серьёзным изменениям в обществе, что начало исчезать множество традиций османского общества, а в итоге была пересмотрена и изменена вся система общества бывшей Османской империи.

Ключевые слова: Турция, реформа, политика, запад, народ.

Tolegenov T.Z.¹, Sakenova Zh.M.²

¹*Senior lecturer of the Department of international relations, Institute of Sorbonne-Kazakhstan at KazNPU Abai
Almaty, Kazakhstan*

²*the 3rd course of International relations at the Institute Sorbonne-Kazakhstan
of the Kazakh National Pedagogical University named Abai*

REFORMS OF MUSTAFA KEMAL ATATURK

Abstract

Ataturk's reforms are a series of political, legislative, cultural, economic and social changes that have transformed the Republic of Turkey into the current secular nation-state. Reforms were carried out during the reign of Ataturk in accordance with the ideology of Kemalism. The main essence of the reforms was to instill a range of Western values and achievements in Turkish society. Political reforms led to such serious changes in society that many traditions of Ottoman society began to disappear, and as a result, the entire system of society of the former Ottoman Empire was revised and changed.

Key words: Turkey, reform, politics, west, nation.

Түркия республикасын жарияламас бұрын Мұстафа Кемалдың елді көркейту ниеттеріне халық оған сенімсіз болды. Ол Осман әулетінің орнына өзінің әулетін құрар ма еді? Ислам әлеміндегі көптеген адамдар Мұстафа Кемалды өзін Сұлтан және халиф деп жариялайды деп күтті. Мұстафа Кемал өзінің әскери және саяси өмірінде басқаларды таң қалдыратын керемет істер жасай алатын және істеген ісіне қандай шек қою керектігін білетін адам болды. Оның үстіне, жоктаушы ұлтты құтқару, өлім үйін өмір үйіне айналдыру ниеті белгісіз шыпырман оқиғаларға баруды қажет етпеді. Ол Осман империясының соңғы ғасырларында ол

негізінен артта қалған ұлттың көшбасшысы болғанын білді. Бұл ұлт немқұрайдылыққа тап болды, жойылуға душар болды, бірақ енді экономикасы жойылып бара жатқан кезде, ол үміт пен толқуға толы және ерекше жұмыс жасау үшін Мұстафа Кемалдың соңынан еруге дайын халық болды.

Мұстафа Кемал халифатты жою уақыты келді деп шешті. Ол прогреске кедергі болатын елде үстемдік еткен асыра сілтенген діни амалдарға қатты наразы болғанымен, тәуелсіздік үшін күрес кезінде адамдардың діни сезімдеріне нұқсан келтірмеуге тырысты.

«Atatürk Devrimleri» түрік тілінен сөзбе-сөз «Ататүріктің төңкерісі» деп аударылады. Бұл реформалар сериясының түбегейлі болғаны соншалық, ол көбінесе түсінбеушілік пен қоғамның қарсылығына тап болды және Кемалистердің бір партиялық билігі арқасында, сондай-ақ елдегі әскери бақылаудың арқасында жүзеге асырылды.

1921 жылы түріктің азаттық соғысы кезінде Кемалдың жарлығымен жаңа ұлттық әнұран жасалды. Сөздерін Мехмет Акиф Эрсой, ал музыкасын Осман Зеки Унгер жазған. Ресми түрде әнге «Тәуелсіздік маршы» деп аударылатын «İstiklâl Marşı» деген ат берілді. Ресми түрде жаңа әнұран 1921 жылы 12 наурызда, Түркия Республикасы ресми жарияланғанға дейін бір жарым жыл бұрын бекітілді.

Осман империясы үшін үлкен проблема болған сыбайлас жемқорлыққа қарсы тиімді күресті бастау үшін 1923 жылы 13 қазанда Түркияның астанасы Стамбұлдан Анкараға көшірілді. Тәуелсіздік үшін күрес кезінде де Ататүрік осы қаланы өзінің штаб-пәтеріне таңдады, өйткені ол теміржолмен Стамбұлмен байланысқан және сонымен бірге жау әскерлерінің қолы жетпейтін. Ұлттық жиналыстың алғашқы сессиясы Анкарада өтіп, Кемал қаланы астана деп жариялады. Сонымен бірге, 1923 жылы Анкара қазірдің өзінде 30 мыңдай халқы бар шағын сауда орталығы болды. Оның елдің орталығы ретіндегі жағдайы радиалды бағыттағы теміржолдардың салынуымен нығайтылды, содан кейін ол Стамбұлды көптеген қажетсіз функциялардан құтқарып, толыққанды заманауи астанаға айналды.

Тағы бір маңызды қадам – елдегі шарифат соттарын толығымен жою, сондай-ақ азаматтық кодексті қабылдау болды. Бұл Швейцарияның Азаматтық кодексін мысалға алып, 1926 жылы 17 ақпанда Түркия Ұлы Ұлттық Мәжілісінде қабылданған және 1926 жылы 4 қазанда күшіне енген 743 нөмірлі заң. Азаматтық құқық – бұл жеке адамдар арасындағы қатынастарды реттейтін және жеке адамдардың туылғаннан (заңды тұлғаларда орныққаннан) қайтыс болғанға дейін (заңды тұлғаларда тоқтатылу) қатынастарын реттейтін жеке құқық саласы. Тұлға құқығы, отбасы құқығы, меншік құқығы, мұрагерлік құқығы азаматтық құқықтың шеңберінде болады және азаматтық заңмен реттеледі. Маңызды қадамдардың бірі полигамияға ресми тыйым салу және азаматтық некеге рұқсат беру болды.

Жалпы заңнамалық реформалардан басқа, авторлық құқық туралы заң да қабылданды. Ататүрік тұсында бірінші рет баспасөзде белгілі бір ғылыми, ақпараттық және білім беру материалдарының заңсыз көшірмесін талқылау басталды.

1934 жылы 21 маусымда әр түрік азаматын тегі болуға міндеттейтін 2525 нөмірлі заңы қабылданып, 1935 жылы 2 қаңтарда күшіне енді. Заңға сәйкес, айту және жазу кезінде аты алдыңғы, ал тегі соңында қолданылды. Әдеби және күлкілі тектердің, тайпалардың, шетелдік нәсілдер мен ұлттардың аттарын, дәрежесі мен лауазымын көрсететін атауларды тегі ретінде алуға жол берілмейді. Текті таңдау міндеті 2003 жылы азаматтық заң өзгергенге дейін отағасы болып саналған күйеуге жүктелді. Заңның мақсаты фамилияларының орнына діни, әлеуметтік және отбасылық атақтарды алып жүретін адамдардың оң немесе теріс дискриминациясын жою және азаматтық хал актілерін тіркеу, әскери қызметке шақыру, мектепке тіркеу, меншік құқығын растайтын актілер сияқты салалардағы шатасуларды жою болды. Тегі туралы заң шыққаннан кейін бес ай өткен соң, президент Мұстафа Кемалға 2587 нөмірлі заңмен «Ататүрік» тегі берілді, оны 1934 жылы 24 қарашада Түркия Ұлы Ұлттық Мәжілісі бірауыздан қабылдады. 1934 жылы 17 желтоқсанда шыққан заңмен бұл текті басқа адамдардың қолдануына тыйым салынды.

Лақап аттар мен атаулар күшін жою туралы заң – 26 қараша 1934 жылғы 2590 нөмірлі заң. Ол 1934 жылы 29 қарашада Түркияның ресми газетінде 2867 шығарылымда, 3 том, 6 бетте жарияланған. Заңға сәйкес:

1-бап – Аға, Хажы, Хафиз, Қожа, Молла, Эфенди, Бей, Бейефенди, Паша, Ханым, Ханимефенди және Әулие сияқты лақап аттар мен атаулар жойылды. Ерлер мен әйелдер туралы заң алдында және ресми құжаттарда тек аты-жөні көрсетілген.

2-бап – Шетелдік азаматтық және дәрежелік және ресми айырым белгілері мен медальдар алынып тасталды және осы белгілер мен медальдарды пайдалануға тыйым салынды. Тек соғыс медальдарына рұқсат етілді.

Түріктердің киіну тәсілін өзгертуге бел бұған Мұстафа Кемал 1925 жылы 25 тамызда бірнеше адаммен бірге Анкарадан шығып, Чанкыры, Кастамону және Инэболуға сапар шегеді. Осы жолда салтанат құрылды. Ол шляпаны ер адамдарға таныстырып, оларды батыстық үлгідегі киімдерді қабылдау қажеттілігіне сендірмек болған.

Кастамонуда қалуды жалғастырған Мұстафа Кемал 26 тамызда муниципалдық кеңседегі топқа сөз сөйледі. Түркияны бір қадам тағы көтеру үшін үміт артып, оны тыңдаушылар тапқан мұғалім сияқты сөйледі: «Біз барлық жағынан мәдениетті адамдар болуымыз керек. Біздің идеямыз, менталитетіміз бастан аяқ өркениетті болу қажет. Бүкіл түрік және ислам әлеміне қараңыз. Олар өздерінің ойлары мен идеяларын өркениет бұйырған өзгерістер мен өрлеуге бейімдемегендіктен, олар үлкен апат пен азапқа душар болды. Сондықтан да біз осы уақытқа дейін артта қалып, ақыры соңғы апатты балшыққа батып кеттік. Біз енді тоқтай алмаймыз, біз қандай жағдай болмасын алға қарай жүреміз. Ұлт нақты білуі керек: өркениет - күшті от, ол оған немқұрайлы қарайтындарды күйдіріп, жойып жібереді». [1]

Сол күні кешке Мұстафа Кемал және оның айналасындағылар Кастамону қаласынан Қара теңіз жағалауындағы Инэболуға барды. Мұнда ол еуропалық көйлек пен панама шляпасын киіп, көпшілікпен сөйлесуді жалғастырды. Ол әрі қарай өркениет және прогресстің қажеттілігі туралы айтты: «Біздің киім ұлттық ма? (халық бір.) Біздің киім өркениетті ме және халықаралық ма? Сонда киімсіз ұлт бар ма? Сізді осылай бейнелеуге дайынсыз ба, достар?». Мұстафа Кемал келесі сөйлемдерінде адамдарды кенге, бірақ балшықпен жабылған кенге теңеді: «Кенді көру үшін сазды тастау керек. Балшықтан келесідей арылуға болады: тұрақты аяқ киім, шалбар, жилет, көйлек, галстук, жака, куртка және күн сәулесінен қорғаныс. Бұл қорғанысты шляпа деп атайды! Бұған болмайды дегендер де бар. Бұлар надан адамдар. Мен олардан сұраймын: неліктен грек халқының бас киімін (феска) киюге болады, бірақ шляпаны киюге рұқсат етілмейді?» [2]

Мұстафа Кемал, Түркия әйелдердің азат болу керек екенін айтып өтті: «Саяхат барысында әйел достарымыздың, әсіресе қалаларда беттерін және көздерін, өте мұқият қатты жабатыны тұрғанын көрдім. Менің ойымша, бұл стиль, әсіресе осы ыстық маусымда, олар үшін қиыншылық тудырады. Ерлер! Бұл біздің өзіміздікімізге байланысты. Әйелдер де біз сияқты моральдық ұғымдарға ие екенін ұмытпайық. Олар әлемге жүздерін көрсетсін және олар әлемді көздерімен мұқият көре алсын. Мұнда қорқатын ештеңе жоқ». [3]

1925 жылы 2 қыркүйекте діни емес шенеуніктерге діни киім киюге тыйым салынды. Феска бас киімін киюге 25 қарашада ресми түрде тыйым салынды. Ерлердің бас киімі шляпа болады. Шенеуніктерден «әлемнің барлық өркениетті халықтарына ортақ» костюм киюді талап етті. Сонымен қатар, бұл реформаның экономикалық мәні болды, мұндай костюмдерді тек түріктерде шығарылған матадан тігуге рұқсат етілді, бұл елдің индустриясын ынталандырды.

Кемалдың әлеуметтік реформалары әйелдер мен еркектерді тең құқықты етті. Түркия тарихында алғаш рет әйелдер дауыс беру құқығын жеңіп алды. Реформалардың басты мақсаттарының бірі қоғамның әлеуметтік құрылымын өзгерту, теңдікті орнату, сондай-ақ белгілі бір топтарды (оның ішінде діни топтарды) кез-келген ықпал мен күштен айыру болды. 1926-1934 жылдар аралығында Түркияда гендерлік теңдік біртіндеп насихатталды. Бірінші дүниежүзілік соғыс кезінде әйелдер коммерциялық факультеттерге қабылданды, ал 1920 жылдары олар Стамбул университетінің гуманитарлық факультетінің аудиторияларында да пайда болды. 1920 жылдан 1928 жылға дейін университетті бітіретін әйелдердің саны нөлден 10%-ке дейін өсті. Оларға Босфорды кесіп өткен паромдардың палубаларында болуға рұқсат етілді (бұған дейін оларды өз кабиналарынан шығаруға тыйым салынды), оларға ер адамдармен бірге трамвай және теміржол вагондарында жүруге рұқсат етілді. Президент «өркениетті халықтың аналары мен әпкелерінен» өздерін лайықты ұстауды талап етті. 1930 жылы 3 сәуірде №1580 Жарлыққа сәйкес әйелдер алдымен елде жергілікті сайлауда дауыс беру құқығын алды. 1934 жылы 5 желтоқсанда Түркияда толық гендерлік теңдік ресми түрде орнатылды. Әйелдерге муниципалитеттер мен парламентке сайлану және сайлану құқығы берілді. Түркияда бұл реформа әлемнің көптеген басқа елдеріне қарағанда алғаш жасалды. 1935 жылы ұлттық жиналысқа 18 әйел депутат сайланды.

Медицина саласында да елеулі реформалар қабылданды. Кемал діни терапиямен, шөптермен, дәрі-дәрмектермен, гомеопатиямен және басқа әдістермен емдеуге жалпыға бірдей тыйым салуды енгізді. 1925 жылдың 1 қыркүйегінде алғаш рет кәсіби дәрігерлердің басын қосқан алғашқы түрік медициналық конгресі шақырылды, діни емшілерге медициналық қызметке ресми түрде тыйым салынды.

Ататүрік елдегі білім мен мәдениет жүйесін батыстандырудың белсенді жақтаушысы болды. Танзиматтың кезінде аяқталмаған білім беру реформасын қолға алып, ол Түркияны еуропалық елге

айналдыруға белсенді қатысты. Осман империясында исламның диктаттарына байланысты жабылған өнер және мүсін көрмелері қайта ашылды. Түркияда алғаш рет туристерге арналған алғашқы мұражайлар пайда болды. 1923 жылдан бастап Стамбұлдың барлық сарайлары (Топкапы мен Долмабахче сарайларын қосқанда) мұражай деп жарияланды, 1935 жылы Ататүріктің арнайы жарлығымен әйгілі София жұмыс істеп тұрған мешіттен музейге айналдырылды.

Барлық мектептер заманауи еуропалық оқыту әдістемесі бойынша жұмыс істей бастады. Барлық ғылыми және білім беру мекемелерін Білім министрлігінің қарамағына беру, ұлттық білім берудің біртұтас зайырлы жүйесін құру көзделді. Жаңа имамдарды даярлау үшін бөлек діни факультеттер мен мектептер ұйымдастырылды. Оқулықтар сол кезең саясатына сәйкес қайта құрылды. Олардың барлығы да орталықтандырылған білім беру жүйесіне бағынышты болды. Мақсаттардың бірі сауатсыздықты жою және әйелдерге білім беру болды. Егер бұрын әйелдер тек бала тәрбиесімен, үй жинау және киім тігумен айналысса, енді оларға оқуға және кез келген нәрсемен айналысуға рұқсат етілді. Сауатсыздықты жою Ататүріктің мәдени реформасының негізгі буыны болды. 1928 жылға қарай 20487 сынып ашылды, шамамен 1 075 500 адам мектептерге барды.

1924-1928 жылдар арасындағы кезең жазу мен тілдік төңкеріске және жаңа әліпбидің қабылдануына негіз болған кезең. 1925 жылы 26 желтоқсанда ислам күнтізбесінің орнына халықаралық күнтізбе мен сағат өлшемдерін қабылдау, ал кейінірек 1928 жылы 24 мамырда шыққан заңмен араб әріптерінің орнына латын негізіндегі халықаралық сандарды қабылдауды латын әліпбиіне көшу кезеңі. 1929 жылдың 1 қаңтарынан бастап барлық мемлекеттік хат-хабарлар жаңа түрік әліпбиімен жүргізіле бастады. Әліпбиге барлық негізгі латын таңбалары мен бірнеше қосымша әріптер кірді. Мұстафа Кемал «Менің достарым! Біздің бай үйлесімді тіліміз өзін жаңа түрік әріптерімен көрсете алады. Біз өзімізді сан ғасырлар бойы темір ұстағышта ұстаған түсініксіз таңбалардан босатуымыз керек. Біз жаңа түрік әріптерін тез үйренуіміз шарт. Біз оларды отандастарымызға, әйелдер мен ерлерге, жүкшілер мен қайықшыларға үйретуіміз қажет. Мұны патриоттық парыз деп санаған жөн. Ұмытпаңыз, ұлт он-жиырма пайыз сауатты, сексен-тоқсан пайыз сауатсыз болуы өте ұят жағда». Алты айдың ішінде халық жаңа әліпбиді тез үйреніп, қабылдады. Басылған кітаптардың саны тез өсті. 1936 жылға дейін ұлт мектептерінде сауат ашқан 2 546 051 адам диплом алды. [4]

Ататүрік қоғамдық өмір, мәдениет, білім және ғылым саласында көптеген реформалар жасады. Осы реформалардың ішінде 1933 жылы жасалған «Жоғары оқу орны реформасы» ерекше маңызға ие. Ататүрік университетті елдің дамуы мен оны барлық жағынан дамыту үшін мәдени саясаттың маңызды институты ретінде қарастырды. Ататүрік «түрік революциясы принциптерін қорғайтын және саяси билікті қолдайтын университет құруды» мақсат етті. [5]

Барлық мәселелердегідей, Ататүрік жоғары оқу орны туралы реформасын түбегейлі қабылдады және Германиядан әкелінген көптеген оқытушылардың көмегімен сәтті өткен бұл реформа арқылы ол Осман империясынан мұраға қалған Стамбұл ғылымдар үйінің құрылымы мен түсінігін өзгертті және оны қазіргі заманғы университетке айналдырды. 1933 жылдың 1 тамызында Стамбұл Университетіне айналды. Сабақтар ресми түрде 1933 жылы 1 қарашада басталды.

Елдің барлық тұрғындары, оның ішінде халықтың 20 пайыздан астамын құрайтын күрдтер түрік деп жарияланды. Түрік тілінен басқа барлық тілдерге тыйым салынды. Барлық білім беру жүйесі түрік ұлттық бірлігі рухын тәрбиелеуге негізделген.

1923 жылы 29 қазанда 1844 жылы енгізілген ескі Осман лиралары айналымнан алынып тасталды, сонымен қатар лира мен куруштың қатаң арақатынасы 100 курушқа 1 лира мөлшерінде енгізіліп, монеталардағы алтын мен күмістің мөлшеріне қатысты бұрынғы қатынастар жойылды. 1924 жылы Кемалдың және бірқатар мәжіліс депутаттарының қолдауымен Түркия тарихындағы алғашқы банк құрылды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. *Цит. по: Мустафа Кемаль. Путь новой Турции. – М., 1934, Т. IV. – Стр. 282-283.*
2. *Eşviki Sanayi hakkında Mevzuat ve Şurai devlet İctihadatı. – Ankara, 1939. – С. 13-17.*
3. *Nafti Yalın. The Turkish language reform: a unique case of language planning in the world, Bilim dergisi 2002*

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ LEGAL ASPECTS OF INTERNATIONAL RELATIONS

УДК 32
ВАК 23.00.00

А.Ауесхан¹, Ф.А. Меңілбаев²

*¹Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті,
Сорбонна-Қазақстан институтының 1-курс магистранты*

*²Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты,
халықаралық қатынастар кафедрасы, т.ғ.к., доцент,
тарих және қоғамдық ғылымдар академиясының академигі
Алматы қ., Қазақстан*

КЕЛІССӨЗДЕР ҮРДСІНДЕГІ ВЕРБАЛДЫ ЕМЕС КОММУНИКАЦИЯНЫҢ РӨЛІ

Аңдатпа

Бұл мақалада вербальды емес коммуникацияның маңыздылығы және келіссөз барысындағы атқаратын рөлі туралы баяндалады. Нақтылап айтқанда, қарым-қатынастың екі нысаны: вербальды (сөз арқылы) және вербальды емес (ишарат, бет-әлпеті, тұрысы, киімі, шаш қоюы, айналасындағы заттары және т.б.) болып табылады. Келіссөз барысында тараптар ымыраға келуде, мәселені өз мүддесін ескере отырып шешуде осы вербальды емес коммуникация үлкен рөл атқарады. Вербальды емес қарым-қатынас құралдарына кинесикалық, просодикалық, экстралингвистикалық, проксемикалық, такесикалық, сенсорикалық және т.б. жатады.

Түйін сөздер: вербальды емес коммуникация, келіссөз, превентивті дипломатия, коммуникация.

Ауесхан А.¹, Менилбаев Ф.А.²

¹магистрант 1-курса Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая
²кандидат исторических наук, доцент кафедры международных отношений
Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ имени Абая
г. Алматы, Казахстан

РОЛЬ НЕВЕРБАЛЬНОЙ КОММУНИКАЦИИ В ПРОЦЕССЕ ПЕРЕГОВОРОВ

Аннотация

В статье рассказывается о важности невербальной коммуникации и роли в переговорах. В частности, двумя формами общения являются вербальные (устно) и невербальные (знак, внешний вид, поведение, одежда, прическа, окружающие предметы и т.д.). В ходе переговоров стороны играют большую роль в компромиссах, в решении вопроса с учетом своих интересов. К средствам невербального общения относятся такие виды как: кинесические, просодические, экстралингвистические, проксемические, такесические, сенсорные и др.

Ключевые слова: невербальная коммуникация, переговоры, превентивная дипломатия, коммуникация.

A.Aueskhan¹, G.A. Menilbayev²

¹master of the 1st year of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abay KazNPU
²c.h.s., assistant professor of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abay KazNPU
Almaty, Kazakhstan

ROLE OF NON-VERBAL COMMUNICATION IN THE NEGOTIATION PROCESS

Abstract

The article discusses the importance of non-verbal communication and the role in negotiations. In particular, two forms of communication are verbal (oral) and non-verbal (sign, appearance, behavior, clothing, hairstyle, surrounding objects, etc.). During the negotiations, the parties play an important role in compromises, in resolving the issue, taking into account their interests. Non-verbal communication means include kinesic, prosodic, extra-linguistic, proxemic, taxic, sensory, etc.

Keywords: non-verbal communication, negotiation, preventive diplomacy, communication.

Келіссөздер дипломатиялық қызметтің маңызды бір бөлігі, өйткені кей кездері тіпті дипломатияның өзі келіссөз болып табылады. Бүгінгі таңда, халықаралық қатынастардың дипломатиялық рөлі артып отырған шақта, яғни халықаралық мәселелерді керіспен емес дипломатиялық жолмен шешу немесе превентивті дипломатияның қолданылуы кең өріс алуда. Халықаралық қатынасты реттеуде келіссөздің рөлі ерекше артып отыр. Келіссөздердің тиімді әрі табысты аяқталуы келіссөз жүргізуші тараптардың шеберлігіне тікелей байланысты. Дипломат келесі тараптың өз ұстанымдарына қарсы немесе қосылатынын, бұл ұсыныс оны қызықтыратын немесе қызықтырмайтынына, сөз қозғағысы келмейтінін, көзіңізге тіке қараудан қашып, арақашықтықты сақтап және т.б. әрекеттер жасауын оның тек сөзінен емес іс қимылынан түсіне білуі шарт. Келіссөз барысында вербалды және вербалды емес коммуникацияның рөлі өте жоғары.

Кең мағынада алғанда қарым-қатынас дегеніміз – жеке адамдардың символдардың жалпы жүйесі арқылы ақпарат алмасуы болып табылады. Тиімді қарым-қатынас заңдарын білу сөз жоқ, адамдардың өзара қарым-қатынасын жеңілдету түсетіні айқын. Бірақ берілетін ақпараттың аз ғана бөлігі сөз арқылы берілетінін де естен шығармаған дұрыс. Коммуникацияларды зерттеуші американдық ғалым Альберт Мейербан өзара қарым-қатынаста 7% ақпарат вербалды (сөз арқылы), 38% дыбыс құралдары (дауыс тембры, интонация, дыбыс күші), ал 55% ақпарат алмасудың вербалды емес құралы арқылы берілетінін дәлелдеп берді [1].

Вербалды емес қарым-қатынас (лат. *verbalis* – ауызша және лат. *communicatio* – араласу, қатысу) – қарым-қатынасқа түсуші жеке адамдардың өзара қатынасының сипаты мен эмоциялық күйінен хабардар етуші мінез-құлық, өзін-өзі ұстауы болып табылады. Ол ишарат, бет-әлпеті, тұрысы, киімі, шаш қоюы, айналасындағы заттары. Өзін-өзі ұстаудың осындай элементтерін ұғына білу өзара түсіністіктің жоғары дәрежесіне жетуге ықпалын тигізірі анық. Осы ақпаратты назарда ұстап отыру келіссөздер кезінде тараптардың бір-бірінің моральдық-тұлғалық қасиеттері, көңіл-күйі, сезімдері, ниеттері, толғаныстары т.б. туралы мәліметтер бере алады. Вербалды емес қарым-қатынас мәселелерін шешумен көптеген ғалымдар айналысып келеді: Б.Биркенбил, Г.В. Бороздина, Т.Г. Винокур, И.Н. Горелов, А.А. Леонтьев, В.П. Морозов, т.б.

Вербалды емес қарым-қатынас басқа әдістер ақпаратты жеткізе алмаған жағдайда маңызды, адамның айтқаны, қозғалыстың жасанды және оның ақиқат екендігін түсінуге ыңғайлы. Вербалды емес қарым-қатынас құралдарына кинесикалық, просодикалық, экстралингвистикалық, проксемикалық, такесикалық, сенсорикалық және т.б. жатады.

- Кинесикалық қарым-қатынас құралдары, бұл, қарым-қатынаста мәнерлі реттеуші қызмет атқаратын басқа адамның қимыл қозғалысын көру арқылы қабылдау (ым-ишара, пантомимика, дене тұрысы).

- Просодикалық қарым-қатынас құралдары тілдің ырғақты-интонациялық жағын қарастырады. (дауыс тембрі, ектінің күші, дауыс үннің жоғарлығы, қаттылығы).

- Экстралингвистикалық қарым-қатынас құралдарына: сөздегі кідірістер мен адамның психофизиологиялық көріністері (күлкісі, жылау, жөтелу, дем алу, қыңқылдау, т.б.).

- Проксемикалық қарым-қатынасқа: түсушілер үшін маңызды хабардан тұратын қарым-қатынастың кеңістік пен уақыт ситуациялары.

- Такесикалық қарым-қатынас тәсілдері дегеніміз қарым-қатынас серігіне қол тигізу: қол алысу, арқасынан қағу, құшақтау, сүйу, т.б.

- Сенсорикалық - барлық мәдениеттердің сенсорлық қабылдауына негізделген ауызша емес қарым-қатынастың бір түрі. Серіктеске деген көзқарас сезім органдарының сезімімен қалыптасады: иістер, дәм сезімі, дыбыстық және түс комбинациясын қабылдау, сұхбаттастың денесінің сезімі және одан шыққан жылу. Осының арқасында осы серіктеспен ауызша емес қарым-қатынас жасалады [2].

Кез келген іскерлік кездесу мен қоштасудың міндетті шарты қол алысу болып табылады. Қол алысудың ұзақтылығы мен күші біршама мәлімет береді. Тым солғын, қысқа ғана қол алысу немқұрайлылықты білдіреді. Ұзаққа созылған қол алысу мен алақанның ылғалданып, терлеп кетуі, кездесудің маңыздылығы мен бұл адамдардың кездесуге үлкен мән беретіндігін, осыған байланысты қобалжу деңгейінің де жоғары екенін білдіреді. Азия елдерінде адамдар бір-бірінің қолын қатты, әрі ұзақ қысып тұрмайды. Сондықтан Азиялық серіктесіңізге бұлай ету жөнсіз деп есептелінеді. Ал, батыс еуропалық және америкалық кәсіпкерлер жай ғана, солғын қол алысуды қанағат тұтпайды, олар өздерінің белсенділігімен мен іске деген ынталылығын қолды қатты қысу арқылы жеткізеді. Қол алысу кезінде қолды бүкпей, алыстан ұстау арқылы сәлемдесу, адамның өзін жоғары сезініп, серіктесін құрметтеуін көрсетеді. Саусақтың ұшын ғана ұсыну, құрметтеуді, төмендетуді білдіреді. «Қолғап» деп аталатын, қос қолдап амандасу, керісінше, үлкен құрметтің, сыйластықтың дәлелі.

Негізінен, адамның қолдары мен дене бітімінің қимылдары адам туралы көп мәлімет береді.

Біріншіден, бұл адам ағзасының жалпы күйін және эмоционалдығын байқатады. Яғни, темперамент типінің күшті немесе әлсіз, тез, жылдам немесе баяу, қарқынсыз екені көрініп тұрады. Оның шаршаңқы немесе жігерлі, тіпті көңілсіз, жабырқау екені де байқалады.

Екіншіден, дененің қалпы мен қимыл-қозғалыстары арқылы, адамның өзіне сенімділігін немесе сенімсіздігін, ашықтығын немесе тұйықтығын және т.б. аңғаруға болады. Осы дене қимыл-қозғалысы мен адамның тұрған тұрысына қарап, оның әлеуметтік лауазымы мен дәрежесін аңғаруға болады.

Үшіншіден, бұл арқылы адамдардың мәдениеттілігін, әдептілігін, тәрбиелілігін байқай аламыз.

Төртіншіден, жесттер мен дененің қимыл-қозғалыстары адамның күнделікті көңіл-күйі, ішкі қобалжулары мен сезімдері немесе тілек-қалаулары жайлы да мәлімет береді.

Білікті дипломат болу үшін барған елдің тілін және мәдениетін, тарихын, экономикасын жетік білу қажет. Әр елдің өзінің ерекшелігі болады, әдет-ғұрыптары әр алуан болып келеді. Мемлекеттердің қатынастары адамдар арасында қатынастардан тұрады. Сондықтан болатын, баратын елін толық меңгеру дипломат үшін басты алғышарт [3].

Әр ұлттың өзіне тән сөйлесу тілі болатыны сияқты, сөздік емес тілдесу тәсілдері де болады. Әр ұлттың қалыптасқан мәдениеті мен әдет ғұрпына сәйкес жақын жанасулар, бір елде қалыпты, тіпті қарым-қатынаста қажетті болып есептелінсе, екінші бір елдерде әдепсіздік деп қабылдайды. Мәселен, Ұлыбританияда адамдар бір-біріне сирек жақындасады. Кембридже болса, студенттер бір-бірімен жылына екі рет қана қол алысады екен, оқу жылының басында және оқу жылының аяғында. Ал, Латын Америкасы, Араб және Шығыс елдерінде жанасу керісінше, адамды қолдау, жігерлендіру сияқты қабылданып, адамдар арасында ол жиі байқалады [4]. Біздің елімізде ер адамдар бір-бірімен күнделікті өмірде қол алысып амандасса, жақын достар төс қағыстырып амандасады. Бір-біріне жақын, достық қарым-қатынастағы әйел адамдардың құшақтасып, беттерінен сүйіп сәлемдесуі, біздің елде дәстүрге айналған. Басын шайқау бір мемлекеттерде келісуді білдірсе, келесі бір мемлекетте жоқ деген мағынада қолданады. Сол себепті егер сіз өз еліңіздің атынан қандай да бір келіссөзге барған жағдайда келесі тараптың мәдениеті мен әдет ғұрпымен, ұлттық ерекшеліктерімен таныс болуыңыз керек.

Көптеген келіссөздерде сізге ыңғайсыз жағдай туғызса да, сіз өзіңіздің эмоцияңызды көрсетпей бір қалыпты деңгейде жақсы қарым-қатынаста болуыңыз керек. Бұның бірден бір мысалы ретінде елбасымыз Нұрсұлтан Назарбаевты айтқым келеді. Себебі, қаншама рет шет елдермен дипломатиялық келіссөздерде болса да елбасымыз өз эмоциясын ешқашан көрсеткен емес. Бұл дегеніміз дипломаттың асқан шеберлігі деп айта аламын.

Егер сіз келіссөздер барысында ашуға салынсаңыз келесі тарап бұл келіссөзді өз пайдасын шешіп алуы мүмкін. Келіссөздер барысында келесі тарап қол саусақтарын айқастыру, алақанды шымшылау, денені артқа шалқайту, мұрнының ұшына қол тигізу, сағатына қайта-қайта қарай беру бұл осы келіссөздің сәтсіз аяқталуына немесе сіздің кейбір талаптарыңызға қосылмайтынның белгісі. Батыс Еуропа, АҚШ елдерінде өтетін халықаралық кездесулерде өз мемлекетіне келген өкілді қалай қарсы алатынынан-ақ сол мемлекетке деген көзқарасын аңғаруға болады. Мысалы, келіссөз өтетін ғимараттың алдынан күтіп алған жағдайда, сізден бір баспалдақ жоғары тұрып қарсы алса мен сізден бір саты жоғарымын дегенді білдірсе, арқасынан қағып амандасу – бұл да басымдықтың белгісі болып табылады. Келіссөз өтетін ғимаратқа егер сіз бірінші болып кірсеңіз, сіздің қорғаушыңыз жоқ мен сіздің мемлекетіңізге үстемдік етемін деген ұғымды білдіреді.

Сіз қандайда бір келіссөзге бару барысында сізге қандай жауап берілетінін алдын ала оның іс-қимылы, ым-ишара, көзқарасынан байқай біліп, тиімді келіссөзге қол жеткізу үшін жан-жақты, ұтқыр бола білуіңіз қажет. Міне жоғарыда айтып кеткенімдей, дипломатиялық кездесулерде тек қана сөздік қарым-қатынас яғни вербалды коммуникацияның рөлі ғана ерекше маңызға ие емес, сонымен қатар вербалды емес коммуникацияның да рөлі ерекше болып келеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Шерьяданова Х.Т. «Қарым-қатынас психологиясы». – Алматы: Отан ЖҚ, 2014. – 341 б.
2. Леонтьев А.А. «Лекция как общение». – М.: (Общество «Знание»), 1974. – 39 с.
3. Исағалиев А.Қ. «Қазақстан Республикасымен Египет Араб Республикасы арасындағы ынтымақтастықты нығайту» Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті ХАБАРШЫ «Халықаралық өмір және саясат» сериясы 2019. № 1-2. – (56-57) б.
4. Смирнова Е.Е. «Психология общения» Курс для старших классов средней школы. – СПб.: КАРО, 2005. – 336 с.

УДК 327
МРНТИ 11.25.67

Даузе С.Б.¹, Жамансарин Н.Ш.²

¹магистрант 2 курса кафедры международных отношений Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая

²научный руководитель: к.и.н., доцент, заведующий кафедрой международных отношений Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая

МЕЖДУНАРОДНЫЕ КОНФЛИКТЫ МЕЖДУ АБХАЗИЕЙ И ОСЕТИЕЙ И ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ ПО ИХ РАЗРЕШЕНИЮ

Аннотация

Вооруженные конфликты на межэтнической и межнациональной почве всегда были трудно-разрешимы в истории человечества. Такие конфликты являются наиболее часто встречающимися в современном мире. Они глубоко поражают своей бесчеловечностью, большим количеством жертв, включая мирное население. И несмотря на огромное количество международных организаций (как региональных, так и мировых), которые регулируют политические отношения, число таких конфликтов растет экспоненциально. Конфликты на современной политической арене показывают неумение найти компромиссные решения, ненадежность некоторых международных и правовых положений, пренебрежение прав человека (право на мир, право на нерушимость границ), игнорирование суверенитета государства.

В данной статье рассмотрены некоторые причины таковых конфликтов, возможные способы их урегулирования и международные организации, которые имели опыт в разрешении (или попытках) данного рода конфликтов. Так же проведен анализ внутренних и внешних импульсов конфликтов и основная деятельность международных институтов по регулированию столкновений и конфликтов, и их последствий.

Ключевые слова: конфликт, международные организации, урегулирование, кавказский регион, международные институты.

С.Б. Даузе¹, Н.Ш. Жамансарин²

¹Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасының
2 курс магистранты

²Ғылыми жетекшісі: т.ғ.к., доцент, Абай атындағы ҚазҰПУ,
Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасының меңгерушісі

АБХАЗИЯ МЕН ОСЕТИЯ АРАСЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАҚТЫҒЫСТАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫ ШЕШУГЕ АРНАЛҒАН ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҰЙЫМДАРДЫҢ ҚЫЗМЕТІ

Аңдатпа

Этникааралық және ұлтаралық қарулы қақтығыстар адамзат тарихында әрдайым болмаған. Мұндай қақтығыстар қазіргі әлемде жиі кездеседі. Олар өздерінің адамгершіліксіздігіне, көптеген құрбан болғандарға, оның ішінде бейбіт тұрғындарға таң қалдырады. Саяси қатынастарды реттейтін халықаралық ұйымдардың (аймақтық және жаһандық) санының көптігіне қарамастан, мұндай қақтығыстардың саны экспоненциалды түрде өсуде.

Қазіргі саяси аренадағы қақтығыстар ымыралық шешім таба алмайтындығын, белгілі бір халықаралық және құқықтық ережелердің сенімсіздігін, адам құқықтарының ескерілмеуін (бейбітшілік құқығы, шекараларға қол сұғылмаушылық құқығы) және мемлекеттік егемендікке немқұрайдылық танытады.

Бұл мақалада осындай қақтығыстардың кейбір себептері, оларды шешудің мүмкін жолдары және осындай қақтығысты шешуге (немесе тырысуға) тәжірибесі бар халықаралық ұйымдар қарастырылады. Сондай-ақ қақтығыстардың ішкі және сыртқы импульстарына және халықаралық институттардың қақтығыстар мен қақтығыстарды реттеу жөніндегі негізгі қызметіне және олардың салдарына талдау жасалды.

Түйін сөздер: қақтығыс, халықаралық ұйымдар, реттеу, Кавказ аймағы, халықаралық институттар.

S.B. Dauze¹, N.Sh. Zhamansarin²

¹master student of 2nd course, Department of international relations at the Institute Sorbonne-Kazakhstan of the Kazakh National Pedagogical University named Abai

²Scientific adviser: candidate of historical sciences, assistant professor, head of department of International relations at the Institute Sorbonne-Kazakhstan of the Kazakh National Pedagogical University named Abai

INTERNATIONAL CONFLICTS BETWEEN ABKHAZIA AND OSSETIA AND THE ACTIVITIES OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS FOR THEIR RESOLUTION

Abstract

International and interethnic armed conflicts have always been intractable in the history of mankind. Such conflicts are the most common in the modern world. They deeply amaze with their inhumanity, a large number of victims, including civilians. And despite the huge number of international organizations (both regional and global) that regulate political relations, the number of such conflicts is growing exponentially. Conflicts in the modern political arena show the inability to find compromise solutions, the insecurity of certain international and legal provisions, the neglect of human rights (the right to peace, the right to inviolability of borders), and ignoring the sovereignty of the state.

This article discusses some of the causes of such conflicts, possible ways to resolve them, and international organizations that have had experience in resolving (or trying) this kind of conflict. An analysis of internal and external impulses of conflicts and the main activities of international institutions for the regulation of collisions and conflicts, and their consequences, were also carried out.

Keywords: conflict, international organizations, settlement, the Caucasus region, international institutions.

Смотря на современную ситуацию на политической арене можно сделать вывод, что из конфликтов, некогда имеющих только локальный характер они переросли в глобальную проблему всего человечества, требующей от международного сообщества действовать, объединяя всевозможные усилия как в сферах как правовой, так и в финансовой.

Обстановка в зоне грузино-осетинского конфликта ухудшилась в конце июля – начале августа 2008 года, когда и начались активные боевые действия. Эта пятидневная война имела значительные геополитические, экономические и другие последствия для региона. 8 августа президент России объявил о начале «операции по принуждению к миру» между двумя конфликтующими сторонами, после чего

были введены значительные российские силы. Боевые действия продолжались вплоть до 12 августа. С 14 по 16 августа президентами четырех стран (Абхазии, Грузии, Южной Осетии и России) был подписан план мирного урегулирования вооруженного конфликта. 26 августа Россия признала суверенитет Абхазии и Южной Осетии. Весь конфликт происходил на глазах у наблюдателей различных международных структур, выступающих (на словах) за безопасность и стабильность на Закавказье. [1]

Многие эксперты указывают, что в случае грузино-абхазского конфликта ведущая посредническая роль была отдана ООН. Однако следует отметить, что так было не всегда. В статье О. Пэ и Э. Ремакля «Политика ООН и СБСЕ в Закавказье», опубликованной в сборнике «Спорные границы на Кавказе», довольно подробно описано, как еще в марте 1992 г., т.е. в период политического кризиса в Тбилиси, СБСЕ пыталось усилить свое влияние на происходящее в Грузии, видимо, это делалось с целью поддержать на тот период нелегитимного Э. Шеварднадзе. В той же статье приводятся слова личного представителя СБСЕ по Грузии И. Дьярмати, который, хотя и говорил о необходимости распространить присутствие СБСЕ на Абхазию, в то же время сетовал, что конфликт (имелось в виду грузино-абхазское противостояние – Н.А.) не достиг еще той точки, когда будет возможно крупномасштабное участие СБСЕ.

По моим наблюдениям, накануне вторжения грузинских войск в Абхазию СБСЕ проявляло гораздо больший интерес к ситуации в данном регионе, чем ООН. На том этапе СБСЕ еще планировало «инициировать зримое присутствие СБСЕ в регионе» и «способствовать переговорам между враждующими сторонами в Грузии, направленными на достижение мирного политического урегулирования». [2]

С того самого момента, как разгорелся конфликт, ОБСЕ активно способствовала усилиям, направленным на немедленное прекращение огня и создание условий для проведения международных переговоров. 10 августа, когда раскручивавшаяся спираль боевых действий грозила выйти из-под контроля, министр иностранных дел Франции Бернар Кушнер, исполнявший на тот момент по ротации председательские функции в ЕС, вылетел в Тбилиси с целью немедленно инициировать мирные переговоры. Разрушения и страдания мирного населения, видимые сотрудниками ОБСЕ, способствовало укреплению решимости организации разработать незамедлительное и долговременное решение, направленное на обеспечение мира и стабильности. В конце августа гуманитарная ситуация в регионе была еще слаба, хотя все усилия по оказанию помощи продвигались (что могли подтвердить представители Международного комитета Красного Креста и Всемирной продовольственной программы).

Тем временем, 19 августа в Австрии государства – участники ОБСЕ сошлись на мнении увеличить число военных наблюдателей в Грузии на количество, составляющее до 100 человек. Чем же занимаются невооруженные военные наблюдатели? Во-первых, конечно же, подготовкой полных и точных отчетов по результатам наблюдений. Далее, способствуют выполнению всех пунктов по урегулированию конфликта. Так же они взаимодействуют с соответствующими властями, военными и гражданскими представителями. Тем не менее, ОБСЕ и ее Миссия в Грузии еще долго будут оставаться одним из «ключевых игроков» в этом регионе (штат Миссии насчитывает около 200 человек). [3]

Какие выводы были сделаны, изучая роль международных организаций в разрешении данного конфликта?

1. В целом можно отметить, что роль ООН в деле политического урегулирования конфликта была положительной, поскольку посредническая деятельность и само присутствие в зоне конфликта способствовали поддержанию мира и создавали более или менее благоприятные отношения для переговорного процесса.

2. Посредническая деятельность международных организаций не привела к урегулированию грузино-абхазского конфликта, поскольку основывалась на ряде ошибочных предпосылок, таких как: 1) безоговорочная приверженность организаций принципу территориальной целостности Грузии, которая чрезвычайно сужала возможность конструктивных переговоров; 2) неспособность организаций убедить Грузию в необходимости подписать с Абхазией и Южной Осетией соглашение о неприменении силы, что и приводило к эскалации насилия (1998 г., 2001 г., 2008 г.); 3) тактика «наказания Абхазии» и поддержка политики санкций в отношении Абхазии, подорвавшая веру в беспристрастность организаций как посредников.

3. В процессе посреднической деятельности ООН наблюдалась определенная положительная динамика: постепенно приходило большее понимание многомерности конфликта и осознание того, что «черно-белое» видение не способствует его урегулированию. ООН постепенно пришла к более глубокому анализу природы грузино-абхазского конфликта, а также позиций и интересов сторон.

4. Стремление ведущих стран-членов ОБСЕ любой ценой не допустить усиления роли России на Южном Кавказе привело к тому, что эта региональная организация так и не выработала сбалансирован-

ный подход к конфликту, что практически и лишило ее права на посредническую деятельность в данном конфликте.

5. Международные организации не сделали ничего, чтобы сбалансировать возможности сторон конфликта и предоставить абхазскому народу гарантии того, что события августа 1992 не повторятся. [4]

Спустя годы, МИД Абхазии, комментируя выступление делегации Европейского союза в Грузии «по случаю 12-ой годовщины конфликта между Россией и Грузией» заявляет: «Грузия и ведущие западные страны в упор не замечают ни Абхазии, ни Южной Осетии, для них существует только «конфликт между Россией и Грузией». В Сухуме обращают внимание на формулировку обращения, в которой отражена односторонняя позиция Тбилиси и западных партнеров. С данным односторонним подходом едва ли удастся добиться нормализации отношений.

Так же искусственно раздутыми являются и отмечаемые в заявлении делегации так называемые «факты» нарушения прав. «Слепо ориентируясь на официальную позицию Грузии, ее европейские партнеры похоже готовы и дальше находить подобные «факты» там, где их не существует. Хотелось бы понять, откажется ли когда-нибудь ЕС от двойных стандартов и обратит ли внимание на неоднократные случаи ограничения прав граждан Абхазии и на осуществляемую Тбилиси информационную блокаду Абхазии?» - говорится в комментарии МИДа Республики Абхазия.

Министерство иностранных дел Абхазии неуклонно призывает представителей Европейского Союза в Грузии принимать во внимание только объективные факты, которые реально отражают обстановку дел в регионе, и меньше ориентироваться на тенденциозные оценки своих грузинских коллег, при подготовке такого рода публичных заявлений. [5]

Безусловно, миротворческая работа, проделанная международными организациями, помогла гражданскому и экспертному сообществам по обе стороны конфликта достичь определенного уровня понимания друг друга, создать платформу для обсуждения наиболее острых и важных тем.

Список использованных источников:

1. *Грузино-абхазский конфликт*, Википедия - https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BD%D0%BE-%D0%B0%D0%B1%D1%85%D0%B0%D0%B7%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D1%82 [Electronic resource, дата обращения 19.10.2020]
2. Статья О. Пэ и Э. Ремакля «Политика ООН и СБСЕ в Закавказье», опубликованная в сборнике «Спорные границы на Кавказе».
3. Журнал «ОБСЕ» октябрь – ноябрь 2008 года – «Грузия и мировое сообщество» - <https://www.osce.org/files/f/documents/8/0/33612.pdf> [Electronic resource, дата обращения 21.10.2020]
4. Сборник «Конфликты в Абхазии и Южной Осетии» (составители Захаров Владимир Александрович, Волхонский Михаил Алексеевич, Силаев Николай Юрьевич) - <https://mgimo.ru/library/publications/8431/> [Electronic resource, дата обращения 22.10.2020].
5. *EurAsia Daily – Грузия и Запад «в упор не видят Абхазию и Южную Осетию»* - <https://eadaily.com/ru/news/2020/08/07/gruziya-i-zapad-v-upor-ne-vidyat-abhaziyu-i-yuzhnyuyu-oseitiyu> [Electronic resource, дата обращения 21.10.2020]

УДК 341.21
МРНТИ 10.87.21

Дузенова Лейли¹

*¹старший преподаватель, магистр 2 курса по международному частному праву,
Институт Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая*

**ВО ФРАНЦУЗСКОМ ПРАВЕ АДРЕС ЭЛЕКТРОННОЙ ПОЧТЫ НЕОБЯЗАТЕЛЬНО
ЯВЛЯЕТСЯ АДРЕСОМ В ЮРИДИЧЕСКОМ ПОНИМАНИИ**

Аннотация

Столкнувшись с вездесущностью новых информационных технологий в современном обществе, пользователи испытывают недоверие и страх, что их персональные данные будут украдены и использованы против них. Действительно, услуги, предлагаемые в Интернете, способствуют распространению «цифровой памяти» [1]. Существование таких «цифровых воспоминаний» подчеркивает реальную угрозу праву на уважение конфиденциальности пользователей Интернета.

Данная статья поднимает вопрос во французского права и европейского права понятие электронного адреса, понятие IP-адреса [2], а также вопрос о защите прав потребителей (физических и юридических лиц) их личных данных от посягательств на человеческую личность, права человека, частную жизнь или личные, или общественные свободы. Юридическая литература в первую очередь заинтересована в электронной почте в качестве вектора права, то этого нельзя сказать о ее «содержании», а именно об адресе электронной почты. И все же, его надежность может зависеть от бесперебойного выполнения юридических операций (договор, уведомление о неисполнении и т.д.). В суде электронное письмо служит доказательством. Но чтобы иметь такую же юридическую ценность, как письменный документ, он должен быть заверен нотариусом. В суде электронное письмо служит доказательством. Статью 8 (2) (а) Директивы 2004/48 следует интерпретировать как означающую, что понятие «адреса», появляющееся в ней, не распространяется на пользователя, который загрузил файлы, нарушающие право интеллектуальной собственности, его адрес электронной почты, номер телефона, а также IP-адрес, использованный для загрузки этих файлов, или IP-адрес, использованный при его последнем доступе к учетной записи пользователя», - постановил Европейский Суд в решении от 9 июля 2020 г. [3].

Таким образом, отсюда следует то что, термин «адрес» является понятием, которое должно найти автономное и единообразное толкование в соответствии с постановлением Суда. На обыденном языке термин «адрес» относится только к почтовому адресу, то есть месту жительства или проживания конкретного человека. Отсюда следует, что этот термин «адрес», если он используется без дополнительной точности, как в Директиве 2004/48, не охватывает адрес электронной почты, номер телефона или IP-адрес в правовом понятии адреса. Это показывает нам на сколько система европейского законодательства позволяет защитить права европейских потребителей в соответствии с нормами Европейского и Французского права.

Ключевые слова: понятие электронного адреса, понятие IP-адреса, электронных писем, о защите прав потребителей, электронной торговли на европейском уровне, принцип пропорциональности в Европейском праве.

Лейли Дузенова¹

*¹Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық құқық кафедрасының
2 курс магистрі, аға оқытушы*

ФРАНЦУЗ ЗАҢЫНДА ЭЛЕКТРОНДЫҚ ПОШТА МЕКЕНЖАЙЫ МІНДЕТТІ ТҮРДЕ ЗАҢДЫ ТҮСІНІКТЕГІ МЕКЕН-ЖАЙ БОЛЫП ТАБЫЛМАЙДЫ

Аңдатпа

Қазіргі қоғамдағы жаңа ақпараттық технологиялардың барлығына тап болған кезде, пайдаланушылар өздерінің жеке деректері ұрланып, оларға қарсы пайдаланылады деп сенімсіздік пен қорқыныш сезінеді. Шынында да, Интернетте ұсынылатын қызметтер "сандық жадтың" таралуына ықпал етеді [1]. Мұндай "сандық естеліктердің" болуы интернет қолданушыларының құпиялылығын құрметтеу құқығына нақты қауіп төндіреді.

Бұл мақалада Француз құқығы мен Еуропалық құқық туралы сұрақ туындайды электрондық мекенжай ұғымы, IP мекен-жайы ұғымы [2], сондай-ақ тұтынушылардың (жеке және заңды тұлғалардың) жеке деректерін адамның жеке басына, адам құқықтарына, жеке өміріне немесе жеке өміріне қол сұғудан қорғау туралы мәселе, жеке немесе қоғамдық бостандықтар. Заң әдебиеті, ең алдымен, заңның векторы ретінде электрондық поштаға қызығушылық танытады, бұл оның "мазмұны" туралы, атап айтқанда электрондық пошта мекенжайы туралы айту мүмкін емес. Дегенмен, оның сенімділігі заңды операциялардың үздіксіз орындалуына байланысты болуы мүмкін (келісім, орындалмауы туралы хабарлама және т.б.). Сотта электрондық пошта дәлел ретінде қызмет етеді. Бірақ жазбаша құжат сияқты заңды құндылыққа ие болу үшін оны нотариус куәландыруы керек. Сотта электрондық пошта дәлел ретінде қызмет етеді. 2004/48 директивасының 8 (2) (А) бабы онда пайда болатын "мекен-жайлар" ұғымы зияткерлік меншік құқығын бұзатын файлдарды жүктеген пайдаланушыға, оның электрондық поштасына, телефон

нөміріне, сондай-ақ осы файлдарды жүктеу үшін пайдаланылған IP - мекен-жайға немесе оның соңғы кіру кезінде пайдаланылған IP-мекен-жайға қолданылмайды дегенді білдіреді. Пайдаланушы тіркелгісіне, - деп Еуропалық сот 2020 жылғы 9 шілдедегі шешімде шешті [3].

Осылайша, "мекен-жай" термині сот шешіміне сәйкес автономды және біркелкі түсіндіруді табуы керек ұғым болып табылады. Кәдімгі тілде "мекен-жай" термині тек Пошта мекен-жайын, яғни белгілі бір адамның тұрғылықты жерін немесе тұрғылықты жерін білдіреді. Демек, бұл "мекен-жай" термині, егер ол 2004/48 Директивасындағыдай қосымша дәлдіксіз қолданылса, мекен-жайдың заңды түсінігіндегі электрондық пошта мекенжайын, телефон нөмірін немесе IP мекенжайын қамтымайды. Бұл бізге еуропалық заңнама жүйесі еуропалық және француз заңдарының нормаларына сәйкес Еуропалық тұтынушылардың құқықтарын қорғауға қанша мүмкіндік беретінін көрсетеді.

Түйінді сөздер: электрондық мекенжай ұғымы, IP-мекенжай, электрондық хаттар, тұтынушылардың құқықтарын қорғау, Еуропалық құқықтағы пропорционалдылық қағидаты.

Duzenova Leili¹

¹Maître-assistant, Master 2 en Droit Internationale Prive, Département de droit international, Institut de la Sorbonne-Kazakhstan (KazNPU), nommé d'après Abay

Annotation

Face à l'omniprésence des nouvelles technologies de l'information dans la société d'aujourd'hui, cette crainte vient du fait que les gens travaillent jour après jour en faveur de leur propre traçabilité électronique. En effet, en utilisant les services proposés sur Internet, il contribue à la diffusion de la «mémoire numérique» [1]. L'existence de tels «souvenirs numériques» souligne la menace réelle pour le droit à la vie privée des internautes.

Cet article soulève une question en droit français et en droit européen, la notion d'adresse électronique, la notion d'adresse IP [2], ainsi que la question de la protection des droits des consommateurs (personnes physiques et morales) de leurs données personnelles contre les atteintes à une personne humaine, les droits de l'homme, la vie privée ou , ou les libertés publiques. Le courrier électronique est le moyen de communication le plus utilisé sur Internet. C'est le même principe que le courrier, mais au lieu de passer par le courrier, cela se passe directement sur votre ordinateur et sur Internet. Une adresse e-mail, comme votre adresse physique, est une adresse unique à laquelle vous pouvez être contacté.

La littérature juridique s'intéresse avant tout à l'e-mail comme vecteur de droit , cela ne peut être dit de son «contenu», à savoir l'adresse e-mail. Et pourtant ... sa fiabilité peut dépendre de la bonne exécution des opérations juridiques (contrat , avis de défaut, etc.) Au tribunal, un courriel sert de preuve. Mais pour avoir la même valeur juridique qu'un document écrit, il doit être certifié par un notaire. Au tribunal, un courriel sert de preuve. Mais pour avoir la même valeur juridique en tant que document écrit, il doit être certifié par un notaire comme élément de preuve L'article 8, paragraphe 2, sous a), de la directive 2004/48 doit être interprété comme signifiant que la notion d "'adresse" y figurant ne s'applique pas à l'utilisateur qui a téléchargé les fichiers violer les droits de propriété intellectuelle, son adresse e-mail, son numéro de téléphone, ainsi que l'adresse IP utilisée pour télécharger ces fichiers c, ou l'adresse IP utilisée lors de son dernier accès au compte utilisateur », a statué la Cour européenne dans un arrêt du 9 juillet 2020 [3].

Ainsi, il s'ensuit que le terme «adresse» est une notion qui doit trouver une interprétation autonome et uniforme conformément à l'arrêt de la Cour. Dans le langage courant, le terme «adresse» se réfère uniquement à l'adresse postale, c'est-à-dire au lieu de résidence ou de résidence d'une personne donnée. Il s'ensuit que ce terme «adresse», s'il est utilisé sans précision supplémentaire comme dans la directive 2004/48, ne couvre pas une adresse électronique, un numéro de téléphone ou une adresse IP dans la notion juridique d'adresse. Cette solution est très importante pour les entreprises et les particuliers qui utilisent des systèmes de communication modernes. Cela nous montre à quel point le système de législation européenne nous permet de protéger les droits des consommateurs européens conformément aux normes du droit européen et français.

Mots clés: le concept d'adresse électronique, le concept d'adresse IP, les courriels, la protection des consommateurs, le commerce électronique au niveau européen, le principe de proportionnalité en droit européen.

Что такое электронный адрес? Адрес электронной почты [9] определяется как "формулировка, позволяющая идентифицировать пользователя электронной почты и маршрутизировать сообщения, предназначенные для него". Как и прочный носитель, он является одним из ярких представителей в цифровой экономике.

Они являются предпочтительным средством отправки и получения электронных писем, независимо от того, содержат ли они уведомления, официальные уведомления или подписанные дополнительные соглашения к контракту.

Кроме того, они представляют собой персональные данные по смыслу статьи 4 Общего регламента ЕС по защите данных пользователей интернета, персональные данные мейла могут помочь идентифицировать автора отправленного электронного сообщения.

ЧТО ТАКОЕ IP-АДРЕС? Как заявил Европейский парламент, это «уникальный цифровой идентификатор, который необходим для любого устройства, подключенного к Интернету. Он присваивается провайдерами Интернет-услуг и операторами местных сетей. Они могут разумным образом идентифицировать пользователей Интернета, поскольку они систематически записывают в файл дату, время, продолжительность и динамический IP-адрес каждого соединения». С момента принятия решения Европейским союзом считаются «личными данными, когда упомянутый издатель имеет законные средства, позволяющие ему идентифицировать заинтересованное лицо благодаря дополнительной информации, доступной поставщику интернет-услуг этого лица». Кассационный суд в своём постановлении от 3 ноября 2016 г.: «IP-адреса, которые косвенно идентифицируют физическое лицо, являются личными данными, поэтому их сбор представляет собой обработка личных данных и должна быть предметом предварительного заявления в Национальную комиссию по информатике и свободам (НКСИ). была создана Законом о защите данных от 6 января 1978 года [4].

Она отвечает за обеспечение защиты личных данных, содержащихся в компьютерных или бумажных файлах и их обработку как государственными, так и частными. Таким образом, он отвечает за обеспечение того, чтобы информационные технологии служили интересам граждан и не посягали на человеческую личность, права человека, частную жизнь или личные, или общественные свободы.

Эти решения предвосхищали позицию «Общего регламента ЕС по защите данных пользователей интернета», согласно которой IP адрес является онлайн идентификатором (cookies для сбора IP адресов) и сочетание следов, оставленных в Интернете, с этими идентификаторами может оставлять следы в Интернете, а сочетание следов с уникальными идентификаторами и другой информацией, получаемой серверами, может "служить для создания профилей физических лиц и идентификации таких лиц".

Европейское прецедентное право рассматривает вопрос о том, могут ли эти два типа адресов (электронная почта и IP) считаться адресами?

Европейский Суд от 9 ИЮЛЯ 2020 года считает нужно быть: ОСТОРОЖНО С ТЕРМИНОЛОГИЕЙ, ИСПОЛЬЗУЕМЫХ В ТЕКСТАХ!

В период с 2013 по 2014 год несколько кинематографических работ, права на использование которых принадлежали исключительно немецкой компании Constantin Film Verleih, были загружены на платформу YouTube и просмотрены десятки тысяч раз. Считая себя обиженной, кинопрокатная компания попросила платформу предоставить ей информацию, касающуюся цифровой личности пользователей, которые загрузили оспариваемые работы, но она получила только имена фиктивных пользователи. Вначале дистрибьюторская компания запросила дополнительную информацию, но получила отказ.

Поэтому она подала апелляцию в региональный суд высшей инстанции, который частично удовлетворил ее просьбы, приказав платформе также предоставить адреса электронной почты соответствующих пользователей. Этого было недостаточно для дистрибьютерской компании поэтому она подала апелляцию в Федеральный суд. Последний посчитал, что его решение должно быть основано на буквальном анализе подпункта, а) пункта 2 статьи 8 Директивы 2004/48 / ЕС, и поэтому обратился с просьбой к Суду Европейского Союза чтобы уточнить понятие адреса.

Важный вопрос: это определения того, применяются ли положения, касающиеся концепции адреса, без различия к личному адресу, к IP-адресу или к адресу электронной почты. Суд Европейского Союза ответил на этот вопрос отрицательно. В заслуживающем внимания решении от 9 июля 2020 года он фактически посчитал, что понятие адреса, фигурирующее в статье 8 (2) (а) Директивы 2004/48 / ЕС, должно толковаться строго и не включает: информация, касающаяся номера телефона, адреса электронной почты или используемого IP-адреса.

Таким образом, Суд счел, что понятие адреса, представленное в вышеупомянутой статье, изначально понималось в соответствии с обычным значением, данным этому понятию, а именно почтовым адресом. На основании своего решения Суд постановил, с одной стороны, что термин «адрес», используемый в повседневном языке, относится к почтовому адресу. С другой стороны, Европейский Суд подчеркнула, что ни подготовительная работа для директивы, ни другие законодательные акты Европейского союза не содержат элементов, позволяющих сделать вывод о широком толковании данной концепции.

Тем не менее, Европейский суд также пояснил, что государства-члены сохраняют за собой право предоставлять держателям прав интеллектуальной собственности «право на получение более обширной информации при условии, однако, обеспечения справедливого баланса между различными основными правами. при наличии и соблюдении других общих принципов права Союза, таких как принцип соразмерности преступления и наказания» (§ 39).

Таким образом, в конкретной области нарушений прав интеллектуальной собственности оказывается, что адрес электронной почты не рассматривается как элемент информации, позволяющий подтвердить личность человека, имеющего нарушено право интеллектуальной собственности по смыслу статьи 8 (2) (а) Директивы 2004/48 / ЕС, которое должно храниться у поставщика услуг (как и IP-адреса).

ПОЛЕЗНЫЕ ПОСЛЕДСТВИЯ ЭТОГО РЕШЕНИЯ

Европейские и национальные тексты изобилуют адресами, адресами электронной почты и прочим ... Но, утонув в этой тысяче нормативных листов, необходимо будет внимательно относиться к различным ссылкам, чтобы гарантировать, что адреса электронной почты (часто называемые электронными адресами) или IP могут рассматриваться как адреса, строго говоря, и, таким образом, быть элементами, надежно идентифицирующими личность, которые, вероятно, будут запрошены в суд в качестве компенсации за удержание обязательств провайдеров.

ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО И ЭЛЕКТРОННЫЙ ПОЧТОВЫЙ АДРЕС

В гражданском праве электронный формализм в законе № 2004-575 от 21 июня 2004 года «о доверии к цифровой экономике [7]» измененный вариант от 27 марта 2019 года, ограничивает этот риск. Были разъяснены следующие формальные требования в отношении того, как им соответствовать в электронной структуре, такой как предоставление информации. Закон № 2004-575 от 21 июня 2004 г. о доверии к цифровой экономике (LCEN или LEN), транспонируя директиву об электронной торговле, устанавливает французский закон об Интернете и устанавливает правила, касающиеся электронной торговли. Существенный вклад данного закона состоит в том, что он устанавливает общий закон об Интернете: с одной стороны, он определяет коммуникации в Интернете, создавая новые правовые категории, а с другой стороны, он устанавливает ответственность за своих действующих лиц. Мы также можем сослаться на принятие принципа страны происхождения, режима электронной рекламы, режима электронной торговли и вмешательства сообществ в сети электронных коммуникаций. В дематериализованном пространстве вопрос о том, какое право применяется для урегулирования возможного конфликта, является решающим. Директива по электронной торговле устанавливает принцип страны происхождения, что означает, что на территории Европейского Союза применимым законодательством является закон страны, в которой учрежден поставщик услуг. Этот принцип сейчас закреплен в статье 14 LCEN

Согласно статье 1126 Гражданского кодекса [5], договорные условия или информация о товарах или услугах могут быть доступны в электронном виде.

Аналогичным образом, информация, касающаяся заключения или исполнения контракта, может быть отправлена по электронной почте. Однако использование электронной почты должно быть предварительно одобрено получателем, если он не является профессионалом. Ввиду отсутствия точности в отношении формы этого согласия то является возможным, что принятие общих условий использования, содержащих в положении, предусматривающим использование электронной почты в отношениях между потребителем и профессионалом, является действительным.

Положение об электронной идентификации и доверительных услугах для электронных транзакций (Регламент «eIDAS» № 910/2014 / ЕС [6]) – это единый стандартизированный регламент, применяемый ко всем государствам-членам ЕС и составляющий окончательная, последовательная правовая основа для допустимости электронных удостоверений личности и подписей. Он также признает действительность электронных печатей для хозяйствующих субъектов. С вступлением в силу этого постановления началась настоящая гонка за дематериализацией бизнес-процессов, которая происходит среди европейских компаний.

Общеввропейский текст (например, правила), в котором говорится о не дискриминации технологий, таких как Правила Регламент «eIDAS» № 910/2014 / ЕС мог бы помочь избежать подобных трудностей в будущем. Таким образом, реформа электронной торговли на европейском уровне в рамках Закона о цифровых услугах могла бы исправить это. В противном случае необходимо будет обеспечить типы данных, которые должны храниться поставщиком услуг и которые могут быть запрошены в случае спора (например, в контексте краткого изложения об испытательном сроке по смыслу статьи 145 Гражданского процессуального кодекса) [8].

Список использованных источников:

1. BALLE Fr., *Lexique d'information communication, Éditions Dalloz, 1ère édition 2019.* – P.223
2. Chr.FERAL-SCHUL, *Cyberdroit, le droit a l'épreuve de l'Internet, Éditions Dalloz, 4ème édition, 2020*
3. Решение Европейского Суда (Пятая палата) от 9 июля 2020 года. Дело С-264/19.
4. Кодекс интеллектуальной собственности от 1 июля 1992 г. по состоянию на 2 августа 2020 г
5. Гражданский кодекс с изменениями на 1 аоût 2020.
6. Регламент «eIDAS» № 910/2014 / ЕС от 23 июля 2014 г.
7. Законе № 2004-575 от 21 июня 2004 года « о доверии к цифровой экономике» с изменениями на 27 марта 2019 года.
8. Гражданский процессуальный кодекс. по состоянию на 31 июля 2020 г.
9. Круглый стол «Киберпедагогика в условиях цифровизации образования», на котором приняла участие Директор Института Сорбонна-Казахстан Айнура Алимхановна Сабитова.

УДК 327; 339.9
МРНТИ 11.25.67

Жамансарин Н.Ш.¹, Ибрагимова А.Б.²

¹Научный руководитель: к.и.н., доцент, заведующий кафедрой международных отношений
Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая

²магистрант 2 курса кафедры международного отношения Института Сорбонна-Казахстан
КазНПУ им. Абая

ВЛИЯНИЕ ПАНДЕМИИ НА ДИНАМИКУ СОВРЕМЕННЫХ КОНФЛИКТОВ

Аннотация

С момента объявления пандемии Всемирной организацией здравоохранения в мире наблюдается глобальный рост насилия в большинстве случаев вызванный последствиями жестких ограничительных мер . Проблемы, связанные с новым коронавирусом, повлияли на все страны, однако, наиболее остро они ощущаются в регионах мира с нестабильной ситуацией, подверженных конфликту. Пандемия усугубляет существующие социальные неравенства и различия, что приводит к социальной разрозненности внутри общества. Нехватка информации или умышленная дезинформация, в целом отсутствие социальной сплоченности, порождает недоверие, страхи, что в свою очередь приводит к вспышкам насилия.

Ключевые слова: пандемия, COVID-19, современные конфликты, международные отношения.

Н.Ш. Жамансарин¹, А.Б. Ибрагимова²

¹Ғылыми жетекшісі: т.ғ.к., доцент, Абай атындағы ҚазҰПУ,

Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасының меңгерушісі

²Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасының
2 курс магистранты

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БЕЙБІТШІЛІК ПЕН ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚОЛДАУДАҒЫ
ӨҢІРЛІК ҰЙЫМДАРДЫҢ РӨЛІ**

Аңдатпа

Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы пандемия жариялағаннан бері әлемде зорлық-зомбылықтың жаһандық өсуі байқалады, әсіресе мемлекеттік күштерге қатысты, көп жағдайда қатаң шектеу шараларынан туындаған. Жаңа коронавирусқа байланысты проблемалар барлық елдерге әсер етті, бірақ олар әлемдегі тұрақсыз жағдай мен қақтығыстарға бейімділігі бар аймақтарда өте өткір. Пандемия қолданыстағы әлеуметтік теңсіздік пен айырмашылықтарды күшейтіп, қоғамдағы әлеуметтік бөлінуге әкеледі. Ақпараттың жетіспеушілігі немесе қасақана дұрыс емес ақпарат, жалпы алғанда, әлеуметтік келісімнің жоқтығы сенімсіздік, қорқыныш, өз кезегінде зорлық-зомбылық әрекеттерін тудыратын басқа адамға кінәні негізсіз жүктеу болып табылады.

Түйінді сөздер: пандемия, COVID-19, қазіргі қақтығыстар, халықаралық қатынастар.

N.S. Zhamansarin¹, A.B. Ibragimova²

¹Scientific adviser: candidate of historical sciences, assistant professor, head of department of International relations at the Institute Sorbonne-Kazakhstan of the Kazakh National Pedagogical University named Abai

²master student of 2nd course, Department of international relations at the Institute Sorbonne Kazakhstan of the Kazakh National Pedagogical University named Abai

THE ROLE OF REGIONAL ORGANIZATIONS IN THE MAINTENANCE OF INTERNATIONAL PEACE AND SECURITY

Abstract

Since the pandemic was declared by the world health organization, there has been a global increase in violence, especially against state forces, in most cases caused by severe restrictive measures. The problems associated with the new coronavirus have affected all countries, but they are most acutely felt in regions of the world with unstable situations and prone to conflict. The pandemic exacerbates existing social inequalities and differences, leading to social fragmentation within society. Lack of information or deliberate misinformation, in general, lack of social cohesion, creates distrust, fears which in turn generates violent actions.

Key words: pandemic, COVID-19, modern conflicts, international relations.

Пандемия коронавируса создала в мире беспрецедентную чрезвычайную ситуацию в сфере здравоохранения. Проблемы, связанные с новым коронавирусом, повлияли на все страны, однако, наиболее остро они ощущаются в регионах мира с нестабильной ситуацией, подверженных конфликту. Хотя карантинные ограничения в некоторых странах начинают ослаблять, последствия пандемии будут напоминать о себе еще долго. С начала пандемии было проведено множество исследований о влиянии COVID-19 на вооруженные конфликты. Одно из исследований утверждает, что в 13 странах возможно появление новых конфликтов до 2022 года – причиной которых будут являться пандемия коронавируса и карантинные меры, применяемые государством. Согласно исследованию, ожидается, что 35 стран будут испытывать нестабильность между 2020 и 2022, что является самым большим показателем за последние 30 лет [1]. COVID-19 рассматривается как множитель угроз, который усиливает существующие конфликты и приводит к нестабильности. Исследования прошлых пандемий, таких как ВИЧ/СПИД и Эбола, ясно показывают, что подверженность инфекционным заболеваниям увеличивает риск вооруженных конфликтов. Конфликт, в свою очередь, ускоряет передачу болезней и препятствует принятию ответных мер в области общественного здравоохранения. Так, например по данным ВОЗ, в Южном Судане из-за боевых действий и большой миграции возрос риск заболевания холерой, менингитом и лихорадкой долины Рифт в 2017 [2].

С другой стороны, глобальный эффект пандемии Covid-19 создает новые возможности для усиления позитивных тенденций по сохранению мира и смягчению политических экономических и социальных последствий пандемии. 23 марта Генеральный секретарь ООН Антониу Гутереш призвал к глобальному прекращению огня. Призыв получил широкую поддержку и в некоторых странах, таких как Колумбия, Камерун и Филиппины, это привело к временному прекращению огня. К сожалению, позитивное воздействие длилось недолго и было слишком ограниченным, чтобы повлиять на мирное разрешение какого-либо конфликта. В течение нескольких недель после призыва не наблюдался ни спад и ни рост насилия, однако даже при соглашении о прекращении огня, не следовало никаких последующих мер для мирного регулирования конфликта. Большинство призывов к прекращению огня имели односторонний характер, так как другая сторона часто отказывалась принимать соглашение.

В этой статье описывается влияние пандемии COVID-19 на развитие конфликтов в мире. Пандемия усугубляет существующие социальные неравенства и различия, что приводит к социальной разрозненности внутри общества. Нехватка информации или умышленная дезинформация, в целом отсутствие социальной сплоченности, порождает недоверие, страхи, поиск простого или быстрого решения, необоснованное возложение вины на другого, что в свою очередь порождают насильственные действия. По данным ACLED, более 1 000 случаев массового насилия были зафиксировано во всем мире с 11 марта 2020, когда вирус COVID-19 был объявлен пандемией [3]. Нападениям подвергались государственные и медицинские работники, а также отдельные лица, которые считались переносчиками вируса. Например, в Йеменской Республике из-за пандемии ухудшились отношения между народом Йемена и мигрантами из Африки, которые были обвинены в распространении вируса. Аналогичные случаи ксенофобии наблюдались и в других странах, где существует разрозненность между коренным населением и мигрантами.

Отдельного внимания заслуживает проблема умышленного или неумышленного распространения ложной информации. Данные, собранные исследователями Принстонского Университета [4] показывают, что дезинформация о COVID-19 покрывает разные темы от условий и причин возникновения вируса до недоказанных лекарств и методов лечения. Источниками информации, вводящей в заблуждение, чаще всего являются отдельные люди, которые иногда позиционируют себя представителями государственных и медицинских учреждений. Дезинформация происходит и потому, что люди часто обращаются к одним и тем же изолированным источникам, которые могут не быть достоверными, чтобы получить информацию или поделиться мнением. Таким образом, существует риск возникновения конфликта – путем дальнейшего разжигания социальной напряженности и враждебности по отношению к правительству- и увеличения числа случаев заражения COVID-19. Во время эпидемии Эболы смертность была выше в странах, страдающих от значительной дезинформации, поскольку граждане с меньшей вероятностью соблюдали меры предосторожности [8]. В некоторых странах через социальные сети распространялась информация о теориях заговора, одна из которых отрицала существование COVID-19. Неоднократные заявления органов здравоохранения, направленные на то, чтобы развеять эти слухи, мало что изменили. Ежедневный рост числа случаев заболевания COVID-19 укрепил общественное мнение о некомпетентности правительства.

С момента объявления пандемии Всемирной организацией здравоохранения в мире наблюдается глобальный рост насилия со стороны толпы, особенно в отношении государственных сил. Силы безопасности в таких странах, как Кения, Нигерия, Филиппины, Уганда и Зимбабве, еще больше усугубили ситуацию, подавляя протесты вооруженной силой.

Недоверие населения к государственным властям и применяемые ими решительные меры по борьбе с коронавирусом способствуют активизации деятельности вооруженных группировок. Пользуясь глобальным кризисом антиправительственные силы препятствуют эффективному применению ответных мер по борьбе с вирусом, проводят вербовку среди уязвимого населения, или предлагают свою стратегию в качестве лучшей альтернативы, что особенно эффективно при проводящихся неадекватных или непопулярных политических мерах. В Западной Африке в период с 23 марта по 25 апреля насилие со стороны неправительственных группировок увеличилось более чем в два раза от среднемесячного уровня [5]. Также в Йемене, Ливии и Колумбии вооруженные антиправительственные движения аналогично воспользовались ситуацией, чтобы начать свою деятельность [6].

Ответственность за принятие решительных мер по борьбе с вирусом, перераспределение человеческих и военных ресурсов, ослабляющее способность государства реагировать на вооруженные вызовы, особенно при отсутствии внешней поддержки оказывают сильное давление на действующие государственные власти. Чем и пытаются воспользоваться вооруженные антиправительственные группировки увеличивая свою деятельность.

С другой стороны, необходимость применения политических мер по борьбе с эпидемией, представляет возможность для авторитарных государственных субъектов укрепить и усилить свой режим и установить контроль над гражданским населением. В ряде стран, под предлогом внедрения карантинных мер власти совершали насилие над гражданскими лицами или использовали эти меры для подавления политической оппозиции [7].

Кроме того, меры по борьбе с пандемией осложнили и в некоторых случаях прервали существующие мирные переговоры и привели к оперативным изменениям в международных миссиях по поддержанию мира и урегулированию кризисов. К примеру, развитие Covid-19 в пандемию усложнило переговоры по урегулированию украинского конфликта. Кризис затруднил передвижение к линиям соприкосновения конфликтующих сторон, в некоторых районах неподконтрольных правительству существует неравномерный доступ к медицинским услугам среди населения. Однако переговоры по урегулированию конфликта продолжались в формате телеконференций с начала пандемии.

По результатам исследования, посвященного анализу влияния Эболы на состояние конфликтов в Западной Африке (2014-2016) во время эпидемии уровень насилия резко возрос в тех местах, где было слабое доверие к местным властям [9]. В исследовании утверждается, что в течение трех лет после вспышки вируса, уровень гражданского насилия вырос как минимум в два раза. Ситуация усложняется и приводит к насилию из-за увеличивающегося спроса на общественные товары, а именно медицинские, а также применяемых мер по сдерживанию на территории с многочисленными случаями заболевания. Предполагается, что эффективный метод сдерживания влияния эпидемии должен в первую очередь включать восстановление доверия между гражданами и органами власти – отсутствие которого ведет к общественным беспорядкам и способствует распространению заболеваний.

По проведенным исследованиям становится ясно, что последствия пандемии имеют долгосрочный эффект. Необходимо учитывать, что COVID-19 влияет на движущие факторы конфликтов, которые существовали до пандемии и, которые появились после, а также готовность вооруженных группировок воспользоваться ситуацией и начать насильственную деятельность в регионах, затронутых конфликтом. Поэтому ответные меры на борьбу с вирусом должны быть направлены на укрепление социальной сплоченности, улучшение отношений между государством и обществом, борьбу с дезинформацией и расширением экономической помощи. Таким образом появляется возможность повысить устойчивость к вирусу и обеспечить прочную безопасность.

Список использованной литературы:

- 1- Jonathan D. Moyer, Oliver Kaplan «Will the Coronavirus Fuel Conflict?» <https://foreignpolicy.com/2020/07/06/coronavirus-pandemic-fuel-conflict-fragile-states-economy-food-prices/>
- 2- South Sudan health situation reports: <https://www.who.int/hac/crises/ssd/sitreps/en/>
- 3- ACLED, “Armed violence dashboard”, 2020, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>.
- 4- Tracking Disinformation and Conflict “Misinformation Narratives about COVID-19 and the Real Problems We Have to Worry About”, <https://esoc.princeton.edu/projects/tracking-disinformation-and-conflict>
- 5- ACLED, “Armed violence dashboard”, 2020, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>
- 6- ACLED, “Covid-19 disorder tracker”, <https://acleddata.com/analysis/covid-19-disorder-tracker/#1585250391356-f3567d90-0e6a>.
- 7- Katariina Mustasilta and Roman-Gabriel Olar, “Militaries and Covid-19: Implications for human rights and democracy”, *Political Violence At A Glance*, May 19, 2020, <http://politicalviolenceataglance.org/2020/05/19/militaries-and-covid-19-implications-for-human-rights-and-democracy/>.
- 8- *Advancing peace in a changed world: COVID-19 effects on conflict and how to respond*, <https://reliefweb.int/report/world/advancing-peace-changed-world-covid-19-effects-conflict-and-how-respond>
- 9- Ada Gonzalez Torres And Elena Esposito, “Epidemics and Conflict: Evidence from the Ebola Outbreak in Western Africa”, *Ben-Gurion University of the Negev*.
- 10- Katie Harris, David Keen and Tom Mitchell, “When disasters and conflicts collide – Improving links between disaster resilience and conflict prevention”, *Overseas Development Institute*, February 2013.
- 11- *Сотрудничество в сфере безопасности в период пандемии нового коронавируса, №4 2020 Июль/Август*, <https://globalaffairs.ru/articles/bezopasnost-v-period-pandemii/>.
- 12- *COVID-19 and Conflict: Seven Trends to Watch*, New York/Brussels, 24 March 2020, <https://www.crisisgroup.org/global/sb4-covid-19-and-conflict-seven-trends-watch>
- 13- Katariina Mustasilta, 11 June 2020, *From bad to worse? The impact(s) of Covid-19 on conflict dynamics*, <https://www.iss.europa.eu/content/bad-worse-impacts-covid-19-conflict-dynamics>
- 14- Center for Preventive Action, “Peace, Conflict, and COVID-19”, <https://www.cfr.org/article/peace-conflict-and-covid-19>.
- 15- Robert Muggah, David Steven, Liv Tørres, “We urgently need major cooperation on global security in the COVID-19 era” <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/we-need-major-cooperation-on-global-security-in-the-covid-19-era/>.
- 16- Диас Такенов, Владислав Флоринский: “Коронавирус и политика: Как пандемия повлияет на международные отношения”, <https://the-steppe.com/gorod/koronavirus-i-politika-kak-pandemiya-povliyaet-na-mezhdunarodnye-otnosheniya>.
- 17- Максим Наливайко, *Оттава* <https://www.ukrinform.ru/rubric-world/3018991-vrazeskij-koronavirus-kak-povliyaet-pandemiya-na-konflikty-v-mire.html>.
- 18- *Ответные меры ООН на пандемию COVID-19*, <https://www.un.org/ru/coronavirus/UN-response>.

М.Н. Мухамеджанова¹, Л.Х. Матакбаева²

¹Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті,
Сорбонна-Қазақстан институтының 2-курс магистранты

²Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті,
саяси ғылымдарының докторы, халықаралық қатынастар кафедрасының профессоры
Алматы қ., Қазақстан

КАТАЛОНИЯНЫҢ МӘРТЕБЕСІН АНЫҚТАУ МӘСЕЛЕСІ

Аңдатпа

Мақала Испанияның халықаралық ұстанымына негіз болатын ыдырауға байланысты оқиғаларды талдауға және Каталонияның мәртебесін анықтау жөніндегі референдумға арналады. Сонымен қатар, мұнда Каталония оқиғаларының пайда болуының қысқаша тарихы баяндалады. Осы зерттеу барысында орталық үкіметтің ұстанымына тікелей әсер ететін каталондық сепаратизм мәселесі зерттелді, Каталония референдумының тарихи, мәдени, саяси және экономикалық алғышарттары анықталды, сонымен қатар Испанияның өзін-өзі жариялаған мемлекеттерге қатысты сыртқы саясатындағы өзгерістерді, атап айтқанда, оның Еуропалық Одақ, НАТО шеңберіндегі интеграциясына қатысты бағытының өзгеруін нақты көрсетті. Автор жалпы әлемдік қауымдастықтың және негізгі халықаралық субъектілердің өзекті мәселелерге қатысты ұстанымын және Каталония оқиғаларының Испанияның халықаралық жағдайына ықпалын бағалады.

Түйін сөздер: өзін-өзі анықтау, сепаратизм, Испания, Каталония, мемлекеттілік, каталанизм.

Мухамеджанова М.Н.¹, Матакбаева Л.Х.²

¹магистрант 2-курса Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая
²д.полит.н., профессор кафедры международных отношений КазНПУ имени Абая
г. Алматы, Казахстан

ПРОБЛЕМА ОПРЕДЕЛЕНИЯ СТАТУСА КАТАЛОНИИ

Аннотация

Статья посвящена анализу событий в Каталонии, связанных с референдумом о ее статусе и лежащих в его основе дезинтегрирующих процессов на международные позиции Испании. В рамках настоящего исследования была затронута проблема каталонского сепаратизма, которая непосредственно повлияла на позицию центрального правительства, были выявлены исторические, культурные, политические и экономические предпосылки проведения каталонского референдума, а также наглядно продемонстрировала изменения во внешнеполитическом курсе Испании в отношении самопровозглашенных государств, в частности, на специфику и направленность ее интеграции в рамках Европейского Союза, НАТО. Автор привел позицию мирового сообщества в целом и основных международных акторов по настоящей проблематике и оценил влияние каталонских событий на международное положение Испании.

Ключевые слова: самоопределение, сепаратизм, Испания, Каталония, государственность, каталанизм.

M.N. Mukhamedzhanova¹, L.H. Matakbaeva²

¹ 2nd undergraduate of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at KazNPU Abay
¹d.p.s., professor Abay KazNPU, Almaty, Kazakhstan

THE PROBLEM OF DETERMINING THE STATUS OF CATALONIA

Abstract

This article is devoted to the analysis of events in Catalonia related to the referendum on its status and its underlying disintegration processes on the international position of Spain. In the framework of this study the problem of Catalan separatism was touched upon, which directly influenced the position of the central

government, the historical, cultural, political and economic prerequisites for the Catalan referendum were identified, and also clearly demonstrated changes in Spain's foreign policy towards self-proclaimed states, in particular, the specifics and the direction of its integration within the European Union, NATO. The author cited the position of the world community as a whole and the main international actors on the current issues and evaluated the impact of the Catalan events on the international situation of Spain.

Keywords: self-determination, separatism, Spain, Catalonia, statehood, catalanism.

Еуропалық Одақтың құрылуы алдыңғы барлық келіспеушіліктерді жоққа шығарып, өз егемендігінің бір бөлігін ұлтүстілік органға берген әртүрлі халықтардың бірлігінде нақты серпіліс ретінде қарастырылуы мүмкін. Еуропалық Одақтың құрылуы оң нәтиже берді, бірақ сонымен бірге ол күрделі мәселелер туғызған болатын.

Солардың бірі – аймақтық сепаратизм. Сепаратизм – Батыс Еуропадағы ұлттық мемлекеттердің құрылуының маңызды формасы. 90-шы жылдардан кейін ол жаңа серпін алды. Бұл бүкіл әлем ғалымдарының назарын аударды. Көбіне олар сепаратизмді аймақтар негізінде Ескі әлемді қайта құруға бағытталған қозғалыс ретінде сипаттайды.

Испания оқиғасы еуропалық сепаратизмді зерттеуде ерекше қызықты болып табылады. Этникалық әртүрлілік, тарихи дәстүрлер мен аймақтардың экономикалық дамуындағы тепе-теңдік сепаратистік сезімдердің танымал болуының себебі болып табылады. Олар барлық дерлік провинцияларда билік жүргізеді. Каталония, Андалузия, Астурия және Канар аралдары үкіметтің бюджет тапшылығын азайту жоспарынан бас тартты. Каталондық ұлтшылық ісі жалпы испандық саяси құбылысқа айналды. Оны аймақтық элита Мадридпен саяси, экономикалық проблемалар мен каталондықтардың еуропалық саясатқа қатысуы туралы полемикада құрал ретінде белсенді пайдаланады [1].

Қазіргі халықаралық қатынастар жаһандану үрдістерінің күшеюімен сипатталады, соның салдарынан ұлттық мемлекеттер аймақтық сепаратизм проблемаларына көбірек ұшырайды. Бұл тұрғыда жаһандану мен аймақтандыруды қазіргі әлемнің бет-бейнесін құрайтын екі бағытты процесс ретінде қарастыруға болады. Бұл тенденциялар Еуропада әсіресе аймақтың экономикалық және әлеуметтік дамуының жоғары деңгейіне байланысты байқалып жатады. Осыған байланысты сепаратизм мәселелері Еуропаның көптеген этникалық және көп конфессиялы мемлекеттерінде күн өткен сайын өткір болып тұрғаны таңқаларлық емес. Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, теориялық тұрғыдан да, практикалық тұрғыдан да қызығушылық тудыратын Испаниядағы каталондық сепаратизм мәселесін қарастыру қисынды болып табылады. Каталондық проблема бір жағынан аймақтық сипатқа ие және егемен мемлекеттің ішкі мәселесі болса, екінші жағынан Каталониядағы оқиғалар сепаратистік тенденциялар мен ыдырау процесстерінің дамуының айқын мысалы ретінде қарастырылуы мүмкін, бұл өз кезегінде ішкі жағдайға да, сонымен қатар, Еуропаның және әлемнің бірқатар басқа мемлекеттерінің сыртқы саясатына тікелей әсер етуі мүмкін. Осылайша, каталондық сепаратизмді Испанияның ішкі саяси жағдай тұрғысынан ғана емес, сонымен қатар жаһандық халықаралық үрдістер тұрғысынан да қарастыру керек, яғни оның сыртқы саясатының бағыты мен Мадридтің жаңа сыртқы саяси шындығындағы халықаралық ұстанымының ерекшеліктеріне әсер етудің қуатты факторы ретінде қарастыру қажет. 2017 жылғы Каталония референдумы шиеленістің дамуының жаңа кезеңі болғандықтан, бұл мәселені жан-жақты зерттеу ерекше маңызды және өзекті болып табылады.

Каталондық сепаратизм мәселесінің алғышарттары. Каталония шиеленісінің тарихы – бұл көптеген ғасырлар бойы қалыптасқан Испания мен Каталонияның орталық билігі арасындағы қарым-қатынас тарихы. 2017 жылғы Каталонияда орын алған оқиғалар әлеуметтік-экономикалық, саяси және мәдени салаларда туындаған қарама-қайшылықтардың шиеленісуінің нәтижесі болды. Жоғарыда аталған факторлардың әрқайсысын жекелей қарастырған орынды болып табылады. Сарапшылардың көзқарастары бойынша, қазіргі жағдайды ушықтырудағы басты рөлді, көбінесе, мұндай көпфакторлы және күрделі қатығыс үшін қалыпты болып табылатын әлеуметтік-экономикалық сипаттағы қайшылықтар атқарды [2].

Орталық үкімет пен Каталония арасындағы қарым-қатынастағы негізгі мәселе Каталонияның Мадридпен экономикалық өзара іс-қимылдың барлық сызбасын қайта қарауды және Барселонаның орталыққа беретін қаражат көлемін азайтуды көздеуінде болып отыр. Бұл мәселе Каталонияның орталыққа төлейтін сома және кері қайтарылатын қаражаттың арасындағы айырмашылықтың 16 миллиард еуродан асатындығымен күрделенеді, ал бұл аймақтық бюджет үшін едәуір сома болып табылады. Каталондық сепаратизмді жақтаушылардың пікірінше, бұл жарналарды жою, Испаниядан бөлініп шыққан жағдайда, автономияның толық экономикалық егемендікке және прогрессивті дамуға қол жеткізуіне мүмкіндік береді. бұл жарналарды жою Испаниядан бөлінген жағдайда автономияға қол жеткізуге мүмкіндік береді. Испанияның ұлт-

тық экономикалық жүйесі үшін Каталонияның маңыздылығын көрсету үшін «Datos Macro» атты Испанияның ұлттық статистикалық қызметінің ресми сайтында көрсетілген бірқатар статистикалық мәліметтерді келтірген орынды.

Каталонияның экономикалық көрсеткіштері Испаниядағы ең жоғары көрсеткіштердің бірі болып қала береді: Корольдіктің ЖІӨ 1,1 трлн. еуроны құраса, оның бестен бір бөлігі - 212 млрд еуро Каталонияға тиесілі; Каталонияның экспорты 65,1 млрд. еуроны құрайды, бұл Испанияның басқа экономикалық аймақтарының экономикасынан 2 есе жоғары (атап айтқанда, Валенсияда бұл көрсеткіш тек 28,7 млрд. еуроға жетеді) [3]. Каталондық сепаратизмнің маңыздылығын анықтайтын екінші факторды Каталония аймағының мәдени ерекшелігі деп атаған жөн. Каталонияның бірқатар ұлттық мәдени ерекшеліктерінің болуына қарамастан (мысалы, өз мерекелерін тойлау, испан өмірінен сәл өзгеше ұлттық тағамдардың ерекшеліктері және т.б.), ең алдымен тілдік аспектіні, яғни, каталон мен испан тілдері арасындағы айырмашылықтарды атап өту қажет. Мысалы, каталан тілі үнді-еуропалық тілдер ішіндегі окситан-романдық тобына жатады және ол X ғасырда қалыптаса бастады, себебі «Органья уағыздары» диалектісін қолданатын ең көне ескерткіштер осы ғасырдан бастап, ал испан тілінің шығу тегі әлдеқайда ежелгі заманнан басталады (Вестгот Патшалығы). Осылайша, каталан тілінің бөлінуі испанның латын тілінен бөлінуіне қарағанда кешірек орын алды, сондықтан да мұндай мәдени және тілдік айырмашылықтар Каталонияның Испанияның ішінде де, ұзақ мерзімді перспективада да әлемдік аренада өзін-өзі сәйкестендірудің өзіндік негізі болып табылады. Осыған байланысты Каталония тарихының кейбір ерекшеліктерін қарастыру орынды болып табылады, себебі бұл айырмашылықтардың мәнін жақсы түсінуге мүмкіндік береді: 1137 жылы Барселона мен Арагон біртұтас патшалық құрды, ал кейінірек, XV ғасырда, Кастилиямен бірігіп, Каталония бірқатар құқықтар мен артықшылықтарға ие болды - мысалы, оның өз билігі, соты, қаржыны басқару және салық салу құқығы болды. Испанияның Біріккен Корольдігінің құрамындағы Каталонияның экономикасы мен мәдениеті әрдайым тез қарқынмен дамыды, бұл саяси оқшаулану мен тәуелсіздікке ұмтылысты тудырды. Осыған байланысты Каталониядағы алғашқы сепаратистік тенденциялар тіпті орта ғасырлар мен жаңа ерте дәуірлерде де пайда болған [4].

1701-1714 жж. испан мұрагерлігі үшін соғыстың нәтижесінде билік басына V Филипп Бурбон келгеннен кейін, ол Каталонияның саяси автономиясын жою үшін бірқатар шараларды жүзеге асыра бастады. Атап айтқанда, жергілікті билік таратылды, дәстүрлі артықшылықтар жойылды, ал каталан тілі испан (кастилиялық) тіліне ауыстырыла бастады және қоғамдық өмірдің барлық салаларынан ығыстырыла бастады. Кейінірек, XIX ғасырдың екінші жартысында каталондық қоғамның жедел индустриялануы мен модернизациясының арқасында Каталония мен Испанияның басқа аймақтарының арасындағы демаркацияны қалайтын «каталонизм» сияқты қоғамдық-саяси ойдың феномені пайда болды. Каталония халқының елеулі наразылығына Каталонияның экономикалық әлеуеті мен оның саяси әсер етуі арасындағы айқын теңгерімсіздік себеп болды. Каталондық сепаратизмнің өзекті болып табылуы жоғарыда аталған тарихи мәселелердің әлі күнге дейін шешілмегендігімен байланысты деп айтуға болады. Шын мәнінде, Каталония басшылығының қолында мемлекеттік деңгейде шешім қабылдауға мүмкіндік беретін әсер ету тетіктері жоқ. Осылайша, халықаралық қатынастар мен мемлекеттік қаржы саласы, сондай-ақ экономикалық қызметті жалпы жоспарлау саласы әлі күнге дейін Испанияның орталық органдарының ерекше құзырында, ал Каталонияда тек жергілікті өзін-өзі басқару мәселелерінде (мәдениет, туризм, спорт, білім) ғана өкілеттілік бар [5].

Әлеуметтік каталон қоғамының күшті ішкі интеграциясы, аумақтық (этнолингвистикалық емес) жоғары дамыған өзіндік ерекшелігі бар. Қозғалысты радикализациялаудың саяси ресурсы – Каталония автономиясының бүкіл испандық партиялық жүйеден бөлек институционалды дизайны (Жарғы 2006 ж. өзгертілген), аймақтық парламентте сепаратистік партиялардың басым болуы болып табылады.

1990 жылдан бастап қазіргі кезге дейінгі Каталония қозғалысының дамуының үш кезеңін бөліп көрсетуге болады:

- Бірінші кезеңде (1990-1998) унитарлы мемлекет және этномәдени ұрандар шеңберіндегі қалыпты регионализмнің мақсаттары басым болды.

- Екінші кезеңде (1998-2005 жж.) федералистік мақсаттар мен орталық үкіметке қысым жасау жүзеге асырылады.

- Үшінші кезең (2006 жылдан қазіргі уақытқа дейін) сепаратизмнің өсуімен сипатталады.

Каталония қозғалысының радикалдану факторлары ең алдымен экономикалық дағдарыс пен сепаратистік партиялардың ықпалының әлеуметтік-мәдени ресурстарының өсуімен байланысты. Каталондық тараптардың позициясы келесідей. Олар үш өзара байланысты қақтығыстарға қатысады: бірге -

орталыққа қарсы билікке, сондай-ақ жергілікті «испаншыл» топтарға қарсы; бір-біріне қарсы - идеология мен топтық мүдделердегі айырмашылықтар негізінде. Мемлекеттік біртұтастықты жақтаушылар – бұл айтарлықтай ауқымды әлеуметтік қабат, бірақ олар федералистер мен автономистердің ықпалынан әлсірейді. Қақтығыс кезіндегі Халықтық партияның стратегиясы «автономиялық мемлекеттің» ескі реформаларын қабылдауға қарсы консервативті сипатта болды. Керісінше, Каталонияның солшыл республикашылары мен «Конвергенция және Альянс» коалициясы тәуелсіздікке бейбіт жолмен қол жеткізуге бағытталған. Коалиция прагматикалық сипатта болып келеді және қазіргі уақытта республикашыларға көбірек пайда әкеледі. Жанжалды конструктивті басқарудың перспективалары ымыраларды іздеумен және елдің біртұтастығы шеңберіндегі елдің саяси жүйесін федерацияландырумен байланысты [6].

Қазіргі таңда жаһандану жағдайында орын алып жатқан жергілікті саяси үрдістер әлемдік қауымдастықтың мүшелерінің арасындағы қарым-қатынастарға, оның ішінде, халықаралық қатынастарға өз әсерін тигізбей қоймайтыны белгілі. Ендігі кезекте әлемдік қоғамдастықтың ұстанымына және Каталония оқиғаларының Испанияның халықаралық жағдайына әсеріне тоқтала кетсек. Ең алдымен, Еуропалық Одақтың ұстанымына назар аударған жөн. Испанияның осы ұйымға мүше екенін ескере отырып, ЕО ұстанымы бір мәнді болды: каталондық референдум – бұл Испанияның ішкі мәселесі, дегенмен де ЕО Каталонияны Мадридтің келісімінсіз егеменді мемлекет ретінде қабылдауға дайын емес екендігін білдірді [7].

Ұлыбританияның ұстанымына келетін болсақ, премьер-министр болған Тереза Мэй Ұлыбритания Каталониядағы референдумды және тәуелсіздік алған жағдайда оны егеменді мемлекет ретінде мойындамайтындығы жайлы пікірін білдірген болатын.

АҚШ-тың көзқарасы ЕО-ға мүше мемлекеттердің орталық үкіметтерінің ұстанымына ұқсас болып келеді. Атап айтқанда, Америка Құрама Штаттары Испанияның аумақтық тұтастығы қағидатын белсенді қолдады және Мадридтің статус-квоны сақтау және сепаратистік тенденцияларды болдырмауға бағытталған шараларына қолдау білдірді. Вашингтонның бұл ұстанымы ең алдымен Испанияның НАТО-дағы және басқа да бірқатар халықаралық ұйымдар шеңберіндегі Америка Құрама Штаттарының маңызды серіктесі және одақтасы екендігіне байланысты. Өз кезегінде Ресей Федерациясы Испанияның территориялық тұтастығы мен егемендігін құрметтейтінін атап өтіп, Каталонияның тәуелсіздігі туралы мәселе Испанияның таза ішкі мәселесі екенін және тек қолданыстағы заңнамаға сәйкес шешілуі керек екенін атап өтті [8].

Жалпы айтқанда, әлемдік қауымдастық Каталонияның заңды демократиялық процедураларын жүзеге асыру құқығын, сонымен қатар халықтардың өзін-өзі тағайындау құқығына қол сұғылмайтындығын баса айтады. Дегенмен де бұл мәселе нәтижесінде барлық мүдделі тараптардың ымыраға келуінің негізінде шешілуі тиіс.

Қазіргі халықаралық қатынастар жаһандану үрдістерінің күшеюімен сипатталады, соның салдарынан ұлттық мемлекеттер аймақтық сепаратизм проблемаларына көбірек ұшырайды. Бұл тұрғыда жаһандану мен аймақтандыруды қазіргі әлемнің бет-бейнесін құрайтын екі бағытты процесс ретінде қарастыруға болады. Бұл тенденциялар Еуропада әсіресе аймақтың экономикалық және әлеуметтік дамуының жоғары деңгейіне байланысты байқалып жатады. Осыған байланысты сепаратизм мәселелері Еуропаның көптеген этникалық және көп конфессиялы мемлекеттерінде күн өткен сайын өткір болып тұрғаны таңқаларлық емес. Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, теориялық тұрғыдан да, практикалық тұрғыдан да қызығушылық тудыратын Испаниядағы каталондық сепаратизм мәселесін қарастыру қисынды болып табылады. Каталондық проблема бір жағынан аймақтық сипатқа ие және егемен мемлекеттің ішкі мәселесі болса, екінші жағынан Каталониядағы оқиғалар сепаратистік тенденциялар мен ыдырау процесстерінің дамуының айқын мысалы ретінде қарастырылуы мүмкін, бұл өз кезегінде ішкі жағдайға да, сонымен қатар, Еуропаның және әлемнің бірқатар басқа мемлекеттерінің сыртқы саясатына тікелей әсер етуі мүмкін.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1 Мухамеджанова М.Н., Матакбаева Л.Х. Испаниядағы жергілікті сепаратизмнің әлеуеті туралы // *Вестник КазНПУ имени Абая. Серия «Международная жизнь и политика». №2(61), 2020 г. – С.67-68.*

2 Мустафин Д.М., Горобей М.Р., Хачатрян К.А., Варданега С. Референдум в Каталонии и его влияние на внешнюю политику Испании // *Теории и проблемы политических исследований. 2018. Том 7. № 3А. – С. 42-53.*

3 Испандық экономикалық көрсеткіштер сайты. [Электрондық ресурс]. – URL: <https://datosmacro.expansion.com/paises/comparar/espana/>.

4 Newton M. *The peoples and regions of Spain.* //Bell D.S.(ed.)*Democratic Politics in Spain.* - L.,1983, p.98-130.

5 Орлов А.А. Глубинные исторические корни проблемы национализма и сепаратизма в современной Испании // *Вестник МГИМО Университета.* 2013 № 4 (31). – С. 177-186.

6 Матакбаева Л.Х. *Международные отношения в условиях глобализации* // *Вестник КазНПУ имени Абая.* Серия «Международная жизнь и политика». №3-4 (54-55), 2018. – С. 29.

7 Президент Европейского парламента: «Никто в Европе не признает независимость Каталонии». [Электрондық ресурс]. – URL: <https://okdiario.com/espana/presidente-del-parlamento-europeo-nadie-europa-reconoceria-cataluna-independiente-1441579>.

8 *Statement on UDI made by Catalan regional parliament: 27 October 2017.* [Электрондық ресурс]. – URL: <https://www.gov.uk/government/news/statement-on-udi-made-by-catalan-regional-parliament-27-october-2017>.

УДК 327.7
МРНТИ 11.25.57

Тлегенова А.М.¹

¹*магистрант 2 курса, специальности «Международных отношений» Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая*

ВОПРОСЫ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В СОВРЕМЕННОЕ ВРЕМЯ

Аннотация

Данная статья посвящена теме обеспечения национальной безопасности Республики Казахстан. Раскрыты направления обеспечения национальной безопасности Казахстана в рамках стратегического направления внешней политики. Рассматриваются понятие национальная безопасность, национальные интересы, и изменение его содержания в контексте проблем, возникающих в процессе глобализации и пандемии.

Ключевые слова: безопасность, национальная безопасность, вызовы и угрозы, Стратегия национальной безопасности, международные отношения.

А.М. Тлегенова¹

¹*Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының «Халықаралық қатынастар» мамандығының I курс студенті*

ҚАЗІРГІ УАҚЫТТАҒЫ ҰЛТТЫҚ ҚАУІПСІЗДІК МӘСЕЛЕЛЕРІ

Аңдатпа

Бұл мақала Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз ету тақырыбына арналған. Қазақстанның ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз ету бағыттары ашылды, сыртқы саясаттың стратегиялық бағыты шеңберінде Ұлттық қауіпсіздік ұғымы қарастырылады. Ұлттық мүдделер және оның өзгертуі жаһандану және пандем процесінде туындаған проблемалар тұрғысынан қамтылған.

Түйін сөздер: қауіпсіздік, ұлттық қауіпсіздік, қауіп-қатерлер, халықаралық қатынастар, ұлттық қауіпсіздік, ұлттық қауіпсіздік стратегиясы

Tlegenova A.M.¹

¹*Master 2nd year of specialty "International Relations" of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU*

NATIONAL SECURITY ISSUES IN MODERN TIMES

Abstract

This article is devoted to the topic of ensuring the national security of the Republic of Kazakhstan. The directions of ensuring the national security of the Republic of Kazakhstan in framework of the strategic direction of foreign policy are revealed. The concept of national security is considered. Personal interests and changing its content in the context of problems arising in the process of globalization and the pandemic.

Key words: security, national security, challenges and threats, international relations, national security strategy.

В законе РК дано следующее определение национальной безопасности: «Под национальной безопасностью РК понимается состояние защищенности национальных интересов страны от реальных и потенциальных угроз». [1]

Впервые термин «национальная безопасность» был употреблен в мировой политике в 1904 г. президентом США Т. Рузвельтом, он употребил этот термин в послании конгрессу США, в котором говорилось о присоединении к США зоны Панамского канала и эта акция предпринималась в пользу интересов национальной безопасности США. [2, с.214.]

А в теоретической и практической политологии этот термин появился в 1947 г., когда в США был принят закон № 257 «О национальной безопасности», причем тогда в США понятие «нация» отождествлялась с государством. [5, с.111]

В данное время этот термин прочно вошел и закрепился в лексиконе современного общества во многих странах мира, и ни у кого не вызывает вопросов понятие «национальная безопасность».

В Стратегии развития «Казakhstan–2030» национальная безопасность определена, как приоритет номер один. Каждое государство имеет свою политику национальной безопасности (доктрину национальной безопасности), которая определяет основы того, как страна гарантирует безопасность страны и своих граждан. Развитие национальной политики позволяет пересматривать и улучшать правовую базу, на которых основана политика национальной безопасности. Документы по вопросам национальной политики рассматриваются на этапах планирования безопасности и обороны разработке программ и их выполнения, хотя не дают конкретных решений относительно проблем безопасности. [21]

В формировании и обеспечении национальной безопасности РК принимают участие в пределах своих полномочий Президент РК, Совет Безопасности, Парламент, Правительство РК, судебные органы, Прокуратура, органы государственной власти РК, органы местных и исполнительных субъектов РК.

Объектами национальной безопасности являются: личность, общество и государство.

Вопрос обеспечения национальной безопасности не обходит стороной ни одно государство. Защита национальных интересов абсолютно важен для любого государства и при выработке исследование вопроса национальной безопасности необходимо для формирования действенных механизмов.

Национальная безопасность понятие многоаспектное, затрагивающее многие сферы, от политики и до состояния здоровья населения. При исследовании национальной безопасности довольно часто вкуче применяются и такие категории как, как «угроза» и «вызов». Угрозы – это совокупность условий и факторов, создающих возможность нанесения ущерба национальным интересам государства. Условия деятельности, в которых возникают угрозы, в основном не всегда зависят от воли человека. А вызовы – совокупность факторов, способных привести к возникновению угрозы национальной безопасности. Они отражены в таких нормативно-правовых актах, как Конституция РК, законы, указы и послания Президента РК, в различных доктринах. В Стратегии национальной безопасности РК содержатся термины, связанные с угрозами и вызовами национальной безопасности.

Понятия «национальная безопасность» и «национальные интересы» очень тесно связаны. Национальная безопасность призвана защищать и гарантировать обеспечение жизненно важных интересов - суверенитета государства, территориальной целостности, безопасного существования населения. Т.е. национальная безопасность – это стратегия, направленная на обеспечение важных для государства

интересов. И, главным вопросом защиты интересов государства является совокупность ценностей, защищающих и государство, и общество от внутренних и внешних угроз - защита его суверенитета.

Национальные интересы являются отправной точкой для формулирования концепции национальной безопасности (соответственно и внешнеполитической). Национальные интересы невозможно определить с исчерпывающей точностью. Этой теме исследования посвящен труд многих исследователей.

По мнению Г. Моргентау, национальный интерес является стабильной основой международной политики государства, основан на геополитической составляющей государства и особенностях человеческой природы. [3, с.289]

Место государства в существующей системе международных отношений, ресурсы и средства государства играют немаловажное значение при обеспечении внутренней и внешней безопасности.

В широком смысле понятие национальная безопасность – это защита от внутренних и внешних угроз и обеспечение условий для нормального функционирования государства (государственного суверенитета), и в частности, каждого гражданина этого государства.

Грань между внутренней и внешней политикой в современных условиях проходит весьма тонкая и соответственно реализация одного из направлений государственной политики предполагает эффективность другого.

«Необходимо отметить, что основной определяющей национального интереса любого государства является «инстинкт самосохранения», который включает в себя обеспечение национальной безопасности от угроз извне, защиты экономических и политических позиций государства в мире, определенное воздействие на внешнюю политику другого государства, а также расширение влияния государства на мировую политику в целом».- пишет Курманбаева. [13, с.47.]

Национальная безопасность тесно связана с понятием «международная и глобальная безопасность». В рамках национальной безопасности многие государства сталкиваются с проблемами, выходящими за пределы их контроля и охватывающие проблемы, связанные с региональной, международной, глобальной проблематикой (это может касаться и общечеловеческих проблем).

Безопасность каждого государства неотделима от безопасности остальных стран мирового сообщества. Казахстан взаимодействует с многими государствами и региональными, международными организациями в целях сохранения безопасности соответственно в государстве, регионе и мире. Так как национальные интересы Казахстана связаны с упрочением его позиций в Центрально-азиатском регионе, как одного из влиятельного государства, его интересам отвечает участие в таких организациях, как ШОС, ЕАЭС, ОИС, СВМДА, и т.д.

Даже в период пандемии угроза терроризма не отошла на второй план, наоборот на фоне социально-экономических последствий кризиса, она может обостриться, в лице усиления радикализации общественных настроений общества, уходом в интернет пространство.

ШОС, как организация стоящая на страже региональной безопасности в период пандемии зарекомендовала себя в качестве эффективной площадки по противодействию современным вызовам и угрозам безопасности, благодаря совместной работе стран входящих в эту организацию. Перед ШОС стоит задача не только сохранять, но и развивать набранную динамику на всех сферах ее деятельности, это – безопасность и противодействие таким вызовам и угрозам, как терроризм, сепаратизм и экстремизм. [7, с. 31.]

Девизом ШОС в дату празднования Международного дня мира, 21 сентября стало – «Достичь мира вместе». [20]

В новой концепции внешней политики сделан акцент на такие вызовы и угрозы в системе международных отношений, как кризис доверия и повышение конфликтности между различными международными акторами. Куда можно отнести рост терроризма и гонки вооружений, экономические санкции, кибератаки, гибридные войны, и кризис выражающийся в размывании базовых принципов международного права. Также заметно новое прочтение роли антропологического фактора в международных отношениях – через ориентацию не только на государство, но и на общество и отдельных граждан. В данном случае речь идет о создании «Слышащего государства», в котором налажен активный диалог власти и общества, оперативного реагирования государства на запросы граждан. [19]

Пандемия «Covid-19» привела к росту киберугроз. Сегодня все человечество использует цифровую сферу для решения деловых и торговых сторон жизни. Многие компании проводят свои совещания на платформе zoom совершаются покупки через интернет-магазины, заключаются масштабные сделки с использованием оплаты в цифровой форме, соответственно набирает обороты киберпреступность, на

которые придется быстро реагировать правоохранительным органам. В силу того что сделки совершаются не только в пределах одного государства, и могут иметь трансграничный характер требуются и сотрудничество правоохранительных органов разных стран. Конечно, такие угрозы не ограничиваются лишь временем пандемии, поскольку предполагается дальнейший рост пользования цифровой формой услуг. Происходит цифровизация экономических, социальных сфер. Появляется отношение общества: бизнес-государство-потребители. В цифровом пространстве находятся данные персонально о каждом человеке, общественной жизни, активах. Безусловно, цифровые средства делают нашу жизнь намного комфортнее, но также открывает широкое поле для деятельности кибермошенников. Например, приложение DeepFake возможно использовать как инструмент манипуляции или дезинформации. [17]

Кроме использования цифровых услуг в гражданской сфере, освоение киберпространства происходит и в военной сфере. Собственные официальные кибервойска имеют США, Китай, Англия, Франция, Германия, Израиль и ряд других государств. Противоборства между странами переносятся и в киберпространство. [8, с.3.]

В Глобальном индексе кибербезопасности Казахстан занимает 40-е место, а среди стран СНГ 2-е место после России [10]. В стране разработана концепция кибербезопасности «Киберщит Казахстана», а также законодательные акты; создан национальный координационный центр информационной безопасности.

Последние 30 лет существования человечества спектр рассматриваемых вопросов, необходимых решить государствами в обеспечении национальной безопасности значительно расширился. Некоторые нынешние глобальные угрозы таковы, что их нельзя устранить полностью, можно лишь только уменьшить, таковыми являются - экологические проблемы, угроза распространения ядерного оружия, угрозы распространения радикального терроризма, угрозы в цифровой информационной среде (так называемые кибератаки), межэтнические конфликты, нерегулируемая миграция, проблемы пандемического кризиса, некоторые ученые предполагают и биологические угрозы, ориентированные на генетическую модификацию индивидов и инфекционных агентов [6, с.144.] Все эти существующие и усложняющиеся с каждым годом проблемы непосредственно влияют на благополучие и ставят под угрозу безопасность народов мира. В статье Мэри Слотер профессора Принстонского университета, делается заметка о возникновении необходимости переосмыслить само понятие «национальной безопасности». Для этого по ее мнению сперва нужно ответить на 4 вопроса:

1. Что и кого защищают?
2. От какой угрозы или угроз?
3. Кто обеспечивает защиту?
4. Каким образом обеспечивается защита?

Раньше национальная безопасность, как правило, обеспечивалась правительством – небольшим количеством людей, представлявших правительственный аппарат, теперь же в это процесс вовлекается более широкий круг людей:

- местные руководители, несущие ответственность за безопасность жителей своих областей, районов, городов;
- представители оборонных ведомств, дипломаты, других стран с которыми ведет сотрудничество государство;
- руководители компаний;
- общественные группы;
- ученые.

То есть стирается граница между внутренними и внешними участниками в обеспечении безопасности государства, глобальной безопасности. Конечно же сейчас военная оборона сейчас отдельная сфера, но политолог Мэри Слотер прогнозирует исчезновение границ между странами и в этой сфере. Она аргументирует это тем, что главным является установка безопасности в своем «домашнем» государстве, будь то обретение контроля над вирусом или уничтожение террористической ячейки. В этом случае уничтожение врагов за границами своих территорий не является целью. Главное в современной ситуации людям уметь распознавать опасность и избегать ее предотвращения всеми разумными и доступными средствами.

По моему мнению, ее суждение правильно только в некоторой ее части. Да. В условиях глобальной пандемии необходимы усилия всех людей по обеспечению безопасности государства и глобальной безопасности, но некуда деться от столкновений ведущих держав на арене мировой политики, и

сепаратистских настроений некоторых государств. А значит, вряд ли можно говорить о скором стирании границ и в уменьшении значимости военной обороны. [16]

Следствием пандемии может сказаться экономический кризис, который сейчас прогнозируют многие эксперты. В период карантина произошло сокращение производства во многих сферах, что по цепной реакции приводит к банкротству компаний, как следствие возникнет финансовый кризис. При таком стечении обстоятельств больше всего могут пострадать слаборазвитые страны с плохо организованной медицинской системой. Многие развитые государства пользуются дешевой рабочей силой слаборазвитых государств, а при таких условиях будет меняться система разделения труда, да и вся экономическая картина мира, т.е. это еще один вызов миру пандемии- глобальный экономический кризис.

По некоторым данным, участники мировой политики увеличивают свои военные расходы – в США, Китае, а также большинстве стран-членов НАТО. Возросло число военных учений, стран с мощными вооруженными силами – Королевство Саудовская Аравия, Иран. В последнее время под угрозой срыва оказались договоры по ограничению вооружений, в качестве примера можно сказать о таком событии, как выход США из Договора об ограничении систем противоракетной обороны, что может привести к новому витку гонки вооружений. Получается, почти идет развал прежней системы ограничения ядерных и обычных вооружений. Растет количество стран, обладающих ядерным оружием – Индия, Пакистан, Израиль, Северная Корея, ряд других стран на пороге этого возможного обладания - Южная Корея, Япония, Иран. [15]

Российские эксперты высказали мнение, что пандемия изменила подход к глобализации. «В последние 30 лет она была основана на идее унификации, кризис же показал, что все разные, все ведут себя, исходя из своих традиций, в связи с чем унификация закончилась», отмечает Ф. Лукьянов главный редактор журнала «Россия в глобальной политике». [22]

Раз меняется идеологизация глобализации при взаимосвязисвязанности мира и страны, по данному мнению, будут идти дальше своим путем, со своим опытом, то о каком-либо стирании грани между государствами речи быть не может. И эти выводы кажутся более реальными в прогнозе будущего видения мира.

По словам Генерального Секретаря ООН Антониу Гутерриш, несмотря на то, что эта организация выдержала многое в урегулировании конфликтов различного уровня - международных, региональных и национальных, нынешняя пандемия коронавируса явилась серьезным испытанием. Он назвал основные угрозы безопасности мира:

- размывание доверия к мировым и национальным институтам власти;
- создание факторов стресса в наименее развитых странах и странах с переходной экономикой;
- экономическая нестабильность;
- политическая напряженность и способность подорвать их легитимность в связи с отсрочкой референдума или решения проведения досрочного голосования;
- дальнейший раскол и беспорядок в условиях конфликта;
- активизация террористических группировок для нанесения мощного удара, в то время как внимание большинства национальных правительств заняты устранением и предотвращением пандемии;
- различные проблемы в области прав человека – разжигание ненависти или дискриминации в доступе к медицинскому обслуживанию. [14]

Прежде всего, важным в этот время является преодоление конфронтации в глобальном масштабе и политизации вокруг пандемии. Текущий кризис в трансграничности современных угроз демонстрирует взаимосвязанность всех государств во всех сферах общественной жизни. Никакое государство не сможет отгородиться от подобных угроз, значит нужно сообща искать пути ее преодоления, не заикливаясь на конъюнктурных разногласиях, не делая попытки обвинить в собственных внутренних проблемах других государств.

Непосредственно и перед нашей Республикой в современных кризисных условиях стоит вопрос обеспечения условия стабильного развития, обеспечения суверенитета, достижения социально-экономического прогресса.

Список использованной литературы:

1. «Закон РК о Национальной безопасности Республики Казахстан» от 6 января 2012 г. (с изменениями и дополнениями по состоянию на 06.10.2020 г.) (Электронный ресурс). – 2020. – URL: https://online.zakon.kz/m/document/?doc_id=31106860 (дата обращения 10.10.2020)
2. Гаджиев К.С. Геополитика; учебник. – М.: Издательство Юрайт, 2014. – 466 с.
3. Цыганков П.А. Теория международных отношений: учебное пособие. – М.: Гардарики, 2003. – 590 с.
4. Алексанян А.А. Структура понятий национальной и международной безопасности: общие черты и различие. //Право. Журнал высшей экономики. – 2012. – С. 126-133.
5. Алибеков М.Г. понятие национальной безопасности. // Социология власти. Область наук Право.- 2009. – С. 110-114.
6. Бернадотт А.К. Биологические угрозы: биотерроризм как одно из новых направлений в будущих войнах. // Большая Евразия: Развитие, безопасность, отрудничество. – 2020. – С.140-144.
7. Битлеуов А.А., Жамансарин Н.Ш. Место Шанхайской организации сотрудничества на международной арене и перспективы ее развития. // Вестник КазНПУ имени Абая, серия «Международная жизнь и политика». – Алматы, 2019. – №4. – С. 29-31.
8. Бородакий Ю.В., Добродеев А.Ю., Бутусов И.В. Кибербезопасность как основной фактор национальной безопасности 21 века.// Вопросы кибербезопасности. Область наук право. – 2013. – С.2-9.
9. Быков О.Н. Национальные интересы и внешняя политика: монография. – М.: ИМЭМО РАН, 2010. – С.284.
10. Жандыбаев К. Как развивается кибербезопасность Казахстана. (Электронный ресурс). – 2019. – URL: <https://strategy2050kz/ru/news/kak-razvivaetsya-kiberbezopasnost-kazakhstan/> (дата обращения 16.10.2020)
11. Исканиев М.Д. Роль и место Казахстана в международной экономической безопасности// Большая Евразия: Развитие, безопасность, отрудничество. – 2019. – С.155-159.
12. Казакова М.Н. Национальные интересы: к вопросу об определении и содержании понятия.// Вестник Мордовского университета. Серия «Политологические науки». – 2010. – №3. – С. 26-32.
13. Курманбаева Г.Ж. Политика Казахстана в обеспечении национальной безопасности страны. //Вестник КазНПУ, серия «Международная жизнь и политика». – Алматы, 2015. – №2. – С.46-49.
14. Макарычев М. Глава ООН: Коронавирус угрожает глобальному миру и безопасности URL: <https://rg.ru/amp/202004/10/glava-oon-koronavirus-ugrozhaet-globalnomu-miru-i-besopasnosti.html> (дата обращения 10.10.2020).
15. Марков С. Угрозы и вызовы 2020 года. (Электронный ресурс). – 2020. – URL: <https://oborona.ru/includes/periodic/maintheme/2020/0427/125429117/detail.shtml-2020>. (дата обращения 17.10.2020).
16. Мир после covid-19: возникает новая концепция национальной безопасности. (Электронный ресурс). - 2020. - URL: <https://rus.lsm.lv/statja/analitika/analitika/mir-posle-covid-19-voznikaet-novaya-koncepciya-nacionalnoy-besopasnosti.a362916/> (дата обращения 15.10.2020).
17. На защите национальных интересов. (Электронный ресурс). - 2020. - URL: <https://knb.gov.kz/ru/article/na-zaschite-nacionalnykh-interesov-0> (дата обращения 18.10.2020).
18. Осипов В. Национальная безопасность: комплексный подход. (Электронный ресурс). - 2020. - URL: <https://www.kazpravda.articles/view/natsionalnaya-besopasnost-kompleksnii-podhod> (дата обращения 20.10.2020).
19. Послание Главы государства Касым-Жомарта Токаева народу Казахстана (2.09.2019 г.) (Электронный ресурс). - 2019. - URL: [https://akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-glavy-gosudarstva-kasym-zhomarta-tokaeva-narodu-kazahstana\(2019\)](https://akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-glavy-gosudarstva-kasym-zhomarta-tokaeva-narodu-kazahstana(2019)) (дата обращения 9.10.2020).
20. ТАСС: «ШОС – фактор обеспечения регионального мира и стабильности, заявил генсек организации». – 2020. - URL: <https://infoshos.ru/ru/?idn=25463> (дата обращения 11.10.2020).
21. Целостность сектора безопасности. (Электронный ресурс). - 2020. - URL: <https://securitysectorintegrity.com/ru/> (дата обращения 10.10.2020).
22. Экспертная дискуссия: «Глобальная безопасность или национальная изоляция (Электронный ресурс). - 2020. - URL: <https://regnum.ru/news/polit/2910220.html> (дата обращения 21.10.2020).

УДК 327.55
МРНТИ 23.00.04

Хасый А.Е.¹, Жамансарин Н.Ш.²

¹магистрант 1-курса Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая

²к.и.н., доцент, Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая

г. Алматы, Қазақстан

РАЗВИТИЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА О ЗАЩИТЕ ИНФОРМАЦИИ КАК ЭЛЕМЕНТ СИСТЕМЫ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Аннотация

Данная статья посвящена анализу произошедших изменений в законодательстве по защите информации, вызванные развитием информационных технологий и трансформациями в мире и обществе. В статье будут рассматриваться такие темы как «информационная безопасность» и развитие законодательств о защите информации как и в общем, так и в Республике Казахстан. За последние десятилетия информационная сфера развилась до небывалых высот, и с её расширением, развиваются и методы по её защите. С расширением влияния информации в мировой политике, её сохранность и безопасность стали важной задачей в системе национальной безопасности в развитых странах.

Ключевые слова: информационная безопасность, национальная безопасность, информационные технологии, защита информации.

А.Е. Хасый¹, Н.Ш. Жамансарин²

¹Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының 1-курс магистранты

²т.ғ.к., доцент, Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты

Алматы қ., Қазақстан

ҰЛТТЫҚ ҚАУІПСІЗДІК ЖҮЙЕСІНІҢ ЭЛЕМЕНТІ РЕТІНДЕГІ АҚПАРАТТЫ ҚОРҒАУ ЗАҢНАМАСЫНЫҢ ДАМУЫ

Аңдатпа

Бұл мақала ақпараттық технологиялардың дамуы мен әлемдегі және қоғамдағы қайта құрулардан туындаған ақпаратты қорғау туралы заңнамада болған өзгерістерді талдауға арналған. Мақалада Қазақстан Республикасында және жалпы әлемдегі «ақпараттық қауіпсіздік» және ақпаратты қорғау туралы заңнаманы әзірлеу сияқты тақырыптар қарастырылады. Соңғы онжылдықтарда ақпарат саласы бұрын-соңды болмаған биіктікке дейін дамыды және кенеюімен оны қорғау әдістері де дамуда. Әлемдік саясаттағы ақпараттың ықпалының кенеюімен оның сақтандыруы мен қауіпсіздігі дамыған елдердегі ұлттық қауіпсіздік жүйесінің маңызды міндетіне айналды.

Түйін сөздер: ақпараттық қауіпсіздік, ұлттық қауіпсіздік, ақпараттық технологиялар, ақпаратты қорғау.

Khassyy A.E.¹, Zhamansarin N.Sh.²

¹1st year undergraduate of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at KazNPU Abai's

²Ph.D., associate Professor, Institute of Sorbonne-Kazakhstan at KazNPU Abai's

Almaty, Kazakhstan

DEVELOPMENT OF INFORMATION PROTECTION LEGISLATION AS AN ELEMENT OF THE NATIONAL SECURITY SYSTEM

Abstract

This article is devoted to the analysis of changes in the legislation on information protection caused by the development of information technologies and transformations in the world and society. The article will cover such topics as "information security" and the development of legislation on information protection both in general and in the Republic of Kazakhstan. Over the past decades, the information sphere has developed to unprecedented heights, and with its expansion, methods for its protection are also developing. With the increasing influence of information in world politics, its safety and security have become an important task in the national security system in developed countries.

Keywords: information security, national security, information technology, information protection.

В наш век информация играет большую роль на международной арене. «Кто владеет информацией, тот владеет миром» стал не официальным девизом двадцать первого века. Информационные технологии формируют технологическую основу с целью осуществления управленческих решений в различных

сферах деятельности равно как внутри государства, так и на международном уровне с учетом установленной и реализуемой государственной политики.

Национальная безопасность государства – важный аспект его функционирования. Кроме обороны страны, для обеспечения национальной безопасности необходимы государственная, общественная, информационная, экологическая, экономическая, транспортная, энергетическая безопасность, безопасность личности. Наблюдая за минувшими годами, можно отметить что события, проявившиеся в глобальном геополитическом пространстве и непосредственно связанные с формированием информационной составляющей, весьма наглядно свидетельствуют о возрастании роли информационной компоненты в системе национальной безопасности. Концепция национальной безопасности формируется на основе сложных многоуровневых строений, взаимозависимых между собой компонентов. Также одним из основных компонентов данной системы следует отметить информационные технологии, развитие которых, по мнению исследователей, является неотъемлемой частью построения информационного общества, на основе доступности различных информационных ресурсов, что и актуализирует значимость информационной безопасности [1].

В настоящее время вопросы, связанные с законодательным регулированием информационной сферы с целью обеспечения защиты интересов общества и государства, приобретают особую актуальность. Движущей силой, способной гарантировать динамическое развитие социума и конкурентоспособность государства, выступает его способность производить, потреблять, распределять и обменивать информацию и таким образом формировать базу для современной постиндустриальной экономики. Формирование требуемых условий для этого – существенная задача органов власти различных уровней, которые осуществляют их посредством установления как внешних геополитических, так и внутренних приоритетов для обеспечения суверенитета, и национальной безопасности.

В связи с этим, в Казахстане была разработана государственная программа «Информационный Казахстан–2020». Впервые о ней упомянули в статье «Социальная модернизация Казахстана: двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда» от 10 июля 2012 года, позднее Указом Первого Президента РК в 2013 году 8 января была утверждена Государственная программа «Информационный Казахстан–2020» [2].

За последние годы, Казахстан сделал немалые шаги в секторе ИКТ. Сфера почтовой связи, телекоммуникаций и доступ к интернету активно развиваются. Этой программой предусмотрены условия для создания возможностей гражданам освоить и получить навыки работы с информационными технологиями посредством электронного образования, пожизненного обучения и подготовки, работать дистанционно, получать услуги доступного электронного здравоохранения. Также, в целях построения более открытой, доступной и конкурентоспособной экономики нашей страны, Программой предусматривается максимальное внедрение интеллектуальных систем в основополагающие отрасли экономики. Предполагается, что завершающим этапом реализации перехода Казахстана к информационному обществу станет Государственная программа «Информационный Казахстан – 2030» [3].

Так как Казахстан объективно вовлечен в процесс становления глобального информационного общества, защита информации стало играть существенную роль в национальной безопасности. Были внесены немало изменений и дополнений в законодательные акты Республики Казахстан по вопросам информационной безопасности в сфере информатизации. К примеру: Сноска. Подпункт 1 пункта 1 введен в действие с 30 марта 2019 г.1) в подпункте 17) пункта 1 статьи 3: слова «создание, внедрение и развитие информационных систем, за исключением информационных систем» заменить словами «создание и развитие объектов информатизации, за исключением объектов информатизации»; слова «также информационных систем» заменить словами «также объектов информатизации»; Еще один пример о некоторых мерах по обеспечению информационной безопасности Республики Казахстан: В целях обеспечения информационной безопасности Правительство Республики Казахстан постановляет:1. Установить что: 1) обработка и хранение сведений, составляющих государственные секреты, служебной информации ограниченного распространения осуществляются на средствах вычислительной техники, не подключенных к международным (глобальным) сетям передачи данных, сети Интернет и/или к информационным сетям, сетям связи, имеющим выход в международные (глобальные) сети передачи данных, сеть Интернет; 2) размещение технических средств, подключенных к международным (глобальным) сетям передачи данных, сети Интернет и/или к информационным сетям, сетям связи, имеющим выход в международные (глобальные) сети передачи данных, сеть Интернет осуществляется вне помещений,

выделенных для проведения совещаний (переговоров), в ходе которых обсуждаются вопросы, содержащие сведения, составляющие государственные секреты; и так далее [4; 5].

Но также не только защита информации играет важную роль в национальной безопасности. Не стоит забывать и про другие не менее важные проблемы, связанные с защитой нашей родины. Современная ситуация в мире характеризуется крайней нестабильностью и не предсказуемостью. В различных регионах мира особенно там, где проходят маргинальные зоны современного миропорядка можно ожидать обострение ситуации со срывами к полной нестабильности и хаосу [6]. Об этом можно более подробно ознакомиться в статье из Вестника 2019 года, серия «международная жизнь и политика».

Хочу завершить статью тем, что 2020 год принес немало трудностей в повседневную жизнь. Карантин стал испытанием для многих, но также он поспособствовал развитию информационной сферы в кратчайшее время. С изоляцией пришли новые возможности для продвижения технологического процесса в повседневной жизни. Все перешли из офлайн жизни в онлайн. Платформы для видеоконференции используются, как и в образовательной сфере, так и в различных сферах жизни. В будущем можно ожидать, что информационная инфраструктура Республики Казахстан достигнет тех же высот, как и в других развитых странах.

Список использованной литературы:

1 *Брянцева О.В., Брянцев И.И. // Вестник Поволжского института управления 2017. Том 17. № 5. – Стр.15.*

2 *«Информационный Казахстан – 2020: достижения и недостатки» [Электронный ресурс]. – URL: <https://zonakz.net/2016/11/11/informacionnyjj-kazakhstan-2020-dostizhenija-i-nedostatki/>.*

3 *Государственная программа «Информационный Казахстан – 2020» [Электронный ресурс]. – URL: https://egov.kz/cms/ru/articles/gp_inf_kaz_2020.*

4 *Закон Республики Казахстан от 18 марта 2019 года № 237-VI [Электронный ресурс]. - URL: <https://cdb.kz/sistema/pravovaya-baza/o-vnesenii-izmeneniy-i-dopolneniy-v-nekotorye-zakonodatelnye-akty-respubliki-kazakhstan-po-voprosam-oboronnoy-i-aerokosmicheskoy-promyshlennosti-informatsionnoy-bezopasnosti-v-sfere-informatizatsii/>*

5 *О некоторых мерах по обеспечению информационной безопасности в Республике Казахстан (изменения на 14 сентября 2004) [Электронный ресурс]. - URL: https://tengrinews.kz/zakon/pravitelstvo-respubliki-kazakhstan-premer-ministr-rk/hozyaystvennaya-deyatelnost/id-P040000965_/.*

6 *Навасардян А., Сембинов М. Проблемы безопасности в Центральной Азии в период геополитической турбулентности // Вестник КазНПУ им. Абая, серия «Международная жизнь и политика», №1-2(56-57), 2019 г.*

УДК 323.28

ВАК 23.00.04; 12.00.08

Халназарова А.К.¹, Стружихина К.В.², Курмангали А.К.³

¹студентки 4 курса, кафедры Международные отношения, Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан

*²доктор политических наук, доцент кафедры международных отношений
Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая*

ВЗАИМОСВЯЗЬ НЕЗАКОННОГО ОБОРОТА НАРКОТИКОВ И МЕЖДУНАРОДНОГО ТЕРРОРИЗМА В КОНТЕКСТЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Аннотация

В настоящее время терроризм – это современная реальность. Независимо от регионов проживания данной атаке может подвергнуться каждый. В статье рассматривается актуальная проблема, как международный терроризм. Проводится анализ научных точек зрения на природу данного явления. На основании этого вырабатываются ключевые признаки, характерные для международного терроризма. Выделяются ключевые причины развития террористической деятельности в рамках мирового

сообщества. Формулируются последствия терроризма, которые носят ярко выраженный негативный характер. Более того, борьба с международным терроризмом может быть более эффективной, если выяснить причины его возникновения, цели и мотивы, которые способствуют его распространению, определить силы, стоящие за терроризмом.

Ключевые слова: международный терроризм, глобализация, террористическая деятельность, терроризм, наркотрафик, пандемия, ШОС

А.К. Халназарова¹, К.В. Стружихина², А.К. Құрманғали³

¹ Сорбонна-Қазақстан институтының халықаралық қатынастар мамандығының 4 курс студенті, Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы қ., Қазақстан

²Саяси ғылымдар докторы, доцент, Халықаралық қатынастар кафедрасы Сорбонна-Қазақстан Институты, Абай атындағы ҚазҰПУ

ҚОҒАМДЫҚ ҚАУІПСІЗДІК КОНТЕКСТІНДЕГІ ЕСІРТКІНІН ЗАҢСЫЗ АЙНАЛЫМЫ МЕН ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТЕРРОРИЗМНІҢ ӨЗАРА БАЙЛАНЫСЫ

Аңдатпа

Қазіргі уақытта терроризм – бұл қазіргі шындық. Тұратын аймақтарға қарамастан, бұл шабуылға әркім ұшырауы мүмкін. Мақалада халықаралық терроризм сияқты өзекті мәселе қарастырылады. Талдауды, ғылыми тұрғыдан табиғатқа осы құбылыстар. Осының негізінде халықаралық терроризмге тән негізгі белгілер жасалады. Әлемдік қоғамдастық шеңберінде террористік іс-әрекеттің дамуының негізгі себептері атап көрсетіледі. Терроризмнің салдары тұжырымдалады, олар айқын теріс сипатқа ие. Сонымен қатар, халықаралық терроризммен күрес оның пайда болу себептерін, оның таралуына ықпал ететін мақсаттары мен себептерін, терроризмнің артындағы күштерді анықтағанда тиімдірек болуы мүмкін.

Түйінді сөздер: халықаралық терроризм, жаһандану, террористік қызмет, терроризм, есірткі трафиі, пандемия, ШЫҰ.

Halnazarova A.K.¹, Struzhikhina K.V.², Kurmangali A.K.³

¹students of the 4rd year of International relations of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan

²Doctor of Political Sciences, Associate Professor, Department of International Relations Sorbonne Institute-Kazakhstan KazNPU Abai

RELATIONSHIP BETWEEN DRUG TRAFICKING AND INTERNATIONAL TERRORISM IN THE ONTEXT OF PUBLIC SECURITY

Abstract

Nowadays, terrorism is a modern reality. Regardless of the region where they live, anyone can be attacked. The article deals with the urgent problem as international terrorism. The analysis of scientific points of view on the nature of this phenomenon is carried out. On the basis of this, the key characteristics of international terrorism are developed. It identifies the key reasons for the development of terrorist activity within the global community. The consequences of terrorism, which are clearly negative in nature, are formulated. Moreover, the fight against international terrorism may be more effective if the causes, goals and motives that contribute to its spread are identified, and the forces behind terrorism are identified.

Keywords: international terrorism, globalization, terrorist activities, terrorism, drug trafficking, pandemic, SCO

Терроризм – это социальная проблема, порожденная самим обществом на определенном этапе своего развития. Современный терроризм многомерен. Несмотря на юридическую силу термина «терроризм», его определение вплоть до настоящего времени остаётся неоднозначным. Явление терроризма в наше время успело глубоко внедриться в разум людей. Медов М.У. отмечает, “В настоящее время борьба с терроризмом является одной из главных проблем человечества наряду с региональными конфликтами, экологическими катастрофами, голодом. К сожалению, от актов терроризма не застраховано ни одно государство, ни один человек. Зачастую, терроризм является преступлением международного характера”

[1]. К ним относятся также иные преступления, имеющие террористический характер, а именно: захват заложников, незаконный захват воздушных судов, преступления против лиц, пользующихся международной защитой, например, дипломатических агентов, нападения на официальные или жилые помещения, а также транспорт лиц, пользующихся международной защитой, или угроза такого нападения. Кроме этого, преступлениями международного характера считаются незаконный оборот наркотических средств, вербовка наемников, пиратство, рабство и работорговля, торговля людьми, отмывание доходов от преступной деятельности, подделка денежных знаков.

Термин и понятие терроризма образовались и вошли в употребление ещё в 18-ом веке. Однако, интересен тот факт, что явление, которому было дано имя - терроризм существовало и ранее. Одна из самых известных и древних группировок, носящий подобный характер была иудейская секта сикариев, существовавшая в Иудее ещё в I веке н.э. Основной деятельностью были убийства людей из числа еврейской знати, которые выступали за мир с римлянами. Свои действия члены секты аргументировали тем, что их жертвы были виновны в отступничестве от религии и национальных интересов, попутно обвиняя их в пособничестве римской власти. Фактически представители секты сикариев были националистами, которые настраивали низшие социальные ступени против представителей аристократии. В сущности, идеями секты двигали религиозный фанатизм и политический терроризм. Так существование такого явления прослеживается с древних времён, оно характеризуется запугиванием оппонентов в сфере политики путём физического насилия. Террор от лат. - страх, ужас. Действительно, любые действия террориста всегда предполагают насилие, принуждение, угрозу. Главное средство достижения цели для любого террориста – это запугивание, создание атмосферы страха и неуверенности, наведение ужаса. Принимая во внимание крайнюю общественную опасность и жестокость актов террора, их антисоциальность и антигуманность, терроризм можно определить, как общественный феномен, заключающийся в противоправном использовании крайних форм насилия или угрозы насилием для устрашения противников с целью достижения конкретных целей.

Так в конце 1960-х годов появилась новая форма терроризма - международный терроризм: вследствие страшных преступлений против человечества, совершённых к тому времени. Нельзя точно сказать, что причиной всех подобных ситуаций был религиозный фанатизм или национализм. Основная причина носила политический характер, что прозрачно отображается в деятельности террористических группировок того периода. Однако, представители данных организаций не концентрировали своё внимание исключительно на актах насилия открытого террористического характера (т.е. захват заложников, взрывы мест массового скопления и т.д.). Дело в том, что данная отрасль, учитывая свою незаконность и отсутствие права на существование в цивилизованном обществе, могла процветать и подпитывать своё функционирование необходима стабильная материальная составляющая. Таким образом террористическое формирование порождает следующие ужасающие сферы: наркоторговля, игорного бизнеса, контрабанды оружия и торговли людьми.

Когда государственный терроризм выходит за границы отдельных стран, он приобретает характер международного. В последнее время этот вид терроризма приобрел невиданные, глобальные масштабы. Международный терроризм расшатывает государственные и политические устои, наносит огромный материальный ущерб, уничтожает памятники культуры, подрывает международные отношения. Как и любая другая форма террора, международный терроризм проявляется в беспорядочном насилии, обычно направленном против людей без разбора для создания в массах идеи, что цель оправдывает средства: чем ужаснее преступление, тем лучше с точки зрения террористов. Основными целями международного терроризма является дезорганизация государственного управления и нанесение экономического, политического ущерба, нарушение устоев общественного устройства, которые должны побудить, по замыслу террористов, правительство к изменению политики. Особая опасность международного терроризма состоит в том, что, по существу, он составляет акт косвенной агрессии, который маскируется под независимые действия отдельных лиц или групп лиц.

В последнее время проблема международного терроризма превратилась в одну из острейших задач современности, связанных со сферой международных отношений. Эта трансформация обусловлена, следующими причинами: во-первых, международный терроризм получает все более широкое распространение в огромном масштабе. Он проявляется как в регионах традиционных международных конфликтов (например, Ближний Восток, Южная Азия), так и от этого опасного явления оказались не застрахованы и наиболее развитые и благополучные государства (в частности, США и Западная Европа).

Во-вторых, международный терроризм неразрывно связан с потоком наркотиков, а те, кто употребляют наркотики, не понимая того, поддерживают терроризм. Наркотики – это тоже международный терроризм, и борьба с ними должна быть частью антитеррористической политики. Связи между незаконным оборотом наркотиков, организованной преступностью, коррупцией и терроризмом становятся все более разнообразными и сложными и усугубляют обстановку отсутствия безопасности и политической стабильности на глобальном уровне. Эти связи все четче проявляются в Афганистане и Западной и Центральной Африке, а также – в последнее время – на Ближнем Востоке, в Северной Африке и Восточной Африке. В свою очередь, Россия неоднократно предлагала мировому сообществу признать наркопроизводство в Афганистане угрозой международной безопасности наравне с терроризмом и пиратством. Как отмечает в своей работе Карманов М. В., “Афганистан в целом ежегодно производит героин, содержащий в себе порядка 153 млрд. разовых доз, что в 25 раз превышает все население земного шара. Более 90 процентов всего героина в мире сегодня производится именно там. За первое десятилетие нового века от афганских наркотиков погибло порядка 1 миллиона человек, а 16 миллионов пострадали морально или физически. В то же время масштаб трагедии до сих пор не квалифицирован ООН как угроза международному миру и безопасности. Между тем, в Афганистане не прекращается наркопроизводство, что способствует террористической активности. Объем трафика наркотиков по Северному маршруту в финансовом выражении составляет \$18 млрд. Ежегодно” [2]. По сути, это солидные инвестиции в криминалитет, в процесс превращения преступных группировок в наркокартели, которые от криминальных целей и задач уже активно перешли к борьбе за власть, в том числе вооруженным путем, формируя тем самым рост напряженности в экстремистских и террористических формах. Как бы то ни было, терроризм квалифицируется как уголовное преступление, независимо от его причин, целей и мотивов. Современный политический терроризм слился с уголовной преступностью, они взаимодействуют и поддерживают друг друга. Их цели и мотивы могут быть различными, но совпадают формы и методы. Вот несколько примеров: колумбийские террористические организации взаимодействуют с наркомафией, корсиканские – с сицилийской мафией.

Терроризм, представляющий собой опасность глобального масштаба, в современных условиях, по существу, превратился в угрозу политическим, экономическим, социальным институтам государства, правам и фундаментальным свободам человека. Нам уже грозит ядерный терроризм, терроризм с применением отравляющих веществ, информационный терроризм. Никитин, А. И. отмечает, что “кроме многочисленных террористических организаций, существует и множество поддерживающих эти организации государственных структур и даже государств-спонсоров терроризма. В основном это развитые западные и арабские нефтедобывающие страны. Совершенно очевидно, что явление терроризма становится особенно опасным, если оно создается и поддерживается государственными режимами, особенно диктаторского, националистического, сепаратистского типа” [4]. Предполагается, что базы подготовки террористов существуют, по меньшей мере, в десятке стран: Иран, Ирак, Северная Корея, Ливия, Сомали, Куба, Сирия, Судан. Соответственно, терроризм – это инструмент частичной легализации участие государства в торговле наркотиками.

Мировое сообщество с 1960-х гг. было поставлено перед необходимостью активизировать противодействие актам международного терроризма. И на печальном опыте прошлых лет стало очевидным то, что самостоятельно справиться с данной угрозой представляется невозможным. В настоящее время, эта проблема признана глобальной и требует комплексных решений, учитывая её связь с незаконным бизнесом, являющимся финансовой составляющей всех террористических организаций.

В современном мире международное общество выработало и применяет большой потенциал коалиционных средств для подавления процессов подобной нелегальной деятельности. Самые важные шаги предприняты: Единая конвенция ООН о наркотических средствах 1961, Конвенция ООН о психотропных веществах 1971 г., Конвенция ООН против незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ 1999 г., Соглашение ООН о принятии единообразных мер по контролю международной торговли прекурсорами и другими химическими веществами, используемыми при незаконном изготовлении наркотических средств и психотропных веществ.

Также проводится ряд мероприятий по внедрению эффективных региональных международно-правовых механизмов противодействия незаконному наркотрафику, игорному бизнесу, контрабанде оружия и торговле людьми.

Среди всех международных организаций, предпринимающих меры по борьбе с преступлениями против человечества особую позицию занимает на данный момент Шанхайская организация сотрудничества (the Shanghai Cooperation Organization).

Сысоев Е.С. отмечает, что “основная позиция, которая остаётся за ШОС в данном вопросе заключается в создании региональных систем противодействия наркотрафику. Самый главный фактор в данном вопросе учитывая территориальную близость всех участников организации к современному мировому крупному центру массового производства наркотиков – Афганистан. Тем более нельзя выпускать из виду тот факт, что по территории этих стран располагаются “наркотические пути” раскинувшихся от Афганистана до Западной Европы” [5]. Однако на данном этапе спектр действий Шанхайской организации сотрудничества по пресечению деятельности террористических группировок в области действующего наркотрафика и незаконного оборота психотропных веществ ограничивается исключительно информационным обменом данными и выполнением вопросов одной стороны правоохранительными органами другой.

То есть проведение транснациональных операций не принято на данном этапе развития этой организации. Однако, это предполагает, что в дальнейшем будущем будет создана полноценная правовая база для проведения совместных операций по пресечению незаконного оборота оружия, наркотиков и психотропных веществ, которое является финансовым “фундаментом” для террористических организаций.

Предупреждение терроризма представляет собой исключительно сложную задачу, поскольку это явление порождается многими социальными, политическими, экономическими, и другими причинами. Троицкий С.В. отмечает, что “при всем этом терроризм, как отмечалось выше, неискореним, поскольку является разновидностью извечного спутника человечества – убийства” [3]. Невозможно представить себе, чтобы больше не рождались на земле люди, которые путем террора осуществляют свои корыстные цели, причем не только материальные, а якобы ради достижения всеобщего равенства. Собственно, вопрос вовсе и не стоит о полном уничтожении терроризма в мире, особенно брать во внимание его самые разнообразные проявления. Цивилизованное общество должно стремиться к тому, чтобы не давать ему распространяться и вовремя выявлять террористическую угрозу. Предупреждение терроризма должно осуществляться одновременно в нескольких направлениях: 1) воздействие на основные, даже глобальные явления и процессы в обществе, обладающие террористическим эффектом. Данное направление можно назвать стратегическим, если бы ему предшествовало бы долгосрочное прогнозирование наиболее значительной террористической активности; 2) выявление и предотвращение террористических актов, которые могли бы быть совершены в ближайшее время. Это предполагает выявление субъектов и объектов терроризма, его причин, способов и иных обстоятельств. Помимо названных направлений борьбы с таким явлением как терроризм необходимо бороться с этим злом как можно эффективнее и на законодательном уровне, улучшать и углублять законодательство, регулирующее борьбу с терроризмом, устанавливающее за него ответственность.

Список использованных источников:

1. Медов М.У. *“Терроризм: проблемы выработки универсального понятия в мировом масштабе” // Закон и право. – 2014. – № 6. – С. 84–87.*
2. Карманов М.В. *“Терроризм: особенности, возможности и проблемы исследования” // Право и образование. – 2015. – № 4. – С. 67–78.*
3. Троицкий С.В. *«Международно-правовые формы сотрудничества государств по противодействию терроризму» // Государство и право. – 2014. – № 2. – С. 76-84.*
4. Никитин А.И. *“Конфликты, терроризм, митотворчество” / А.И. Никитин. – М.: Навона, 2009. – 232 с.*
5. Сысоев Е.С. *“ШОС. Опыт строительства региональной международной организации” // Проблемы обеспечения безопасности на пространстве ШОС. – М.: Весь мир, 2017. – С. 8-18.*

Авторлар туралы мәлімет

Анерова З.А. Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, халықаралық қатынастар және әлемдік экономика кафедрасының магистранты.

Ауесхан А. Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, Сорбонна-Қазақстан институтының 1-курс магистранты.

Ахапов Е.А. Ph.D., доцент м.а., әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

Абдулхаиров А.З. тарихшы, педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент, Февзи Якубов атындағы Қырым инженерлік-педагогикалық университетінің Әлеуметтік-гуманитарлық пәндер кафедрасының доценті, ҚазПИ-дің тарих факультетінің түлегі, Абай атындағы ҚазҰПУ.

Алмасқызы Т.А. Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, Сорбонна-Қазақстан институтының “Халықаралық қатынастар” мамандығының 1-курс магистранты

Әлен Ж.Д. Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, Сорбонна-Қазақстан институтының 1-курс магистранты.

Әліпбаев А. Халықаралық бизнес университеті, әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдар кафедрасының доценті, тарих ғылымдарының кандидаты.

Әлдібайұлы Ж.С. тарих ғылымдарының кандидаты, Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, Сорбонна-Қазақстан институты, Алматы қ., Қазақстан

Багитжанова Ж.Б. Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, Сорбонна-Қазақстан институтының 1-курс магистранты.

Байтурбаева А.Т. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушы, с.ғ.к.

Бекмолданава А.С. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасының 2 курс магистранты.

Бектемир Х.А. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, 2 курс магистранты.

Бюжеева Б.З. тарих ғылымының кандидаты, доцент, әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті, Алматы қ., Қазақстан

Дабылтаева Н.Е. экономика ғылымының кандидаты, доцент, әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті

Даузе С.Б. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасының 2 курс магистранты.

Даукенов С.Р. Халықаралық қатынастар мамандығының 1 курс магистранты, Сорбонна-Қазақстан Институты, Абай атындағы ҚазҰПУ.

Дузенова Лейли. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, Халықаралық құқық кафедрасының 2 курс магистрі, аға оқытушы.

Есімсейтова А.А. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының 1-курс магистранты

Жамансарин Н.Ш. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, тарих ғылымдарының кандидаты, доцент, Алматы қ., Қазақстан

Ибрагимова А.Б. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасының 2 курс магистранты.

Исабекова Д. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасының 4 курс студенті.

Керімова Ж.К. докторантура студенті, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ.

Канафина Г.Е. Ph.D., аға оқытушы, Сорбонна-Қазақстан атындағы ҚазҰПУ жанындағы институт Абай, Алматы қ., Қазақстан.

Қадылбекова З. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының 3-курс студенті.

Курмангали А.К. Саяси ғылымдар докторы, доцент, Халықаралық қатынастар кафедрасы, Сорбонна-Қазақстан Институты, Абай атындағы ҚазҰПУ.

Култасов Б.К. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының 1-курс магистранты.

Куртсеитов Р.Д. тарихшы, элеуметтану ғылымдарының кандидаты, доцент, элеуметтік-гуманитарлық пәндер кафедрасының меңгерушісі, Февзи Якубов атындағы Қырым инженерлік-педагогикалық университетінің ФЗИ бөлімінің аға ғылыми қызметкері.

Кобенова А.Р. Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, Сорбонна-Қазақстан институтының 1-курс магистранты.

Матакбаева Л.Х. Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, саяси ғылымдарының докторы, халықаралық қатынастар кафедрасының профессоры, Алматы қ., Қазақстан

Меңілбаев Ғ.А. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасы, т.ғ.к., доцент, тарих және қоғамдық ғылымдар академиясының академигі.

Мухамеджанова М.Н. Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, Сорбонна-Қазақстан институтының 2-курс магистранты.

Нұрғалым К.С. Саяси ғылымдардың кандидаты, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, «Sorbonna-Қазақстан институты», Халықаралық құқық кафедрасының доценті,

Нурмашова Ф.А. «Халықаралық қатынастар» мамандығының 2 курс студенті, Сорбонна-Қазақстан Институты, Абай атындағы ҚазҰПУ.

Сакенова Ж.М. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының 3-курс студенті.

Сембинов М.К. Т.ғ.к., Сорбонна-Қазақстан Институтының халықаралық қатынастар кафедрасының профессоры.

Сихымбаева С.Н. Магистр, Қазақ Ұлттық Қыздар Педагогикалық Университеті, Алматы қ., Қазақстан

Стружихина К.В. Сорбонна-Қазақстан институтының Халықаралық қатынастар мамандығының 4 курс студенті, Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы қ., Қазақстан.

Төлегенов Т.З. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институты, халықаралық қатынастар кафедрасының аға оқытушы, Алматы қ., Қазақстан.

Тлегенова А.М. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының «Халықаралық қатынастар» мамандығының 1 курс студенті.

Шокенов Б.С. Т.ғ.к., тарих және қоғамдық ғылымдар Академигі, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Сорбонна-Қазақстан институты халықаралық қатынастар кафедрасының доценті.

Шимидзу К. Ph.D., профессор, Тоттори Университет.

Чапай Д.Н. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының «Халықаралық қатынастар» мамандығының 1 курс студенті.

Чен Лин. Абай атындағы ҚазҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының 2-курс магистранты.

Чумаченко Т.Н. Политика ғылымының кандидаты, Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, Сорбонна-Қазақстан институтының аға оқытушысы, Алматы қ., Қазақстан.

Халназарова А.К. Сорбонна-Қазақстан институтының «Халықаралық қатынастар» мамандығының 4 курс студенті, Абай атындағы ҚазҰПУ, Алматы қ., Қазақстан.

Хасый А.Е. Абай атындағы ҚазақҰПУ, Сорбонна-Қазақстан институтының 1-курс магистранты.

Сведения об авторах

Анерова З.А. Магистрант кафедры международных отношений и мировой экономики, КазНУ имени аль-Фараби.

Ауесхан А. магистрант 1-курса Международные отношения, Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая.

Ахапов Е.А. Ph.D., и.о. доцента, КазНУ имени аль-Фараби.

Абдулхаиров А.З. историк, кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры социально-гуманитарных дисциплин Крымского инженерно-педагогического университета имени Февзи Якубова, выпускник исторического факультета КазПИ им. Абая.

Алмасқызы Т.А. Магистрантка 1-курса специальности “Международные отношения” Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая.

Әлен Ж.Д. Магистрант 1 курса, Международные отношения, Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая.

Әліпбаев А. Доцент кафедры социально-гуманитарных наук, Университет международного бизнеса

Әлдібайұлы Ж.С. Кандидат политических наук Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая.

Багитжанова Ж.Б. магистрант 1-курса Международные отношения, Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая.

Байтурбаева А.Т. К.п.н., ст.преподаватель кафедры международных отношений КазНПУ им. Абая

Бекмолданова А.С. магистрант 2 курса кафедры международных отношений Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая.

Бектемир Х.А. магистрант 2 курса, Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая.

Бюжеева Б.З. кандидат исторических наук, доцент Казахский Национальный Университет им. аль-Фараби

Дабылгаева Н.Е. кандидат экономических наук, доцент Казахский Национальный Университет им. аль-Фараби.

Даузе С. Б. магистрант 2 курса кафедры международных отношений Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая.

Даукенов С.Р. магистрант 1 курса специальности международные отношения, Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая.

Дузенова Лейли старший преподаватель, магистр 2 курса по международному частному праву, Институт Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая.

Есімсейтова А.А. магистрант 1-курса Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая

Жамансарин Н.Ш. кандидат исторических наук, доцент Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая

Ибрагимова А.Б. магистрант 2 курса кафедры международного отношения Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая

Исабекова Д. студентка 4 курса кафедры международных отношений Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая.

Керімова Ж.Қ. докторант, КазНУ имени аль-Фараби

Канафина Г.Е. старший преподаватель, Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан.

Қадылбекова З. студентка 3 курса Института Сорбонна-Казахстан, факультета международных отношений

Курмангали А.К. доктор политических наук, доцент кафедры международных отношения, Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая.

Кулгасов Б.К. магистрант 1-курса Международные отношения, Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая.

Куртсеитов Р.Д. историк, кандидат социологических наук, доцент, заведующий кафедрой социально-гуманитарных дисциплин, старший научный сотрудник отдела НИИ Крымского инженерно-педагогического университета имени Февзи Якубова.

Кобенова А.Р. магистрант 1 курса специальности «Международные отношения» Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан.

Матакбаева Л.Х. д.полит.н., профессор кафедры международных отношений КазНПУ имени Абая, г. Алматы, Казахстан.

Меңілбаев Ғ.А. кандидат исторических наук, доцент кафедры международных отношений Института Сорбонна-Казахстан КазНПУ имени Абая, г. Алматы, Казахстан.

Мухамеджанова М.Н. магистрант 2-курса Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая

Нұрғалым К.С. кандидат политических наук, доцент, преподаватель кафедры международного права в Институте Сорбонна-Казахстан КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан.

Нурмашова Ф.А. магистрант 2 курса, специальности «Международных отношений», Институт Сорбонна-Казахстан, КазНПУ им. Абая.

Сакенова Ж.М. студентка 3 курса специальности Международные отношения, Институт Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая.

Сембинов М.К. кандидат исторических наук, доцент ВАК, профессор кафедры международных отношений в Институте Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая

Сихымбаева С.Н. магистр, Казахский Национальный Женский Педагогический Университет, г.Алматы, Казахстан.

Стружихина К.В. студентка 4 курса, кафедры Международные отношения, Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая.

Төлегенов Т.З. старший преподаватель Института Сорбонна-Казахстан кафедры международных отношений при КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан.

Тлегенова А.М. магистрант 2 курса, специальности «Международных отношений» Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая.

Шокенов Б.С. к.и.н., доцент кафедры Международных отношений, Институт Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая.

Шимидзу К. Ph.D., профессор, Тоттори Университет

Чапай Д.Н. магистрант 1 курса, специальности «Международных отношений», Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая.

Чен Лин магистрант 2 курса, специальности «Международных отношений», Института Сорбонны-Казахстан при КазНПУ им. Абая.

Чумаченко Т.Н. к.п.н., ст. преподаватель, Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая, г. Алматы, Казахстан.

Халназарова А.К. студентка 4 курса, кафедры Международные отношения, Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ им. Абая.

Хасый А.Е. магистрант 1-курса Международные отношения, Института Сорбонна-Казахстан при КазНПУ имени Абая.

Information about the authors

Anerova M.A. student, Chair of International Relations And World Economy of al-Farabi Kazakh National University.

Aueskhan A. master of the 1st year of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abay KazNPU.

Akhapov E.A. Ph.D., associate professor, KazNU named after al-Farabi.

Abulkhairov A.Z. historian, candidate of pedagogical Sciences, associate Professor, Professor of social and humanitarian disciplines of the Crimean engineering-pedagogical University Fevzi Yakubov, the graduate of historical faculty of KazPI named Abay (KazNPU named after Abay).

Almasovna T.A. the 1st year master's student of International Relations of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan in KazNPU named after Abai.

Alen D.Zh. master of 1 year of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU

Alipbayev A. Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Department of Social and Humanities Sciences of University of International Business.

Aldibaiuly Zh.S. assistant professor of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan.

Bagitzhanova Zh.B. d.p.s.professor Institute Sorbonne-Kazakhstan Abay KazNPU, Almaty, Kazakhstan

Baiturbayeva A.T. Candidate of Political Sciences, Senior Lecturer of the Department of International Relations of KazNPU named after Abai

Bekmoldanova A.S. master student of 2nd course, Department of international relations at the Institute Sorbonne-Kazakhstan of the Kazakh National Pedagogical University named Abai

Bektemir Kh.A. Master of the 2nd year of the Department of Economic Specialties, Sorbonne-Kazakhstan Institute, KazNPU named after Abay.

Buzeeva B. candidate of historical Sciences, associate Professor.

Dabyltayeva N.E. candidate of economic Sciences, Kazakh National University.al-Farabi, Almaty , Kazakhstan.

Dauze S.B. master student of 2nd course, Department of international relations at the Institute Sorbonne-Kazakhstan of the Kazakh National Pedagogical University named Abai.

Daukenov S.R. Master student of the international relations, Sorbonne Institute-Kazakhstan KazNPU Abai

Duzenova Leili. Maître-assistant ,Master 2 en Droit Internationale Prive, Département de droit international, Institut de la Sorbonne-Kazakhstan (KazNPU), nommé d'après Abay.

Yessimseitiva A.A. master of the 1st year of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU.

Zhamansarin N.Sh. c.h.s., associate Professor of Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan.

Ibragimova A.B. master student of 2nd course, Department of international relations at the Institute Sorbonne Kazakhstan of the Kazakh National Pedagogical University named Abai

Issabekova D. 4th year student of the Department of International Relations of the Sorbonne-Kazakhstan Institute at KazNPU named after Abai.

Kerimova Zh.K. Ph.D student, KazNU named after al-Farabi.

Kanafina G.E. st Ph.D., Senior Lecturer, Sorbonne-Kazakhstan Institute at KazNPU named after Abay, Almaty, Kazakhstan.

Kadylbekova Z. student of the 3rd course of International relations, Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU.

Kurmangali A.K. Doctor of Political Sciences, Associate Professor, Department of International Relations, Sorbonne Institute-Kazakhstan KazNPU Abai.

Kultassov B. K. master of the 1st year of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU

Kurtseitov R.D. historian, candidate of social Sciences, associate Professor, head of the Department of social and humanitarian disciplines, senior researcher at the research Institute of the Crimean engineering and pedagogical University named after Fevzi Yakubov.

Kobanova A.R. master of the 1st course of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU , Almaty, Kazakhstan.

Matakbaeva L.H. 1d.p.s.professor Institute Sorbonne-Kazakhstan Abay KazNPU, Almaty, Kazakhstan.

Menilbayev G.A. C.h.s., assistant professor of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abay KazNPU, Almaty, Kazakhstan.

Mukhamedzhanova M.N. 2 nd undergraduate of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at KazNPU Abay.

Nurgalym K.S. candidate Of Political Sciences,Associate Professor,Lecturer,Department of International Law the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU, Almaty, Kazakhstan

Nurmashova F.A. master of the 2nd year of specialty "International Relations", Institute Sorbonne-Kazakhstan.

Sakenova Zh.M. the 3rd course of International relations at the Institute Sorbonne-Kazakhstan of the Kazakh National Pedagogical University named Abai.

Sembinov M.K. assistant professor of historical sciences, Professor of the Department of International Relations at the Institute Sorbonne-Kazakhstan.

Sihimbaeva S. the 2nd course of master's degree, Kazakh national women's Pedagogical University

Struzhikhina K.V. student of the 4rd year of International relations of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU , Almaty, Kazakhstan.

Tolegenov T.Z. Senior lecturer of the Department of international relations, Institute of Sorbonne-Kazakhstan at KazNPU Abai.

Tlegenova A.M. master 2nd year of specialty "International Relations" of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU.

Shokenov B.S. PhD in Historical sciences., associate Professor of the Department of International relations, Sorbonne-Kazakhstan Institute at Abai KazNPU.

Shimizu K.Ph.D., professor, Tottori University.

Chapay D.N. Master 1st year of specialty "International Relations" of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU.

Chen Lin. master 2nd year of specialty “International Relations” of the Institute Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU.

Chumachenko T.N. candidate of political science, senior lecturer of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU , Almaty, Kazakhstan.

Halnazarova A.K. student of the 4rd year of International relations of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at Abai KazNPU , Almaty, Kazakhstan.

Khassy A.E. 1st year undergraduate of the Institute of Sorbonne-Kazakhstan at KazNPU Abai's.